

**ספר
בסף נבחר**

תהיב ומשן ומסחר • הביא לצורף הלל בן סחר • מלפלא
חריף החסד הסלם סהר יאשיחו בן הגבור כבן ומעולה
מרע בעשרים בכתבו ועטו כל יוסף פינטו זל ונהה באמת
אנהב כסף לא יסבע כסף באמר האז תגדל במוי לתלפית
תשחי זהב במסכות כסף דבר דבר על אפני • ויסת אל
המדבר פניו • ואלח בסמכות דרוס' לכל חפניהם בזמניהם
ובחפניהם • ועליהם מסף מלות לגלות וסמכות בסיות
ככותות את הכל עשה יפה בעתו • תהי סלימה מסורתו :

ודעם והונה בטיח מתוך כשי כח
האפמר :

בויניציאה

מנת שפא לפק :

במנות הערום המשל סוככרים
פיטרו ולורינצו בראגארדיני :
בבית
יואני קאיון :

IN VENETIA. 1621.
Appresso gli Illustrif. Sig. Pietro e Lorenzo
Brag.

דרוש שני לפרשת ויחי

לומר הקב"ו ושמש בני יעקב וכו' ומכאן הכפל דרשו חז"ל כוננת האספו פניה לבניו שיהיו חסידים ומוגדרה א' בפלגים ולא יהיה ביהיהם שום מחלוקת ובודאי שכוונת מורה זו היתה על בחינת יוסף עם אחיו שכ' יהיה בלבנו עליהם רק יהיו לאסוף אחת בלי שום חיבה ומחלוקת הרי בכלל אותה מורה שבות לפי מלתו ים בכללה לאמר אבא שא נא לפשע אחיך ודקדקו לומר פשע אחיך ומחמתו כי רעה גמלקך להיות משמעו ולוי אחיך הם היו העיקר במחירתו של יוסף כמחול וואמרו חיים אל אחיו זה שמעו ולוי ועל האמת ים ביר שמעו ולוי פשע ומרד במחירתו של יוסף שקודם שיטו בו את הכלים ואח"כ רצו להרגו ואחר כך השליכו אותו הבורה ואחר כך מכרוהו ואם כן איך זו סגנה הו פשע אקדוים בכלל האחים בני בלהה שאת בידם ולת מטאת ושגבה שלא מיתו באחיהם ועמדו כנגדם לערער בבחינתם רעה גמלו ליוסף כי שלמו תחת טובה רעה כי כל וקבחתם של אחי יוסף עמו היתה בשביל בני בלהה חלפה שהיו קוראים אותם בני השפמות ויבא יוסף את רבתם רעה אל אחיהם ומפני כך שנאחזו ונתגלגלה מכירתו וכחן שיוסף בשם עמו טובה לחזר בזכותו שיחלקו להם כבוד היה ראו להם גם כן שיעמרו נגד אחיהם ויערערו על האמורה ולא הסמימו עמו בהרם שהחרימו על הדבר ואם כן מטאת היא להם כי רעה גמלקך במקום אהבתך אחת לכבוד אותם נתגלגלה המחירה והם יושבי דוממיו בוראו רעה גמלקך וממ כיון שהם לא היו המוכרים אינה כי אם מטאת ושגבה ודין לאחים שהוא פשע להם דין אלנו שהיא מטאת כי רעה גמלקך שא נא להם כי על האמת הם היו שלוחי ההשגחה כדי להוריד את יעקב למצרים ועתה שא נא לפשע עברי אלהי אביך כיון שעשו עבדות האל יתברך סגלגל ירדת אביך למצרים על

דרך זה בחבלי ארס ובעבודות אלה ראו לך למתן וואמרו יוסף התחת אלהים אני כיון שהקב"ה גלגל כל זה כדי שירד אבינו למצרים בכבוד אך חשבה אני רעה חו ומה גם כי אחת חשבתם עלי רעה ואלהים חשבה לטובה • ואפשר לומר דרך הלצה שא נא לפשע עברי אלהי אביך כלומר אף על פי שאם אומרש דברי ברזים כזה אביך כה תאמרו ליוסף ואש' שיוסף יאמר בלבנו בלי ספק דברי שקר הוא כי היה לאבי לומר אלי כשהייתי אלנו שא נא לפשע אחיך לכן אמרו לו הנה שאנו מדברים דברי ברזים מפני השלום אבנו עברי אלהי אביך שהקדום בדרך הוא סיבה מפני השלום וממנו למדנו והוא הלכי • וואמרו התחת אלהים אני שמעתי בזה שלהיית שאמרו הנה עברת לאחרי לכן אמר להם התחת אלהים במקום אלהים מקדחתיו עברי אלהי אבי ועכשיו הכנסתוני במקום אלהים לומר הכנו לך עברים • ער כל כפי פשוטו התחת אלהים אני שאנו בתמיהה אלך אחר להם אני איני רואה הענין כפי מחשבתכם שהיתה לרעה אלא בבחינת כוננת אלהים שמשב' לטובה אני רח אתכם • עור ירעה ואהם חשבתם עלי רעה לפי שאפשר שיהיה בלבנו של יוסף על אחיו לומר למה נתגלגל גלות ים עי' מכירתו וטוב שיתגלגל עי' אחר לחז ואהם חשבתם עלי רעה שגלגול הגלות על ידי היא רעה ועכ' חשבתם שמה יהיה בלבנו עליכם ולכן דברתם דברי ברזים מפני השלום אבל כך ברעתי שטובה נתגלגלה ליס' פי' ואלהים חשב לטובה שאלמלא ירד יוסף למצרים ומלך על מצרים באופן שקודם היה מלך עליהם ואחר כך כשנשתעברתי ים למצרים היו עברים לעברי יוסף ואלמלא כך לא היתה תקומה ח' לו שנאלי ים' כמ"ט בם הנהיר עש וזה מה שאמר הכתוב אלהים חשבה לטובה • בילאו :

ספר ואלה שמות

דרוש ראשון לפרשת שמות

באים והלא יסיים רבים היו לחם שבאו למצרים אלא כל זמן שיוסף היה קיים לא חיה לחם משוי של מצרים מרד יוסף נתנו עליהם משוי לפיכך כתוב חבאים באילו אורחו יום נבנסו למצרי' את יעקב כל אלה סבחו של יעק' שסיגל מצות ומעשים טובים חכה להעמיד יב שבטים איש וביתו באו :

ידוע היות כי כל פעולות ה' אשר פעל ועשה עם עמו ומחלתו ישראל הן הם ברב' שנועה ורחמים לתכלי' טובה וברכה ומשעם זה נתחייבנו לברך על הרעה ולקבלה בעממה כסם שאם תקבלים הטובה דכתיב ברה ויגן אחיך וכסם ה' אקרא לפי סכל מחסבותיו יתברך הוא לטובה וכאשר יסר אים את בנו ה' אלהינו מייסרנו למען נחדל מעשוק ידינו ויהיו אותם יסודין ממדקין עונותינו ממכאלת אותה ברה תכלית הרחמים והישועה ולזה הוכיר באותו ספק סם הרחמים ואמר וכסם ה' אקרא כלומר בתוקף הברה שם ה' אקרא שהוא מדת הרחמים ופירם מה הם הרחמים הנמשכים מתוך הברה ואמר אלה המלטה נפשי שאם הערינו והרענו ברבר שיש בו חיוב מיתה היסודין והברה ממדקין ולכן היה מתפלל דוד בכת ברה אלה המלטה נפשי מתוך ברה זו לפי שחנה ה' ובריק ומרד שא' בדיק אים מוותר על החטאות ומרד שהוא חסד רובה לרח לכן עשה עשה שהוא מרחם ברין ואלהינו מרחם שעושה עמי דין בענין

ואלה שמות אר' אבתו כל מקום שנאמר אה פסל את הראשונים ואלה מוסף שבה על תראשונים אלה תולדות השמים פסל תודו וכחו ואלה שמות חוסף שבה על ע'נש שנאמרו לסעלה שהיו כולם צדיקים ואלה שמות בני ישראל חבאים מצרימה יעקב ובניו איש וביתו באו שקוליסם ישראל בצבא חשכים נאמר כאן שמות נאמר בכבים שמות שנא' מונה מספר לכובכים לכולם בשם יקרא אף חקבה בשירוד ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו ולפי שהם ששול' לכותבים קרא שמות לכולם חדר' ואלה שמות בני ישראל וכי היום

דרוש ראשון לפרשת שמות

נח

בענין היקור וזוהי מרחם להכיל חמות כפטי באופן מהכל
הולך אחר החיות ולזה היו מכני' מחני' הגמרא מהיו אומרים
בעת ברתם כל מאי רעברין משמיא לטב שלא היו אומרים כל
מאי רעברין משמיא טב אלא לטב שאותו רע האמר מלמלה
היא לתכלית טוב חם הבה לכביא ירמיה דחה הפקדתיך היום
הזה לנתון ולבת פ להאביד ולהרוס לבנות ולנטוע מדקדקו
האחרים שלא אמר ולבנות ולנטוע אלא לבמת ולנטוע כלומר
שתכלית ההרס והבתי' אחר הפקדתיך יזכו רך בקמה לא
הוא לטובה לבמת ולנטוע כי מתוך ברתם יחזרו למטוב ובה
אשר לבאר משה השמן לב העם הזה וזאתו הכב' ועיניו העש
פן יראה בעיניו ולבבו יבין ושב ורפא לו שיקם אף הבה מעל
דרכי התשובה ואומר פן יראה ולבבו יבין ומעם להיות מחיותיו
ית' לרחם על עמו ישראל ומרה טובה מרובה ממדת הפורענות
מתהר על הטובה להביאה וכובש על הפורענות שמה יחזר
בתשובה ואף גם זאת כשפוקד עליהם בסבא פשעם הוא
לתכלית טובה כדי למרקם מתטאם ולזא השמן לב העם
ועיניו העש בתוקף הכרתו פן יראה בעיניו ויחוק למטוב ובזאת
עומע סמך מה אכל אם מתוך הכרות יתן אל לבו ולבבו יבין
על מה פקד העליו ויכיר בחטאו ושב ורפא לו שהקבה מקבל
תשובתו וכפיה משה ולבבו יבין אינו תנוד למען קודם פן יראה
בעיניו ופן באצו יטמע וקאמר גמי ופן לבבו יבין ושב שאם כן
הי' פן יראה בעיניו ובאצו יטמע ובלבבו יבין ולא חת' ובלבבו
יבין אלא ולבבו יבין הנה הוא יראה שמתאמר הבביא הוא ללמר
לאדם דעת שאם לבבו יבין שפקד הבה בשבט פשעו ושב ורפא
לו חנה שרמו הבה לירמיה והראו מקל סקר לומר לו פוקד
אני על דברי וכו' וביאור הענין הוא לפי פירמיה אחר חנה ה'
אלהים לא ידעתי דבר כי כגר אכזי ירבה טבעימי אהה צרה
עבקה ודיבור על קושי ורעה לא ידעתי דבר אל בני ישראל ואלו
היה פלימותי ברברי יטועה ומחמה הייתי האלך בגממה ומה
גם סנער אכזי ורברי כיבוסת כריבין סיהיו באמרים משי זקן
ודגל כמו שחמרו עם בתמנה וילמדה אל תאמר בער אכזי
כיון שאיך הולך במלחמות עמתך רק בפלימותו כי כל אשר
אשלחך אתה הולך ואיך מדבר דברים משי עמתך כי אם משי
הגבורה אשר אכין תרבר אל לחום אם היה נער או זקן ועל
שהקשרת שלא לרבר אל ישראל דבור על קושי אהה ואו' ראה
הפקדתיך ראה בספרו של אדם כי מאז הפקדתיך ומיחתיך
לנתון ולנתום וגם לבמות ולנטוע כי מתוך פקודת הרעה יתם
לב ומטוב אל היות העך אותה מתיבה ומרת הדן לבמין ורחמים
ויאמר האלי מה אתה ראה ואומר מקל סקר ויאמר האלי הטוב'
לראות ירבה כי ירמיה הבביא הסיב להקבה מתר על מה שאל
לו כי יזלו שלום מחזה מין היה המקל היה לו להשיב שהוא מקל
סקר אבל כיון שלא שאל לו אלא מה אתה ראה הי' מקל אני
מראה לא לו הבה העטבת לראות ולרדקך בוחת' מהמקל הוא
ממך העקר לפי שפוקד אני על דברי לעשותו ומתוך הרצועה
והמקל ימשך להם רחמים כי המקל מורה רח והסקרם הוא
לסיון רחמים כי עוקר אני ומתהר לעשותו קודם תשלום סכום'
מחן ומשנתם כדי שלא תמול קללת ואבדתם עם כמו שדרשו
חזל על פסוק ומשקור העל הרעה כי צדיק ה' אלהינו רחמים
שהקדים ב' פנים קודם מחן ומשנתם היו שתכלית הצרה
והיסורין שביא הבה הוא לחם ולחמול ולרחם וממנו נקח חן
וסימן לכל הצרות הבאות ומתרגמות על ישראל שהם לתכלית
ישועה ורחמים כמאמר הבביא כי אשב במסך ה' אור לו וכן
מצינו בגלות מצרים שהגלה אותם הקבה וימרו את חייהם
בעבודה קשה כדי שמתוך אותם הצרות יקבלו התורה ויהיה

חיים לגשעם כמו שבארתי אני בדרום האמר ל' שמות מאמר
ג' מתנות טובות מימך לים ע' יסורין תורה וא' ועלה שהכונה
לומר פסוק שאין התורה ניתנת אלא על יסורין לכך הקדים
לישראל גלות מצרים קודם ניתנת התורה כ' פסוקו להשיב
התורה י' ויט לרדקך עור ברברי מול למה לא הוסיחו מפסו' כי
כר מצוה ותורה אור את שתייהן תורה ועלה עכן כתיב ותורה
אור דרך חיים תוכחות מוסר רחמים ע' יסורין תור' ועלה ולמה
הצריכו להביא ראה לתורה מרבתי אשרי הגבר אשר תייסרנו
יה ומחורתיך דא' ובלעך שהכתוב אומר תוכחות מוסר ע' ל' שיהיה
המוסר מרה כנגד מרה רחמים תוכחות מוסר ע' ל' הרוא' יסורין
יכחינו על פניו ואומר כי לכך לקית באבר זה לפי שמתא' באב'
זה וכרי להשיב מיי עיה' כדרך אופן יסורין אל סברב' אשר
זרה בו ילקה אבל היסורין שהם לקיימי התורה אף על פי שלא
יהיו באופן זה כל מיני יסורין ישים הם ואלו אחר הכתוב ודרך
חיים מוסר היינו יכולים ללמוד משם התורה אבל כיון שאמר
תוכחות מוסר איך אמר לומדים משם אלא למי עיה' אבל לתור'
אשרי הגבר אשר תייסרנו כל מיני יסורין מועילים לתלמוד
תורה ומחורתיך תלמרו' ובה כב' לביאור הפסוקים בפרש'
ואיני מחריך בהערתו כי הלא הם ברוב המפרשים אחר ואלה
שתנות עמך לפסוק וימת יוסף עם מה שחזל במאמר שהענין
שכל זמן שהיה יוסף קיים לא היה להם משני של מצרי' מת יוסף
כתמו עליהם משני של מצרים וז' וימת יוסף וסמך ליה ואלה
שמותי כי באותו ערך בלוי ישראל מחרם למצרים כיון שניתן
משני של מצרים מה שלא היה להם קודם לכן ובה מחיר' שלא
הזכיר כן השבטים גם את יוסף עמם אלא אהב אחר ויהי כל
פעם יוצא ירך יעקב ויוסף זה אמנם להיות שמדבר במיתתו
של יוסף שאותה עשה באו למצרים בגלות אם כן אינו צורך
להזכיר לא לאמרו בלבד שכללם ב' ל' כשמת יוסף עוד ירבה
ואלה שמותי אף על פי שכבר הזכרת פ' ויגם ולא עוד לא שהזכיר'
עם פרט כל הע' נפש וכאל לא פרט אלא יב שבטים לז' ואלה
שמות הנזכר כאן אחר לאמר ראובן שמעון לוי לפי שלמעבר
בזמן שבאו את יעקב אביהם לא היו נחשבים במי להיות עיקר
כי היה אביהם הזקן מי והביט טפלה לאביהם והיה נזכ' בשם
יעקב עיקר הבית עם ביתו באו וז' איסוביתו באו מאז יעקב
וביתו באו והכל היו טפלה ליעקב אביהם לא עשה כן עכשיו
אחרי מות יעקב לפי שכל מ' מהם עיקר ואינו נעמה טפל לאמרו
כי ראובן הוא עיקר בשמי עמנו וכן שמעון והוא סמך בהם
ובמרכה אחול ואלה שמות בני ישראל עם ג' ג' אלתם נקראו כאן
ראובן עם ראו ראיתי שמעון ושמעון אלהים את באקתם לוי עם
שנתמבר הבה לצרתם מתוך הסנה לקיים חם עמו אכזי בצרה
יהודה עם שאורו להבה יסעכר שנתן להם הבה סכר מעבורם
בחת מצרים ובחת הים לקיים מש' ואשרי כן יצאו ברכום גדול
זבולן עם שהסין הבה שכינתו בקרבם שאלמר ועמו לוי מקד'
ושבתי ג' תוסס ואף זבולן לא בית המקדש ס' בנה בניתי בית
זבול לך וכו' במיתת עם ימחק ה' מאדרי כסח דן עם וגם את הגוי
אשר יעבורו דן אכזי וכו' נפתלי עם תורה ומצו' שנתן להם הבה
סכתוב בהם ומתקיים מרבם נופת כופי' ג' עם המן שהאכיל'
הקבה שהוא כרע ג' אשר עם שהיו מאשרין אותם כל שומעי
באולתם וגדולתן דכתיב ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם
א'ץ מפך אחר ה' צבאות יוסף עם שעתיד הבה להאסף ולגאול
את ישראל מן המלכות כשם שגאל אותם ממצרים דכתיב
והיה ביום ההוא יסוף ה' סנית וז' והנה סנת חזל מבוארת
מדקדקו מה היה להזכיר יב שבטים ולא להזכיר פרט כל
הע' נפש כיצ' שהזכירם פ' ויגם ואם סמך על הזכרתם עם ג'ם
היב

דרוש ראשון

לפרשת שמות

היב שבטים לא היה להחזיקם כאן כי כפי החוכמה שיש להם לא
 דרשו עם גלותם כזכר כאן כי לא חלו להם פקודות שמותם
 חזקה הזכיר ייחוד גאלתם שראיה ה' פעמי' ומצד בקול תפלת'
 ונתחבר עמם כט ברית והודו לה על שגאלם שזכר טוב בעמל'
 ויחזו ברכם גדול ונבנה להם בית המקדש בחלקו של בנימין
 ובארץ יהודה כפי שפטים וירך את הגוי הוא ונתן להם התורה
 והמצוות והאבילים את המן ויבא להם עם בניו ויחזרו אותם
 חזק גם עתה בהיותו בארץ הגוים יוסף ה' ידו סנית ויגאלנו
 גאלנו עליהם מימי זאתנו ממזרים ויש לרקוק כפי דרשותם
 יוסף מדיבר בגאלנו העתידה היה ראו' לסמוך יחד דן ואמר
 יוסף ולא להפסיק ביניהם בפסוק מלאוניה כל נפש אחי ירך
 יעקב על נפש ויוסף ועק' שלפי דרתי' היה לו להקדים דן שהוא
 את הגוי אשר יעבורו דן אביוקודם ובלו' שהיה המקדש וכן גר
 עתה עם המן קודם נפלת' שהו' עם התורה ועק' כי לפי דרשה
 זו יוסף הוא עם יוסף ה' סמית ית ויאם כן מהו זה שאמר כאן
 היה במזרים כי זו ראוי ענין לפי דרשה זו וראיה לעד שחזל
 רקוקו שפתיים כאלו הסדר של שבטים ולא הזכירם
 כבוד ליתן ולא כבוד הדגלים ולא כבוד שהיו כנובי' בחטן
 וכן מה שרקוקו למעלה של החוכמה כאן הע' נפש כי אם
 השבטים ועוד למה הפסיק בין השבטים ליוסף בפסוק ויהיו כל
 נפש וכו' לא על גאלתם הקראו כאן ולכך לא הזכירו אלא שמות
 השבטים פים בהם דרשה לענין הגאלה כמבואר ברבדויה
 עד אשר עש' ואשר אתכם כל הגוים וכו' ואמר עור ויהי כל נפש
 לרמו' שאמרה רוח הקדש לפני הבה תימח בגל' זה של מזרים
 אבל בגלות ע' אומות שעתידים ישראל להיות כבער גדול מה
 תהא עליהם ג' ויהי כל נפש ויהי לען בער שיהיה לכל נפש
 ויבא ירך יעקב שיהיו בגלות ע' נפש הם הע' אומות והתעוררה
 הוא ויוסף היה במזרים הקבה יוסף סמית ידו לעשות כל מה
 שהיה במזרים ככל האומות והמזמותים אשר עשה ה' במזרים
 יוסף סמית ידו כדכתי' מימי זאתך מארץ מצרי אראנו כעליות
 בגאלה העתידה ומה שהקדים בשמותם ענין זבולון שהוא
 הפראת סמית זבולון קודם דן שהוא לעשות נקמה במזרים
 אשר עש' עיקר הסדר כנתן להם רכוש גדול הנרמו בשם יוסף
 היות כפי שיעשו את המסכן מזהב וכסף שהוציאו עמם ועשה
 הבה סמיתו זבולון שהוא המסכן וככה המסכן זכר ישראל ליתן
 הקבה דן את כל הגוי הוא ובזכות התורה שעתידים לקבל
 האבילים את המן וכמה הסדר מכון לדרשתם אל וכפי הפסוק
 אמר ויהי כל נפש ויהי לען כזכר למר שבער גלות זה שגלו' ית'
 למזרים ממך מהיות כל ע' ויבא ירך יעקב הם כולם נפש אחי'
 ובכל אלו מהם ככללים כל הע' נמצא כי בררת יוסף למזרים הן
 ככללים בו כל הע' והאכרמו לבא בולם אכלנו להיות הע' חלקים
 עם יוסף שכללים בו כולם ואילוריהו נפרדים בפשנותם לא ירדו
 הע' אחר יוסף ולא נמצאו בגלות מזרים אבל כיון שהם כולם
 נפש אחת באו כולם אל חלק נפשם ל' אחרים זה עור
 ירכה ויהי כל נפש למר שאף על פי שמות יוסף קודם אחיו אף
 להרהר שחז' נתגלה יוסף במלכותו על אחיו אלא ויהי היתה
 אחת לכל הע' נפש בונה שכולם נחשבים לנפש אחד ויוסף הית
 במזרים ידעו אם היתה היתה של גאלה מוספת ליוסף זה היה
 על מזרים ולא על אחיו ומהות אותה רבנות סמיתו במזרי' קברתו
 קודם אחיו ומהות יוסף תחלה ואחר כך אחיו וכל הדור ההוא
 ובמאמר שהכעניו'ם לבאר הפסוקים בדרך ישר ולבא לבחינת
 יש לרקוק מה ואלה שמות מוסף שבח על ע' נפש דבשלת' אף
 האכרו כאן בפרטן ויתר מהע' נפש היה בדרך לומ' מוסף שבח
 על ע' נפש אבל אדרבה עם הוסף וכתב בפרטן כל הע' נפש

וכאן גרע שלא הזכיר אלא פרט היב שבטים ומה שכתב הוסף
 לומר ואלה מוסף על הראשונים ועוד לרקוק למה הביא פסוק
 ואלה שמות בני ישראל יעקב ובניו שהוא פסוק ב' ויגם והמת
 פסוק הפרשה הזאת ואת' כך אמר ה' ואלה שמות בני ישראל
 הבאים את יעקב שהוא פסוק של הפרשה הזאת ועק' מה שחזר
 לומר פסוקים הם ישראל ככבד השמים מה עמי כאן והביא
 פסוק ממה מספר לככבים ומה לנו אם מנה מספר ואת קראם
 שמות בבוכים שבראים רברים של מנתר שאף בהם כורך ומה
 רקוק עור המאמר לומר ה' ואלה שמות ועני' מה הבאים וכי
 היום באו אף רקסרת שאלה זו עם האומר למעלה וכן מ' את
 יעקב מכחו של יעקב וזכותו אף הם נקשרים הדברים זה לזה
 ובראת לפי שבאחו' לחרך ככל הענין שכתבה פ' ויב' ב'
 ויגם ויחזר לשמותם כאן ומה גם עם סיני שסמ' מאת'
 אלה שמות בני ישראל יעקב ובניו וכאן כאמר אלה שמות בני
 ית' הבאים את יעקב לכך דרשו ואלה שמות מוסף שבת על
 הראשונים ולבא אל הביאור הזכיר מהו' עם פ' ויגם על יוסף
 ונול' ויכר ושלם שדרשו אותם לבחינת' שמינו אלוהו' הרבה
 ויב' סיני יכר שהיו מושלים ליכרם נמצא אותם שהזכירם
 בפרט הע' נפש הם מקבתם בדיקים ומקבתם איתם בדיקים
 ועכשיו בא להוסיף שבח על הע' נפש לומר שברך זה היו כולם
 בדיקים והיו כן נרמו זה באומר כאן ואלה שמות הבאים את
 יעקב שירעו שמי' ל' הם הוא כריק לפי שנמשלו לשבטים
 ספק' איתם בשמות לא כן הרשעים שאף להם עם ושם רשעים
 ירקב וטוב עם משמן טוב כמבואר במ' הזה' ולכך תמא' במ'
 ויגם שהזכירו כל פרט הע' נפש כאמר ואלה שמות בני ית' יעקב
 ובניו כלומר ית' שברך לקרות להם שמות הוא יעקב ובניו
 דהיינו היב שבטים אבל בני בניו של יעקב לא באו כולם לכלל
 שמותם לא היו כולם בדיקים ועכשיו הוסיף שבח על כל פרט
 הע' נפש שהזכירו עם לומר שבא לכלל שמות וכולם היו בדיקי'
 ולא כאן ואלה שמות הבאים את יעקב ולא אמר יעקב ובניו
 דחוקא רק הבאים את יעקב כל איתם שבאו עם יעקב דהיינו
 בניו ובני בניו כל פרט הע' נפש וכו' עכשיו לקרותם שמות לפי
 שהיו בדיקים כולם חזקה המוציא במספר שבאם לכולם בשם
 יקרא שיש לרקוק בכחוב מאי לכולם רקאמר ויהי מספי' לומר
 המוציא במספר שבאם ובשם יקרא ועוד שקודם ראו' להזכיר
 הקראיה ואחר כך סימלה ולומר כך בשם יקרא לבח' ובמספר
 מ' איתם איתם בא הכתוב הזה' לרמו' על השבטים שנמשלו
 לשבטים מספר מנה' איתם במספר עם ויגם דכתיב כל אלה
 כל נפש ויוסף ובניו ואחר כך חזר במ' שמות לכולם בשם יקרא
 אף על פי שהמנות ספק' הוא בתחלה קודם המספר דכתיב ואלה
 שמות לא הית איתם שמות לכולם כי אם למקבתם חוקא יעקב
 ובניו אבל במ' במ' לא סקראו שמות אבל עכשיו לחזר: סמיתו
 במספר ההוא לכולם בשם יקרא לכל איתם סמיתם עם הקראו'
 עכשיו שמות ואלה שמות הבאים את יעקב כמו סמיתם ולכך
 הביאו חזל קודם פסוק של ס' ויגם ואלה שמות יעקב ובניו וכאן
 פסוק הבאים את יעקב ודק' סמיתו ית' וזהו שדרשו סמיתם
 ופי' היום באו לפי שבין סמיתו הבאים את יעקב על כל ב' ב' ב' ב'
 הע' נפש וזכר' את' לרמו' שבאו את יעקב בזכותו של יעקב
 כמו שדרשו אחר כך והענין הוא כי לא היו בדיקים באותו זמן
 ולא באו אלא בזכותו של יעקב אף כן יקרא עם הבאים דאלל'
 אשר באו כי בדרך זה הבאים לא היו מחוב' לזכותו של יעקב
 כיון שכולם הם בדיקים וקראו' שמות אף כן אף הוא אמר
 הבאים את יעקב בזכותו של יעקב הלל' אשר באו שמורבר על
 לשעבר לזה דרשו לפי שכל זמן שיוסף קיים לא היה להם משון

דרוש ראשון לפרשת שמות

על מצרים ולהוציא ממצרים זה עם מִצְרַיִם אחר שכל זמן
 שאחר מן העבדים קיים לא שעבדו בהם המצרי' רחיתי כחונן
 שמים כחן ביתן להם משוי של מצרים הוא לומר שהיו שקולים
 כמצרים וזיה על בני ישראל כמו שהיה משוי על המצרי' ואני
 אסוף מן מלני לפי שפרעה הקנה כל ארץ מצרים לעבדיו ויתן
 אותם לחומם ובארץ גֹּשֶׁן מקום בני ישראל היה חומם לפרעה
 משני כבוד יוסף אחיהם לכך כשם יוסף ביתן גם על בני ישראל
 אותו משוי פהיה על המצרים להיות חרם לחומם לפרעה גם
 עשה כן לבני ישראל והוא למם זל ועתה כפי דרשה זו שכל
 הכונן להוסיף טבח על פרט הע' נפש הכתוב' בס' ונגם לומר
 שהיו כולם צדיקים וקראו כולם שמות ים לחרם פסוק והיה כל
 נפש יוצא ידך יעקב ע' נפש שקמו הוייה ושליומת כל הע' נפש
 ואל תתמה אוך קנו הוייה בארץ כנדיה ארץ מצרים שהיה גם
 חסד היה במצרים כלומר קנה הוייה של שלמות במצרי' וקרא
 חסד הנחיק מה שלא היה נקרא בארץ כנען אס כן גם כל הע'
 נפש קנו הוייה וכולם צדיקים ולכולם בסמיקרא ובני ים' פרו
 וישרו וכו' ויק' מלך חרם במ' רבינן אמרי למה קראו מלך חרם
 והלא פרעה עבדו היה אלא שאמרו המצריים לפרעה בואו
 ונזרנו לאומה זו אמר להם שונים אתם עד עכשיו משלה אתם
 אזכרים וכו' כחן שלא שמע להם אורייהו ומסאן ער שאח' להם
 כל מה שאהם חז' הדימי עמכם וכו' ונל' דרייקו חז' מט ותמל'
 הארץ אתם רה'לל ותמלא הארץ מהם ועק' מט ויקם מלך חרם
 על מצרים רה'לל מלך חרם על ישראל ע'ל ישראל חרם גזיר'
 ולא חרם על מצרי' לזה דרשו שהמצריים רכו להשתפכ' בישראל
 חשה ובני ים' פרו לרוב וכיון שראו המצריים כך ותמלא הארץ
 לכעוק אל פרעה שישעבר בהם לקיים ועברו ועינו אות' ותמלא
 הארץ פה אחר לומר ועינם אותם גזר הבה עליהם בואו ונזרנו
 לאומה זו ופרעה לא שמע אליהם כי אמר עדין אתם אזכרים
 משלהם וכשנאמר חרם על ישראל מלך חרם ויחרם גזיר' על
 דברת מצרים אשר לא ידע את יוסף להיכיר בטוב' שעשה עמם
 לחיותם ברעב שאילו ידע את יוסף להיכיר בטובה שעשה להם יוסף
 כי משלו הם אזכרים לא היו באים להשתעבר בבניו אבל על
 דברת מצרים כי לא מלבו הוכרח פרע' לחיים גזיר' שישעברו
 בישראל עור במדרס ויקם מלך חרם רבינן פתחין פתח' להאי
 קרא בה' בגרו כי במס זרים ילרנו עתה יאכל חרם את חלקיהם
 ללמוד כשמת יוסף הפתו ברית מילה אמרו כהיה במצרי' מן
 אותה לומר שהרי חשה מלך ביכחיתן ממצרי' וכיון שעשו כן הפך
 הקבה האהבה שהיו המצריים אהבים אותם לשנאה שנאמר
 הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעברת לקיים מט' עתה יאכלם
 חרם את חלקיהם מלך חרם שפער ויחרם עליהם גזרתיו ויש
 לדרקן למה פתחו פתחו זה להאי קרא כי מה תקשה להם בו
 ואיך נחמה דרשתם בכסו זה וכל שדרקו מט' חרם על מצרים
 שכיח שראו על חידוש גזירות שחדש על ים' אס כן ה'לל ויקם
 מלך חרם על ישראל ועק' דה'לל ויקם מלך חרם אשר לא ידע
 את יוסף על מצרים או יאמר ויקם על מצרים מלך חרם אשר
 לא ידע את יוסף ולמה הפסיק לומר על מצרים כן הדבקי' לזה
 פתחו בהאי קרא בה' בגרו כי בני זר' לר' סכמת יוסף הפתו
 ברית מילה אמרו כהיה במצריים כי יחע שאות ברית קדם
 הוא חותם לאות ולער כי אחמו עבדי ה' כשהפתו ברית מילה
 בגרו בה' לומר שאינם עבדי ה' כי במס זרים ילרנו והקבה מרד
 להם כמדתם שהם לא רצו להיות נקראים עבדי ה' והיו עבדי'
 לפרעה ויאכל מלך חרם כי עד עכשיו המלכם ועתה ישתעבר
 בהם מלך חרם והם חטבו להכר ברית הנלחית במצרי' לעם
 אחר כחלקט אהבה ביניהם והפך הקבה לבם לשנא עמו

להתנכל בעבדיו שמקור לכן היו ישראל מחסבי בעיני המצריים
 ובעיני פרעה כעמו ולא בגד עבדיו וכיון שביטלו המילה היו
 לאחרים עם המצריים ארובה נתנם בגדר עבדים לתתכל
 בעבדיו ועתה מלך חרם שהיה להם לאהב' גזר גם כאיב
 ויאכלם את חלקיהם לאות שהיו בחלקן הקרובים ליו באהבה
 רבה הפך להם לשנא ויאכל גם אסל אותם עור ירצה עתה
 יאכלם חרם את חלקיהם לפי ששלם שותפין בארם הבה ואבוי
 ואמו והנה הגש' חלק אלנו ממעל והגוף חלק אביו ואמו והם
 בגרו בה' בחלקן של הבה שפגמו בגממה פוסם ללקות בגממה
 לעהב כדכתיב ררה והשכבה את ערלים ומל' לפי שעה עתה
 בעה' ילקו גם כן בגופם שעתה יאכלם מלך חרם את חלקיה'
 הב' חלקים של אב ואם וישתעבר בגופם בעבורה קשה עור
 ירצה יאכלם מלך חרם בסביל בטול המילה ולא יאכל את כל
 ישראל רק לחלקיהם לאותם חלקים ממצרי' שביטלו המילה
 לאפיקי' שבט לוי שלא ביטלו המילה שנאמר כי שמת אמתך
 ובריתך אנחנו ושבט לוי לא נשתעברו במצרי' והיו פכוי ואשפר
 לתת רמת לדרשתם בפסוק שומר ובי ישראל פרו וישרו
 למעלה פ' ונגם כחונן וישב ישראל בארץ יפת וירבו מאד וכחן
 כתיב וישרו וישעברו למ' שכיח שביטלו המילה היו רומי לשרים
 ויש לררם פרו שלסוף הפתו המילה כי לכך תפסו חז' לשון זה
 הפתו ברית מילה ללא אמרו ביטלו המילה לפי שדרשו לשנא
 דקרא בני ישראל פרו מלסוף הפתו המילה שעל המילה הם
 בקראים בני ישראל וכיון שהפתו המילה גרמו לשרים וישרו
 ישעברו כי המילה מחלסת הכח והגבורה ואלו שהפתו ברית
 המילה היו עבדים וגבורי כח ותמלא הארץ אותם שנתעברו
 במצריים ולא היה הפרם ביניהם שכולם היו ערלים ולכך ויקם
 מלך חרם ולא אמר על ישראל אלא על מצרים לפי שאילו שהפתו
 המילה אינם נקראים בשם ישראל אלא בשם מצרים ומה גם
 שכן רצו להיות כמצרים ורור זה שהפתו המילה לא ידע את
 אשר עשה יוסף שיוסף גזר על המצרים הערלים שימולו ונודו
 זה עשו להפך והפתו מהם המילה להיות חמים למצרי' הערלי'
 אס כן לא ידע את דרך יוסף הנחיק ועס' זה אביהם בכחונן
 שאמר פרעה היה עם בני ישראל רב וגם ממנו ירצה עד עכשיו
 שהיו ים' מימולים לא היו כל כך עצומים וגבורים מחמת חליטם
 בח שחלטים במילה שבראש הגייה ועכשיו שהם ערלים ולא
 בימולו הם בכל בחם וממזל עם זה עבדו יותר ממנו או ממנו
 מכונא בנו שאינו ערלים והם חמים לנו לכן הבה נתחכמה לו
 עור ירצה ממנו שהעבדים שלהם הוא ממנו מצד עצמם אינם
 צריכין לסינוע זולתם ואמר הבה נתחכמה לו נעשה חכמ' שתיה'
 מוסכמת לו למוסיעם של ישראל שאין שהם הפתו בריתו ובה'
 אליהם בגרו בוראי הוא יסכים עמנו לפי שחוששי' אלם כן ירצה
 בריבוי עם וגבורים המה מאד העיר ומוסף גם הוא על שוכאינו
 והיה לעם הזה תוספת נכחון להלחם עליו יותר מאד שנאמר
 ועלה' והעלות עלינו לפי שהם מן הארץ זרעי מוכאיה ומוכאיה'
 מה שאינם ירעים שאר שוכאינו ויש לחום יותר מהשנא שהוא
 מתוך הבית ממנו טעם לחום מהשנא הבא מהאין ולכך השתללו
 לעמתם מכחם וגבורתם בטבלותם כי כפי מה שה' מחליטים
 המילה עכשיו שהם ערלים ימליטם העבורה קשה וטבלותם
 ויאמר מלך מצרים למילדותי אשר טעם האמת שפרה תחלת
 רבוי פיה אמר להן שלא יפתו מבני ישראל אס ימיתו את
 ונלחתיהן שהרי הם בטוחים בהן שלא תבא תקלה מידיהן
 שטח הא' שפרה עם ספרת ורבו ים' על ידה והאס' טועה שהיתה
 מפועה לתיסק כשהיו אמרים מת ולא יאמן כי יאמר שטחם
 הללו המיתו הילדים ואפשר לומר עם מה שכתבתי למעלה
 שפרעה

דרוש ראשון לפרשת שמות

מלא עשנו אימי ירע סקיימנו הוא קשה מאד ומשמתי ממורי הרב ז"ל סיון זה עם מאי דאמרו בגמרא אבתר קרקע פולס היתם וכפי זה הגעס בגע העבור ואל תהרב ויגדת הוקסה לחז"ל סוף מאמרי לא עמו כאשר דובר אליהן שתבען לתשמיש ולא קבלו עם היות שהיו קרקע פולס מכש' שבענין שפיכות דמים שהיא להרוב בידים פשיטא מלא הרוב אותם וכיון שאמר הקלה למה הזכיר עוד את החמורה ולזה הסיכו שהיא ענין גבי' מוצ' לכפי' והו' רב על חסידות ולכך חזר לומר' ותחייף את הילדים ונכתי' עוד במדרש ויהי כי יראו המילדות את האלהי ויעש להם בתים רב ולוי חד אמר בתי כהונה ובתי לוייה וחד אמר בתי מלאכות בתי כהונה ולוייה משה ואהרן בתי מלאכות ממרים וכריך להבנת במאי פליגי וכל הד כיד מדרש בריה וכל דהא תליא בפלוגתא דלמעלה מי היו המילדות' רב אמר כלה וחמותה יוכבד ואיבע' בת עמי כרב ד' שמואל בר נחמן אמר אשה ובתה יוכבד ומרים והשתא רב לטעמיה דאמר יוכבד ואלישבע וכפי' זה אינו יכול לדרוש בתי מלאכות ממרים פי מרים אף לה עסק עם המילדות ולכך דרש בתי כהונה ולוייה שמהלישבע אשת אהרן נמסרה שלשת הכהונה ומיוכבד הלוייה ולמד' התם שהיו יוכבד ומרים יש לדרוש בתי כהונה ולוייה ומלאכות כהונה ולוייה מיוכבד ומלאכות ממרים ובין למד ובין למר אתי ספיר משה ויעש להם בתים להם במס' דהילל ויעש להן כהן כהן כהן שמו בר' בנטיס ומאי להם דקאמר אלא כיון שמדבר על בתי כהונה ולוייה או מלאכות שהיא מתויהם לזכרים לכך אמר ויעש להם בתים :

דרוש שני לפרשת שמות

במדרש רבנן וירא מלאך האליו כלבת אש ההר אני ישנה ולכי ער אני ישנה סן המצוות ולבי ער לעשותם תמתי כסיני שנתמסו עמי כסיני ואמרו כל אשר רבד ח' נעשה ונשמע' או יונה מת התומים חללו אם חש אחד מהן בראשו חכירו מרגיש כך אמר חקכח עמו אנכי בצרה ר'א מהו עמו אנכי בצרה כשיש להם צרה אינם קורים אלא להקכה במצרי' ותעל שועתם אל האלחים ביום ויועקו בני ישראל אל ה' זכאל רבים ואומר בכל צרתם לו צר אל הבח למשח א' אתח מרגיש שאני שרוי בצער בשם ישראל שרויין בצער הוי יודע ממקום שאני מרבר עמך מתוך הקוצים כב יכול אני שותף בצערך עבלה :

מורעת זאת בכל הארץ כי תכלית כל הנמצאים והנבראים אשר ברא אלהים על הארץ הוא לתכלית קיום התורה והמכות והאלהים עשה את הארץ ישר במהן אבריו רתח כמין רתח ממות עשה ונפיה גידים כנגד סכה ממות לא תעשה להות' כי תכלית הארץ וקיימו בגריאותו הוא לקיים התורה והמכות סלכך נגד ומתוך כך מתקיים העולם כמו שאמר דוד העה כוונת ארץ וכל יושביה חכמי תכתי עמוריה סלה ורש' חז' בזכות אבני סקבלו עליה עול תורה נתבסס העולם והנה כשה הקכה והגיט כי קבלת התור' הוא קשה עד מאד להיות שיש כמה שונסן ומומרות תלויים בתורה ולא כל אדם רונה להשתעבר בשל קשה כזכא כזה שהרי מטעם זה לא רבו בני עמיר ופארן לקבל את התורה כרכיב המ'סיוי בא וכו' והסיכו ואמרו מה כתוב בתורה לא תרכא ואנחנו יש לנו ירושה מאבותינו ועל חרבך תחיה ועור מה כתיב לא תתאף וכו' והנה לא רבה להשתעבר בשל תורת משה

ספרעה הרפע התחכם סלא להרוב את יש' נבר רכזו יתב' רק חסב ברעונו סיון שים בטלו המילה והפרו ברית יה חסן ה' להסמירם ולכר גזר אם בן הוא והמיתן אותנו לפי סבלות הבן הם עובדים עני' גזרו יתברך סיון סאיז מליס אותו ולכך והמיתן אותו ואף פונם בזה ואם בת הוא סאיז בה העברת רכזו ית' ומה ותיראן החולדות את האלהים ותחייף את הילדים שאמרו המילדות הנה עונם ביטול המילה הוא תלוי באזניהם של הבני' ואם אביו של הילד חטא הילד מה חטא כדי להמיתו שעדין לא נכטעה ולא בר חסוב הוא לכך ותחייף את הילדים סאיז להם עין אשר חטא בביטול מילתם ובמ' ותיראן המילדות קסטו עצמן למעשה זקנן זה אברהם כמו שהנה מעיד עליו כי עתה ירעתי כי ירא אלהים אתה אמר; אברהם אבינו עה פתח פונדק והיה לן עעברים ועבדים בני אדם ערלים ואנו לא ריינו סאיז לנו להאכילם אלא להרוב אותם אנו נחיה אותם ולפד' סחז' אורי לסיטה זו סכת בתי שהם היו חונטנות להחיות את הילד' מפני סאיזם נמולת' ונפחו יש במיתת הילדים רכזו יתברך סיון שהם ערלים לזה הוכרכו להזרזו וקיסטו עצמן למעשה זקנן אברהם כי היה זן אברהם בני אדם ערלים ואנו לא ריינו סאיז אנו זנין אותם אלא להרוב אותם אנו נחיה אותם אף על פי שהם ערלים סאיזם עתידים לימול ותחייף את הילדים הערלים כמעשה זקנ' אברהם עוד במ' זיראן המילדות את האלהים ולא עמו כאשר דבר אליהן מלך מצרים עליהן כאמ' אשה יראת ה' היא תתהלל להן ל' אמר אלא אליהן אמר רבינו יוסי בר' חנינא מלמ' שתבע חותם להזדונג להם ולא קבלו הימנו ותחייף את הילד' וכי מאת' סלא עמו כאשר דבר אליהן אף אנו יודעים סקיימנו את הילדים למה הזכרך לומר ותחייף את הילדים יש קילס בתוך לא דין סלא קיימו את דברת אלא עוד הוכיפו לעשות עמהם טובות יש מהן שהיו עניות והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהן על עשירות ונאות ונותמת לעניות וכן מחיית את בנייהן הוא סכתוב ותחייף את הילדים יש לרקרק במס עליהן כאמר אשה יראת ה' כי מה נכתנו הן כי כל הנשים היראות את ה' והיא אמר עליהן אשה יראת ה' נוגס להבין יש להן לא כא' לא אליהן כי מה נכתנה להן מחליהן ופך טובא סיון סדרשו ולא עמו כאש דבר אליהן ריינו שתבען לרבר עבירה ולא רכזו אם כן מה סאלו עוד וכי מאמר סלא עמו אף אנו יודעים סקיימנו את הילד' והרי לא עמו כאשר דבר הוא סלא קבלו ממנו להזדונג ומס ותחייף הוא ענין אשר בפני עצמו וכל ער' סחז' דקרקו בפסוק סקר החן והבל היופי אשה יראת ה' כי מה התחייחסות יש ליראת ה' עם החן והיופי ואם מרבר על דברים נפרדים יאמר גם כן סקר ההון אשה יראת ה' לכך דרשוהו במילדו' שגם החן והיופי הוא דבר סל חסידות שהחת נקראת ספרה עם שהית' מיפה את האור והב' פועה עם שהית' מפישה בקול וכן טוב את הילד כמכא' שים לסבח את ספרה ופוע' על החן והיופי שהיו מתעבקי' בהן עם הילדים לז' סקר החן והיופי אף על פי סכרו'י' שהם דברי חסיד' אשה יראת ה' היא תתהלל אף להלל על רבר' או לא על שהיו יראות אתה ותיראן המילדות את האלהים עליהם כאמר אשה יראת ה' היא תתהלל כי בהן יכרך לומר סקר החן והבל היופי שהיו מישים את הוולדות ולא בתהללו אלא על יראת ה' וכפי זה כריכין אנו לבאר מהו יראת ה' שהיה בר' סנתכתו בנו סיון סאיז הסבה על הכלת הוולדות לז' סמך לזה להן לא כאמר אלא אליהן מלמד שתבען מלך מצרים ולא קבלו ממנו חזו יראת ה' סנתהללו בנו ואפסר דחז' רשנו אליהן כמו יליהן סאותיות אח'הע מתחלפות והן ולא עמו כאשר דבר שהיה רונה לבא עליהם מלך מצרים וכן לא קבלו ממנו ומסוכי מאת'

דרוש שני לפרשת שמות

ה

מפני עו' שיה נדקדקיה ורצה הקב"ה לזכות את ישראל שנכרא העולם בשבילם שיקבלו התורה כסבר פנים יפות למען שאר ישראל לא ידברת עולה כשאר בני הארצות והם מרבונו יחפזו לקבל עליהם עול תורה מהשלה קבלו שאר אומה ולסוף ליה גלגל הקב"ה להביא את עם בני ישראל תחת יד מצרים בחימר ובלבמים וכל עברה קשה שמתוך העבודה אשר עובד עם יצארו ברכו כפסם להשתעבר תחת יד הקב"ה ויקבלו על יד עול התורה והמטת בשמחה וטוב לבב חלף עבודתם עבודת ערך אשר מצרים מעבירים אותם ואלמלא שעבור מצרים גם הגיה בני ישראל היו מתעסקים כחף סוררת לבלתי שמוע חוקי האלהים וימרו ועו' כי כח שהיו בני מררן עומדים ברשות עמלק ולי גבט אלהי עליהם לא ירצו לקנות ארץ לעמלק חיה טעם נכח אל השעבור שנסתעברו ישראל במצרים שהיה לתכלית זה כדי שיתרנו ישראל לקבל עליהם עול תור' כדי לבא ולהכיל מן השעבור של מצרים הקשה וזו היא כונת חזל במדרש רבה בתחלת הפרק שדרשו הה"ד ויטף שבטו טובא במ' וכו' ואמר כך דרשו עוד ג' מתמת טובות נחן הקב"ה לישראל וכולם לא נקיים ר' לא עי' יסורף תורה וארץ ישראל וע"ה והבונה לר' לא לקת טעם לשעבורם של ישראל תחת יד מצרים ופירשו שנקלית אותו שעבור היה לטובתן של ישראל ומאבהב שסר אותם במוסר לפי שרצה הבה לדאיתם וליתן להם תורה ולי אשפר שיהיו מקבלים אותם כסבר פנים יפות אם לא מתחת הסורף שהקדים לתת להם וכדי להכיל מאתם היסורים בחזו ברצונם הגמור לקבל עליהם עול תורה ומטת ולהיות עבדים להקב"ה וזה אבלי ביאור מה שאמר הכתוב אכס ה' אלהיך אשר האזינתך מארץ מצרים מבית עבדים שהקדים הקב"ה לישראל קודם התורה ואמר להם שראוי להם שיקבלו התורה ברצון גמור אף על פי שאם מכניסם בעול ושעבור קשה הטעם לפי שהביאם מארץ מצרים מבית עבדים והיו משועבדי' ככל עבודה קשה וכיון שכן ראוי להם להמת להם עבדי ולהבה ולקבל עול תורה מאהבה תחת היותם משועבדים בעבוד פרך גד ממצרים והרי יבאו מעבודת מצרים לעבודת הקב"ה שהוא חרות לישראל וזהו כיוון התנא במסכת אבות שאמר אין לך אלא מן שעסק בתורה וכו' וראוי לדקדק שהרי יע' כמה בני אדם שאינם עוסקים בתורה והנה בני חזקן ואמס הרצון בזה שלהיות שלא יבאו יע' אל מעול גלות מצר' ומעבודת אחרות אלא כדי שיקבלו עליהם עול תורה ויבטחו ויחזקו עבודתו יי' ואמר כו' עסק בתורה הוא נקרא בן חורין תחת אמה עבד את האלהים וטוב אף עלת עול מלבנות כמו שאמר התנא פ' המקבל יליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות וזו דרך ארץ לפי שהיו בן חורין מן המלכות אבל מן שאינם עול בתור' ואם מעבדו הוא נקרא עבד של המלכות ואיך בן חורין כיון שתכלית מה שהצילו ה' מיר מצרים היה כדי שיצבור את ה' ושקו בתורתו כמו שדרשו רז"ל שאמר משה מה זכ' יטליטרא כי אביא את בני ישראל ממצרים והאיבו שים להם זכ' התורה שעתידין לקבל כי באשיאף את העם ממצרים תעבדו את האלהים על ההר הזה ולשפך דם שלא עסק בתורה נקרא עבד בתחלה ולא יבא לחיות כמאמר התנא כל העורף מתב' עול תורה מתקין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ וזה הכתוב כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים וזו לדקדק בן כפל הענין עבדים עבדי הם וכו' ונראה שכן אמר סנה' ד' בני ישראל שקימתי אותם לעבדים ואף על פי שקראתי לישראל בניס מאמר בניס אותם לה' אלהים מאן עבדי הם וקראתי אותם עבדים בערך וכבדוהו אשר יטעמתי ברכתי

אותם מארץ מצרים שהיו משועבדים להם עם ואביא אותם אלי ויקבלו של תורה וכבחינה זו נשענת עבוד בעול תורה לעשות רצוני בס הקראים עבדים אף על פי שבבחינת חובותם הם כבדים הרי שלא יבאו ישראל מעבודה אלא כדי שיקבלו עליה עול ושעבור התורה וזו הם בני חורין מהמלכות וזו אבאד מאמר המדרש רבה פ' שמות וזו וילך משה להיבן לך מהלך ליטול אשתו ובניו אמ' לו יתרו להיבן אתה מוליך אל למצרים אל אותם שבמצרים מבקשים לבאת ואתה מוליך אל למחר עתידך לבאת ולעמוד על הר סיני לשמוע מפי הקב"ה אכס ה' אלהיך ובני לא ישמעו כמו הם מיר ויאמר יתרו למשה לך לשל' וקשה טובא כי מה זו תשובה מהשיב משה פעדין הקושיא של יתרו במקומה עומדת על הראשונים אנו מצטערים וכו' שאם כוננת הליכתם היא מפני קבלת התורה הרי היה אפשר שבזמן זאת בני ישראל ממצרים יטלח משה שלמים להביא לאשתו ובניו ממררן אל המקום אשר הוא חונה עם בנה האלהים ויהיו מצויים עם בשעת קבלת התורה שכן מצונו שבא יתרו אחר כך עם אשת משה ובניו אל המקום אשר הוא חונה עם וכפ' ליבא דמאן דאמר שבא יתרו קודם מתן תורה יקשה מית' למה הוצרך להוליך את אשתו ובניו למצרים ולהוסיף על הראשונים ולא היחס עם עד לאחר יציאתן של ישראל ממצרים וכן ברך לפרש אף בתרצה יתרו בתפניתו של משה ואמר לו מיד לך לשלום וקושיית אלו יבא גם כן ברבר רז"ל שאמרו למט' מזה במדרש רבה ויקח משה את אשתו ואת בניו למה הולכים כדי שיהיו עם ישראל בקבלת התורה והדא קשיא לחכמתן שהיה יכול להיחם עכשו ולהולכים אחר יציאת ישראל ממצרים ויהיו נמצאים בשעת קבלת התורה ואמס בני הקדמתו מתבאר לעד מלשון קבלת התורה ברצון נפסם היא תלויה בשעבור מצרים הקשה שמתוך שיראו שהצילם המכל סבלות מצרים לא יהיו קדים בעול התורה והאמת ויבאנו לעבוד את ה' ולקבל תורתו מאהבה ולכך הציב יפה משה ואמר אם איני מוליס עכשו למצרים שיהיו גם הם כבדת שעבור לא יהיו זכיים לקבל את התורה מאהבה שאף על פי שעבדו של לוי לא נשתעברו בחימר וכל בניס מקום נשתעברו תחת רשותם וזו היו ראויין לבאת ממצרים ונמצא שאם אינו מתקיים בהם אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים כיון שלא נכנסו מעולם בשעבור מצרים גם אי אפשר להם לקבל אחר כך דבור אכס ה' אלהיך כי היה היה רבר האכס ה' אלהיך אשר הוצאתיך וכו' ומי שלא נכנס ממצרים ולא הוציאוהו אינם בכלל אחר דבור לזה אמר משה חוליס למצרים כדי שיהיו גם הם בכלל כל עם בני ישראל מאביאם ה' ממצרים ואז יטעמו ויקבלו רבו' של אכס ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים ואף על פי שחזר אחר כך משה והחזיר למדיו מכל מקום כיון שאחר שנכנסו במצרים בתוך כור הקברול יבאו מעם בעה שעורס להביאם השם הרי בתקיים בהם אשר הוצאתיך מארץ מצרים וזו חזל למה הולכים כדי שיהיו עם ישראל לקבל את התורה כלומר שהיה כוונת הדיבור עליהם למר אכס ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים לךך הולכים למצרים ולא המתין עד אחר יציאתן של ישראל ממצרים וזה נלכח ברבר רז"ל ולמרות כי להיות תכלית העולם וקיימו תלוי בקבלת התורה והמטת מאהבה לךך גלגל הבה לשעבור את ישראל במצור ונמצוק תחת סבלות מצרים למען יטוב להם לקבל התורה ולכנס בעול מצות הבה כסבר פנים יפות ויבאנו בשעבוד של הבה יותר מהיותם משועבדים ביר במר וס' וכלל הרבר הזה מצונו שכונתה התורה כמה פעמים לזכור יציאת מצרים ברכתי

דרוש ראשון לפרשת שמות

כדכתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים וכתיב זכור את היום הזה אשר יצאת ממצרים וראוי להתבונן מה נשתנה גם זה מכל שאלות האשר הגדיל לעשות עמו בכל יום תמיד שהזכיר כל כך לספר בו ולהזכיר אותו וכפי מה שכתבתי הוא מבואר שגיבית מצרים גורמת קבלת ישראל על תורה וקיום מצות שבעבורם העולם מתקיים כמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי לכך דריך האדם לזכור יציאת מצרים בכל יום ויום ולספר הגם והפלא שפשה הקבה עמו להזכירו מאותו עברו ועול קשה שמותך כך נקבל עלינו בכל יום על התורה והמצוות באהבה ורצון טוב ויתקיים מה שכתוב לא ימוס ספר התורה הזה מפני והגית בו יומם ולילה וזכה חמי מלאר פי הכתוב שאמר והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי בחוק יר יאמירך ה' ממצרים שהוא פסוק קשה ההבנה אך הוא טעם נודק שיהיה לאות על ידך למען תהיה תורת ה' בפיך כי מה ענין זה למה וחזל דרשו מהאן שאין כותבין תפילין שלא על עור של בהמה טהרה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך מהמותך לפיך.

והדרשה תדרש • וכפי פשוטו צריך לבאר • ועור קשה נתינת טעם אחר כי בחוק יר הוציאת המצרים מהו ענינו • ועור שזה הטעם היה צריך לאומרו קודם והיה לאות על ידך כי בחוק יר וכו' • והענין הוא כפי הקדמתו שגיבית מצרים הוא יסוד והבנה גדולה לקיום התורה ואם והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך ענין של יציאת מצרים לא ילוח מנגד עיניך תמיד כל היום למען תהיה תורת ה' בפיך מתוך כך לפי שכתב שעתה על לב ענין יציאת מצרים ותזכור את השעבוד הקשה שנסתעברו עם והקבה הוציאתך משם בחוק יר בודאי שתהיה תורת ה' בפיך ותלמוד בה כל היום לפי שתזכור כי בחוק יר וזכמה נפלאות הוציאתך ממצרים והציאתך מאותו עבודת ולא ירע לבבך לעבד את ה' ולעסוק בתורתו ותהיה תורת ה' שגורה בפיך ללמו כל היום והוא פי אחתי מסכים אל רוסרינו והנוטע לבן אמרתי כל ימי חיך הלילות שמחוייב האדם לזכור יציאת מצרים גם בלילה לפי שכונן שזכרון יציאת מצרים הוא הקדמה שילמוד האדם בתורת ה' ותהיה חביבה בעיניו לכך בכל שעה ושעה שהאדם מחוייב בלמוד התורה צריך להזכיר גם כן יציאת מצרים כדי שיתחזק מתוך כך בתלמוד תורה מאהבה והאדם מחוייב במצות לא ימוס ספר התורה יומם ולילה ולא רבויא דכל ימי חיך להכי הוא ראתא לרבנות גם הלילות • וזה הענין בעצמו מתבאר מתוך המאמר שהצטעם ולבא עד סוכתו בסדר ראוי לצרר הקשר ושייכות שפי פסוקים הללו פסוק אמי יסנה עם פסוק וירא את מלאך ה' עור מה שייך כאן דרשת יונתני יתמי שנתתמו בסיני • ועור דרשת רינה שאמר מה התנומים הללו אם הם אחר בראשו וכו' למאי אתא דמשמע שלא בא אל לדרום מלת תמתי בלבד שהוא מענין תמיץ • ועור קשה שאמר רבר אחר מהו עמו אנכי בצרה שאם רל פיליה בפסוק היה לו לומר דבר אחר כענין להם צרה קוראים להקבה ולמה האריך לומר מהו עמו אנכי בצרה ומה נתיקשה לו עכשיו בפסוק • ועור קשה מתי ואומר בכל כרתם שזו היא קוסי' לנהוגה בגמרא • ועור קשה שאין זה מקומו של ואמר הוא לפי דאסון שפירש בפסוק עמו אנכי בצרה שהקבה מרגיש בצרתם של ישראל עם נודדת דרשת פסוק בכל כרתם לו כר אבל בררשה זו שדרשו שאינם קוראים ישראל בצרתם אל להקבה אינו ענין לזה מה שאמר הכתוב בכל כרתם לו כר • ועור ראוי לביקש אשמכתא מנין לראל שאמר הקבה אי אחיה מרגיש שאני שרוי בצרה • ונראה לפרש שהוקשה לחול מה שאמר הכתוב וירא

מלאך ה' אלתי בלבת אש מתוך הבנה שאליו הוא מיתר ומשפיל היה לומר וירא מלאך ה' בלבת אש וכו' • וירא והנה הבנה וכו' ולא עוד אלא שהוא כתוב שלא במקומו סבך ראוי לומר וירא מלאך ה' בלבת אש מתוך הבנה אליו • או יתיר דרש אליו מלאך ה' בלבת אש וכו' • ולמה הפסיק וכתב אלתי באמצע הענין וחיץ סדר למקרי • ועור קשה אמרו בלבת אש כי בלהבת אש יבעי ציהי' שאמר • לזה הביאו פסוק אמי יסנה ולבי ער סוכנו לומר אני יסנה מן המצות ולבי ער לעשותם • וכן מצינו במסה אחינו עה שאף על פי שהיה רעה האין בעצבר והיה נראה כאישי' עין מהמצות מכל מקום היה לבו ער לעסוק • וכן כחן וירא מלאך ה' כדו לגאול את ישראל על ידו והטעם שכתב לכך הוא לפי שראה אלתי אל משה שהיה בלבן אש • צרבת על שעבודך של ישראל ולבו היה ער לעשות מצות ולגאול את ישראל מטעמוך לכך זכה לגאול את ישראל ולכך כתיב בלבת אש מלסון לבי ער שהיה ער וחס לבו בקרבו כמו אש • ועור מטעם אחר נראה זה המלאך כדו לגאול את ישראל לפי שראה הבה שתמתי' הם בני ישראל שנתממו עמו בסיני ואמרו כל אשר רבר ה' נעשה ונשמע והנה כתבו בהדרמתינו לדרוש זה כי מעולם לוי שמעו והאזינו לקבל ישראל עליהם על תורה ה' לא מפי סידקם עליהם על מלכות מצרים ושעבודם הקשה וכדו שגיבית ה' מתחת יד מצרים ומצוקותיהם יבילם בחור לקבל עליהם מל מלכות שמים מאהבה וכיון שפשה הבה והביט שעתידים ישראל לקבל עליהם על תורה שפקראת אש רת מתוך גאולתך אשר גאלם מאותו שעבוד קשה ואם לא גאלם והוציאם משם עירך לא נתתמם לקבל עליהם את חוקי האלהים ואת תורתיו לכך שלח מלאך להראו את משה כדו לגאול אותם אש מפי משה שראה הקבה בלבת אש שהיה לבן חם כמו אש וסר חשף על שעבודך של ישראל ואם מפי משה שראה שעתידים לקבל עליהם באהבה רת אש מתוך הבנה מחמת השעבוד הקשה של מצרי' שהיו רומץ לקוצים כרכתיב ויקונו מפי בני ישראל וכיון שיש תקוה מהם באחריתם ריחם עליהם וירא מלאך ה' כדו לגאולם ונראה בא לדרוש מה שאמר אלתי באמצע הכתוב באופן אחר ודרש מה שאמר תמתי לנסן תומים שהרגיש הקבה בצרתם של ישראל רבתיב עמו אנכי בצרה חם כאן הכתוב וירא •

לגאולם יק' עכ' לוי שלא היו בהם מעשים לגאול והטעם שאלתי בלבת אש לומר אלתי אל ה' ציהי' היה כחן צרי כע' יכול שהם סדרי בצר בלבת אש מתוך הבנה שהיו עשבוך של ישראל והבה מרגיש שנאמר עמו אנכי בצרה ולכך שלח יק' לראו חזו סמך אלתי עם בלבת אש מתוך הבנה • ראי' מהו עמו אנכי בצרה באו לפרש פי' אחר בפסוק עמו אנכי בצרה מס' קייס' יום בו ועם איתו פירוש יתבאר מה שאמר אלתי מתוך הבנה שאין אחר והוא שהוקשה לחול כפי הדרשה שדרשו כי שהקבה מרגיש בצרתם מהו עמו אנכי בצרה דהא מתאחר סני' יק' ראוי ואעבדו רמשמע שיענה אותם ויוסיעם מצרתם אכי מהו צרה נפארה אחר שיענה אותם ויוסיעם מצרתם לומ' עמו אנכי בצרה' הראוי לומר עמו אנכי בצרה יק' ראוי ואעבדו אחלצתו וכו' אלא הכונה לומר עמו אנכי בתפלתם כשהם בצרה שאינם קוראים אלתי • עוד כל והוא הכנסן שהקשו לפי דאסון רה' לל עמו בצרה אנכי או אנכי בצרה' עמו כיון שפירשו הוא עמו בצרה' אינו יתעב היה ראוי לסמוך עמו אבל בצרה לזה דרשו יק' ראוי ואעבדו לפי שעמו אנכי בתפלתו וכשהוא יושב בצרה אינו פונה אלתי אל פי ה' ואליו הוא צועק ולזה אחלצתו ואכבדהו • והשתא כשאמרלתי קאמר עמו בצרה אנכי או אנכי בצרה' עמו שאין כוונתו יק' כאן לומר שהבה הוא בצרה' לומר עמו אנכי כשהו מתפלל עלינו

דרוש שני לפרשת שמות

כא

מחוק רבני חזל לפי עניינם שהקב"ה הבטיחו ליעקב אבינו
 ארר ואכזי אעלך • ואמר תטה אמי אמי איתו אכזי וזם מי אכזי
 כי אלך אל פרעה • והסיבו הקב"ה סילך בשליחותי כי אהי' עמך
 לעזורך ומה שאמרתי לך אכזי אעלך אף הכוונ' שאכזי בעצמי
 ולא על ידי אחר אעלך רק הכוונה היתה סימך כי במלת אכזי
 אעלך וכך מצינו כשגבלה הקב"ה למטה בחתלת הדיבור אחר
 לו אכזי אלהי אביך חס זה לך האות כי אכזי שלחתיך פי' זה לך
 האות והסימן על הגאולה שהיא כמות וקיימת שהרי במלך אכזי
 שלחתיך בשליחותי זה ואמרתי לך אכזי אלהי אביך וקיימתי מה
 שהבטחתי ליעקב ואכזי אעלך במלת אכזי והקלה הסימן באכזי
 לפי שעיקר הפעבור והגאולה היתה בשביל שיקיימו וירבילו
 ישראל התורה שהיא אכזי האלהיך כמו שכתבנו למעלה חס
 בהזיחך את העם ממזרים תעבדו את האלהים כלומר מה
 ששלחתיך במלת אכזי הוא לפי שישראל עתידים לקבל התורה
 שתחלת עשרת הקבוצות הוא אכזי ה' אלהיך ונאבות אותו אכזי
 שלחתיך לגאול במלת אכזי לרמוז לקבלת התורה וא"כ סוף
 שאמרתי בחמ"ל דברי אחר תיבת אכזי הוא סימן לגאול ישראל
 וגם שעתידים לקבל התורה שהיא באכזי ה' וגם הרחבותי
 הענק והארתני עוד עמך זה • ולבא אל ביאור כל הכתובים
 כעורר קושיא חזקה שכתבנו בה הראשונים והאחרונים אל
 למען רדת בו אס' האלהים הקשה את רוח פרעה וחמץ את
 לבבו ורכיבו וחזק הא'ת לב פרעה וכו' א"כ כן מה שכתבנו
 חטאתו לרדפו ולהביא עליו כל עשר מכות וחזל פירשו כוונ' גם
 ה'ימם זל האריך בעצן זה ואמר טיט כמה דברים מעכבים
 את התשובה וכו' • והי' שמעתי מפי מורי ל"ו כי כל פשע
 וחטאתו היתה לפי שלא היה שב אל ה' רק בהיותו בעצת
 כרה ובראותו כי היתה הרעוה היה מכבוד לבו ואלו בעצת
 והתקלה כשהיה מתורה בו משה על מכה אחרת ישוב אל
 ה' ויחם מחטאתו אשר עשה לא היה הקדוש ברוך הוא
 מחזיק לבו ועב ורפא לו אבל כיון שהתחיל בעבירה תחלה
 ובעצת התקלה לא נטה אף להתרומם יתברך לפיכך גם
 אחר כך כשהיה במימד והיה רוצה לשוב מחמת המכה היה
 הקב"ה מחזיק לבו עד שישוב אליו מחמת התקלה בלבד
 מבלי הניח עליו המכה בשביל חס בא אל פרעה כי אז
 הסבירתי את לבו והאעט לפי שהוכרתי לסי' אותותי אלה
 בקרבנו ולא היה מחמץ כי קודם הבאת המכה מחמת התקלה
 בלבד אלא אחר שאשית אמי אותותי אלה בקרבנו אז היה רוצה
 לשוב מחטאתו אשר חטא לאחר המכה וזם הסתו ואת ועברך
 ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלהי' כל' בעת המכ' תיראון קוד'
 שתבא מתוך הבר' אבל לאח' המכ' כתב' ההתרא' מהמכ' האחר'
 איכ' ירא' ולכך ראוי לז' את לבם בטע' שהיו חפזי לשוב בתשוב'
 ולעול שאם היו שבים בעצת ההתרא' היה הבה' מקבל' יאכפס
 עוד לו טעם אח' כפי הקדמותינו שליה' עיקר' שעבדו של ישראל
 מפני שרב הבה' לזכ' את ישראל בתורה התורה והמנו' הוא ברש'
 עצתו לו' היו מקבלי עליה' עול תור' ומנו' לכך הכמס' תח' סבל'
 מצרי כרי לקרב לתור' והבה' ראה כי בזהות במצרי נתוספה על
 חטאת פשע שכתבנו בני' לז' מצרי' ותועבות' נוי מקד' גוי' מה' לו
 עצו אף לו' עשו' וכו' באופן שכתבתי וית' ולא היו מוכסי כלל לקבל
 התור' ולכ' כרי' להבי' התכלי' לפועל הקש' לב' פרע' ואח' את לבבו
 לייסרו ולסד' מערב' השמי' בעש' מכו' שהבי' עליה' וכל' ישר' יראו
 את הוד' הגדול' ואת אותותיו ואת מופתיו ויפירו מלבם האמונת
 הרע' כי יכירו וירעו' בו מלך ה' על' גוי' כמו שאמ' הכתוב מרשה'
 משפט עשה וכו' ואעפי' שלא היה פרעה ראוי ליענש כיון שהבה'
 אמן לבבו מל' לא חסם מפש' חטאת' ישראל שהם קיומו של

שא"מ קורא אלא אל ה' ונתעל שועתם אל האלהים ותמיר פניה
 אלי בתפלה בזמן שהוא יושב בכרה ואומר בכל כרתם לו עשי
 הכוונה לומר ס' עפי' שרדפו פסוק עמו אכזי בכרה לרדפה
 אחריתי מכל מקום אותה רדפה היא חנינות ויהי כדרכת
 מפסוק בכל כרתם לו כר ונפקח מינה לרדוף רדפה זו מפסוק
 בכל כרתם והרדפה האמרת בזמן שישראל הם בכרה אינם
 צועקים חלל להבה מפסוק עמו אכזי בכרה כי בשתי רדפות
 הללו מתבאר הפסוק שאמר וירא מלאך ה' לו בלבת אס' מתוך
 הסנה שבהקלה רוח הטעם שגבלה מלאך ה' לגאול את ישראל
 אעפי' שלא היה בירם זכות מפני שאין אל ה' הכ' התחכם בלבת
 מלב ומפגש שכחו לפי סיחה ותפלה וכוונת זה שסמו אליו
 פניהם • ע"כ לבס' אל ה' ותעל שועתם אל האלהים ושלח מלאך
 לגאול • וגם טעם אחר כדאח' היולחך לגאול את ישראל כי
 אס' מתוך הסנה שהבה שריו כבער מתוך הסנה שהו' בערן של
 ישראל כרכתיב בכל כרתם לו כר ומה שאמר הבה למטה אי
 אתה מרדף וכו' העי'ן הוא לפי שמשנה היה מברקם זכות לישראל
 שהיו ראויים לגאולה ולכך אחר לו הקב"ה אעפי' שאינם ראויים
 לגאול מזה עתים מכל מקום ראויים שהיו נגל' מחד השכינה
 שהיא שרדיה עמש בכער ואזי שותף • בעצ' כי אס' נכר מנוע
 אלתי יתברך מתוך הסנה שהו' בערן של ישראל כרכתיב בכל
 כרתם לו כר • זאת ועוד אחרת שיש להם זכות זה כי בעת
 כרתם הם באים ומתפללים אליו אל ה' בלבת הלב שפכו לפי
 סיחה בבכרה סבל' זו תפלה וכיון שפעמו אכזי בכרה ואינם
 פושט בעת כרתם אלא להתפלל אלי ראוי שהיו נגאלים מב'
 טעמים אלו ולכך וירא מלאך ה' לענין גאולתם • ועכשו' נבא
 לביאור הכתובים בפרשה וראוי לדרקק מה שאמר הכתוב ויאל'
 ה' ראה ראיתי את עוני עמו וכו' והנה חכמים יגידו שאמר הבה
 למטה אתה רואה ראה אחרת ואזי רוח' שתי ראית וכו' •
 והמבואר ברבריהם אל שרדפו גזרה שיה כתיב הכ' ראיתי
 וכתיב התם במעשה העגל ראיתי את העם הזה וכו' • ואפשר
 עוד לדרקק לעד בדברי חזל דכתיב בקרא ראה ראיתי בכל
 עני' ולא כתיב ראה ראה או ראיתי ראיתי חבל' כתיב ראה
 שהיא מקור כמו וכור שמו' כלומר יש ראיה אחת סוללת גם לי
 גם לך שהיא ראית קבלת התורה שעתידים לקבל • ועו' כתיב
 ראיתי דמשמע ראיתי אנו לבדי ראיה אחרת שאיך רוא' אות'
 דהיי' מעשה העגל שאמר ראיתי ולא אתה • זה נראה לרעת חזל
 ועדין חזו כריסם לבאר כפי פשוטו • ועוד קשה להבין פי' כי
 דעתי את מכאובי שאיך כותן טעם לשמע קולם מפני מגטו
 לפי שירע את מכאוביו ואת ועוד סכך היל' ואת בעיקרם מפני
 מגטו שמעתי כי דעתי את מכאוביו • ועוד קשה יתור' ית
 הארץ ההיא ומפסיק לומר ולהעלותו אל ארץ טובה • ועוד כפל'
 ועתה ועתה בשמי כתוביה הבאים באלה • ועוד קשה מאי מי
 אכזי כי אלך וכי לאכזי שראה שהו' עמו אחר שהרי הליכותו
 פרעה הוא להוביא את ישראל וכך היל' מי אכזי כי לך להוביא
 את ישראל • ועוד תשובתו של הקב"ה והאות שנתן לו בהזיחך
 את הפס' הזה וכו' כי איך כותן אות' על השלימות שהיא עכשו'
 בדבר העתיר לזית לאחר יביאתם ממזרים ולתירץ בקושינות
 ילכו חשבר לבאדם עם משחל במדרע רבה חל' ויאמר תטה
 האלהים מהו שאמר לו כי אכזי שלחתיך אמת ראל סימן
 לגאולה הרשעה שבאכזי ירדו ישראל למזרים שנאמר אכזי
 ארר עמך ובאכזי אמי מעלה אתכם וסימן לגאולה אחרונה
 שבאכזי הם מתרפאים והם עתידים לגאול שנאמר הנה אכזי
 עול' לכ' את אלהי הכבו' וכו' • והנה המאמר הזה ביארתי
 בקר' שאר היטב בדרוש סבת הגדול ומאמת כי תרדפו והכו'

דרוש ראשו

לפרשת שמלות

עולם והכל תלוי בתורה שיקבלו ונזהר כבא לכיבוד הכתובים
 בפרשה ויחזק ה' ראה ראייתו את רואה עתה ראיית האמר
 טראויים לישראל ישראל מיר מצרים כמעט הכתוב כי ראייתו את
 עמי עמי אשר במצרים והם מרמזים ומעשים שהיה הסיבה
 לגבול עליהם שפגור מצרי כרי שמתוך השפיעוד יתרכו ברצון
 טוב לבאת לתירות מתחת יד מצרים ולהיות עבדים אל האלהי
 ישראל וזו היא ראיית אחת שמתוכה ראוי לגאול את ישראל
 שהרי הם מעשים כל צורכם באופן שהם ראוים ליגאל י: אבל
 ראיית ראייה עמית שהיא מערכת הגאולה של ישראל והיא
 שצפקתם שמעתי מפני נוסטיו שהם חיינם ראוים מצד עצמם
 לפי שנטמנו בגילולי מצרים ואם שמעתי צפקתם היא משני
 נוסטיו בבחינת נוסטיו שהם יותר רשעים וערבותי את ישראל
 כגור הנוסטיו ועל כן שמעתי צפקתם כי מבחינת עצמם את
 ראוי לשמוע צפקתם כי גם הם רשעים והטחית כי אני ידעתי
 את מכאוביו שהכחיבוני בחטאתם ואין ראוי לשמוע את
 צפקתם לולא מפני נוסטיו שהם יותר רשעים ובערכם
 שמעתי צפקתם באופן כי מצד אחד ראוים הם לגאולה
 להיות כי התכלית של ההכנעה יבאה לפועל בצאתם מכור
 הגדול וכו' וראוי יחפזו בקבלת התורה ומצד אחר אני רואה
 שהם גוי מקרב גוי וחינם ראוים לא לגאולה ולא לקבלת
 התורה דהא אילו צפקתם לא שמעתי אלא משני נוסטיו
 שהם יותר רשעים ובערכם שמעתי הצפקה ואני כך היה
 בדעתי כשירדתי לגאול עמיר אעלה אותם מן הארץ
 ההיא אל הארץ הטובה כלא עום הפסק כלל ולא לעכבם
 כמו שהיה אחר כך שהסיבה הדרך המדבר להראותם קריעת
 ים סוף כדי לחזק את לבם באמונתו ויתברך וכמו שבארתי אני
 עם מה שאמר הכתוב ויבט חלום את העם דרך המדבר
 ים סוף שהכונה לומר שהסיבה ה' ולא כחם נהגם בדרך
 יטרה כרי להראות לטור דרך המדבר שהם הנסים ונפלאות
 שנעשו להם בדרך המדבר גם נס ים סוף כרי שמתוך כל
 אותם נסים ונפלאות יתחזקו באמונתו ית כי חמוטם עלו בני
 ישראל מדרך מצרים דהיינו אחר מחמשה חלקים שהד חלקים
 מתוך במצרים בגלגלת ימי אפילה לפי שהיו רשעים ואם כן לא
 נתחזקה האמונה בלבם לכך הסיבה החלום כדי להראות
 להם נסיו המדבר וים סוף ויתחזקו באמונת ה' אם כן וארד
 להכילו מיר מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל הארץ
 המבחרת בלא טום עכוב והפסק אלא משני טראייתו ורעתי
 את מכאוביו שלא היו שלמים באמונה על כן בחרתי להוליסם
 במדבר כדי שיתחזקו באמונה עלימה ואם כן הרי יש כח פני
 רברים שקוליס האמתן לגאול והוא כי ראייתו את עמי עמי
 שהיא סיבה ראשונה לשעבודם ויש כנגדו דבר אחר מעכב
 שלא יגאלו כי הם גוי מקרב גוי ואין ראוי לשמוע צפקתם אלא
 מפני נוסטיו ובערכם ועתה יבא הדבר הטלוי ויכריע כי הכי
 צפקת בני ישראל בוא אלי אף על פי שאינה מצד עצמם מן
 הרי באה אלי מבחינת הנוטטיו שהם רשעים וגם יש ענין
 אחר טראייתו את הלחץ אשר מצרים לחצים אותם יותר מדאי
 כי אני קפתי מעט והמה עזרו לרעה ואם כן אגאלם ואחזים
 מעם אבל לא כמו שחשבתני שאלא בעמתי אגאלם ואעלם מן
 הארץ ההיא אל הארץ הטובה תקף ומיר בלא טום הפסק
 מאחר שאין להם זכות בידם וארר בא נטמעו בתוכם אלא
 ועתה אעשה פטירה מתרם שתלך אתה אל פרעה ותוכיח את
 בני ישראל כי בהיותך אתה המוכיח אותם לא יתרחק פרעה
 לשלחם מהר ואשלח את אונותי ואת מושתי בהם ומתוך כך
 יכירו ישראל וידעו עם ה' כי גדול הוא אבל אילו גאלם ה'

כמו שחשב מהחלה ואמר אעלה אותם מן הארץ וכו' לא
 תהי מקום לפרעה לפרע ולא היו יודעים בני ישראל גדולת
 הלכך הוצא אתה את עמי ישראל ויאמר משה אל האלהים
 רב'ע אתה אומר אלי לכה אל פרעה והלא פעם אחת עשית
 עמי גם והכלתני מחרב פרעה ומי אכני ומה זכות יש לי שאלך
 פעם אחרת למקום הסכנה אל פרעה שהוא מבקש אותי
 להרגני ואל יעמוד אדם במקום הסכנה שמו יעשו לו גם כי
 לאו בכל שעתא וסעתא מתרחש משה ואם כן מי אכני במה
 כחי גדול כי חלך אל פרעה המבקש להורגני זאת ועוד אחרת
 כי מאחר טראייתו לישראל שאינם ראוים לגאולה על ירך אף
 אזיאל אותם מעם על ידי בהיותם שאינם ראוים לגאולה
 והשיבו הקדוש ברוך הוא על ראשון ראשון אל תירג מפחד
 פרעה כי איהיה עמך בעזרך וזה לך האות כי אכני שלחתיך
 ויתכחזר ער מה ששמעתי בפסוק ויטס ה' לקח את לבתי
 הכות אותם כל מוכחי שהכונה לפי שכתיראל קין ואמר והיה
 כל מוכחי הרבני השיבו הקדוש ברוך הוא ואמר לו ארובה
 כל רואה אותך יפחד ויאמר מה זה שקין הולך כע ונד בארץ
 לפי שהרב את אחיו ומאחר שכן הוא כל אחר יירא לפשו פן
 יהרג גם אותו וזהו שאמר ויטס ה' לקח אות לך עכמו עשה
 אותם וקיימן שלא יהרגוהו כי בראותם אותו כע ונד בארץ ואחזק
 לרובח מי יעמוד בשני כי יחוסם על עכמו ואם כן קין הוא עיקר
 האות והסימן שלא יהרגוהו לבלתי הכות אומם של יוכיח וזס
 כאן אל תירא מפרעה כי איהיה עמך וזה שאני שולחך אל
 פרעה ותכנס לדבר אתו הוא עכמו אות וסימן שלא יגע כך
 ולא יעשה כמך רעה כי גם הוא מפחד מתוך למיר היתכן
 איש בורח מפני המלך סויהיה לו לב לבא אל היכל המלך
 לרבר עמו הלא דבר הוא כי כח הקדוש בתוך הוא מעורב בו
 ואם כן האות והסימן שיכיר וידע פרעה כי אכני שלחתיך ואני
 העזר אותך הוא בהיותך הולך ועומד לפני פרעה להוכיח
 ישראל מארצו כי אז יטפוט פרעה בדעתו שאין זה דרך טובע
 ללוא כי אלהי אכני הבטיחו להיות בעזרו ולא ידבר לך מחמוט
 רע ואם כן ממקום שבאת להיות מפחד מלכת אכל פרעה
 לפי שאתמול ברחת משני היא הנותנת שתלך כי זה האות
 והסימן שיש לך כי אכני שלחתיך ולכן לא תירא ולא תחת
 ועל הדבר השני שאלה שאלה אף ישראל ראוים לגאולה אף אומם
 את ישראל מהצרים רע לך כי בהוכיחך את העם ממצרי תעברון
 וכו' בפיכת הוכיחך את העם על ירך שתהיה אתה המוכיח אותם
 יסרב פרעה ויתרבו האות והמוטטיו ער שיתפזר פרעה לשלחם
 ומתוך כך יכירו ישראל את היר הגדולה אשר עשה ה' ועמו
 ונפלאותיו ויתרכו ברצון נפסם לקבל התור' ומכא כי בהוכיח
 אתה את העם ולא אזיחם אני מיר מהם אתה מכין אותם
 והחיים להיותם ראוים לקבלת התורה באופן שפעברון את
 האלהים על ההר הזה שמתוך כל האונות והגבורות אשר
 אעשה על ירך יתחזקו באמונה עלימה ויבחר לקבל התורה
 עם היות עול כבוד תחת היותם עבדים למצרים ואילו גאלם
 הבה על ידי עכמו לא היו מכבדים כל אותם האות הגדולות
 אשר עשה משה לפי שדיה הבה בתן בלבם של פרעה למיר
 לשלחם ואפשר שאול היו בוחרים ישראל לקבל עליהם על
 תורה בתן שהיו מוטמעים בגילולי מצרי אבל עכמו טהויחך
 אתה את העם ומשך שפעברון את האלהי על ההר הזה ברצון
 ובטשון ובשב פני יפ' כמון שכתבנו ונד רכיני להקדמתנו סל
 תכלית שעבוד מצרים היה למען יקבלו ישראל עליהם עול תורה
 ומכות ברצון נפסם ויתקיים העולם כמו שאמר הכתוב אם לא
 בריתי ימם ולינה חוקות שמים וארץ לא שמתי : בילוא :

ועבתם וענו אותם ר' מנחם מנדל והם לא עמדו במכרי' כי אפי' דרו טעה ולא נשתעשעו ומהם כי אם פ' טעה כמנין שנותיה פל מרים פקדנות מקיים על פ' טעה המורד לכן עשה. הבדל והכבוד עליה' עול פרעה: צארתו זמן שהיו טעה חרטים כי זה עולה למסבון גדול ונסתם תמורת כל הארבע מאות טעה בפעבור בימיו באופן שכל סוכתו יתברך היתה לטוב להם. ועוד יש לר' טעם אחר בענין זה שליהות שהקב"ה צדיק וצדק אשר הוא ולא עביר דינא בלא דינא והוא הבטוח את ישראל להעניש את עונאיהם כדכתיב ונגם את הגוי אשר יעבדו ר' אבני והנה לא היו ראויים כללות המכרים ללקות לפי שאם פרעה חטא עם בני ישראל הם לא חטאו ולפיכך הכביר הקב"ה לב פרעה שיאמר תבן לא יתן להם ותוכן לבמים יתן והאכרס כל ישראל להיותם ממזרים בשחת המכרים כדכתיב ויפץ העם בכל ארץ מכרים לקושט קם לתבן והיה היהודי נכנס בטעה של המכרי והיה המכרי מקפח את שוקיו ובאופן שפסחו ראויים ללקות המכרים ברח' ובמטעם על שהיו רוד' בבני ישראל ומשתעבדים עם ומטעמו ה' אמת צדקו יחרינו. ולע' נראה לומר עוד טעם אחר שליהות שנטמע בני ישראל בגילולי מכרים ובתעבותם שהיו בני מקרב גוי מה אלנו עפ' אף אלנו עפ' ולא היו ראויים ליבאל מפני שהיו ארזקים בע' כמו שכתוב במאמר שהכעס פכוסם לפתע מע' ולא שמעו שאלמר וימרו וי' ולא חבו שמוע ואם כן מדת הרצ' לא היתה נותנת שיבאלו ישראל מפני רוע מעלליהם לכך הכביר עליהם הקב"ה עול כבוד ועבודה קשה לאחר שכתבסרו מהגאולה ושמעו כי פקד ה' אותם ויאמץ העם ובוזם שהיו מייחלים הגאולה ככפל שפגרום כי מתוך כך יתנו לב וישבו אל ה' מכל חטאתם אשר חטאו בה רהינים עין ע' ולא ישבו לכסלה גם אחת שפגרו קשה ימרו חטאתם ויכפר להם העין הזה והיו נבאלים מיד יבזה נבא לביאור המאמר בס' . ויש לר' דקדק מאי בימייהו דהא תקי סביר פכוסם לפרום מע' ורבי יהודה נמי לא פליג בהא סבך הוא אומ' שה' קשה בעיניהם לפרום מע' והאכרסו מייחוקאל סאמר ואומ' אליהם איש שקיבי עיניו הסליכו וכנו הרי פכוסם לפרום מע' . ועוד קשה שמתחלה הוא אומר וכי יש לך ארם שמתבסר גולר לך בן זכר ויאנו שמה רמשמע שהוקשה לו איך הוא אומר ולא שמעו אל משה כיון שהיתה בטורה טובה ואחר כך אומר ומה תל' ולא שמעו אל משה רמשמע שהוקשה הוא פטיטא ומה תל' ואם כן לאו רישיה קשיה . ועוד צריך להבחין שהביא סני פסוקים אחרים ואומר להם איש שקיבי עיניו וכו' ואמר מטעם וקחולכס' . וזו היא קושיא שהונה במרא מתי ואומר . ועוד קשה שהיה ראוי להביא פסוק מטעם וקחו קודם כיון שהיה פסוק מן התורה ואחר כך פסוק מהגבויאים . ועוד קשה מה שאמר אחר כך ויכוס אל בני ישראל פכוסם לחלוק כבוד למלכות . שאם היא דרשה אחרת בפסוק היל' דא ויכוסם וכו' ואם אינה דרשה אחרת איך הוא מתייחס למה שאמר קודם . ועוד יש לר' דקדק מה שאמר וכן וירדת כל עבדיך שאח' תל' אלה אלם פכוסם לירד אלם שחלק כבוד למלכות דאמא דקט פני פעמים אלה . ועוד קשה היכי משמע מהכא שחלק כבוד למלכות מרדקאמר אלה אלי . וחול במקום אחר דרעו שחלק כבוד למלכות מרדקאמר וירדו כל עבדיך ולא אמר וירדת אלי שהרי מביט שהוא בעמנו ירד שנאמר וידם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וס' ויקרא אל למטה ולא הרהר ויאמר קומו בליו וכו' וכן סני היל' וירדת אחת ועבדיך ולא אמר אלם וירדו כל עבדיך לפי שחלק כבוד למלכות . ועוד אמר צריכים לבאר כוננתם במדרש הזה .

דרוש שני לפרשת וארא

במרדש

ילקוט מכילתא ויצום אל בני ישראל צום לפרוש כע' רבי יחורה בן בתיר' אומר הרי הוא אומר ולא שמעו אל משה מקוצר רוח וכי יש לך ארם שכתבשר בשורת טובת ואינו שמח טלד בן זכר רבך מציאך לחירות ואינו שמח אם בן מה תלמו לומר ולא שמעו אל משה אלא שהיה קשה בעינייהם לפרוש כע' . וכן הוא אומר ואומר אליהם איש שקיבי עיניו השליכו ובגילולי מצרים אל תטמאו וימרו כי ולא אבו ימוע אלי וכן הוא אומר משבו וקחו לכם צאן משבו ורכבם כע' והרכבו כמציאות . ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים צום להלוק בכור למלכות . וכן וירדו כל עבדיך אלם אלי שג' תלמוד לומר אלה אלא שסופו לירד רוח ברחלה אלה שחלק משה כבוד למלכות עבליה :

דבר

ידע כי ברל ארויכו ורב כח כל מחשבותיו לבי' להטיב לבו באחריתו ונגם כי יעבור זעם על עם ישראל והצרות כדורות על טמיונו לא נסוג אחר לבנו ובסם אלהימזכיר כי הוא יושענו מצרותינו וכל משפטיו הם לנו לישועה ורחמים כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלהינו מייסרנו למען מחרל מעשוק ידיו ומתוך כך נטעה לנו ונסובה אל ה' וכאב את בן ידעה לנו באופן כי תכלית היסורין שמיבי הקדש צריך הוא על ישראל אינן דרך נקמה ושנאה חלילה אלא אהבה גמורה לתכלית טוב כי מתוך צרה רוחה ומתוך יגון שמחה חם הכתוב אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחסך ה' אור לי פים לר' דקדק שכתבם פסוק מדבר בלשון עבר כי נפלתי קמתי ומכיו מדבר בלשון עתיד כי אשב בחסך ה' אור לי אבל הכונה להורות כי כל מעשה ה' הם לתכלית צדקה ורחמים חם אל תשמחי אויבתי לי כאשר ראית אותי בכמה צרות כדמות כי הרי לשעבר נפלתו בגלות ושעבור מכרים ותוקף הגלות היה להנאתו ולטובתו כי מתוך אותה נפילה נמסכה לי קימה כמו שנבאר בס' . אם כן מכאן נראה גם לעתיד כי אשב בחסך שהוא בגלות המד והמהרה הזה מתוך החסך. ההוא ימטך לי אורה ושמחה וז' כי אשב בחסך ה' אור לי כי כל תכלית סוכתו יתברך ביסורי' והצרות שמביא עלינו הוא למען מחרל מעשוק ידיו ויזדקך לבבנו לשוכת בלבב סלם ונסובה אל הכוונ שמינו בגלות מכרים ששעברס ה' באותו שעבור והשמש משה שהיה גואלם הקדש ברך הוא הכבית עליהם עול קשה וכבר כי אחר פרעה כרפיש הם נרפיש תכבד העבודה על האכסים וכו' ולא תוסיפו לתת להם עוד תבן עד שנתרעם משה ואמר למה הרשת לעם הזה שאם עדיין לא הגיעה סעת גאולתם היה לך להניחם בדרתם ושעבורם ולא להסיף יגון על יגונם ומא' לכו לר' דקדק ולבאר טוב טעם כמה שהכביר את לב פרעה ומאז בא משה אל פרעה הרע לעם להסיף על חטאתו פפע כי תבן איך ניתן להם ותוכן לבמים יתנו ולא די טלא הושינו דברי משה שסלחו ה' להקל מעליהם אלא שהסיף להם עול קשה ושעברו יותר מראי . והראשונים ז' פירשו כי אלהים חסדה לטובה מכר ישראל בראותם כי אלת יד ובאומים עד נפש או יהיו תולים עיניהם למחם ומיחלים לה' . ועוד טעם אחר שהקב"ה אמר

דרוש ראשון לפרשת וארא

לכס כאלו ואם פירות ויכנס הוא לפתח מעוז למה המתין משה
מלהזיירם עד לאמר כל המכות דכתיב התם ויקרא משה
לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו וכו' ומן הראוי
היה לו להזיירם חקף ומיד כאשר רבד ה' אליו אלף ורלו
שאף פירות ויכנס על ענין העז וכי תימא אם כן מהו הכינוי
הזה שכנסו שאינו מפורש בפסוק למה אמרו בדרך למה
ויכנסו אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים שכנסו למלוק
כבוד למלכות והכי קאמר קרא ויכנסו אל בני ישראל ואל
פרעה מלך מצרים שכנסו למלוק כבוד לפרעה שהוא מלך
מצרים וכפי זה מתקשר הפסוק שאמר פרעה מלך מצרים
ומי לא ידע בכל אלה שכרעה היה מלך מצרים וכן בכל
מקום שהזכיר פרעה לא הזכיר מלך מצרים ומה נשתנה כאן
אלה הכנסה לומר שיהגו בו כבוד כראוי למלך מצרי שדרך
לחלוק כבוד למלכות וכן מצינו שמרעה עשה הוא בעצמו
כאשר כנה ה' וחלק כבוד למלכות ואמר וירדו כל עבדיך
אלה אלי וכו'.

וגרא לידעת המדרש הזה שרבו לדרוש בכתוב תיבת
אלה שהיא מיותרת שמשפיק היה לומר וירדו
כל עבדיך אלי ועוד דקשיא קרא מוכיה וביה דקאמר
כל עבדיך דמשמע כולם כאמר ואחר כך הוא אומר עבדיך
אלה דמשמע אלה הם עתידים לירד לפני ולא זולתם ואם
כן ריבה ואמר כך מיעט בהיא קרא אלף ורלו שמה שאמר אלה
הוא לפי שרצה לרמוז שגם פרעה בעצמו הוא עתיד לירד אליו
ומעני כבוד המלכות לא אמר לו בפירוש וירדת אתה ועבדיך
אלי אלא כך אמר לו ברמז אלה אלי כלומר אלה העומדים
שככללם היה עומר פרעה כולם יורדו אליו וכך היא הכפת רבד
רזל שאין תל אלה לפי שהוא מיותר ועוד שאלה הוא מיעוט
והוא הפך ממה שאמר כל עבדיך שכל הוא ריבוי אלא ורלו
שפירוש מה שאמר אלה הוא לפי שרצה משה שגם פרעה
עתיד לירד אליו ורמוז ברמז ואמר אלה ירדו אליו שיש בכללם
פרעה ולמה לא פילמו וירדת אלי כיון שכונתו היתה לומר
כך לפי שמלך כבוד למלכות ומכאן לפי זה שאילו לא רמז
משה ברבוי שאמר אלה אלי שעתיד פרעה לירד כמו
שכתבנו לא היה מקום להוכיח זה ממה שלא אמר וירדת
משום שאפשר לרמות דילמא היה ברעיון של משה שורא
המלך לא יזל עמו לבא אליו אלא ישלח את עבדו וירד
אליו ואף על פי שמימי אמר כך שירר פרעה בעצמו אפשר
שהיה על בר ההודות אבל מעולם לא עלתה על רעיון של משה
כך ונלך לא אמר לו משה וירדת אלי אלא אמר וירדו כל עבדיך
וכו' אבל כיון שאמר משה וירדת כל עבדיך אלי דקאמר
אלה כראה שרמוז שגם פרעה עתיד לירד אליו ואם כן השתא
למה לא אמר וירדת בפירו' לא ורלו שמלך כבוד למלכות ולכך
לא רצה לאמרו לא בדרך רמז והנה כתבאר המאמר על מכות
ורכיבו למה שאמר למעל שהיו ישראל אדוקי בצע ולא היו חזים
לפרו הימנולכך שעבר הבה באותו שעבר קשה יות ממה שהיה
להם בתמלה כי אזיכנע לבכס הערליש וכו' אל ה' לקבל עליהם
על מלכות שמים מאהבה כדי להכיל משעבודם של מצרים
ועבודת האקשה כמו שהרחבתי ענין זה ברומם ספר שמות שכל
תוקף אותו שעבור היה לטובתן של ישראל להזיירם בתשובה
ולהכניסם בביתות ית' מאהבה ובה כבא לביא קצת הפסוקים
שבתמלת הפרשה יחד עם הפסוקים שבסוף הפרשה הקודמת
יש לרדק בענין מה זה היה שמימי כשכנע פרע' ואמר לא תוסיפו
לתת תבן לעם וכו' לא מתרעמו השוטרים ואדרבה הם הלכו
עם המגשים והזיית את העם כי כה אמר פרעה אימי

וגרא לעד סחול דרשו פירוש ויכנס אל בני ישראל שהיו
שכנסו לפרוש מעז והוא המון בליסבא ריכוס כמו
שנאמר כי האיל הלך אחרי כן עתה ענין עז והשתא כיון
דקאמר ויכנס ולא פירש מהו הכינוי אלא הכונה היא ויכנס
שהזיירו על היות בני ישראל בטמעים ומעבדי יחד עם פרעה
מלך מצרים בענין עז שפירש אותם ולא יעשו עוד כמעשהם
כי כזה יש מציאות להוכיח את בני ישראל ממכרים כיון שהיו
כפרטים מעז ורי יהודה בן בתירה בא למלוק שאין הכינוי הזה
על פי שכבר הזיירם משה על כך קורם זה הריבוי דהא
כתיב לפי ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה
והמקרא הזה אין לרומשו כפשוטו שהכוונ הוא שלא דכו לשמוע
הבשורה שבישרם משה בשם הקב"ה וגאלתי וכו' משום
דאין לך ארם שמתבט' שנלך לו בן זכר ואינו שממו ואם כן אף
הוא אמר ולא שמעו אל משה אלא ורלו שפירש שמעו אל משה
הוא על פירשת עז שהזיירם משה שכן כתיב ולקמתי אתכם לי
לכס והייתי לכם לאלהים וירעתם כי אני ה' דהיינו ייחודי וקבלת
מלכות שמים עליהם ואחר כך והבאתי אתכם אל הארץ וכו' וירדו
וגרר משה כן כלומר כל הרברים האלה אל בני ישראל ולא
שמעו אל משה ממה שהיה בא להזיירם על ייחוד ה' ולהפירש
מעז ולא קבלו לפי שהיה קשה בעיניהם לפרוש ממנה וכפי
שיטתם זל דייקי בהרא דקאמר מקוצר רוח ומעבודה קשה
כלומר שלא היה בקרבם רוח ככונ ונשמה טהורה ועבודה קשה
זל שהיה קשה להם לפרוש מהעבודה זרה ומה שאזל אם כן
מה ת' לולא שמעו אל משה הענין הוא שרצה להכריח פירוש זה
נשאירו נדרם כפשוטו כלל שהרי רוח פי' ולא שמעו אל משה
שאינו לא שמעו כלל לפי שהוא נמשך למי שמבשרים אותו
דרך מציאף לחיות שיהיה ערלה אצו משמוע קול מצבור
טוב משמיע ישועה ועדין היה אפשר לפרשו כפי פשוטו שלא
האמינו וקבלו הבשורה שבישרם משה שעתיד הקב"ה לגאול
אותם כיון שראו שלא עשה פליטתו שירת ואדרבה מאלו באו
לפני פרעה הרע להם ושעברם יותר תבן אין מתן להם ותוכן
לבטם יתנו לכך לא שמעו ולא האמינו לרבוי ואם כן אין לדרוש
מכאן שהזיירם על העז ולא קבלו לזא אכמה תל ולא שמעו אל
משה כלומר אם תמצא לומר שמרבר על ענין הגאולה שלא
האמינו אם כן מה ת' לולא שמעו אל משה דהא כתיב וירד משה
כך אל בני ישראל ומספיק לומר ולא שמעו מקוצר רוח מאלו אל
משה דקאמר לא הכונה לומר שמה שלא שמעו הוא לא האזנה
שהזיירם משה לפרוש מהעז אבל ענין הגאולה שהקב"ה עתיד
לגאול אותם שמעו והאמינו והאמינו אבל האזנה שהזייר משה
לא רצה לשמוע אל משה מקוצר רוח כי רחם וכסמת' לא מטהור'
היא ומהעז היה קשה להם לפרוש והביא רחיה מכרתת אף
פירש ולא שמעו אל משה לא קאי על ענין הגאולה אלא על ענין
עז שהזיירם לפרוש הימנה ולא קבלו ממחי רכתיב ואומר להם
איש שקוני עיני השליכו וכו' ולולי מצרים אל תטמאו וכתוב
בתריה וימר בו ולא אבו שמוע אלי והיכן מצינו שהזיירם
לפרוש מנולולי מצרים ולא אבו שמוע אלא בפסוק הזה
דכתיב ולא שמעו אל משה וכתוב התם ולא אבו שמוע
ואומר משום וקחו לכם וכו' הנה הראיה הראשונה היתה
להוכיח אף פי' ולא שמעו הוא על פירשת עז ועכשית בא
רבי יהודה להוכיח אף פי' ויכנסו אל בני ישראל אף לפרשו
על ענין עז ולומר שאף על פי שקורם הזיירם משה עליה
ולא שמעו חזר הקורם בדרך הוא ויכנסו אל בני ישראל
להזיירם פעם אחרת על העבודה זרה לכך הביא ראיה
מכתוב משכו וקחו לכם וירדו ויכנסו מעז וקמו

דרוש ראשון לפרשת וארא

סג

האבות וכשי הפסח אמי אבא בך וגם מה טעם לפרשת
היחוס שהפסח באמצע:

למדתי מיקודו של הרב בעל העקידה ז"ל שהטעם
הרשע הרשע באכזריות חמה על ישראל וגזר
עליהם לא תוסיפו לתת תבן לעם ותוכן לבנים יתנו וישו פרעה
ביום ההוא את הגונוסים בעם ומה צוה אותם ואת שוטריהם לאמ'
שהם יאמרו אל השוטרים כדברים האלה * והנה הגונוסים
כשדברו עם השוטרים סתמו הדבר ויכאו ונגזרו העם ושוטריהם
ויאמרו אל העם לאמר כלומר אמרו אל השוטרים סבבה המלך
אל העם לאמר שיאזרו אל העם סגור פרעה הנזירה ואת אונני
נותן לכם תבן אתם לבו קחו לכם תבן כי אין נגרע מעבודתך
דבר ולא הזכירו כאן ותוכן לבנים יתנו ולא אין נגרע
מעבודתכם דבר שדברים אלו משתמעו לתרי אפנייהם הבינו
שהכוונה היתה למר שגור המלך שהם ילכו לקוטש קם לתבן
כי בהיות כלם נועדים יחד במעשה הלבנים נרפים הם נרפים
ואומרים נלכה מבחנה לה' מה שאין כן בהיותם נודדים לתבן
איה ממקום למקום ואחר כך באים ללבן בחומר וכלבנים
שאין להם פנאי לדברי סקר ולעולם שבטעם הלבנים לא היה
שואל המלך שיתנו תוכן לבנים כבתחלה אלא ישעוה שיעלה
בידם חש כי אין נגרע מעבודתכם דבר כלת' אין המלך נגרע
בהליכתכם לקוטש קם לתבן אינו מפחד וגורע מעבודתכם
דבר שאף על פי שלא תוכלו אחר כך לעשות כוונת הלבנים
כבתחלה מכל מקום כנגד מה שמשפיר בסכום הלבנים הוא
מרויח בענין התבן שהם בעצמם מביאים התבן באופן כי אין
נגרע מעבודתכם עבודת המלך דבר וכיון שאתם עוסקים
בעבודה מה לי הכא מה לי התם והראיה לפירוש זה שלכך לא
הזכירו סכום הלבנים לומר להם ותוכן לבנים יתנו לפי שלא
יעלה על הדעת לומר שיוציאו את מקצת היום בבקשת התבן
ואחר כך ישלימו כל תוכן הלבנים אלא ודאי שהכוונה היא
להחליף את העבודה שער עכשיו היו עובדים כל היום בחומר
ובלבנים ועכשיו יתנו חלק לתבן וחלק ללבנים כפי הערך ולא
יגרע מעבודתם דבר ולכך לא אמרו כי אין נגרע מלבניך דבר
וזאת מה שהביא שוטרי ישראל וזהו נקראו אותה סעה השוטרי'
לפי שחמתו כיון שהם עבדים מה לי עבודה זו ומה לי עבודה
אחרת זולתה * ויום שוטרי בני ישראל לאמר שיאמרו אל העם
מרע לא כלייתם חקכם ללבן כמתול שלטום והיו תמי' שיביאו
התבן וגם סכום הלבנים משלם אז הלבן וכעקו אל פרעה למה
תעשה כה לעבדך כי מי שיש לו עבדים מרחם עליהם כדי
שלא ימותו ואנחנו עבדך ואיך מרחם עלינו כי תבן אין יתן
וכו' וגם אומרים לנו לעשות ולהשלים תוכן הלבנים והנה
עבדך מוכס ויותר טוב להקל מעל עבדך מעט כדי שיהיה
להם קיום ויוכלו לצמור לעולם בעבודתם ולא ימותו * ויאמר
נרפים אתם נרפים אמי רחמי שיש לכם כח לעבור ויתר ט
בעבודה הראשונה שהייתם עובדים הייתם נרפים ועל כן הייתם
מתעסקים ברברי הבל לומר נלכה מבחנה לה' * ועתה לנו
עברו כלומר עתה שאתם בחיים לנו עבד כאשר כתיב ותבן
לא יתן לכם ואימי תשע על מה שייצרך מזה לעתיד אלא תבואה
ועתה לנו עברו וכו' וזה נרמז גם למעלה כשאמרו נלכה מבח'
פן יפגעם ברבר ובחברם והזל שאמרו יפגעו ולא אמרו יפגע
לחילוק כבוד למלכות וכיון את עצמם ואמרו יפגעו וכפי הכתוב
אמרו יפגעו ממש וכולם מתים ונת לך שנבטל ג' ימים
מהעבודה ער שנלכה ובחבה יותר משנמות כולנו מיתת
עולם ויאמר אליהם למה משה ואהרן אחזל אתם למה דובריכ'
למה וכונתם אל לרקרק שהי'לל משה ואהרן למה תפריעו אלא

מתן לכם תבן אתם קחו לכם תבן וכו' שנראה שהיו בעניניהם
דברים של טעם שאין להקפיד על כך וכפראו אחר כך שהיו
מכיס אותם ויכנסו שוטרי בני ישראל אז באו ויכעקו לפרעה למה
תעשה כה לעבדך וכו' והלא יותר טוב היה להם לומר דברים
הללו מתחלה קודם שיהיו אומרים כי אז היו נראים שהם מחזרים
אחר האמת והאומר כיון שאינם נרפים ברבר והיו מתקבלים
דברייהם אבל עכשיו שדברו מתוך טבט הגונם והימנות חסר
הוכחו מפני בני ישראל כל השומע יאמר שלא דברו על דר האמת
במה שהיא אמת אם כן היה להם לזעוק בראשונה ולא לילך
הם בעצמם באותו השליחות אל ישראל וכיון שלא דברו שום
דבר עד שראו עצמם בתוך ההפכה שגם עליהם יכבו קוץ ואז
נבהלו ויעקו ל פרעה למה תעשה כה לעבדך אלא חזן דבריהם
מתקבלים לפי שאם רע היה המעשה למה לא פריעו בתחלה
ולא חששו על גזרת ישראל * ועוד קשה ואמרו כי אין נגרע
מעבודתכם דבר * ועוד קשה מה שאמר אחר כך ויראו שוטרי
בני ישראל אותם ברע לאמר לא תגרעו וכו' כי מה ראו עכשיו
מחרם והלא תחלת דברי פי פרע' הרשע ל העם היה כך איכני
נותן לכם תבן כי אין נגרע מעבודתך דבר ומה ראו ונתחדש
להם עכשיו * ועוד קשה מאי ברע לאמר שאין צורך כאן לאמר
לאחרים * ובספר כלי חמדה פי' כי פרעה סתם הדברי ואמרו את
מהכונת הלבנים קשימו עליהם כדי שיבינו ישראל שהכוונת שיתנו
מתכונת לבנים מדי עבד בשבתו כי בזה יהיה להם הגפס' אם
אז יומים ילכו ויקוטש קם לתבן ובפ' ימותה שבוע יתחזקו כדי
להשלים מתכונת הלבנים על כל ימיו השבוע והכוונת' והשוטרי'
הכריחו בלשון הזה כה אמר פרעה אימי מתן לכם תבן ופק'
הלבנים לה יגרע כאשר בהיו התבן שיש במשמע דברים הללו
שיש להם הרחוקה לכרע מיום ליום ולכך יפץ העם בכל ארץ
מצרים לקוטש קם לתבן להכין לשאר ימות השבוע כדי ללבן
הלבנים וכפראו אחר כך שהגונבים היו רוכים שיתנו כל סך
הלבנים כבתחלה והיה דבר יום ביומו סבר על שבר כפול אז
כעקו זהו תורף דבריו * וכשי דרכו יתקרקו דקרקוים אחרים
בשפוקים * וכן דקרקו בתחלת פרעה זו כפל וידבר ויאמר
וקדם אמר אליהם ואלה טס ה' * וכן כרך להבין מה שאמר
גשמי הלא מרעתי שהרי כמה כתובים מוכיחים שהורשע את
שמו והזל דרשו לא נכרתי באמיתות שמי שאמי ה' כאמן לפרע
ולשם סבר * ועוד כריך להבין מה שאמר וגם הקימותי וכו' וגם
אמי שמעתי וכו' שבמק אלו הם מנומגמים * ועוד כפל ואלתי
והזלתי ויאמרו ולקחתי ורזל דרשו מכאן רמז לר' כוסות של
פסח * ועוד קשה למה חזר והזכיר אחכ המוביא אתכם מתחת
סבלות מצרים ולא הזכיר משאר הלשונות של באלה או הכלה *
ועוד קשה מה שאמר והבאתי אתכם ל הארץ אשר נשאתי את
יד שאתם הוא מושבע ועומד לתת להם את הארץ אך הוא אומ'
אלה וכתיב אותה רמז מע שהיא בתורת מתנה וכן נבאר מה
שאמר מורשה שאם היא מתנה איכה ירשנה והיה לו לומר ונתתי
אותה לכם אמיה ועיקר כפל ב' פרשיות אלו וירבר ה' אל משה כא
דבר אל פרעה ושלח את בני ישראל וירבר משה לפני ה' בני
ישראל לא שמעו וגו' ואחר כך חזר ושנה וירבר ה' אל משה דבר
אל פרעה מלך מצרים כל אשר אמי רובר אך ויאמר משה לפני
ה' הן אמי ערל שפתים וכו' ולמה הוצרכו שתייהן ולא עוד אלא
ס ש' קצת טיכיים בנייהם שוקדם הוא אומר הן בני ישראל לא
שמעו חלי ואיך ישמעני פרעה ואחר כך אמר ואמי ערל שפתים
וכפרשה שניה הקדים לומר הן אמי ערל שפתים ואחר כך אמר
איך ישמעני פרעה וגם כאן לא הזכיר הן בני ישראל לא שמעו
לא וכתמים זל יבדו שחזר לעמן ראשון לפי שהפסוק ביחוס

דרוש ראשון לפרשת וארא

העונם טוב אחריית דבר מראשיתו ודרשו חז"ל סמיך האי קרא עם הפסוק הקודם רכתיב כי הפסוק יהלל חסם וכתיב בתרי טוב אחריית דבר פי טובה אחרייתן של ישראל ואתה לא תראה אתה טובה כדכתיב עתה תראה חסר חסמה לפרעה פית' עתה תראה ולא מלחמת לא מלכי בכמסתן לארץ והיונו רכתי' בלפניה דקרא טוב ארך אפים מגבה רוח פרמו העונם על מגבה רוח למחר ולכעום ולא האריך אפו על פי שהם הקניטונו על כן אמר לו עתה תראה ואלו אחרייתן טובה של ישראל לא תראה • ומת בקמה מרת הרץ לפגוע במסה באותה שעתא תקף ומיר ולא להמתין העונם עד האחרי שהיא בכמסתן לארץ • חס ויאלמר אליו אי הוקרא הכי קאמר וירבר אליהם אל משה ויאמר הבה אלמ כלומר מה ערבר ונתר' הוא רכר מגע אלמ והלא לא רבר אלמ על ישראל ואם כן ואי ה'ראוי לרחם עליו במרת רחמים וזהו כפל דבור ואמירה וסם אליהם וסם ה' שהזכרו בפסוק ותבא באר היטב לרבת חזל למה הזכר' לומר אלמ באמכע והללו וירבר אליהם אל משה ויאמר אני ה' ואמר לו בדרך תוכחת מגולה מאהבה הנה כפגלתי לאלות היה באל עדי שהוא סם מורה שים יובלת בידו להספיק די מחסורו לכל שאלו נשמי ה' שהיא מרה אמיתית שלי להיו מבטוח ומקיים לא נודעתי להם לא נכרתי להם לקיים אשר הבטחתי להם ולא אמר וסם ה' לא האדעתי כי בכמה מקומות האדעתי את סמי • אבל הסונה שמי ה' ס' קרא על אמיתת רבדי שלש סכר וכו' • וגם הקיימותי את בריתי פירו אף על פי שראי שהקיימותי את בריתי וקיימותי אשר נדרתי לתת להם את ארץ כנען והרי סקיימותי הבטחתי והכרתי במרת אמיתתי ממ' לא קיימותי כראוי כי היו גרים בארץ ולא כתפסוים וזהו ארץ מגוריה אשר גרו בה וכיון שכן עדיין לא ניכרתי להם במרת אמיתת שמי ה' ואמי מוכרח לקוי לבניהם הבטחתי ואם כן אף לך להתיאס מן הרחמים והגאולה ופי תאמר בלבבך על מה הרע לעם הזה והכבד פרעה את עולו עליהם לאמר שהלכתי בשליחותי • דע לך כי היה מוכרח רבר זה מפני בני ישראל שהיו נעמתי עמהם והיו עמם כמותם ולא היו ראויים לגאולה • ולא שמעתי בעקתם אלא בערך מצרים הארעיים שהיו מעבידים אותם ובבחינת זו שמעתי כאקתם ובאתי לגאול אותם ולא מבחינת עבמם • וסם וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אף על פי שמעתי את כאקתם לא היה מבחינת עבמם שהיו ראויים לגאול מצר מעשיהם אלא שמעתי את כאקתם בבחינת אשר מצר הרעשי' מעבידים אותם • זאת ועוד טעם אחר אמ' כי וזכר את בריתי שראיתי מעתידים הם אחר כך לקבל את התורה ואחזר זכות בריתי שהיא התורה כדכתיב אם לא בריתי ויוסם ולילה חקנית שמים וארץ לא שמתי ועל כן שמעתי את נאקתם וכיון שמכר מעשיהם לא היו ראויים לגאולה לכך נלגלתי עליה זה הסעב' הקסה שמתוך כך יפרשו מן העז' ויבחרו להיות עבדי ה' ויקבלו התורה בסבר פנים יפות • לכן אמור לבני ישראל אי ה' על פי כל הרברים האלה תבטוח לבני ישראל כי אני ה' כאמ' לקיים הבטחתי והוכחתי אתכם מתחת סבלות מצרים שהיא בזמן שהיה הקבה מביא המכות על המצרים שהיו ישראל פניוים מהעבודה כל אותן זמן ואכל' שהזכיר ואיכלים מהעשב שהכבד ערעה עליהם מחרם אלא והגלתי אתכם מעברתם אפי' בעין העבודה הראסונה שהייתם עובדים בביות התבן לא תוספו לעבור עוד ותהיו פניוים מכל עבודה ואחר הבאת המכות ובאלתי אתכם רהיונו וביאת מצרים • ואחר כך לקחתיו אתם לי לעם והייתי לכם לאלהים רהייתם מתן תורה ואז תקבלו עליכם מלכותי מאהבה וידעתם כי אני ה' • וכל לרקקק מה סמך למ' המנוחיא-

כפי הפי' הראשון סיפגענו כדב' הוא כימי ודרך כבוד אמ' להם פרעה אתם למה לא הייתי חפץ לראותכם וגם לא לשמ' דברכי' סחלקתם לי כבוד שלא אמרתם יפגעך בכימי כיון עאת' באים להוציא את ישראל מתחת ידו וכפי הדרך הב' אמ' לא לכם אני רוצה לראות וגם לא לרברכם סאתם מרברים ונראים אלו כאוהבים חושפים על תועלתו פן ימותו כולם רברכי' למה לרו סאינו חושם על העמיד כי אם בהווה הן רבים עתה עם הארץ והסבתם אותם ויו פרעה ביום ההוא כלומר אפי' לא יתקיימו בתלאתם כי אם יום אפי' יעשו מלאכה ואיני חושם על העתיד • ויראו שוטרי בני ישראל אותם ברע לאמר עתה ראו ראוי למרם והיונו למפרע רברי המבטים סאמרו כי אין נגרע מעבודתך' סלא היה פירושן כמו ספק חסבו תחלה רק אותה האמיר הית' לכונה רעה כי הפירוש היה לא תגרעו מלביכם וזהו כי אין נגרע מעבודתכם הראסונה שהם הלביסם לא תגרעו רבר ולא כמו הפירוש האחר סלא היתה האמירה ברע כמו סבתנו ויפגעו את משה ואת אהרן ויאמרו ירא ה' עליכם ויפגו' במרר' רבה אמרו חזל ירא ה' עליכם ויפגעו אם באתם בזמן של הבה יפגעו בנינו ובין פרעה • ואם מעצמכם באתם יפגעו בנינו וביניכם • וסם לרקקק קמא לא לרזל דרסה זו והיא רמזא • ונראה לצד סתפסן חזל דהיה לו לומר ירא ה' ויפגעו עליכם ומה הספיק באמצע לומר עליכם בין ירא ה' ובין יפגעו ואף סדר למקרא זה לזה דרשו סהם אמרו הנה ה' בוחן לב ירא ה' בבוחנתו וירקקק ה' עליכם ועל אותו הדרך יפגעו סאם באתם מעצמכם ועסייתם עמו רעה ירא ה' עליכם ויפגעו יעם המספ' עליכם ובסם ואם מסס הקבה באתם יפגעו בנינו ובין פרעה ולך לא אמרתי ירא ה' ויפגעו עליכם לפי סאם הם באו משמו סל הבה אינם ראויים לספוט במספוט כי הבה שלחם לא אמרו ירא ה' עליכם כוננתם ויפגעו אחר כך או מכס אם לא באתם משמו חן שפרעה אם באתם משמו • ויפג מסה אל ה' והטוח דברים כלפי מעלה ויאמר למה הרעות לעם הזה כי אם מחוייבי' גלות בכיבת מיה סאמר אברהם במה ארע כי ארסנה למה הרעת לעם הזה ערברי ולא לחר אחר • ולא עוד כעקרבותי בשליחותי והואמרת' לא אית רברים אככי סלא כח ביר תפלא למה זה סלחתי מאחר סלא סלחתי בשליחותי זה וארדבה נתגלגל להם חובה בסוביכי כי מיה באתי אל פרעה הרע לעם והלוי היה ממך ממנה קצת הרווחה אלא והכל לא הזלת אפילו הגלה סורתא אלא תוספת רעה ולא טום הגלה לעמך ויאמר העתה תראה וכו' במדרס רבה פ' ואלו אר' יהארה כי העוסק יהלל חסם זה משה עסק שעסקו אותו רתן ואבדים יהלל חסם ערבוו אותו ויאבר לב מתנה וכו' תעלה על דעתך שמסה היה מתאבר אלא הם הקניטונו ואמרו לו ירא ה' עליכם ויפגעו ואף הוא מקפיד ויאמר ומיה באתי אל פרעה אמר לו הקבה אני הסתבתי בתורתך עליך סאתה עשו ואתה מקפי' על דברי חייך יסלך לידע סאמר טוב אחר' רבר מראשיתו טובה אחרייתן של ישראל מראשיתן סנתתי להם בניצבים סכא' עתה תראה באותה עעה בקסה מרת הרץ לפגוע בו סכא' וירבר אליהם אל משה אמר הבה וכו' בסר ורס אני במחתי סאינו תרחם ההד' ויאמר אליו אי ה' • והכונה לחזל כי מרוך מה שעסקוהו רתן ואבדים לומר ירא ה' ויפגעו אשר הבאתם את רחינו וכו' כעתרבה רעתו של משה והקפיד גם הוא ואל ממה ה' הרעות ויאבר מה סאמרה תורה סקראת מתנה שהייתם משה עשו מאד מסיבת מה שעסקוהו והקניטונו הקפיד גם הוא סלא כדרכו ומנהגו כי האים משה עשו מאד אמר לו הבה חייך יסלך לידע ולישא עונם על הרפירה סכעקת ומה הוא

לכן נסבבתי זה הלשון אמור לבני ישראל שמי ה' והצלתי אתכם וכו' מהחוקק שרשיו אל פי' לכן מכח אותה שבועה לפי שה' פי' הקיימותי בריתי שהיא השבועה שנשבע ולא קיים ערוך לכן מכח אותה שבועה אמור וחול' דרשו וגם הקיימותם שהיא שנדרתי לתת להם הארץ והיו כגרים ולא הרהרו אם כן שבועה לא מכרה כאן ולכן היא השבועה עצמה: וידבר משה כן אל בני ישראל רהימו על ימור פם שמים ופרשו מנח כמו שנכתבאר במאמר ולא שמעו אל משה מקוצר רוח כי נפסם לא מטוהרה וכל דת אין בקרבם והעבודה זרה שבידם היה קשה לפרוש הימם אז כשרבר פי ה' אל משה בא אל פרעה וישלח את בני ישראל סביבו משה חילו היו בני ישראל כנונים לפני ה' בעבורת שמים היה ראוי לאמר רברים אליו לפרעה שישלחם מארצו והיו שכתוב וידבר משה לפני ה' לאמר כלומר אליו היו כנונים ישראל לפני ה' היה ראוי לאמר אלה הדברים אבל כן בני ישראל לא שמעו אלי לפרוש מהעו' שבידם וכן שיש בירם עבוד ג'רול' זו איך ישמעפי פרעה ונדלוי כי בקיבת חטא שבידם איש ערל שפתים ואין לי פתחון פה לדבר לפרעה להוציאם משם כיון שאין בידם זכות כי אם תובה וירבר ה' אל משה ואל אהרן לומר שזכותם שיהיה מסייעת ויכנס אל בני ישראל שלא ילזלם בשמו על העו' שבידם לפי שיש להם שורש טהור כי אלה ראשי בית אבותם חרוק חוטרא אחיכא אשיקרא קלוי נחור וכו' אותם שילכו אל פרעה בסלימותו להוציא את בני ישראל וזהו טעם שהפסיק בענין אלה ראשי בית אבותם וכשראה משה שמור חלת הריבור לרבר עם פרעה אז אמר הן אי ערל שפתים ואין מלה בלשוננו ואך ארבר לפני המלך ואפס' מרמו עוד כי מהחר שגיבת היותו ערל שפתי' היה מחמת הגחלת כנטול לפי פרעה וכו' בלשוננו אם כן בראותו פרעה למשה שהוא ערל שפתים והיה לו למחיר עון ראשון שהיה משה עתו לטול ממש המלכות כי באלתו מבחן של הזהוב והגחלת נכסה משה ועשה ככר פה כנודע לרזל ואם כן זכור זכור המטומה הראשונה חו היא סיבת מניעה לפרעה שלא ישמע אלי כי אי הוא כנודע ברבר ואך ישמעני וכו' והנה נכתבארה הקדמותם שכל מה שברונו ית' הם לטובתן של ישראל ומשפטו ה' הם ישועה ורחמים שהרי הכבד הקב'ה שעבדן של ישראל כ' ישיפרשו ישראל מן העו' של מכרים ויתרנו ברכון טוב ליכנס בעבודתי ויתב' ולקבל עול תורתו שמתוך כך יקיים להם השבועה אשר נשבע לאבותינו להביאם אל ג'רול' קדמוהר זה הקנתה יוממי בלאלו:

דרוש שני לפרשת וארא

במדרש רבה וירבר האל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ככל עצב יחיה מותר ורבר שפתים אך לסהסוד: כל תרברים שאדם נושא וניתן בהם דברי תורה הוא נוטל עליהן שבר יכול אף ברברי בשלח בן תל ורבר שפתים אך לסהסוד ארז מוצא לא היה יוסף ראוי לינתן בבית האסורין אלא עשר' שנים מפני שהוציא רבת על עשרה אחיו ועו' שאפ' לשר המשקים כי אם זכרתי אתך והוכרתני אל פרעה ניתוסף לו עוד בשנים שנאמר והי מקץ שנתים ימים וכן אתר מוצא כמשה בתחלה היה ראוי הריבור להתהר עליו בפני עצבו ועל ידי שא' שלח נא ביד תשלח נא ל' ר' ל' אחרו אחיך הלוי ואף באן הן בני ישראל שמעו לו וכו' ויהי ראוי ליעשות כל הנס' על ידו וכשביל זה נתהר הריבור עליו ועל אהרן שנאמר וירבר האל משה ואל אהרן: מהות

המוציא אתכם יתמת סבלות מצרי' שהיא נתינת טעם לסבח איך מתוך כך יכירו את פס ה' ויקבלוהו מאהבה לפי שהם זכרו כי אי ה' המניח אותם מתחת סבלות מצרים שהיה עול קשה וכבר תאר ומפני כך כדי להנצל מאותו שעבוד יבחרו ברכון נפסם להיות עבדים אל ה' ולקבל עליהם עול תורתו ומצוותיו באהבה רבה וכיון שיקבלו התורה אז והבאתי אותם אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליכתוב וליעקב לתת לזרעם והנה אי מתויב לתת אותה מכד השבועה ובכתיבה זו היא כעין ירופה שהבנים ירפיע' לאבותם אבל בכתיבה אחרת היא מתנה לפי שהשבועה הייתה לתת אותה לזרעם אבל אין הרבר מוכרח שתקבלוהו האדם בפרטות ונתתי אותה לכם כי בבחינה זו שאתנה לכם היא תקראת מתנה אף על פי שהיא מורש' ונחלה מצד השבועה שנשבעתי לאבותיכם באופן שאני ה' נאמן לקיים הבטחתי וכו' רבה וארא אל אברהם חבל על ראברין ולא משתכחין הרבה פעמים נבליתי וכו' ולא הרהרו אחרי וגם אי שמעתי את כ'קת בני ישראל אף על פי שישאל שבאותו החר לא היו נהגו' כשורה שמעתי את נאקתם בעבור הבר' שכתת עם אבותיהם ההר ואזכור את בריתי לכן אמור לבני ישראל אין לכן אלא לנפון שבועה שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי נשבע הקב'ה שיגאלם שלא יירא משה שמה מרת הרין תעבה ג'אולת' יש לרדקך מה שדרשו אף על פי שלא היו נהגין כשורה מה טנת' וכן מה שדרשו אין לכן אלא לנפון שבועה למה אמרת לסוף שלילה וכן מה שלא יירא משה שמה מרת הרין תעכב ג'אולתם כי הרי משה עה לא כתרעם מזה אלא ומאז באותו וכו' עק' למה נשבעה ה' כיון שתיקורם כרת ברית עם אבותם וזה מספיק לשלא יתיראו מרעה' וכל ע' רחול אורי לטעמייהו שדרשו וארא חבל על ראברין וכו' הרבה יש לי להתאונן על האבות כי הם לא סאלו לי שמי ואתה שאלת מה שמה מה חומר אליהם וכפי זה יוכן משה ויאמר אלתי אי ה' שאמר לו הבה חבל על ראברין כי אלתי אל משה הוכרחתי לאמר אי ה' ואל האבות נראיתו ומי הל' נורעתי וגם יש לי להתאונן עליהם שהקיימותי את בריתי לתת להם ארץ כנען וכלם היו בתוכה כגרים שאברהם בקם מקום לקבור את פרה והארח לקמת וכן יחוק על הבאר לשתוף מים ועקב לנטות אהלנו כלם היו כגרים ולא קראו תגר וכפי זה ישיקו חס' וגם אי שמעתי שאלו כמסך עם שלמעל' כמו שהקשה רש' אל בשי' התורה וכפי פשוטו שפי' שפי' אל משה שהם תנחומין למשה שאל יתייאש מהג'אולה שהרי אי הקיימותי ונשבעתי וערוך לא קיימתו וגם שמעתי את נאקת בני ישראל לכן מכח אותה שבועה אמור אי הקיים בהבטחתי ועת' לדרך חול' כל שבאו לדרש כפי שיטתם פסוק וגם אי שמעתי ופסוק לכן אמור שהכונה גם יש לי להתאונן על מיתת האבות שהרי יש שבאותו החר לא היו הגונים וראויים לג'אול' ראשע' שמעתי נאקתם בעבור הברית שכתתי עם אבותם ואזכור את בריתי אתם שאלמלא כן לא היה מקום לג'אול' אותם והרי חבל על ראברין שזכות האבות הגימה גם אחר מיתתם וזכות משה לא הגן בתפלה עליהם שיגאלו לולי זכות האבות ראשונים ומש' לכן אף הכונה שכל פי הרברים האלה תאמר לבני ישראל ה' אלא הכונה לומר לך אמור שלכן נשבעתי אין לכן האמו' כאן אלא לשון שבועה שלשון השבועה היא לכן אמו' לבני ישראל כדרך לומר לשון שבועה לפי שכוון מהזכיר הבה שאיך ראויים להג'אל בלי זכות האבות אפשר שיתיראו משה שמה מרת הרין תעכב ג'אולתם כי דבר ה' לא יפונ ריקם אבל אפשר שיגאלם לי אחר וכן ומרת הרין תעכב שלא תהיה הג'אולה עכשיו לכן נשבע קבה למשה ואמר שלשון השבועה עצמה שהיא לכן כמו שאל'

דרוש שני לפרשת וארא

מהיות

הנה לא הימנעתי ומתפנני ה' אחת בדרקו יחזיו
 ארץ בהם כעתיק ופקם ע"ה הביא הקב"ה על
 המצרים במקרים עשר מצות מכוונות במרה במסקל אחת
 לאחת כמו שהביאו חז"ל וכתבתי בס' במלח ויש לרמות עור
 סכנגר הבן הילוד היאורה יסלכונה לקה האור וכנגר שלא
 היו טובלות במתים' מרס נרתן כהפך לרס וכנגר שהיו גורמים
 מיעוט פריה ורביה מעיכוב טבולתן לכך פרה ורבה היאור
 בפיתוח צפרדעים והיה קולם נכבד באזניהם במקום קולן של
 תימרות במ' ישר' כי כל דרכיו של הבה מספט וכפי זה אנו
 צריכים לבאר מה פשוט וחוטא אחו של פרעה כיון שהקב"ה חנן
 לבבו והקשה חמו כרכיבו ואני אקשה את לב פרעה דמשמע
 אילו הניחו בבח רת עבמו היה עולמם מיד וחלילה האל יעת
 מספט ח' וה' המבס' אל תירץ שהיה ביד פרעה עון מהרברים
 שמעבבים התשובה ונעלו עשרי תשוב' בפניו גם הר' בע תירץ
 טבא הקב"ה להוכיחו על פניו על ג' עיקרים סכפר במציאות
 ה' שאמר מ' הכפר בהיותו אלהים יס' מיוחד שמו על יס' ולקחם לו
 לעם' ועור כפר שלו המוכן מ' ארץ לו כח לסלוט על עב
 היושב תחת סר ועבד' לאלוה אחר כי לא רץ ברעתו סכל לאה
 העמים חלילה' ה' אלהים עשה ולהביאו ככפל רסן עמדה מפת
 על ה' דבריה הביא ג' סימני' סכתן רבי יהודה רכ"ך ערס' באח"כ
 כי בהיות רכ"ך הגיר מציאות ה' וכוה מרוקדק סבמכ' ראשונה
 כתיב בזאת תרע כי אנו ה' ובמכה רביעית כתיב כי אנו ה'
 בקרב הארץ ושמתי פחת בין עמי וכו' ובמכה שביעית
 כתוב תרע כי ארץ כמותי בכל הארץ וגם לדרקק כי
 במכת החסד והכניס והסחין ארץ בהם היקראח חמס
 בזאת תרע רכה לומר בזה הסימין הראשון של רכך תרע
 כי אנו ה' והיינו מציאות ה' סמנה סררו של עולם ובסימין השני
 הודיע שהיה אלהי ישראל כי בערוב וברכר נכרו ישראל סהבה
 בחר גם להיות נקרא ביחוד אלהי ישראל סכן כתיב בערוב
 ושמתי פחת בין עמי ובין עמך וברכר כתי' ומתקנה ישראל לא
 מת אח' הרי הודיע כי הוא ה' בקרב הארץ כי מן העמי' סבקר רב
 הארץ בחר בישראל ובביתו הג' הודיע ה' כי ארץ כמותו בכל אהי
 העמים וסולט על כל הנבראים העוברים להבלי חלילי' ולכך
 בכל סימין חללו כיון שהקרה בסתי המכות לא הוכרך להתר'
 בשלישית שהיה סוף הסימין זהו תורף דבריו אל ולחלל כי בחמש
 מכות ראשונות החזיק לבו סכן כתיב ויחזק לב פרעה ואח"כ
 כתיב ויחזק האת לב פרעה וביאו' המלח' חמאמ פ' בא בעה
 ומתי' למ לדרקק כפי רשטס שהרי מצינו במכת הבר שהיה
 מכה ז' כתוב בה ויכבר ה' לב פרעה ויחזק לב פרעה וכפי
 סיטתם אל הלל ויכבר ה' לב פרעה וכראה לער שאס באמו
 לדרקק כפי האמת אוחו מוזק לבב מאת ה' היתה זאת לחזק
 לבו כמו טב' בס' שמוך לאוחו פסוק בא א פרע' כי אמי הכברתי
 את לבו ולא פליגי קראי אהרדו אלא הבה עשה באופן סיתחזק
 לב פרעה לפי שהוא סאל ממשה רעה להתפלל על ה' חלו ועל
 הברר אבל היה רוב שהת' יסאר וכשהתפלל ויחדלו הקולות
 והברר והמטר אז ויוסף לחטוא כלומר על מ' חטאיתי הפעם
 הוכיף וחטוא פעם אחרת ואם יורא פרעה כי חרל המטר וכו' כי
 זה היה גרמה לו להתחזק לבו עוד ומכאן שאף על פי שהוא
 הכבוד לבו כיון שהבה גרס לו בהעכר מטר אף הבה הכבוד
 לבו וספר קאמ' קרא אמי הכברתי את לבו ועור אפסר סלחני'
 ביד פרעה עון חילול ה' שא' מ' ה' אשר אסמע בקולו ארץ לו כפר'
 לעון חילול ה' בתשובה ולא בייסורין כי אס במיתה כרכיבו חו
 אפי אס יספר העון הזה ער תמותון וכו' מכאן מספטו ה' יסר'
 וכוה נכאר מה זה היה להכביר סעבורן של יס' לאחר ספלח

את מסה לגאולתן סל יס' ער שמתוך כך יבא משה ממזיבתו
 ואחר ה' למה הרשות לעס הזה הן אחת שהקב"ה רמוז למשה
 בתחלת שלח: תינוח' לו ויחזי ידעתי כי לא יתן אחתם מלך מכרי'
 לה' נך ולא ביר חזקה טיס לדרקק בזה שהקב"ה עבמו אמר כי
 ביר חזקה יסלחם ואף הוא אומר ולא ביר חזקה והמתר' א' אמר
 ולא מן קרס דחיליה תקיף וכפי פשוטו נראה לעד לדרקק הבה
 בדבריו ואמר הגני עתיד לתת עשר מות במכרי' דהיינו שיכור
 ב' יחית סכל יד הם חמס' אכבעות ואכי ידעתי כי לא יתן אחתם
 מלך מצרים לה' נך לא במכה ראשונה וב' ואף לא בכל היר
 האחת דהיינו חמט' מכות שאף על פי שהיה אומר ואסלחה
 אחתם לא נתן רשות להם ללכת כי אס אחר גמר היר ראשונה
 והתחילו מכות היר האחרת דהיינו במכת הברר אז אר' פרעה
 לכו עבדת את ה' וזהו במכות היר השנית ואס כי ביר חזק' יסלחם
 וביד חזקה יגרסם כלומר אחר היר האחת יסלחם ואחר היר
 האחרת יגרסם מארכו ואכי יפה אמר ולא ביר חזקה הראשונה
 כי בכל אחת מכות לא נתן להם רשות וזהו סמך ואלו וסלחתי
 את ידי והכיתי את מצרים ככל נפלאותי אשר אעשה בקרנ'ג
 ואחרי כן יסלח אחתם מזה ונרא' לי שרמו כאן סבמכ' הארבה
 נתן להם רשות ללכת וסלח' וזה יוכי' עם מ' סס ואחיה ועבדיך
 ידעתי כי ערס תיראון מפי ה' אלהים והפסחה והשפור' מכות
 טיס לדרקק למה הזכיר ב' שמות ה' אלהים ועוד למה הפסי' לומר
 והפסחה והשפורה נוכחה כי ארץ זה מקומו כי אס לאחר סילוק
 המכה הלל והפסחה והשפורה וכו' ועוד לדרקק מ' הבתוה
 ותהלך אס ארצה למה הזכירו אס וברר במכ' זו ומאל' סנידונ
 כמשפט הרשעים בניהגס של אס והטעם שנדמו במכה זו לפי
 שהכיר לאותות ה' ואמ' הדריק בא לכלל יסמך בניהגס כי
 מקורם לא היה כראי להיות נחן בניהגס כי זכות גרול בריך
 הרשע להיות נחן בניהגס' ולעוף עם דקרוק מסחול והמטס
 והכוסמת לא נוכח כי אפילו הנה פלאי פלאות עשה הקב"ה •
 והרבר קשה מה הם הפלאות האלה כי הלא הרבר הרך עומר
 בפני רך וקשה ואפסר שהיטס שהיו אפילות ולא היה להם
 קלח עמרו בפני הברר אמנס' ארצה הבה להראות נפלאותיו
 ולכך הביא אס פתוך בכר' שאס הדב' הרך יוכל להגכל מהברר
 הנה האס היה מלהטו ומלחכו כדכתיב ותהלך אס ארץ ובורא
 טמה סניכולו המיטס היה פלאי פלאות והבה רעה מיסאר
 מיטס כד להביא מכת הארבה ואס לא נסארר המיטס מה
 יאכל הארבה אף הן חלו פלאי פלאי' להגכל מירי אס ונ' משה
 ואחיה ועבדיך ידעתי כי טרס תיראון ערן לא תיראו את ה'
 מפני סתיראו שיהי' עמכם בשתי ימות ה' אלהים דהיינו במרת
 הרחמים ובמדת הרץ גם במדת הרחמים כי החטה והכוסמת לא
 זכונותו טבו הרברים לטבע כי לפעמים רבועה ראשונה לוקה
 והשניה לא וארץ אחס יודעים כי אפילות הנה פלאי פלאות ה'
 עשה להגכל מהאס הלוחכת ומלהבת על הארץ כי תכא אס
 ומכאן מיטס מה שרמו למעלה וסלחתי את ידי והכיתי את
 מצרים בכל נפלאותי אשר אעשה בקרבו דהיינו במכת הברר
 שעשה נפלאות פלאי פלאות ואחרי כן יסלח אחתם דהיינו מ'ס
 פרעה אחר הברר לכו עבדו את ה' אלהים וכי תימאל ואלא יתר
 טוב טיסלחם מהרה בפעם הראשונה לזה אמר כי יס תועלת
 בעי' בט' סס סבראשונה אס היו סאלוס מהס כלי כסף וזהב
 לא יסאלוס אבל לאחר המכות וכתתי את חן העס בעיני מכרי'
 כי היו קראש את יס' בסלנה ורזיס למכוא מן בעיניהם כד
 להיות להם קצת סלנה בעבורם כי ססויו קונים המיס חו
 סותי מ'ס ואס לאו היה דס הרי כי בהתחברם עמם היה להם
 סלנס

דרוש שני לפרשת וארא

סה

אמר ואני ערל שפתיים ואחר כך חזר לומר הן אני ערל שפתיים ואין ישמעני פרעה ולא עוד אלא שהתחיל במאמר והן תמלה הן אני ערל שפתיים ואחרי כן ישמעני פרעה הן אחת כי חכמים יגידו שחזר לענין דאשון לפרט משם בתמלה זכין פי' רעו זל אמנם הפי' הפקט יר' ש' אמר נעשה תמלה בית טיט בידים של יש' ען זה שלא שמעו לו לפרוש מעו' אך יתכן שישמעני פרעה לשלחם ויהיו בג' אלים ויהי' אמ' ערל שפתיים כי אח' לי פה ושפתי' להתפלל בערס וידבר ה' אל משה ואל אהרן כלומר אף על פי שהם ג' עמם אינם ראויים לגאולה הבאה אצלם בגאולה ראשונה ואהרן ויכנס אל בני ישראל שלא יזלזלו בהם על שראוים אותם עובדים ע' פי' זרוע מוטרא לחיורא אשקירא קראי וכא' וראה שורש הטמא כי אלה ראשי בית אבותם וחזר לומר אלה ראשי אבות הלויים כלפי שחזר אל משה ואהרן שהזכירם ואמר אלה משה ואהרן הם ראשי אבות הלויים וסמך לזה הו' אהרן ומשה כלומר אלה ראשי אבות הלויים מ' הם הו' אהרן ומשה ולענין הגדלה הזכיר תחלת אהרן שהוא למטה משה ואמר כך עלה למעלה והזכיר משה הגדול ממנו לומר הוא אהרן ראש אבות הלויים ומשה עלה במעלות שהיה משה השיקד ולענין המדברים אל פרעה אמר הו' משה המדבר תחלת הדבור ואהרן יהיה נביאו לתת הדברים בפניהם וכן עשינו הקבה למשה שלא ימנע טוב מלכת בשליחותם בסביל שהם עשו כיון טיט להם שורש יחס ומעלה אלה ראשי בית אבות' אז חזר ואמר לו ר' אל פרעה וכו' והשיב משה תימן שלא אמנע מלכת בשליחותי מפני עונם אבל כיון שאני ערל שפתיים מכוייני הגדלות ממחול' אך ישמעני פרעה שהריני חסוד בעיניו כוונע ברבר ש'ך אמרו לו הארטומי' שעתיד' אני לגאול את יש' ומתוך כך ביקשוו במבחן הגמלות והמדגלות וכל הרברים אשר אני אומר יהיו בעיניו כוונע ברבר אז אמר לו הקב' ראה נתתך אלהים לפרעה וראיתי כקוב הבנה ראה בעיניך שבערלת שפתי' שיש לך מתתך אלהים בגרר אלהים שאינו מרבר רק הנביא יקב' ברבר אלהים גם אהרן אחיך יהיה נביאך כי אח' ר'ך אלהים לרבר ר'ך ואילו לא היית ערל שפתי' והיית מר'ב אתה את הרבר' לא היית בגרר זה אם כן ראה בעיניך אך נתתך אלהים לפרעה בסיבת היותך ערל שפתיים עור פי' שהב' אמר למשה תמלה כשסירב ואמר שלפ' סא ביד תשלחמא' לו אהרן אחיך ירבר אל העם ועכו' רבה הב' שיהיה הרבר יותר פי' משה וכשראה הב' שהלך משה לבדו וידבר משה כן אל בני יש' אז אמר ה' אלי חזר ב' משה ואמר לו בא רבר אתה אל פרעה ומשה השיב הן בני יש' לא שמעו אלי כלומר כל זו נסיתי לרבר אני בלבר אל בני יש' ולא שמעו אלי להיומי פי' המדבר לבדו ואין ישמעני פרעה לזה חזר הב' וידבר אל משה ואל אהרן ועם דרך זה אבאר המאמר בפר' ויש לדרק' קשר הפסוקים וירבר ה' אל משה ואל אהרן עם פסוק בכל עכב יהיה מותר ומה הירטה להם בכל חזר מהפסוקים ועק' מש' וכל אף ברבר בטלה כך דהיכ' תיסק' ארעתך לומר סברברי בטלה יהיה מותר' ועור לדרק' מש' את מוצא ביוסף וכן אתה מוצא במשה מה ר'ך בכוונת את מוצא וכן לדרק' מש' בתמלה היה ראוי הרבר להתייחד ועי' שאמר שלח נא ביד תשלחמא' לו הלא אהרן אחיך הלוי ואף כאן הן בני ישראל לא שמעו לי והיה ראוי לעשות כל הנסים על ידו ובטוב זה נתחייב הרבר' עליו ועל אהרן שאמר וירבר ה' אל משה ואהרן וכפי' הענין מוחלפת הענינה כי אינו כדרך עונם הלא אהרן אחיך הלוי כנ' מה שהיה ראוי להתייחד אליו הרבר' בפני עמם הלא האזק' כג' מה שהיה ראוי להתייחד בפני עמם הוא שנתחייב הרבר' עליו ועל אהרן

ש'לם ומתוך כל אותם תכותי הן העם בעיני מדרים וטלה אס'ה עסקתה וכת' הורה הג'ל ליקח ממונם של מדרים לז'ל ג'בלתם את מדרים זו ג'פ' האמת אתם מכילים המדר' ממונ' מהם מייבים מכהם שמים של' פעבור טעבור את יש' כמו שהשיב ג'ביעה בן קוסה וכו' למסב'ן שלא הספיק כל הממונ' לפרע חכ' ומן הטעבור אם כן מה שתקמו מהם איכנס בג'לים אותם כי אדרבה אתם מכילים אותם מהמונ' טעבור' סוף ר'ך חדרנו לענין ראשון שהב' אמר לא יתן אותם מלך מדר' להלך אבל לא חזר להכביר להם הטעבור ומכינו שהיכ' כפלים ומה היה אמנם בריק' ה' בכל ר'כ' וראה שאם פרעה חטא המדרים מה חטאו להיות מוכי' בכל אותם המכות כי מה ג'רם ליעשות כאשר ר'ך מלך שלטון לזה נתן אל לב המלך לומר ש'א יספיקו לתת להם תבן כי בהיותם ממזר' על השדות היה המדר' מקפח עוקיו של היהודי ועתה טיט בידם של המון המדרים חטא הם ראויים ליענש בכל המכות ההם ומה פי' שבמק' שאמר וגם אני שמעתי את נאקת בני יש' אשר מדרים מעבירים אותם ט'ב' הב' לתת טעם למשה על שב' הקסה מחרש ואמר הלא לך לרעת כי עכשו שמעתי נאקת בני יש' ש'כעיקרם על כללות מדרים אשר הם מעבירים אותם מה שלא יהיה קו'ם לכן כי המון העם לא היו מעבירים לישראל כאשר ג'היותם מקוטעים לתבן ולאכור את בריתי שאמרתיו גם את הג'ר' אמר יעבורו ד' אכ' והאך הייתי יוכל לרום כיון שלא חטאו להם אבל עכשו בסיבת התבן שהיו מקוטעי' חטאו עמם להלקוטם וכו' אני לקיים הפריית שהבטמתי ר'ך אכ' פי' אשר טעם אחר כי לא היו י' ראוי' ליכ'ל כי ג'ו מקרב ג'ו ה' אל מ'רלי בל'רות ועבור' ע'ז' וכו' ולכך הוכרך למר' חטאתם מתוך אותו טעבור קסה וכו' כונה אחר' בפסוק גם אני שמעתי את נאקת בני יש' לא בזכות עמם כי אינם ראויים ליג'אל אבל מחמת הטעבור שמעבירים אותם חת' מר'א כי אני קב'תי מעט והמה ג'זרו לרעה ומתוך אותו טעבור קסה וכו' את בריתי התורה שעתידים לקבל אף על פי שעכשו אינם ראויים מ'ל זכרתי הברית ההוא להשיעם מיר' עומ' לכן אמור לבני יש' אני ה' במדת הרחמים עמם מה שלא הייתי בזמן האבות כי זהו כונת וארא אל אברהם באל' ע'ר כי הקב' מהג עמם במדת הרחמים בבחי' שלעלם היתה מדת הדין כג'רם שהיה אחר טעבור ג'רות בין הבתרים ואמר לו ב' יהיה זרעך רהיני משכולר ימ'ך כתיב בטנת כ'טל אברהם סגול' לו יב'ךך אמר לו הקב'ה אני אל שרי כלומר ר' לברותך בלו' שיהיה כל אחיו זמן כחטבת מכלל הת' טנה של בער ובכל הזמן מיוש' ההוא והלאה לא נתנורע להם בשם הרחמים כי אם תמי' ב'ר' ב'ר' שיהיה מטב מכלל הת' טנה של ברה ושעבור שהרי אף על פי שהיקמתי בריתי לתת להם ארץ כנען וישבו בה עכו' היה דרך ג'רות ארץ מג'ריהם אשר ג'רו בה כמו אורח' ז'ר שאין לו קבע בה ט'ק' לקבור את שרה והוכרך לקמת המערה וכו' לכן אמר להם אני ה' לרמם עליהם במדת הרחמים וכו' והאזר הפסוקים כתבתי ברנש הקורם ועכש' אבאר מש' הן בני יש' לא שמעו אלי עם מחול' ט'כום לפרוש מעו' ארבר' משה כן ולא שמעו אל משה שהיה קסה בעיניהם לפרוש מעו' ואני ביארתי ברנש הקורם טכונתם ז'ל לרנש מקוצר חת' כי רוח לא מטוורה גם וגם מעבורה וזה היה קסה לפרוש זהו מעבורה קסה וע' אמר משה הן בני יש' לא שמעו אלי לפרוש מ'נ' וכיון שהם אחיקים בעבורה עבדים אף ישמעני פרעה כי מה זכות ע' ב'רם לשיקבלו רברי' בפני פרעה לג'אל אותם וכו' ומה אם מר'ך ע'כ' ה' אמר תמלה אף ישמעני פרעה ואמר כך

דרוש ראשון לפרשת וארא

הארץ וירבדו האל משה ואל אהרן וכנר מה שהיה ראוי לעשות כל הנסים על ידו אינו כדרך עושה ייחוד הרבדו עליו ועל אהרן כי לא בהא שלקיף אלא בעשיית הנסים על ידו והילל ובסביל כך נעשו הנסים גם על אהרן: ונראה לעד שהוקמה לחול מעו וירבדו האל משה ואל אהרן ונזכר אל בני ישראל פרע' מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים שאלם הכוונה כמחול צום למאג כבוד בבני ישראל ולחלוק כבוד למלכות יקשה יתע להוציא את בני ישראל ממצרים עם חלוקת כבוד לישראל ולפרעה ואם הכוונה שצוה בל להוציא את בני ישראל ולהוציא את בני ישראל ונאלו העטף לזה באו לרוע רפסה אחרת עם פקודי צבא עבב יהיה מותר רקשה שבתחלת הפסוק אמר ויהי מותר לעתיד ובסופו אמר אך למחסור ולא אמר יהיה מחסור אלו אמר בתחלת הפסוק בכל עבב מותר לזה דרשו כל הדברים שארם ספוא ומתן במסדת נטל עליהם סכר ונל דהק כל היוגעות שארם יגע במונות וכונתו באתה יגיעה כרי לקנו דת או על ידו או על אחרים וזם הדברים שארם נשאו ונותן בהם דת כלו סמתוך המשא ומתן הוא בא לירי דת הוא נטל סכר אפילו על מה שהוא יגע במשא ומתן ואמר יהיה מותר בלשון עתה פסכר תורה בהאי עלמא ליכא כי אם יהיה לעתיד וכל אף ברברי בטלה כן כלו שהעונם והמחסור יהיה לעתיד תל ורבר ספתים אף למחסור שהמגור הוא בעין ולזה דקרק לומר את מוכא לא היה יוסף כלומר זה הענין של המחסור בדבר ספתים אהה מוכא אותו בעין מפורסם שארע העונם מיר ליוסף שנתעכ' עוד שתי פנים על שאמר זכרתי והזכרתי: ואני ביאתי במתוך שרדקו חל מהו דבר שפירס כי כל רבר הוא בשפתים ולמה תלה בשפתים ולא בלשון או בפה אלא לרמוז שהרבר סרבר יוסף עם שר המספרים לא שאל ממנו שום רבר אלא שיאכירנו בעפתיו אל פרעה להוציא מהמסורה וזהו אף למחסור שנתאמת המחסור מיר ואלך למחסור הוא כמו אף עכמי ובברי: עוד אפשר כל הרברים שארם נשאו ונותן ברברי תורה שלאחר סירע פרק או הלכה חוזר ונשאו ונותן בה אף על פי שלפי ההרחות אף בזה יתרון סכבר ירע ההלכה והפרק מפעם ראשונה ומה יתרון יש בהיותו נשאו ונותן אחר כך בה לזה אמר יהיה מותר לעתיד כי אינו דומה סוכה פדקו ק' פעמים לסוכה ק'א אבל ברברי בטלה אם חוזר פעם שנית אף למחסור שארע שרם אמר יוסף זכרתי ולא חזר לומר הזכרתי לא היה נענש ובמלשלי בליקוט בכל עבב יהיה מותר מדבר בעמלי התורה כל מה שארם מצטער בעבמו מותר מחבירו יתרון יש לו ורבר ספתים אף למחסור מה שהיא חסך ספתיו שלא יגע בתוך אף למחסור: וכלער שרדקו בפסוק תה סכתבנו למעלה שאמר יהיה מותר מלשון עתיד לזה דרשו שיש תה קל העין שמשוג אמיתת ההלכה והרין בזמן מועט יש קשה העין סכריך זמן רב להשיג אותו כפון עכמו שהשיג חבירו בזמן מועט וכפי הגרחה לא השיג מותר זה שהיה לו עבב ויגיעה רבה כי מקולו היו שפיהם בלי גום תוספת ללא כל מה שארם מצטער בעבמו להשיג אותו דבר יותר מחבירו שהשיגו בלי טורח הרבה יתרון יש לו לעולם הגבא כי אף הבה מקפח סכר טרחו ולכא יהי מותר לעתיד כי לפי שעה אף לו שום יתרון על חבירו וכדא כשפיהם יגיעים בתורה אבל זה יגע יותר מחבירו אבל אם האל לא יגע בלל ונאמר ספתיו ובוטח בחריפותו שבשפתיו ישיב כעמך מבלי שוכ יגיעה זהו אף למחסור שיש לו מיעוט כפול כיון שאין לו שום יגיעה בתורה אפשר סכרמחה חסוכת הספתים בפסון זה במה שאמר ורבר ספתים אף דהיינו מיעוט ברבדו הספתים סחך ספתיו זהו למחסור: אמר עוד וכן אהה מוכא במשה עני

שאמר שלחמא ביר תשלחו וכו' כל שמתחלה היה הרבדו האל להתייחד עליו בפני עבמו בן ברברו עם בני ישראל בן ברברו עם פרעה ועי' שאמר שלחמא ביר תשלח אמר הקצה ור' הוא לך את העם הרי שלא נענש אלא שבסעת רבת אל העם ירבר עמו והארץ ולא הזכר כאן ריבדו עם פרעה אם יהיה על אהרן גם כן וכפי הנראה ערן משה במקומו עומד לרבר עם פרעה ולכך חזר הבה לרבר עם משה ואמר לו בא רבר אל פרע' כלו' אף על פי שברבדו עם ישראל עמך אהרן כשעת רברך עם פרעה בא אהה לברך ורבר עם פרע' וכשאמר משה אף יתענש פרעה נענש שהוקף סהיו ראויים לעשות כולם על משה נענש מקצתן על אהרן וזהו גם כן דבר ספתים שנענש על אהרן אם ערל ספתים והיה המחסור כפול אף למחסור כי אף מועט הן והשני מיעוטים הם שהנסים יהיה מקצתן כעשים על אהרן וגם הרבדו עם פרעה יהיה על ידו אהרן מה שהזכיר זה לא היה כי אם הרבדו עם ישראל על אהרן ועכמו גם כן כתיב הרבדו מהבה בעשיית הנסים לפני פרעה על משה ואהרן וכן נשפיהם ירברו עם ישראל וגם שניהם ירברו עם פרעה מלך מכרי לענין הוצאת בני ישראל לא ירבר משה לבד כי אם שניהם ואמר סנרמז גם עשיית כל הנסים על ידי שניהם ונזכר שניהם יחדיו ולכן אל בני ישראל אל פרעה לעשות האותות והנסים כדי להוציא את בני ישראל ממצרים ולא יהיו נעשים על משה לבד ולכך אמר את מוכא במשה לפי שעמך עונם הדבר ספתים את מוכאים מיר שנענשו יוסף ומשה: עוד אפשר אף למחסור שמישעט א' הוא מש' לו הבה הלא אהרן אחיך הלוי ספיתנה לו הכהונה ולער נרמזה נתינת הכהונה לאהרן כמ' ושמו בלבנו שהם האורים ותומים עניתנו על לב אהרן הרי מיעוט אחר למשה שנטלה כהונה ממנו ועוד מיעוט שמי ספיתיו הרבדו לעשות האותות וגם כן על אהרן ז' אף למחסור ודק: ועם זה מן ראה נתתך אלהים לפרעה כי מקורם נתנו אלהים לאהרן הוא יהיה לפי האמת תהיה לו לאלהים ועכמו נתתם להיות אלהים לפרעה ואהרן אחיך נביאך לרבר הרבדו והיו הנסים נעשים גם כן על אהרן ולכך לא אמר יהיה מחסור רק אף למחסור כי את מוכא אותן שנענשו מיר ולכך נאמר ורבר ה' משה ואל אהרן ונזכר אל בני ישראל כמו שביארנו: ועכמו אבא לביאור הפסוקים כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הגה אבני מכה וכו' ובמ' רבה כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הגה הן אל יסניב בכמו מי כמותו מורה בזה שבועלם ב' מכתם להביא רעה על מוכא הוא מביאה פתאום קורם סירגים בה והקצה מתרה בכל מכה ומכה כרי סחזור בתשובה והנראה לעד כי חול רבו לרדום מ'ם בזאת תדע שהסוכה לומר כיון שמדרך מלכי ב' סהולכים להלחם מעלימים אופן המלחמה שבאים לעשות והבה לא כך הוא כי הוא יורה אופן המכה ואף מידת מכל לזה בזאת ההתראה שאנו מודיעך את המכה אשר אביא עליך בזאת תדע כחי הגדול כי אני ה' הכי מכותו מורה ית' שמו לער: וקרב לזה יתבאר משה בזאת תדען כי אל-חי בקרבכם וכו' ודרשו חז' ממה שהחזיקו אתכם ב' בדי הארון תדעו כי אל-חי בקרבכם והכונה להשיגם בלב ישראל אף הבה עם היותו מלא עולם וכקרא מקום שהוא מקומו של עולם אף יתכן שכתבם סכינתו לסוכן יה אלהים בתוך בני ישראל בעולם הספל לז' מתוך מה שראיתם כל עם האלה מוכממים בן בדי הארון ואיפלא להחזיק מועט את המנויבה בזאת תדען גם כן כי אל-חי כמכם סכיתו בקרבכם והחזיק מועט את המנויבה: עוד יש לפרש בסדרקו מה הוקשה לחול בכל א' מהשי כתיב ויע' סחול נמ' רעה דרשו גם כן פסוק זה

מזאתו מקום היה מים אם כן **דרוש** היה מקום להם לחזור לאחוריהם במקום שיש עם מים צדדין שהרגה מתה ויבא היאור האז יורה שכל היאור כולו נהפך לים וזש ויהפכו המים שניהפכו לחפרע רהימו המים שלמעלה מנבול מצרים היו להם ולכך לא אמר במכת הרם הגני מכה כל גבולך ברם לשי שכל היאור לקה ברם כדי שילקה אלונה ומטעם זה אף להלקות מקבתו ולהניח מקבתו אבל המקוואות והאגמים שלקו בגדר ביטול טבילתם של בנות ישראל במקוואות לא לקו כי אם המקוואות שבארץ מצרי' אבל המקוואות שחפץ ממזרים כמו בארץ גושן אשר עם בני ישראל היה מים כבתחלה ולזה רמז הכתוב שאמר ויהי רם ויהי רם על ארץ מצרים לומר דוקא עם בארץ מצרים היה רם למעט מושב בני ישראל וסמך לזה לומר ובעצבים ובאכזבים לרמז מה שאלו שבכלים שביר ישראל אם היה בא מצרי' לשתו הימנו היה נעשה רם ואפילו אם היו עוקים יחד לזה נעשה רם ולזה נעשה מים ער שהיו קונים ברמים ויש למ לתת כמך לדרשתם ז' מדרשית ונהפכו לים למען נתיק דמים שבבתינת דמים ומצות היו נהפכים למים ושלולאו מצרים לפתות מים שוחטבו המצרים שלמעלה מהם לא לקה היאור ברם ונלאו לקפוץ וללכת עם כדי לפתות מים ולא ימאנו כי להקות היה בכל היאור מראשו ובר כוסו עוד אפשר ג' לאלו מצרים לאחר שסתלק הרם ויחזרו המים גליון לפתות מים מחמת הפרחוף שתעלה באשן של הנהר ער ימים אחרים שתסתלק הפרחוף וזש ונלאו מצרים לאחר פסוק ובאש היאור וכן כתוב אחר כך ויחפרו כל מצרים לאחר פסוק ויבאש היאור עוד ירצה ולזה ללכת אל ארץ גושן מקום בני ישראל לקנות מים מהם כי לא היו כל ישראל במצרים לקנות מהם ונלאו מצרים ללכת שמה כדי לפתות מים ויעשו החרטומים כן מהמים שקמו מבני ישראל ועוד אפשר לומר שהלכו לתקום ישראל ויאו הגיגית של ישראל מלאה מים וכלטיהם עשאוהו דם וכן נפרעו בכפרדעים שהלכו החרטומים חוץ לגבול מצרים ויעשו גם הם בלטיהם והרסעו פתעה אמצ' את לבבולא שת לבו גם לזאת ירצה שהנה אמר בזאת תדע הן מכה לקיימת האלונה שלך הן מפני שהתקיימי בך שלא כמנהגו של עולם להעלים המכה שרובה להביא מני כמנהו ית מורה המכה שרובה להביא על שוכניו ופרעה לא שת לבו גם לזאת לרובות של הקבה שאמר בזאת תדע ולכך החזיק האל את לבו שלא ישוב בתשובה כי הן כל אלה יפעל אל פעמים שלם וכיון שעכרו הפעמים שהכטר לבו אז הכבדו' את לבו כמו שנאמר הכבדתי את לבו למען שיתי אונותי אלה בקרבן :

זה במכת הברד ואמרו הן אל ישגיב בכחו ולמה חזרו לדרוש אותו במכה ז' ולא עוד אלא שאין הדרשות שוות ושם דרשוהן בלשון וני אחר כלומר אחר. הינו מעשים כח הכריק לעשות רצונו ומה ענין דרשות אז כל אחת כפי מקומה: ובלעך שחל הקשו בפסוק מש בזאת תדע כי אפי ה' כי לא מצינו שירע את ה' במכת הרם ער שמכה זה הקושי אמרו המפרשים בזאת תדע כי אפי ה' כלומר בסיון זה של רפך כי במכת הכני הנהו ואמרו החרטומים שכבע הליים קיח והנה חכמים ז' בוא לתרץ זה עם פסוק הן אל ישגיב בכח דקשה מאי הן רק אמר והלל אל ישגיב בכחו ו' וכן למה אמר באמצע מי כמנהג מורה והלל מי כמנהג אל ישגיב בכחו ומורה לך דרשו את תהיה ההתראית שאמר הנה בכל מכה הנה אכני מכה הנה אכני זקף את כל גבולך בכפרדעים הנה אכני משליח בך הערוב וה' ובגוהם שבעולם ב' מביא הרעה על שוכניו פתאום והקבה מתרה בכל מנה לומר הנה אכני מכה זש הן כלומר ההתראה שהתירה בכל מכה לומר הנה אכני וכו' ישגיב בכחו השגיב הכח שלו הפך מנהג ב' ושכחו הוא מסתירו כדי שלא ישמ ממנו הסוכא והנה משגיב בכחו ומתרה בקול גדול כי זה מורה שאין פמיהו יתברך וזה שרמז הכתוב בזאת תדע: בענין ההתראה זאת שאני מתרה הפך ממנהגו של ב' תדע כי אפי ה' ובמכת הברד מצינו שהשליט הנה למשה על השמים כמו שדרשו חז"ל וזה כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ זה משה שהשליטו בשמים וכוונתם לדרוש כי מי שחפץ בו הבה עשה אתו הבה שליט בשמים ובארץ זה שדרשו הן אל ישגיב בכחו הן אחר לומר אחר אלהינו ישגיב כח הכריק משה להשליטו בשמים ובארץ ומי כמוהו מורה רך לשוכ בתשובה שהורה ואמר שלח העז את מקנך להיות מכת הברד באה על האילנות ולא על המקנה לך התרה עם לומ' שלח העז ור' זה מי יכול לעשותו עייה משה שליט על השמים ממעל לגלי האחר ולכך דרשוהו **המכה** זו שכתוב בה נטה ירך על השמים וכשי הפסט את הקבה ש' זכות הרם בזאת תדע כי אפי ה' ויתבאר דקדוקי הפסוקים מאי ויהפכו כל המים אשר היאור לדם ולא אחר ויהיו ועו' למה פרט בגזירות ויארס אנשים ועשאו ב' חלוקות בנהרות ובאיורים ובאגמיהם ומקוה מימיהם וכל ויהיו דם בכל ארץ מצרים גם מש בעצבים ובאכזבים והלל קור' כטה ירך על היאוריהם ואגמיהם ובעצבים וכן ועוד מאי והרגה אשר היאור תמו' ובאש היאור למה הורע האותם מיתת הרגים ובאשתי היאור ועוד נבאר מ' ונלאו מצרים לפתות מים מן היאור שראים דברי מותר ואין להם הכנה שהלל ולא יוכלו מצרים לפתות מים מאי ונלאו מצרים לפתות: אמנם כל ער מיוסר על ארמי עז מרדתי חזל שמכת היאור באה להלקות אלונה של פרעה תחלה שאמ' לי היאור וכו' עוד אחזל שמכת הרם באה על שביטלו עבולת בנות ישראל מרם כדתם וכזה יתבאר שאמר נטה ירך על נהרותם ויארסיהם לעומת שהיא חלונה שלתם וכזה מתבאר שאמר בזאת ידע כלומר במכה הזאת שאני מכה היאור שהוא אלונה של פרעה תדע כי אפי ה' ואין זולתי אלהים וחזר ואמר ונל אגמיהם ומקוה מימיהם זהו כבדר ביטול הטבילה מבנות ישראל והנה היאור לקה כולו מתחלתו ער כוסו אף על פי שהמכ' הית' במקום אחד כמו שאמר ורם במטה לעימי פרעה ועבריו כל' לא הכה כי אם המים שהיו בגדר עימו של פרעה ועבריו ויהפכו ל' המים אשר היאור כולו לדם והו להלקות לאלו שהיו עובדים לו וראיה לרבר שלקח כל היאור כולו מתחלת המקור ער כוסו של היאור ממה שבאש היאור והרגה מתה ואם לא לקה היאור כי אם במקום ההכח כלבר ונעשה רם ממנו ולמט' אבל למעלה

דרוש ראשון לפרשת בא אל פרעה

מסכת ברכות פ'ק תניא אמר להם בן זומא להנבטים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה' ואלה יאמר עוד ח' ה' אשר העלה את בני ישראל סארץ מצרים כי אם ח' ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל אסרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהיה שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפילה לה' ביוצא ברבר לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל לא שיעק' שם יעקב וכו' וכן הוא אושר אל חזכרו וראשונות זו שעבו מלכות וקרטונות אל תתבוננו זו יציאת מצרים חגגי עשו

דרוש ראשון לפרשת בא אל פרעה

מתו במלכותימי האפלה ובוה יתבאר משה בפרשת ואתחנן
וזה כי יושאלך בך מחר לאמר מה העדות והחקי והמפטטים
אשר נהו כאלהינו אתכם וכו' לך חן מתייחס חסונת
עבדים היינו לפרעה אל האפלה שאל מה הצרות והחקים
והמפטטים ועו קסה להבין מה ודקה תהיה לנו כי נשמור
לעשות מה עמינו אמנם עם הקדמונים מתבאר העצם כי
הבין חכם בא וסאל על כמה וכמה ערות וחקים ומפטטים אשר
בוה ה' ויהיה פירוש מה הערות כמו מה רב טובך וכו' וזה
דבריו לאמר שכתבם בעול כבר וחקי בקיום התורה והמפנות
והחקים ואין כוונתו של בן החכם להיות מבעט חז' אלף כי
ישאלך בך מהו לאמר שהוא שואלך כדי שתגמור לו הסודות
המתעבים על לבו וזמרת אליו עבדים היינו לפרעה ונמנע
ה' אל הניב ביר חזקה וכו' וזאתם האוכל מסס וסוף שמקורם
היינו משועבדים בשעבוד קסה עד שאזכרו כמה חותנו גדולי
כדי לגאול אותם מהם אם כן ראוי לנו להיות בודדים בתורת
ה' ובעול מכותינו מאהבה על שמור מכותינו וזמרתנו אף על פי
שהם דברים שאין להם טעם קבלנו על עצמנו לעשותם לפי
שעול זה של מלכות שמים הוא לנו לבנו לנו לחיותם כיום הזה
שאלו לא האכילו ממכרים והיינו עבדים להם לא היינו חיים
בעת ובעשה הזאת ואם כן כדקה תהיה לנו מעט הקבה עתה
למ תורתנו כי נשמור לעשות את כל המצוה לפני ה' אלהינו
ועדין חייבין לחכמו ליוצרנו אשר גאלנו מעבדות מצרי' ולקחנו
לו לעבדים שמתוך כך אנו חיים וזמרתנו עומדת לעד עמה
וזמרתנו אף להחזיק לו טובה על אשר הגדול לעשו עמנו כדקה
ורב טוב ובוה נכח לביאור הפרשה ויש להקיר תחלה שמינו
בכל המכות שהקרה בהם קורם הבחנת המכה ובמכת החטף
והשחין והבנים לא הזכירה ההתראה ולא רבר רק הוא ונראה
לתת טעם למכת הבנים שלא התראה בו התראה מפני שעדין
לא הכירו המכרים את כבוד ה' שהרי במכת הדם והשפירשים
עשו גם כן החרטומים בלהטויהם אמנם במכת הכנים השו' רלו
החרטומים להכזיף את הכני' ולא יכולו וזמיר הורו וזמרו אבב
אלהים הוא ולפיכך לא היה מקום כאן להתרות בהם לפי ששע
שהיו מתעבים לסלוח את ישראל היה מביא עליהם מכה זו כדי
שיכירו וידעו את כבוד ה' כי אין מכות אלו בשמים ומעט פד'
אלא אבב אלהים ומכה זו בלא התראה וכן יש לומר במכת
השחין ולפי שפרעה מלך מכרים נטרע כמו שאל על וימת
מלך מכרים וזמרתו בני ישראל מן העבודה שהיה שוחט קץ
תמקות מישראל בבוקר וכן בערב לרשאותו ונראה הבה להורו
לו שמתקום שחטב להכין רפואה לברעתו שהוא פי בני ישראל
אזכרה מידם תבא ותפרח הברעת לכל ארצו כי היה השחין
פורס באדם פי משה ואהרן ולכך לא התר' בהם כדי שילקו כולם
בברעת על חטא שחטאו וזכרעתו של פרעה לשחוט את בני
ישראל ומה שלא הזכירה ההתראה במכת השחין יתבאר עם
משאל במדרש רבה נטה ידך על השמי' ההד' שלח חטף ויחטף
רזל אמרו על שלח קבל במדות רבות של הבה עליהם רזל
אמר הבה למלאכה המכרים ראוים הם ללקות בהם בהם תחלת
השמינו כולן כאחר ולא אמרו את רבותי מה שלח חטף ויחטף
מלהד' לתלך שברח מעליו עברו אמר לח' וכו' ה' מבלבין
הלך והכהו ק' והוסוף לו משלו כך הבה שלח חטף על המכרים
והוסוף חטף משלו האי שלח חטף ויחטף וימש חטף כמה
היה אותו חטף רבותיו אחת עבה ברמז היה שחטף וימש
חטף שהיה בו ממש עכלה ויש להקיר במאמר קשר שפי
כתובים הללו ומה הוקסה לרזל שפוק זה שהביאו הפסוק
האחר ומהו עמך שאמר על שלח קבלו עליהם במרת רבת

עושה חדשת תני רב יצחק בן אבא וכו' וסוג מלהד'
לאדם המהלך ברך פתח ואב וניצול מסנו היה מספר
והולך מעש' הואב פגע בו אריה וניצול מסנו היה מספ'
והולך מעש' ארי פגע בו נחש וניצול מסנו שכח מעש'
שניהם והיה מספר מעש' נחש אף כך ישראל צרות
אחרונות מסכחות הראשונות עכלה :

מהיות

יציאת מצרים עיקר גדול וקור היא לקבלת
התורה לכך נצטוונו לזכור יציאת מצרים כל
ימי חיינו כרכיב למנוח הזכור את יום באתך מארץ מצרים
כל ימי חייך ודרם בן זמא ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות
והטעם לפי שהאדם מחוייב בלימוד התורה יומם ולילה שנאמר
לחיותם התורה הזה מפקד והגית בו יומם ולילה וי גרם
לישראל שיקבלו התורה הוא יציאת מצרים כי כל הרואים את
פגור האדם עם במכרים אותותיו הכירו ודרו כי לה' המלוכה
והגזיר מלבם כל אותם חמנות רעות שלמות ממכרים כרכיב
בני מקרב בני מה אלו עשו אף אלו עשו כי המה ראו מעשה ה'
כינורה האו וחקק בלבם אמנם שמים וקבלת מלכותו ותורתו
מאהבה וכיון שיש יציאת מצרים הביא לקבל את התור' לכך
כתבנו לזכור גם זה של יציאת מצרים כל זמן שהם מחוייבי
בלימוד התורה כי מתוך שזכרים יום צאתם ממכרים הם
מקבלים עול מלכות שמים ולומדים בתורה מאהבה כיון שזכו
לפירוק מעליהם עול מצרים הקשה וכמו שכתבאר בארוכ בס'
שמות ולכך אמר כל המרבה לכת' ביציאת מצרים הרי זה
משבח כי מחמת הנס הוא בא ומתדבק באמונת שמים ולקבל
יציאתו מאהבה ובענין זה אמי מתבאר מה שחמל במכ הערוב
דכתיב ושחתי פרות בין עמי וכו' וכן והפלתו וכו' מלמד שהיו
ישראל ראוים ללקות בזו המכה וכתן הבה פרוק את המכרי'
והנה כוננת רזל היא מבוהרת שהטעם שהכריכו ישראל לפירוק
במכת הערוב יותר משאר הייכות הוא לפי שכוון שהיו ישראל
משועבדים ונעשיתם במעשה ארץ מצרים מה אלו עשו אף אלו
עשו מה אלו מגדלי בלורית אף אלו מגדלי בלורי' וכן נתערבו
בגוים וילתת מעשיהם לבטל המיל' לכך נתחייבו ישראל במכת
הערוב ללקות בה מדה כנגד מדה ער שכתן הבה פרות בין
ישראל והמכריים אבל מה עים לך דקה הוא כיון שנותר הקבה
לישראל על עון עו שנטמנו בה והיח פרות בין ישראל ובין
מצרים למה לא יתור גם כן במכת החטף והמיתם ה' לפוטעי
ישראל במלכות ימי אשילה על שלא היו רוצים לזאת ממכרים
כי אם היו רוצים מאהבים לפטורמים שלהם ולא סלח להם גם
לזאת כי שאל ואלו בראותם אחר כך את ירו הגחלה במכת
בסורות יחזרו בהם ויחפזו לזאת ברצון נפסם כמו שיבאו הערב
רב ולא ימיתם ה' אבנם להיות שיציאת מצרים היא יסור
לקבלת התורה כמו שכתבנו לפיכך העביר הקבה מכנב עימי
כל העונות והחטאים שהיו בידם של ישראל מפני נרתי התורה
שהם עתידים לקבל מאהבה אבל כשראה לאותם הרשעים שהיו
במרים להשתעבר פרעה ולמצרים ולא היו רוצים לזאת משם
אז אמר ה' שהללו הם ראוים למות עם כיון שאין בהם תחלת
אף על פי שיבאו ממכרים כי מאחר שאינם נכון מעבדו מצרים
וסבלותם אם כן בדלוי שלא יקבלו עליהם את העול הכבד מן
התורה והמכות שהרי כל עיקר השעבוד לא גלגלו הבה לא
בשגל בחינת התורה שמתוך היותם בשעבוד הקשה הוא
וראו את צרתם היא בחרים בשעבודו של הקבה ורשי הללו
שכל צרתם הבאה להם עדין הם חפכים להשתעבד לפטורמיה'
אם כן גם לאחר יציאתם לא יקבלו עול הבה ועול תורתו' ולכך

דרוש ראשון לפרשת בא אל פרעה

סו

התחיל המסך למעשם ותחמך הארץ והוא בעצת התשובה לא
 משם לא מעצת הארבה סג' ויכר מעלי רך את המו' הזה דמסמע
 שאים חסם ממך החסך יאזים רוב' למלמ לישראל חכ' כטה ירך על
 השמי' ויהי חסך ואלפס לומ' סמכת החסך הית' מכוונ' כפי מטאת'
 רבבותים סברי כמאז דאמ' לקח' שמש' זה האז מהמס' של מעל'
 דכתי' יסת' חסך סתרו וידוע שהבה אורו של עולם ונהורא עמיה
 שרי והמס' בר' תמת' כספיו אור' כנה עליה אבל הרמעים שואס
 מקבלי עליה במרו' רבת של הבה הם כטורדי' מלפניו ומסתרים
 מיוותה אורה ורמעים במסך ידמו והולכים למקו' החסך שהוא
 סתרו ואס כטה את ירך על השמי' כלו מהמסך שהוא על השמים
 דהייט החסך סבסמרו וסביבותיו פוכתו מסכת מים וכו' איתו
 מסך הבא עליהם סכיון שלא רצו לקבל דבר הבה במרות אכ'
 הם כריבים להסתר מתקו' האור' א המסך סבסמרו ויהי סרדיק
 סס הכתו' לומ' שלמ' מסך ולא את הביא' מסך לרמזו סאותו מסך
 סבסמרו סלחו ומתמו על ארץ' מברים ומסך למט' בטביל העין
 שלא רצו לקבל במרת דברו של הבה והתרחקו סהאר' בס' למר
 סלמ ולא סתו לבס' לאותה ההתרחקה ויהיה פי' סלמ מסך כמו
 וסלמ את ידו שהוא לפנ' מתוהיה' ר' אמ' הבה למלאכים מראה
 דכפי זה הפי' המס' של מסך הביא' הבה מפני פושעי ישראל של
 היו מפני לבא' מתק' פטרוניה' לכך הבי' החסך כדי סיומותו כג' ימי
 האפל' ויקברו אות' ולא יהיו המכרי' רואי' במסלתי ישראל ובח' אזל'
 לקח' ויעד' דרסו סס טעם למכת המסך שהוא לקי' מה סהבטו'
 הבה נאמ' ואחרי כן יכאו ברכו גזל' כי בימי החסך היו כנכסים
 ומפשי' מטמוני' של המכריים ורואים כל אשר יש להם ואחכ'
 ויסאלו וס' וכפי טעמי או כרי' לבא' ול מה לקו המכריים במכת
 החסך וכי בטביל הפושעי' וכסביל סיהפשו ישראל המטמוני' של
 המכרי' ילקו המכרי' וטובי' מטא' ויגו' מכו' והבה כרי' ויסר האז
 ומיני סהבה הוא כמ' לק' כפמלי' סלנו קוד' שיעס' כל דבר דכסתי'
 בגזר' עדין פתגמ' וכאז יס מקו' למלאכי' סהם סרף של מכריים
 לקח' תגר' על מכה זו סלקו המכרי' על לא המס' ככפיה' מכוח
 לאות' מכה שפי' זה לא סב' כרבנותים סאמרו פתטאו על סלא קבלו
 עליהם במרת דברו של הקבה והמסך בא להם מכוח כנגד
 מרתם לכך אמר ר' אמר הקבה למלאכים בטעה סמלך
 עמיהם אל יע' לכם על מה שאי מכה את המכריים בטביל
 ישראל כי המכריים הללו ראוים ללקח' בחסך וגראה דכבר
 כמד' החסך היה סל גהינם ואכ' הרמעים הללו ראוים ללקו' בו
 ולהי' כדמי' בגיה' על פטעיה' אסר' פשעו בו ואעפי' שאכ' מכות
 מכת החסך כנגד' עין מיח' כפי מרת' מלך' מסלה' הם לוקי' סזה
 החסך הוא מניא' וואה להו כאלו הם נחמי' בגיה' ומכת החסך
 עיקר' באה מפני פושעי' יס' לא חפס' ולפספס' בתי' ומטמוני' ולקיי'
 ואחרי כן יכאו ברכו גזל' וגם המכרי' ראוים ללקח' בחסך של
 גהי' ולכך אף מקו' לערו' של מכרי' לקטר' ג' זמ' סס סלמ מסך כי
 הבה איס מיית' סיוו על הרע' ומפני כך מניסו סלא נאמ' כאז ויט
 מ סה את מטוה כבא' האכו' לא כתיב ויט מסה את ידו לפי
 שהמטה היה מקוק' עליו סס הבה וכתי' גם מסך לא ימשך ממך
 וכו' וואר' עמי' שרי' שאי הבה מיית' סמו על הרעה ולכך כתיב
 סלמ מסך פי' המלאכי' והמלאכי' הביאו המסך ולא מת את רבתו
 סל הבה זמ' למס' כטה את ירך על השמי' כלל' על המלאכי' אשר
 למעל' מן השמי' סביאו הססך ואל יקטר'ו על סאי' לה' עין מכוח
 למכ' זו כי מכל' מקו' הם ראי' ללקו' בחסך סל גהי' על מטאתם
 ולכך אמ' כטה ירך ולא כטה מסך לפי סמקו' בו סס המסך כמו
 סכתבם והאת' אתי' טפי' סלא התר' הבה במכ' האז לפי סהמס'
 הי' ראו' לבא' מלך' אלע' סיוותו בס' המכרי' וירכו לסלן את ישראל
 מפני כורכס' סל ישראל או כדי לקבו' את פושעי' ישראל בזמ' החסך
 ואי' רוא' אותם המתכריים או מפני ההבט' סל ואחרי כן יכאו

סל הבה מהו במרת ומיה רכרו סל הבה דהולל על סלא סלמו
 את ישראל' ועוד קסה לסבר' ר' אמ' סאמ' סאל' הבה את המלאכי'
 מה זה היה סלא הבה רסו' מהמלאכי' במכ' החסך ואס כך היה
 גם בשאר המכות ככתיב בגזרת עירין פתגמא וכו' למה
 הסירו כאז במכת המסך יותר מסאר המכות' ועוד קסה מה
 סאלו טכסו מהו סלמ מסך ויהי ראו' סביב' הפסוק כסדר
 יהודים יבארו תחלת הפסוק ואחכ' סוף הפסוק וכאז ביאת מלמטה
 למעלה דמסמע טעכסיו כתמרה סאלה זו' וגם כרך להבין
 ארך היא סקסרת סלה זו עס' ראו' ולא עס' פי' רבותי' וע' קסה
 אחכ' היו סלמ מסך וימסך רבא' סלקין ומתין' ועוד קסה
 מה סאמר וימס' מסך כמה היה אותו מסך רבותי' אומרים וכו'
 דמסמע' רבותי' אורי' לטעמיהו וכרך' לבאר העבן כיכ' הוא
 וגראה לעד סרול הוקסה להס' מה סלא מניסו התרא' במכו' זו'
 ועוד קסה מה סאמר הפסוק כטה ירך על השמים כי
 מכת החסך אף לה סייכות על השמי' יותר מעל הארץ סהמסך
 הוא באר' מאפיסת האורה וטעמ' במכת הארבה כתיב על
 השמי' לפי שהוא כורק' סס לזה הביאו פסוק סלמ מסך וימסך
 טיס לרק' בו סלא אמר בו כסאר כל המכות רכתיב בהו אמר
 ובה ארבה וכו' וכ' היה ראו' לומ' כאז הביא חסך וימסך או כתן
 חרי' וימסך מאי' סלמ חסך דבטלמ' בארבו או ככרד סייך לומ'
 סלמ לפי שהוא דבר העלום ממקום למקום אבל המסך שהוא
 הערד' האור אינו כורק' למר בו סלמ חסך' ועוד קסה כיון
 סא' סלמ חסך היה לו למי' ולא מרה את רבת דהייט החסך סלא
 האיר את רברו של הבה ומאי' לא מרו בלפנ' רביס לכך ביאר
 וואמר על סלא קבלו המכרי' במרו' דברת סל הבה עליה' וראה
 דרבנותיו סברי סהתראת מכת החסך כרמה בעיני' התראת
 הארב' לפי סמני' סס ספי התראות הא' דכתי' כי אס מוא' אתה
 לסלמ את עמי הנכי' מביח' מחר ארבה בגבולך הרי סהתיר' בס'
 סול' ויסובו מחטותי' ויסלחו את בני ישראל יארת ועו' התרא' אחר'
 מיה' הגט' מטה מטהו להבי' הארב' כתי' יה' כנה רח' קרי' באר'
 כל היו' יהו' וכל הליל' הבוק' היה וימ' הקרי' כטא את הארב' הרי
 כאז התרא' אחר' ברומ' קרי' ככד' סעות סאס היו מחר' גם בתוך
 את' כד' סעו' לא היה מביא' לארבה ולמה הוכרכו סתי' התראות
 במכה אחת לכך אמ' אומ' סיה' ר' אמ' הרע' סה' ל'מכת הארבה
 והתרא' האחר' היתה למכת המסך שהרי מתוך הרמז החזק
 מתקדרי' השמי' בעבי' וכחסף אור' השמש וכיון סהתרה' בס' על
 השמי' מכות סל ארבה וסל חסך ולא תזרו' גם אז הביא עליהם
 המכות זו אחר זו וקרוב בעיני' לומ' סכרמ' התראת החסך במס'
 וכס' את עין הארץ ולא יוכל' לראו' את הארץ סאלע' ספסוטו סל
 מקר' מדי' בארב' סמחמ' רביני' תחסף הארץ מלך' הרי נרמז' כאז
 עיני' מסך והו' סי' סעתי' ללקו' בכך סלא יוכל' לראו' את הארץ וכן
 כתי' אחכ' ויכס' את עין כל הארץ ותחסף הארץ הרי סהמס' היה
 כלול' במכ' הארב' ובכלל' אות' התרא' יס' גכ' התרא' לחסך וכסכ'
 שרע' ויכס' מרס' סיתעלל' בער' א' הלא קבל' במרת דברו סל
 הבה סאמר לו סלמ את עמי' לא קבל' על עכמו' לומ' העתיר' אל
 ה' ואסלמ' את ישראל' אל כך אמר הבה התרה' בו סתי' התראות
 טעתי' מכו' סיה' מכת הארב' ומכ' החסך העתיר' א' ה' ויסי' מעלי
 רך את המו' הזה אכז' ורקין מיעטוק כלל' דוק המו' הזה סל מכת
 הארב' כי המכ' האחר' איס חוסס' כי אף מסך יסס' כי הרי סאלע'
 סיה' מבק' תמל' לפניו ית' סייסיד מעליו הארב' עכ' לא קבל' במרו'
 עליו רברו סל הקבה' סאמר לו' סלמ עמי' לומ' האז כן אלע' סה
 ואסלמה' לא עדין ברסעו' ומרת' והתרא' ראסוכה במקומה
 עומדת כיון סאמר אותה התרא' עדין לא סאכיס' לסלמ לכך
 אמר לו הבה למטה כטה את ירך על השמים ויהי מסך סכבר
 התירתי' לו בעיני' רוח הקדים כד' סעות וכסבה אתי' הארבה

דרוש שני לפרשת בשלח

אחת אחת כלו' אותם הפטרונ' לאל ראו' לאותם ישראלים שהיו לו
כאחים ואזכר רובי' לאלות מתחת ידם שמתו וישמח לבם לומר
שבם על ים' עבר קוץ ואלכ ביאר הגפנות של החסך הכפול שמי
שהיה יושב לא היה יכול לקום וכו' ואלו הטעם שהבי' הבה חסך
כפול שלא קמו איש מתחתיו ג' ימי' הוא מפני שישאל יהיו באים
לחפש מטמוני המצרי' והיהודי' כשהי' נכנס במקו' החסך לפעם'
היה אור לאותו ים' במוסבות' של המצרי' כמו שדרשו רז"ל בארץ
גושן לא מאת' לא במוסבות' כי נר לרגלו של ישראל במקו' החסך
כדי שיוכל לחפש ולפספ' ואם לא היה החסך כפול היו מרגישי'
בישראל כשהי' הכנ' לביתו ואור בידו לכך הביא החסך כפול שהי'
בפניו כמו כותל ומי שיושב לא קם מתחתו כי עכשו' אי אפשר
להרגי' כשישראל נכנס' לבתיה' ולכל בני ים' היה אור במוסבות'
של המצריים כי אור נבה עליהם נר לרגלם ואור לבתיבותם ה'
ובזה נבא לביאור המאמר שהצגנו תחלת הדרך בפר'
ויש לר' ריקן ברא' למה לא הביא בן זומא ראייה מהפס'
הקוד' בירמי' דכתי' לא יאמר עוד חיה האשר העלה אר' בני ים' כי
אם חיה האשר העלה את בני ים' מארץ כנען' והבי' ראו' מהבת'
הזה שבא אחריו דכתי' כי חיה האשר העלה ואשר הביא וכו' *
ועוד קשה להבחין מה זו ראייה שהביאו חז"ל מיעק' דכתי' לא יעק'
יאמר עוד שמך וכו' וראשי' התם מפס' דכתי' שמך יעק' לא ירד'
עוד שמך יעקב כי אם ים' דהא שמך יעק' דכתי' תחל' הוא מית'
ולכך דרשו שמך יעקב שלא יזנ' שם יעקב ממקומו ולא יקרא
עוד שמך יעקב בשם עיקר אלא טפל לס' ישראל ולעול' דאי לא
כתי' קודם שמך יעקב לא כמו שכתוב כאן לא יקרא שמך יעק'
כי אם ים' היינו אמרי' שיעק' שם יעקב לגמרי' ואין מכאן ראייה
כלל ועוד קשה שהראיה האחר' שהביא מל' תוכרו דאסונו וכו'.
היא הפך ממה שאמ' קוד' לפי' שסבר' חכמי' היא שמוכרו' וביאות
מצרי' ליתות המשיח וכאן כתי' וקדמונות' ל' תתבוננו זה יביא
מצריים משמע שתעקר ממקומה' וכך יש לר' דר' במסל' שהביא
מהאלך ברך עמי כו' כי כשפגע בנו האר' לא אמ' סכת יישי'
זאב ומספר מעשה אר' כמו שאמ' בפגועת' ה' חס סכת מעשה
סביהם' ועוד קשה שהמסל' הוא הפך ממה שאמ' קוד' שלימות
המשיח תכר' וביאות מצריים ולא יסכחו אותה ובמסל' אמר סכת
מעשה סביהם דמשמע שאח' מזכירין אלא קיבוץ גלויות בלבד
הביאור' מורי' כרו' שי' שלא הביא מפסוק ראשון לפי' שאפשר
לדחות בקם ולומר שהכוונה היה שלא יעשו עיקר
מיביאות מצריים וכמו שאמרו חז"ל לכן זומא לכך הוכיח בן זומ'
מן הפסוק הב' שחזר ואמר לא יאמרו עוד חיה' אשר העלה וכאן
אין לפרש שתהיה וביאות מצריים טפילה וסעבוד מלכות
עיקר לפי' שזה כבר באמר בפסוק הקודם ולמה חזר לא לומר
שלא חזרו עוד וביאות מצריים כלל' וחכמים הסיבו' הו' לכן זומא
דר' ל' לישאל דקרא ר' אמר כי אם חיה אשר העלה ואשר הביא
והי' חזק מביה' כי אם חיה' אשר העלה אז חיה' אשר הביא
ומדכתיב הכי משמע שבא הכתוב הזה לבלות את פירושנו של
הכתוב הראשון דהיי' ק' אמר לא יאמרו עוד חיה' אשר העלה
מתצריים אלא חיה אשר העלה כלומר מצריים וגם אשר הביא
מארץ כנען שהי' טעמו מלכות וסעבוד מלכות עיקר חס' לא שתעק' ביאות'
מצריים ממקומה כלומר שלא תדרגו ותאמר שמי' כי אם חיה'
אשר העלה ואשר הביא הכל מרבר על סעבוד מלכות וקיבוץ
גלויות שאם אתה דורס כך נמצאת אומר שתעקר יבוא מצריים
מכל וכל אלא כך אנו דורשים שמה שאמר אשר העלה מרבר
ביביאות מצריים שיזכרו אותה ליתות המשיח ואשר הביא את
ישראל מארץ כנען שהוא קיבוץ גלויות יהיה עיקר ולא
יאמר

ברכום ג' גדל כמו שכתבו ועכשו' לפי' ש' זה הקשה מה שלח
חסך וחסך רבטל' לפי' ראשון שדרשו רבותינו שמד' בחסך
של מעל' ואם שלח הבה ומתח' אותו חסך שבפתרו' וחסך אותו
חסך מחל' אבל לרא' שמרבר במלאכי' שאלחם הבה להחשי' את
מצרי' הי'לל ויחשיבו בלשון כתי' יאחכ' ולא מר' כלו' המלאכי'
לא מרו' את רברו ומחיו ויחשיך דקרא' לכך אמרו שהסוף החסך
משלו ולכך אמ' ויחשיך שמלכ' החסך שהביאו המלאכים גם הוא
החסך משלו ועכשו' דקד' לפי' זה כי לכך באמ' שלח חסך ויחשיך
סכרה מית' למ' ויחשיך לא הכוונ' ללמד שהחסך האסוף משלו
והסוף על מה שא' הבה וייעם חסך כמה היה אותו חסך וכו' כל
שבאו רבותינו להחזי' פירוש שדרשו למעל' ולרמו' פי' ר' שייחסי'
הוא למ' להסוף משלו לפי' שהיה כתיב וימעם חסך סכרה הקבה
שהי' אותו חסך כפול ומכופל חסך שיש בו ממש כעובי רימר ואכ'
מה שהחסך אכ' והסוף איש תוספ' משלו אלא ודאי' הכל היה
ג' ז' מלפניו יהי' שייחסי' חסך ומה שהזכיר להבי' החסך עבה כרי'
הוא מפני שח' יבואו בני ים' לחפש ולפספס בתיהם לא ירגישו
בהם המצרי' כי הן שהיה החסך עב ככותל מפסיק ביניהם לא היו
מרגישי' בם כלל וכמו שכתבו בפר' והנה כתב' מתוך המא' הזה
הטעם שלא התרה הבה לפרעה שלא את עמי כי אם מחץ אתה
לשלא הגני' מביא חסך לפי' שאין כאן מקום להתחת' בם שהרי
אעפ' שיתרגו ל' לוח' אותם ערוך כר' להביא עליהם החסך
כדי לקיים הבטחת' ואחר' כן יבאו ברכום גדול וכמו שכתב' אר'
למשל' ועכשו' נחזו' לביאו' הפסוקי' שיש לר' קרא' אומת' נט' את ירד'
על השמי' ויהי' חסך על ארץ מצריים וימעם חסך שהיא כפול ויאמ'
החמו' יותר ויש' קשה דל' ערבי' ונהו' ולתמינהו כו' ויד' על השמים
ויהי' חסך וימעם חסך על ארץ מצרי' ולמה הפסיק לומר על ארץ
מצרי' בן ויהי' חסך ובן וימעם חסך ובן מה שאמ' אכ' ויהי' חסך
אפל' ג' ימי' לא ראו' את חסך ולא קמו איש מתחתו שלם ימי'
וחז' דרשו שהיו סמת ימי חסך ואפל' קם דל' ערבי' והיה עמת
ימים חסך אפלה' אמנם הענין הוא עם מסחול' שהחסך
הבי' הבה כדי שיקברו ים' את הפושעים שלא היו רובי' לאלות
מתחת יד פטרוניהם חת החסך היה טבעי' שהוא הערר האור
שחיים יכולי' לראות ואם את אחיו כי זה היה מספיק לאל' יראו
המצריים שהיו מקברים ל' ויאמרו יראתנו תבעה על לבנו'
ועכשו' שהביא החסך ג' ימים לא ראו' איש את אחיו והיו ים'
מקברים את מתיהם ולא היו רואים אותם כלל ולכך כתיב ויהי
חסך על ארץ מצריים לפי' שחסך זה היה על כללות ארץ מצריים
כדי שלא יראו אותם מקברים' ומה שכתוב וימעם חסך הוא
החסך עב שהביא מפני' שהיו ים' מחפשי' מטמוניה' של המצרי'
ואלו היה החסך הטבעי' הרי היו מרגישי' בם והיו כועקי' ומוחים
ביר' אעפ' שלא היו רואי' אותו ולכך מפני' טעם זה הביא ג' ימים
אפלה' שהוא חסך עבה כדכ' שיש בו ממש שהיה עמ' בפניהם
ככותל עב באופן שהיו ים' נכנסין לבתיה' ופותחין תיבותיהם
ומפספסין ואין מי שירג' כלל ולכך לא אמ' וימעם חסך על ארץ
מצרי' כי זה החסך העב כדכ' לא הכרך להי' בכל ארץ מצרי' כי
זה החסך לא היה כרי' לא בבתי' ובטירות' מקו' שהיו ים' נכנסו'
שם למש' ולחפ' וכך מבינו דכתי' נמי ויהי' חסך אפלה' בכל ארץ
מצרי' ואלכ' כתי' ולא קמו איש מתחתו ולא כתי' בכל ארץ מצרי'
והו' וכן הטעם שכתבנו יוכפי' דר' חז"ל דקד' מורי' כרו' שיש' הכתו'
ואמ' ג' ימים לא ראו' איש את אחיו ולא קמו איש מתחתו ג' ימים
דהי' ג' ימים לא ראו' ג' ימים לא קמו יאמר לא ראו' איש את
אחיו ג' ימים ולא קמו איש מתחתו ג' ימים' ואמנם פירש פכרמו
כאן השני טעמים שכתבו חז"ל למכת החסך חס' ויהי' חסך אפלה'
ג' ימי' ותכלית החסך הזה היה מפני' התועלת של ולא ראו' איש

דרוש שני לפרשת בא

סח

ואם אינו חוזר בו נועל לבו סוף התשובה כדלפרוע כמנו
מה שחטא אף כך פרעה דרשע כיון ששיגר הקב"ה ח'
פעמים ולא השגיח על דבריו אל הקדוש ברוך הוא אתה
הקשית ערפך והכברת לבך הרינו מוסיף לך טומאה על
טומאתך הוי ביאני הכברתי את לבו מהו הכברתי שעש'
הכה את לבו בכבוד הוה שהיא מתבטלת שעה וארמסים
גכנס בתוכה כך געשה לבו של פרע' ככבוד הוה ולא חיה
סקבל דבריו של הכה' חוי בני אגני הכברתי את לבו

מהיות

אמת שהנה מסגות בעלם התמתן עם היות
כי על השמים כבודו וממנו סבות הסגות על
עמו ומחלתו יס' טלא כרכרי המינים שאמרים טאין כבודו יתב'
להסגות בעמינים החומרים בעיה הטפל אלא רס ה' וטפל
יראה ולנה כיון דעה שאמרים על כל גוים העל' השמים כבודו
מי כה' אלני המגביה לטבת המטפילי לראות בשמים ובארץ
פי האמרים טבא לרמות סברת המינים הבופרים בהסגמה
ותולס הדבר ברוממותו ית' טבין טהא רס על כל גוים הארץ
יתכן טיטגיה בתמתוים כי הקיאל על השמים כבודו להסגות
ולא על הארץ ול' טלא דברו טב' בזה כי אס המגביה לטבת
המטפילי לראות בשמים ובארץ טהא מסגות בתחתוניו וירדק
למוד המטפילי לראות בשמים לראות בשמים ובארץ טהא
כרבריה טהא טפל' להסגות בארץ אכ' גם הק' טפל' להסגות
בשמים כי בערבו ית' טהמיו' הס טפל' לפני טכא כבודו וכיון
טהוד טפל השמי' כבודו אעפי טהס טפל' בערכו ית' אכ' גם הוי
מסגות לראות בארץ וכן מנימ טהסגות הבה טממי מרמו טל
יטר' בהיות במכרי ועשה בהס במכרי טפני דחל' ידעו מכרים
כי גדול כבודו ה' ובה כבודו לביאו הפוקי' בפרט' המורים על
דנשינו זה בא ל פרעה כי אמי הכברתי וכו' למען שיתי איתותי
וכו' ולמען תספר וכו' וירצת' כי אמי ה' יס' לרקך מה עמי איתר'
זו כאן אמת מכת הבר' נמקומו הוי בתת' המכו' כולס להאדע כי
מאת הית' זאת או לאתריה' ינ' ו' ט' בא ל פרע' ולא פי' כי כל'
ורטי זל אמ' בא ל פרע' ויהת' בו ועק' מט' הכברתי את לבו ולב
עברו מה טלא המכרו עבדיו בכל ההתראות ובסוף הפרשה
טלמטלה כתו גכ ויכבר לבו הוי ועבדיו ולא עור' אל שארדבה
מזים טעבריו הכיחווהו לפרע' ואל' ער מתי יהיה זה לנו למוקם
וח' במקו' טמזינו הטויית לטוב הזכר לרע' וכמה דקדקו' אחר'
בעצב יובנו מתוך דברי: חביאור ללעד' עם מה טכתתי ס'
ואר' סנתמו' לב פרע' כראותו כי מרל המט' מה טלא טל מלת
פני מטה כי אס הקולו והבר' ועכ' ויכ' לבו הו ועברתי הוי מעמנו
ועכ' היה אספ' טימע מטה מהלקך ל פרע' מט' הט' טלא הפי'
רכמו ויתן ל לבו מה זאת עט' להי' טפס' גכ המט' באוס' טהכבי'
מעמנו פרע' את לבו לכך אל' הבה בא ל פרע' ול' תמ' מהלו' לוי
מפני טלא עשת' תפלתך כל רכמו כי זה טרד' טהכבי' הו לבו אמי
הוי טהכברתי לבו וטסקתי המטר כדי טיכ' וממי היה הדבר
למען שיתי איתותי אה בקרבו רהימ' מכת האר' והטק' יבאו
בקרבו כי מכת בסרו' לא לקה בו וניפול ממנה או יאמ' בקרבו
כי מט' ההכריק הוי מהספה ולמוץ ועתה יחקק הרבר בקרבו
ממט עור ירצה בא ל פרעה טהיה מקום להדה' אולי היה בטבעו
ולא באסגמה כיון טהמטה והכוסמת לא נוכ' ומתוך קך ויכבר
לב פרעה וכו' ועמד במררו באמור סוף טלקה מקבת ויפול
מקבת דרך טבע הוי טכמה פעמים הזרע ברביע' ראסונה
לקה וכטמיה לאו לכך אמר הקב"ה למטה בא ל פרעה כי אמי
הכברתי את לבו ואת לב עבריו בענין המטה והכוסמת טלא
נוכו והטעם למען שיתי איתותי אלה טאמי חנה להביא מכת
הארבה ואל' לקה הכל בכרד לא היתה פליטה נטארת לאכול
יב' ג' 12 2 ראה

ואמר עוד בדרך עיקר חיה אס' העלה את בני ישראל מארץ מצרים
כי אס טחכרו טפל לקיבוץ גליו' ואס כן אסר העלה ממכרים
במקומו עומד ולא יסקר ועכס' הראיה טהביא מיטק' ב הוי
מתייחבת יפה טסס באמר סמך יעקב לומר טמנו סמך יעקב
הוי וגס כאן הוי אמר כי אס מי ה' אסר העלה רהימ' העלה
ממכרים ואסר הביא גם כן מארץ כנען והראיה האמת
טהביא הוי רכתיב אל תזכרו ראסות זה טעבור מלכות
וכתיב ביה אל תזכרו כלל ועיקר וכתי' וקרממות ל תתכנס
רהימ' יביאת מכרים ומרל' כתיב כאן אל' תזכרו אלא אל'
תתכנסו מ'מע רמזכירן יביאת מכרים למות המטיה אבל
איך מתכנסים לעשות ממנו עיקר עכ'ל: ונראה לעד' שאסר
טהביא' טקו' זה ולא הפסוק הקודם לפי טיס לרחת' טמא חינו
מדבר טס על זמן המטיה אלא על גלות בכל טכאסר ירככס
ה' להביא אוהס להר' קיסו' לא יאמר מי ה' אסר העלה ממכרים
אלא אסר העלה אותס מארץ כנען ואס כך הוי בהכרח אנו
דמטוס טהכונה למר' לא טתעקר יביאת מכרים טהרי מקרא
כתיב למען תזכור את יס' אמתך מארץ מכרים כל ימי חיך
זאס כן איך מכת' ראה למות המטיה כלל לכך הוי טפוק זה
טמדבר בגאולה העתידה למות המטיה רכתיב למעלה הנה
ימיס באיס והקמותי לחד כמח כריק ומלך מלך וכו' וכתיב
בתריה הנה ימיס באיס ולא אמר עור' מי ה' אסר העלה וכו'
מטמע רלמות המטיה לא יזכרו עור' ובאו חכמים ודחו גם
ראה זו רחלמח הכי קאמר לא יאמר עור' ה' אסר העלה
ממכרים בדרך עיקר אלא אסר העלה ממכרים יזכרו בטפל
זמטר הביא מנפון הוי עיקר וכמו טפי יאמר מ'ו והרא' טהביא
מרכתיב אל תזכרו ראסות נראה לי טכא להכרימ' טמה
טאמר לא יאמר מי ה' אסר העלה חינו טלא להזכרו כלל
מרכתיב כנס האחרון טל גוב ומגוב אל תזכרו ראסות זה
טעבור מלכות וקרממות אל תתכנסו זה יביאת מכרים ואס
בזמן קיבוץ גלות טאז מוכירן גם טעבור מלכות טהכילס
הקב"ה אותס איך מוכירן באותו זמן יביאת מכרים כט טכומן
טאיך מוכירן טעבור מלכות טהוי במלחמת גוב ומגוב טנס
יביאת מכרים לא יזכר ולא יסקר ומתי תיתי טחכרו בנימ' גוב
ומגוב יביאת מכרים טכבר נטכח ממנו קיבוץ גלות כדי טיה'
כריך למר' אל תתכנסו ביביאת מכרים אלא ודאי טהכונ' למר'
טלא יאמרו עיקר הכס על נס יביאת מכרים אלא טעבור אסר
הביא מארץ כנען עיקר יביאת מכרים טפלה להולכך במלחמ'
גוב כתיב אל תזכרו ראסות טהוי קבוץ גלות וקרממות אל'
תתכנסו ויביאת מכרים הכי עוסה חדטה וכו' וזה המטל
טהביא מהמהלקך בדרך ופגע בו זאכ רהימ' יביאת מכרי' והיה
מספר בו פגע בו ארי רהימ' כס טעבור מלכות והיה מספר
מעשה ארי ולא אמר טכח מעשה זאכ לפי טערוין מוכירן
יביאת מכרים טהוי כס האזב אלא טעשה עיקר מטפור מעשה
הארי וכטפגע כמט טהא מלממת גוב ומגוב טבא לאחר
קיבוץ גלות חו טכח מעשה טמיהם טאימס מוכרים כי אס
אותו הכס בלבד אבל למות המטיה מוכיר' גם כס יכאמ' מכרים
זמט למען תזכור את יום אמתך מארץ מכרים כל ימי חיך: ב'לא:

דרוש שני לפרשת בא

במדרש רבמי אני הכברתי את לבו אר' יוחנן
טכאן פתחון פה למונים לומר לא חיה
מטנו טיעשה תשובה אמר רל' יסתס פיהם של מינים
אלא אם ל' גים הוי יל' חנה טתרה בארס פעכס אוכו'

דרוש שני לפרשת בא

בדר פמסס כי העיסוב אימ מצדו כי מצדכס לא כן לכו מא
הגברים ועברו את העפון רכונו כי אותה חלוקה שאמרתם
להולך את טפכם אינה מאת ה' רק אתם מבקשים אותה חלוקה
ללכתן אנשים ונשים וטף וחלונן זו שאמרתיו שתלכו הגברי הוא
אשר במר הזבוקם זאת מירכ ובמרבה החולל הגני מביא מחר
ארת למה נתן הבה זמן למכות מחר ולא היה מביא עליה מחר
כדי שיחזרו בתשובה וכדין לרקרק רבצולמא אם היה נותן זמן
של מחר לכל המכות נחא אבל לא נאמר מחר רק במכ הארב
ובמכ הברר וכיין פנתינת זמן מחר הוא כדי שיחזרו בתשובה
למה לא אמר מחר בתהראת שאר המכות ועוד קשה שדרס' זו
של חולל היה להם לדרשה במכת הברר שהיא קור' למכת הארב
ולמה דרשה במכת הארבה המאחרת לברר : ונראה לשי'
דחולל לא דרסו כן במכת הברר מפני שהיא מחר דכתיב התם
לגופיה אכטריך לפי שמכת הברר לא היתה אלא על האילנות
והרעים ומי כמוהו מורה למר העז את מקךך אשר בסר' וכדי
להרויח לו זמן פיוכל איים לסלות לאבוק ולהבי בהמותיו הביתיה
מן העדה הוכרך לעכב את הברר עד למחר זמן ועתה שלח
העז את מקךך כלו מעתה ועד זמן מחר העז מקךך לו וליכ' תו
למדרס כדי שיחזרו בתשובה אבל במכת הארבה יקשה למה
אמר מחר לא כדי שיחזרו בתשובה והטעם שפתיח להם שהיא
תשובה עכשיו היא לפי שמרחיקו של הבה הם לסייע ביד הבח
ליטהר ופרעה הרפע פתח בתשוב במכת הברר וזמ' הכרי'
לכך בא לסייעו וכתן לו זמן מחר במכה שלאח הברר שמה מחו'
בתשובה שלימה • ויעל הארבה וכו' ויאמר פרעה חטאתי לה'
להיכס ולכס ירבה שאמ' פרעה הנה לסעבר חטאתי לה' להיכס
כי אמרתיו ה' אשר אשמע בקולו ובפעם הזאת חטאתי ג' כס
לכס סגורשתי אתכם מלפני כרכתיב ויגרם אתם מאת שני
פרעה ודו' לצבד להיות כרבו כי הנה הבה העב' את חטאתי
אשר חטאתי לו כחה פעמים שלא שמעתי בקולו ועתה טא לא
חטאתי אך הפעם כי לא חטאתי לך רק הפעם הזאת והעתיד
סמכס א' ה' יסר מעלי רק את המות הזה שרמז בוה שלא יסר
הארבה המלח בחביות רק למעט פסיד את הארבה הערה
עליהם ואפסר סברמז שר במע רק את המות הזה כלו יסיר את
כל הארבה רק את הארב' המת הזה שכבר נמלח ומול' בחביו'
לא יסירו והנה הסיר גם את הכל ולא נשאר ארבה אחר אפילו
המיוחר בחביות ויבא משה מעט פרעה ויעתר א' ה' יס לרקרק
עם מחול על פסוק כחאתי את העיר אפרום את כפי' ולמה לא
בתוך העיר לפי שארץ מצרים מלאה גלגלים וקשה שאכ' למה
התפלל משה כאן במכת הארבה בתוך העיר דכתי' ויבא מעט
פרעה ויעת' א' הזכ' כתוב במכת הנפרדשים ולא אמ' ויבא מן
העיר ויעתר א' ה' סמו טעמה במכת הברר ואפע' לפרס כי מנ'
לפי שארץ מצרים מלאה גלגלי' אינו על גלגלי' עז סביר' כי הבל'
המה אבל במכת הברר נטמאה הארץ בפגרי ארס ובהמה
שמתו בברר ומולכו על פני הארמה וזאת הארס רשאי להתפלל
במקום טמאה כי זאם במקום נקי לכך אמר כחאתי את העיר
אפרום כפי' אל' אבל בצפרדעים היתה התפלה קורס מיתת
הצפרדעים וכן בארבה כל הארבה שמת היה מלח בחביו' ולא
היה עס דבר טמאה לכך התפלל תוך העיר • עוד אפשר עס
מחול קולות הרעמים למה באים כשרוא' הבה סבתי עז קיימין
מתן קולות ורעמים ומקצפו תרעם הארץ ולכך במכת הקולות
אמר משה איך התפלל במדרים סיס בה עז וגלגלים הגורמים
הקולות ואיך התפלל במקום הקטגור על מניעת הקולות
לכך אמר כחאתי אין העיר אפרום כפי' ספס איך עוד
המקטרגים לעורר הקולות וזו הקולות יחולק ועכשו

הארבה לכך המה ההטה והסומת למען הביא הארבה ואכל
את יקר הפלוטה זאם חול כי אפילו פלאי פלאי שהיה עשה פלא
בהכל החט והכומ' מהבר כדי לעטן פלאו' אלה סיכו הבה ארב'
ואכל יקר הפלוט הנשאר וזילנו לקו ג' החטיו והסומי' לא נשאר
פיה דבר לארב' לאכול וכך לפי זולמען תבפר אמ' שתועלת כל
הזאת הלה הוא למען תכפ' אות' לכדיך אחריו עד כן בכך כמנ'
חול על לא ימושו משך ומי זרע זרעך עד כאן רחמי האב על
הכן ותכפ' להם פעם היתג' מקר' גוי היל' הוגם אתם תכירו
כבו ה' וירעתי כי אני ה' וקחזרו בתשובה ומה שהזכיר כאן את
העבריו' כי המסכיל וכן שהעברו המיעטי' לפרע' לסלחה היה
לכבס למרע וירוקר פלא מצינו ברברי הבה למשה וגם ברברי
משה עם פרע כי הם עלח את עמי עלח את העם לא אמר עלח
את האנטי וכעניניהו עברי פרע' לא אמ' עלח את העם כי אם
ס' לא את האנטי הרי עלח הסימון שיעלח פרע' זול האנטיס לבר
זהם ילכו לעב' את ה' כי ררך האנטי' לזכו ולא הנטי' והטף ופרע'
הרס' חפס דבריה וזמ' מי ומי ההולכי' לכו בא הגברי ועברו את
ה' כמו שאמרו עברו שלח את האנטי הרי סכול היוסו' לרע' ואב'
ברק מחת' אי הכברתי לכו ולב עבדיו המיעטי' אותו רע' שיעס'
האנטי ולא הנטי' והטף וההל' נסח בפסו' זה לי סנתיס שחרשתי
דבר זה ואחכ' מנחתי קרוב לזה רמז בס' תורת משה להחכס
הפולס כמהר'כ לטיך זללה חכיתי לרעתי יורב' משה א פרע' בה
א' ע' מתי מאכ' לעטן מפני שאיך חו' בתשוב' וככס מפני מורה
מורה שמי לא מפני המכה הרי שמתא' אתה ברטון כספך לעלח
את עמי הגני מביא מחר ארבה בגבולך וכס' את עץ הארץ ולא
יוכל הארב' לראו' את הארץ כדי ל' וכו' בארץ ומתוך כך יכב' בתי'
ואכל את יקר הפלוט הנשאר לכס התבוא' התלום המובח' בבתי'
מה שאין דרך הארבה לאכול אפי' תבוא' מחובר סנתייב' ונת'
תאכל אפי' מן התלום היבס המזכ' באוכל' זאם ומלאו בתוך אשר
לא ראו' אבותיך וכתי' ואחריו לא יהיה כן וביז' כתיב לפני' לא
היה כן וחול' תירכו במק' ארבה אמ' ואחריו לא יהי כן וסס'
הז' זמ' ילק' חבס חסיל וכו' לפני' לא היו כס מיני' של ארב' יחר
וכפי דרכי מיתת לחכי שאולו זה של ארב' גמיל' הבתי' ומי הבתים
יאכל הנמצא עס לא היה ואחריו לא יהיה כן דייק למר כן כל'
באופן זה לחול' תבוא' תלום מוכח בב' י' אבל של יא היה ארב'
לרוב ולא היה אוכל כי אם הממוכ' כמנהגו ויאמרו עברי פרע'
ערי מתי יהיה זה לנו למוקם ירבה עד עכשו בא' המכ' במקרה
ובורטי ובאילנו ומכאן והלא יהי לנו ממע בעמיתו יהיה התקש'
והמכ' שלח את האנטי' הטרוס תדע כי אברה מצד' כלומר האם
עריך לא ירעת ולא הרגשת באברך מצרים וכערך לפי' שאעפ'י'
סלקו הזרעי' והאילנו והאשר' ממ' איך קילרין של בית המלך חקר
כלום ואיך יודע בכערך של בריו' כלו אבל עכשו אם תבוא' מכה
זו של ארב' בבתי' תהי' מוכרח גם אתה לידע מאברך מצרים
ולהרגי' בכערך כי גם עליך יעבור קוץ ויטב את משה ואהרן
ויאמר להם לכו עבדו את ה' ובחמאי' שלא תוליס רה מי ומי
ההולכיס מעצמם וברכזן נפסס ויאמר משה בעערינו ובזקמינו
סמטבע העעריס והזקמיס שלא לזאת לדרך ואחמ' נלך עמהם
וגולכס עממ' כי חנה ה' לנו ואחמ' רזיס לסמוח בחגימי' עוד
ירבה בעערינו ובזקמינו נלך כדי לזכוח לה' כאשר כונו' ומה
סנולך ג' כ' בנינו ובנותינו אעפי' שאיכס במ' קרבן הטע' סבבינו
ובמותינו נלך הוא מפני כי חנה' לנו לכל ארס לסמו' בחב' עם בני
ביתו כרכתיב ושמחת בחגך אתה ובגך ובתי' ואמר להם יהי
כז' ה' מדעתי כי כן יהי ה' עמכם בלבר אעפי' שלא תוליס טף
ונפסיס כמו שיהיה ה' כאשר שלח אתכם ואת טפכם ראו כי
רעה גבר פמכס כלמ' ראו כי הרעה שיעשה ה' מעתה תשוב

דרוש ראשון לפרשת בשלה

מט דרוש ראשון לפרשת בשלה

מכילתא [וחובא בילקוט] ח'לחם לכם ואתם תחרישין ח'לחם לכם לא לשערה

אלא לעולם שנאמר ח'לחם לכם רבי מאיר אומר ח'לחם לכם אם כשתחיו שותקין ה' ילחם לכם ק"ו כשתחיו נותנים שבח והלל רבי אומר ח'לחם לכם הטקום יעשה לכם נסים ונבירות ואתם תהיו עובדים ושותקין אמרו ישראל למשה כד עליו לעשות אבר להם אתם תהיו כפארין כרוסמין ומשבחין וכו' באותה שעה פתחו ישראל לפיהם ואמרו שירת אשירח לח'כי נאה נאה גאה וכו' עכ"ל:

אם

האלהים בשמים ממעל הוא חס על כבודך של ישראל יותר מכבודו כמו שחז"ל מביא שהחמיר הקב"ה בכבודו של כריק יותר מכבודו שנאמר כי מכבדו אכבד וכו' ויקל מעבדך ואלו באברהם כתיב ואלכרה מברכך ומקללך אחרי וכו' והנה האדם יראה לעיניו ולבבו יבין שמק"ו הוא צריך לחוס על כבוד הקב"ה יותר מכבודו ועל כיוצא בזה שירש כמוה"ם אלשיך זלזה בענין הכתוב בפרשת מרח' וירב' ה'וכ' נקום נקמת בני ישראל המרימים טעמם אחת הוא אומר נקמת ישראל ופעם הוא אומר לתת נקמת ה' ועוד כיון שאל משה היתה המבזה הזאת אשר בזה לנקום את נקמת מרי' מאי לאמר שאין צורך כאן לאמר לאחרי יוכן מה שאמר וירב' משה אל העם לאמר אינו צורך כאן לאמר לאחרי כי אל העם היה מדבר ואין זולתם והנה בגדר מנו' ביארתי הפסקים האלו בני עמית דעתו חמכם מסכים כפי דרושינו ביאר הרמ' זלזה הכו' פליהות הקב"ה חס על כבודך של יס' יותר מכבודו לכך כשנבזה למשה על נקמת מרי' אמר לו לאמר נקום נקמ' בני ישראל כלומר הראוי לאמר הוא נקום נקמת בני ישראל ולחוס על כבודן שמתן כמה אנשים מביני ים כיום האגפ' וראוי לנקום נקמתן כי אעפ"י שמתחיל גבול ירש כבוד שמים ברב פגור אף ראוי לתלות עיקר הנקמה של מרי' לא בשביל כבוד ישראל וכך היא נקרא נקמת ישראל וזהו שם ענין מרי' תפס לו ק' ואמר כיון שרש על כל גוים ה' על השמים כבוד הוא חס על כבודך של ישראל יותר מכבודו ע"פ שראוי אליה לחו' לכבודו ית' יותר מכבודינו • ולכך מרבה משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לנבוא לתת נקמת ה' במרי' כל' הראוי לאמר הוא שתכלית הנקמה היא בשביל כבוד ה' שנתחיל ברב פגור ולא בשביל כבוד יס' וכך היא נקראת נקמת ה' ועל דרך זה ראיתי כתוב בספר כלי חמדה בדרך חק הכתובים הבאים באחד בפ' תר"ק דכתיב וישלח ה' בעם את הנחש' הסרפ' וכתיב עשה לך סרף • שיש לרדק בזה כי פעם אחת הנחש' הסרפ' ופעם אחת יוסר מעלינו את הנחש' ולא הזכיר סרף ופעם הוא אומר עשה לך סרף ולא הזכיר נחש' ואח"כ הוא אומר ויעם משה נחש' נחשת כי לא רבר רק הוא כל הסינייים האלו • אמנם זה היה דכח בין הבה למס' לפי שהם חטאו באה"ס ובמשה ולכך שלח בהם את הנחשים כדי ליפרע מהם על מה עבדו בהבה כח נחש הקדמוני שרבר לעון הדע על בוראו ושלח את הסרפ' על מה שחטאו לרב' במס' סנקר' למלך וסרף כמו ש' וישלח מלאך וימאנו ממד' והמלאכי' נקראו סרפי' שם סרפי' עומדים ממעל לו • וכשתתורו ישראל ואמרו חטאנו התפלל אל ה' על מה עבדנו בכבודו ויסר מעלינו את הנחש' שאל ליפרע ממנו על דבר כבוד שמו ויתברך • בא הקב"ה ונחם לכבודו של משה

בז' לביאור המל' בס' יע' לרדק. למה דרש ר' יוחנן פקס פתחון פה למיין מפסו כי א"כ הכברתי את לבונל' דר' כ' מסו' וא"כ א"כ את לב פרע ועק' מש' ריש לקי' וכת' פיה' של מיין לא הבה מתר' בו ב' פעמי' ואם אינו חו' בו נעל לבו מהתשוב' שהי' מבי' פסו' זה שאלתי א"כ הכברתי את לבו כתו' לאח' טבעה מבו' כמי רברתי היה ראוי לית' פסו' זה אח' ג' מכונ' עק' רל' ר' יע' מי' שיקור' הוא א"כ פעם אח' ואל' א"כ א"כ כ' פרע' ה' פעמים לא העניח על דבריו וא"כ ענין זה לזה ועק' שבדן זה לא היו ב' פעמי' וגם לא היו הפעמי' כי כבר עברו ז' פעמי' וכפע' השמינית כתי' א"כ הכברתי ועו' לרדק' שיקור' א"כ א"כ חו' בו נעל לבו מן התשוב' וא"כ א"כ הרימי' מוסיף לך טומא' וכו' ועק' מש' היו כי א"כ הכברתי את לבונל' דק' ר' עכשיו שחמ' היו כי א"כ הכברתי ועוד מאל' שפיר' פסוק כי א"כ הכברתי מה חזר ושל' מהו פי א"כ הכברתי ועק' להבין מש' מה הכב' הז' שיה' מתבטל ש' ואל' רמ' ככס' לתוך ח'ך הא' מתיית' משל' זה למשל' שאל' כ' פרע' ולמה חזר' לומר' כי א"כ הכברתי • ונראה לעד' פ' יוחנן א"כ מל' פתחון פה למי' מל' ח'ך ה' שאל' הבה כי א"כ הכברתי את לבו מן מה שא"כ לר' מ' מקור' את' לפי רב' למל' קוד' ע"ה' פרע' לומר' ה' הכב' יס' מקור' להכב' את' לבו ע"י ש' בכבודו ית' אל' כל' א"כ לומר' ג' כ' הכב' ואל' ה' הכב' מה מקור' יס' עור' להכב' את' לבו וברוי' סנר' מל' פתחון פה למי' ולומר' שלא היה ממנו שיעשה תשוב' לפי שפרעה בא לר' קב' עבדו וליטה' ולא פנה לו א"כ ריש לקי' יס' פיה' של מי' פס' עכשיו יס' טעם חוק' כד' להכב' את' לבו לפי מה' מתר' בארס' פעם אח' ואל' מעל לבו מן התשוב' ול' באר' ענין זה א"כ ר' ר' ד' א"כ א"כ א"כ מעל לבו מן התשוב' וא"כ א"כ כיון שסיב' אל' ה' פעמי' א"כ לו הבה הרימי' מוסיף לך טומא' והענין הוא שבהתראת' ב' פעמים מעל הלב מיה' תשובה ויס' זה כמו שפעלו את' הפתח' בפני' פה' יד' פוק' על הפתח' ופתחו לו כ' ח' יעורר' את' לבו וירשו' לפתוח' לו סערי' תשובה מקבלים אותן אל' לאח' שעברו ה' פעמי' ולא סב' ער' ה' והכב' את' לבו א"כ הבה הרימי' מוסיף לו טומא' דהיי' מאל' סוד' על הר' ש' פתחו' לוי' מסך' מבר' ל' לפתח' יס' מע קול' שח' ת' לתו' וכעתו' ואל' לו מסנר' טומא' עליו ורדק' ברברו' לומר' כיון שסיב' אל' ה' פעמי' לר' תשובת' של' תי' שהקיים למל' סכא' עברו ז' פעמי' ולא היו לא ב' ולא ה' א"כ מבי' עכ"ל טבעה פעמי' לא לא סיב' הבה בשל' התרא' וול' ה' פעמי' מהם לפי שבי' הבדי' ובמ' המל' ס' ג' הבה למ' שיתר' את' פרע' ובלאו שלא בהתרא' וא"כ יפה אמר' בדרך חק כיון ספ' הבה אל' ה' פעמי' והיי' להתר' בו ולא שאל' את' הכבד' את' לבו וטומתו שלא יע' תשוב' היו כי א"כ הכברתי שאל' הבה לאח' טבעה מכות שהם חמשה התרא' וכפי' זה חזר' ושל' מהו הכברתי את' לבו כל' כפי' זה הל' א"כ חוקתי את' לבו כמו שא' קור' וא"כ אחז' את' לב' פרע' ול' א"כ לעון הכבד' לזה אמר' עשה הבה לבו של פרע' כב' הזה מהיא מתבטל' ואל' ס' נכס' לתוכ' כלו שפרע' הרסע' א"כ לאח' שנתבטל' ויה' הכד' ער'ן הוא רומה לכבר' שא"כ הביטול' ניכר בו שערך קשה הוא לאחר' שישולו כ' פרע' לרא' שאר' א"כ הכד' סנר' שהיא מבטול' ושב' מרשעו ער'ן הוא קשה ככבר' לפי שלא היו דבריו לא מן הט' ולחון ולא היה מקבל' דבריו של הבה בכל' לבו לעשות' דברו ועוד' עמוד במרי' שלא לשלוח את' ישראל היו כי א"כ הכברתי את' לבו בא לתת טעם לחו' ללב' לפי שרא' הבה שלב' למר' ככב' המבטול' שער'ן הוא בקשיותו ואין ביטולו מסר' בו ולכך אמר' לו הבה בא ל' פרעה למען שיתי' אותותי' אה' בקרבו ממש' שהיא אומר' בפ' ע' ובפתחו' ויהי' חקוק' בקרב' לבו להיות' ביטולו כמ' יפה:

דרוש ראשון

לפרשת בשלח

אמר מכבודו ואמר עשה לך סוף לך דווקא כלו' על מה חטאתו
 לדבר ביון שהתגורר את עונם נאמת חטאת מחול להם
 אבל על מה חטאתו ודברו כך הם כריכים תיקון ולפי מהם
 חטאו לך שאתה מקרא סוף ומלאך לך עשה לך סוף והיה כל
 הנשון וראה אותו וחי ומרעה הם על כבוד קונו יותר מכבוד
 עצמו ויעם משה נחם חסות ולא סוף כרי שיתלו ישר' עיניהם
 למרום על מה שהתירו כבודו ית' ודברו לסוף הרע על
 בראש כמו חסם הקדמוני וזכרו וישבו אל ה' בתשובה פלימה
 כי כבודו של משה מחול להם ארי שחם משה על כבודו של הבה
 יותר מעל כבודו וכן מתבאר הקדמתו בפרשה הוא שמצינו
 שפרעה נגע בכבודו של ישראל והעבירו בערך וגם נגע
 בכבודו של הבה ואמר מי האשר אשמע בקולו לא ירעתי את
 ה' וכפא הבה לפרע מהם חסם על כבודו של ישראל וית מכבודו
 ולא הביא עליהם כל אותן המכות על שאמר מי ה' אלא כל
 נפלאותיו ומחשבותיו היו להשיב גמולם בראשם ולמרום להם
 מזה כבוד מדה על כל מה שעשו ליש וכמו שדרשו רז' טעם כל
 מכה ומכה דם למה הביא עליהם מפני שלא היו ממיחס במת
 יש לטובל מנומחיתן לך הפך המים שבאור לרם רוח על דם
 דה שהרעו להם וכפרדע הביא עליהם לפי שלא היו יכולות
 נשי בני ישראל להפמיע קולן בשעת לרתין מפחד המצרים לך
 הביא עליהם כפרדעים שהיו נותנים עליהם קולם בבתייה וחר'
 משכבם עור לרז' למה הביא כפרדעים מפני שהיו משעבדים
 בים ואומרים להם הביאו לנו סקצים ורמסים לפי הביא עליהם
 כפרדעים ובשעה שהיו מחננין את הכום היה מתמל' כפרדעי'
 בים למה הביא מפני ששמו את יש' מכבדו חוננו ושווקי' לפיכך
 נהפך עפרם לכמים וטעם הערוב לפי שהיו אומרים ליש'
 באו והביאו לנו רכובים ואריות לפי הביא עליהם חונ' מערבוב'
 דבר מפני ששמו לישראל רועי בקר וכלן כדו שלא יפחד וירב
 בא הרבר והמית את כל מקיביהם שחין מפני ששמו ליש'
 מחמין להם מחין לך לך באחין כדו שלא יוכלו יגע בגופן
 ועור כדו שיתקבצו בני ישראל ויכנסו למרחאות של מצרים
 לרחצה כי המצרים לא היו יכולים ליהגם למרחץ מפני השחין
 ברד לפי ששמו את ישראל מטעמי גמול ופרדסים בא הבר' וסבר
 עץ ויבול' ארבע מפני ששמו לישראל זרעי חטום ושעורים
 הביא ארבה וכלל כל מה שזרעו יש' חשך מפני כושפי ישראל
 שלא היו רוצים לבאת כי פס היו בעשור וכבוד אחר הבה אם
 אביא עליהם מכה כשערה וימותו ויחמרו המצרים כעם עט'
 עלינו כך עברו עליהם לך הביא על המצרים חשך ג' ימים
 כדי שיהי קבורת מתיהם ולא יהיו רוחים אותם פוכאיהם
 ועור טעם אחר מפני ההבטחה שהבטוח הבה לישראל ואחר
 כי יבאו ברכוב גדול ובשליטת ימי אפלה נתן הבה את חן העם
 בעיני מצרים וישאלום וכו' שהיו המצרים אומרים אילו היו
 רוצים לשקר בנו היו נוטלים אותם בימי החשך ולא היינו
 מרגישים בם שהרי ראו כל מחמדינו ולא נוטלו כלום וכו' היו
 שכל מעשה ה' כי מרא הוא ועוזו וכפלאותיו אשר הראה הוא
 חסם על כבודו של יש' כי בדבר אשר זח עליהם ילקו באותה
 מדה עצמה ולכך אף על פי שחזר פרעה והורה ואמר ה' הכדוק
 לא השיב הק'ה יח' מבלע מפני כבודו של יש' וזהו שאת הכתוב
 ושמע יתרו כהן מדין את כל אשר עשה אלהים למשה ול' ישראל
 עמו כי הביא את יש' ומצרים שהכונה הוא כי רבים היו
 חופכים שכל המכות שהביא הבה על המצרים היו על דבר
 כבוד שמו לפי שהתירו כבודו ואמר מי ה' אבל יתרו הבין
 לאמתו של רכר שכל מה שעשה הבה היה בשביל כבודו של
 ש' חסם למשה ולישראל כלומר בעבור משה וישראל וראיה היא

כי הוכיח ה' את ישראל ומצרים ואם עיקר המכות לא באו אלא
 בשביל עונתם כהבנות יתב' אם כן לאחר שהורו ואחר ה' הצדיק
 לא היה מקו עור להביא את ישראל ומצרים וכיון שמצינו
 שהוכיח את יש' ומצרים אגב לאי מלתיא שכל תכלית המכו' לא
 באו אלא בשביל כבודו של יש' וזהו מה שספר אחר כך מסת
 לחתם את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים שהכל היה על
 ארות ישראל ואף על פי שיתרו גם הוא הבין כך ממ היה אפשר
 לו לומר שהמכות הראשונות באו בשביל כבודו יתברך ואחר
 שהכירו בכבודו ואחר ה' הצדיק הביא שאר המכות חסם על
 כבודו של ישראל ולכך ספר משה לחותנו שגם את כל אשר
 עשה ה' על ארות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך
 כלומר כל מה שנעשה במצרים עם כל התלאה אשר מצאתם
 בדרך במלחמת עמלק הכל עשה בשביל כבודו של יש' ולכך
 שמו ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל וחסם על
 כבודו באהבתו אותם ועם זה יתרוץ קונו גדול שמיאמר שראו
 ישראל כמה נסים ונפלאות אשר עשה ה' במצרים איר אמת
 למשה המבלי אף קברים במצרים לקחתנו למות במדבר חוד'
 ממו ונעבדה את מצרים וכו' וכי על חסם באו כל אותם המכות
 והאותות הגדולות וכן קשה אף טח מראות עיניהם של
 המצריים את כל מעשה ה' אשר עשה ועם במצרים אותותיו
 ומלאם לבם לשוב לסבלה ולרדוף אחריהם אמנם מתבאר
 עם מה שכתבנו שהם כלם רנו ברעתם שתכלית כל אותם
 המכות היו על שזולו בכבודו יתברך לומר מי ה' אשר אשמע
 בקולו ולכך נתחזקו ודרשו אחריו בני ישראל באומרים מה זאת
 עשיתם כי שלמנו את יש' משעבדנו כיון שעשיתו רצונו יתב' והכרתם
 בגדלנו לומר ה' הצדיק מפתח אף הבה חסם לכבודו של יש'
 וכן ישראל פחדו פחד עמו אף הבה מיקו עור להם חסם הכתו'
 אבותינו במצרים לא האסילו נפלאותיו ויתרו על ים בים סוף
 כלומר לא הספילו ולא הבינו כוחת תכלית נפלאותיו שלא
 חסמו שהיא בשביל כבודו של יש' וחסמו שהיה חסם על כבודו
 חן ולכך ויתרו על ים בים סוף ויטונו דברים עד שאמר להם
 משה התייבשו וראו את יעועת האשר יעשה לכם היום לכם
 דווקא בשביל כבודכם כי היום הזה כבר הורה פרעה בכבודו
 ית' ואמר ה' הצדיק וכל מה שיעשה היום עלי ספק הוא בשביל
 כבודו חסם הכתוב חסמה מפני יש' כיה' נלחם להם במצרים
 סרז' דרשו שהגביה הבה וראו לאותם הנסאים במצרי' שגם
 הם לוקים עמהם ולכך אמרו חסמה מפני יש' שאף אם יוכלו
 לחזור למצרים כי ה' נלחם להם במצרים וכפי דרכו פי'
 הראשונים שאמרו המצריים עתה ידעו כי כל המכות שהביא
 הבה היה בשביל יש' שחטט על כבודו לפי שהיה עכשוו הכרתם
 בכבודו ועכו' לא השיבו יח' מבלע מכאן מורעה שה' נלחם
 בעבורם עם מצרים ולעך כר' סיון שראו לסר שלהם הנקרא
 מצרים מלחם בו הבה אז אמרו חסמה מפני יש' כיה' נלחם
 להם בעבורם ולא בשביל כבודו כיון שהוא נלחם במצרי' שהיו
 הפך שלהם והרי אס המצרים חטאו ונגעו בכבודו של הק'ה
 לומר מי ה' הסר שלהם לא חטאו וכיון שהוא נלחם במצרי' בראי
 שהוא נלחם להם בעבור כבודו של ישראל הרי באן שחם הבה
 על כבודו של ישראל יותר מכבודו חסמה ולא נלחם להי' שהוא
 מלשון תחמוץ שלא קבל הבה תחמוץ על מיה שעעברו בהם
 המצריים ורבה לאברם במים במו' שדמו הם לאברם בגזרתם
 שגוח כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ומפני כך ויסב אלהים
 את העם דרך המדבר כדי לקרוע להם ים סוף ולטבוע בו
 שואיהם של ישראל וכל זה מפני כבודו של ישראל וכיון שראו
 ישראל שהבה היה חסם על כבודו יותר מכבודו רנו ק' בעצמם

דרוש ראשון לפרשת בשלה

ע

הוא הם מסמו לכבודו יתברך בענין המור יותר מכבודו וכבודו
 הוא אחר מה שכתוב בענין המורה אז יסוד משה סך הילל
 וישר משה ובני ים ומיה ענין אז שכתוב בתחלת המורה אמנם
 הוא לרמוז סנין פראו ים שכל האותו והמפתים הוד הגדולה
 אשר עשה ה' במצרים על כחם על כבודו והמורה לזה הוא אשר
 עשה ה' בצר על מצרים על נגע בכבודו ית' אלא בכבודו ית' אז
 נתנו ל' לבס ענין המורה ית' אשר יסיר משה ובני ים' לא תהיה על
 הכנת ענין פניגלו מה שעבוד כי כבוד ענתן כלא חטיב
 בערך כבוד ענין ית' אשר נתחלל בגוים באמיר הן עם ה' אלה
 הם המדוכאים ומעשים ועכשו נתקדש שמו הגדול ולכך יסיר
 משה ובני ים' את המורה הזאת לה' פי בטביל כבוד ה' וכך
 אמרו המורה לה' כי גאה גאה ענין המורה הוא על כי גאה
 גאה ה' וכל העולם ידע והכירו בכבודו ית' ואלגב גרר חמיר
 תהלות ה' אשר הגדיל ל' שנות עמנו עשו וזמרת יה היה לנו
 למען ומחיה ויטושה ועל בחי' זו עזה אלו יותר שמו עלי להיות
 ל' ל' טושה אמהו וארוממנהו אמנם ענין המורה שאמירה הוא
 לה' על דבר כבוד שמו ית' וכן מצינו במורה דבורה שכתוב סס
 ותשר דבורה וברך ביום ההוא לאמר פפרוע פרעות וכו' שמעו
 מלכס וכו' ואכזי לה חכמי אשר וכו' והענין הוא שבמלחמת' אסיר'
 ג' ו' ב' דברים הא' קדוש שמו ית' המחולל בגוים באומרים איה
 ה' אלהים אשר הכיחם ממצרים והב' יסועתן על ים' שנסכעו
 תחת ידי יבין מלך כנען ולחץ אותם בחוקה וכשגל סיסרא שר
 כבא כתיב וכנע ה' ביום ההוא את יבין מלך כנען לפני בני
 ית' והר' בו ביום נתקדש שמו ית' העזה לעמו ים' בעת כרת האל
 המושיע והתחילה גאלתן על ים' לפני סוף על פי עיריין יבין
 מלך כנען הכר הזורר עליהם לא מת ואיתנו מוטלת עליה מל'
 הכניעו אלהים בגבילת שר כבא והתחילה גאלתן ומסס והלחה
 ותלך יד בני ישראל הלו וקשה על יבין מלך כנען עד אשר
 הכריתו את יבין וזו היא גאלתן על ישראל בסלימות' וזאת
 דבורה וברך לא המתיו לרבר את רברי המורה עד עת בא
 גאלתן וכריתו את יבין מלך כנען רק תקף ומיד' ביום ההוא
 לאמר בו ביום פראו את כבוד שם האמר נתקדש דהימי ביום
 ענל סיסרא רכתיב וכנע אלהים ביום ההוא את יבין בו ביום
 אמרו המורה ולא חשבו לכבוד ענין להמתן שתפלים גאלתן
 מסעבות על יבין עיריין היה קיים וכך אמרו ברברי המורה
 בפרוע פרעות וכו' כלומר על ענין התקמה טעמה ה' בסופר' פי
 ישראל שזו היא המורה שהתקדש ה' בספר' להיות לו לשם על
 זה ברכו ה' כי זהו קדוש שמו ית' יתברך על ית' וזו ה' את עמו
 בעבור שמו הגדול ואת הרבר הזה שמו מלכס והאזינו רחמי'
 ששם היות בניקמה זו ב' דברים הא' קדוש שמו ית' וכבוד שמו'
 ועד יסועת ית' והנה עיקר המורה היא לה' על דבר כבוד שמו
 ואכזי לה' אכזי אמירה שנתקבט שמו ית' כי ראו כל עמי הארץ
 סאכזי לה' ואכזו עמו וכאן ירו ועל כן אמירה ואומר על שה'
 ייחד שמו ב' ישראל וברך אלהי ישראל להפגית עליהם ולא יעזבו'
 ולא יטעם כדו שלא יאמרו עוד הגוים איה ה' אלהי ישראל ענ'
 ירצה בפרוע פרעות ב' ישראל כלומר על גאלת ית' ספקם ה'
 כקמתם עי' ועל והושיעה את ית' בפעם שהת' דבו להיות לעם
 אחד ולחזור בתשובה הנה על דבר זה ית' למ לברך לה' ולשבח
 ולהודות לשמו הגדול אשר גאלנו מיד' בר אמנם המורה הזאת
 שמו מלכס ורחמי האזינו שמה שאמירה אכזי ברברי מורה
 הוא לה' על קדוש שם כבוד ה' שהיה מחולל ועל זה אכזי אמירה
 ואמרו לה' שנתברר ונתשרם עכשו היותו אלהי ישר' ומטגית
 בהם והנה רמזו להקדמתו בפני הכרדים פראו לבני ישראל
 שישמעו ולמדת מופר השכל להיותם חסים לכבוד קדוש ואונם

חסים לכבוד ענין מלך בן בנוטל ה' וית' אלהים הם על כבוד
 ישראל יותר מכבודו כמו שהוכחו לעיל מהפסוק שמעו
 טעם זה חזקה את לבס על המצרים לרדוף אחריה' של ישר'
 למען דעת כל עמי הארץ כי ה' נלחם להם וכעבורם עם מצרים
 כחם על כבודם ועל שמו כבא לבואר הפרעה' וים לרקר' אמר
 והי' בשלח לשון כפר והנה חזל יגדו במ' דבה מי אמר ווי פרע'
 אמר ווי' עוד רדשו משה אמר מי מסל לארס טעמה מסוכן
 לבקו של מלך והיה רואה במזל שהוא יוכח מכות אביה וכו'
 התחיל בוכה אל מפני מה אתה בוכה אמר להם בוכה אני
 סיגפתי להוציא את ית' ממצרים ואני נכנס עמכם לארץ לכך
 ויהי בשלח פרעה' וכרך לבקם אס' זכח' לדרסה זו בפסוק'
 ועוד קשה מה שאמר ולא חס ררך פלשתי' כי הרוב הוא שהוא
 טעם הפכיי' וחזל רדשוהו בכמה פעם וכן לבאר מם בראותם
 מלחמה שאם הכוונה היא מלחמת ישראל עם בני כנען בכמתן
 לארץ יקשה שאעפי' שהם הולכים עכשו בדרך רחוקה ועקומ'
 לא יבבר מהם שיש דרך אחרת קרובה לטוב למצרים והחששה
 במקומה שמדת וחזל רדשו בראותם מלחמה על בני אפרים
 שהרגום פלשתיים לפי שטעו במנין הקץ וידאו שלטיסיה קודם
 לכן והיו טוחים בדרך ובראותם אותם יסוכו מצרי וכן כבאר
 מה שאמר ויסב אלהים את העם ררך המדבר שהלל' ויסב את
 העם לדרך המדבר ומה ענין וממנו עלו בני ישראל דמא
 כפקח מיכה אם עלו מתייחס או לזו ואך כור לאומרו כאן ולתת
 במיכות למען ויקח משה את עצמות יוסף וכן לרקר' מא
 עמו דקאמר וכסל השכע השכע וזו לאמר פקוד וכו' .
 וכן מם אתכם הוא מיותר וכן ית' לבאר אל ויגור למלך מצרים
 כי ברח העם וכו' כי לפי דעת חזל שאמרו שבטעה ששלח אותם
 אמר להם הרי אתם בני מורן וכו' ויקשה שמה נתמר' לו עכשו
 זאלו ברכו כנעו פלחם מעל פני ואם ברעתו היה פראס
 האלכס כי אם לזכור לה' ואמר יסוכו ועכשו הגור לו כי ברח
 השם ומרה לו מאד' . יקשה מה שאמר ויהסך לבב פרעה כי
 מעולם לא הסכים לסלחם לגמרי כדי לז' מעכשו מהסך לבבו
 וכן מם אל השם הוא מיותר' . וים מי שפי' כי האור לפרעה
 שהגזרה היתה ת' פנה והם לא יסכו כי אם רדו פנה שהיא
 בגמטרי' ברח ועכ' מהסך לבו ל השם עוד פי' שהגור לו כי ברח
 העם שהן הערב רב ואמרו מה זאת עשיתם הן אמת ששלחנו
 את ישראל אבל לא לערב רב' . וכן מלך לרקר' משה זאת
 עשיתם מרדנכם שלחם כדי לומר מה זאת עשיתם כי שלחם את
 ישראל והרי לא היה כבודתם מעל כחם שלא בטובת' שלחו
 אותם וכן ית' לרקר' מם ויחוק הא' לב פרעה מלך מצרים כי
 מה בא ללמדו כאן שהיה מלך מצרים' . וכן מם ובני ישר'
 זכאים ביד רמה אך כאן מקומו כי למעלה כשאמר ויסעו
 מסוכות הילל' ובני ישראל יבאו ביד רמה ויסעו מסוכות וכו' .
 וכרך לתת לב מה טעם נחיראו בני ישראל כזן שכבר גילה
 להם ואמר למשה ויסוכו ויחמו לפני פי החירות ויחוקתי את לב
 פרעה ודרך אחריהם ואכבדה בפרעה וכו' . מה מקום היות
 להם לידא עוד' . ועוד קשה שאמר התפלה אך כתרעמו
 וברכו קפות עם משה ואמרו המבלי' און קברים במצרים וכו' .
 והתירסו כנגד לומר מה זאת עשית לנו להוציאנו מארץ מצרי'
 ומה הענין המבלי' און קברים שהם רברי אשר און להם סחרי'
 וכן ית' לרקר' מה שאמר הלא זה הדבר אשר דברתי לך היכן
 דברו דברים אלו' . ועוד מא' התקבטו וראו סך הילל' ואמר
 משה ראו את ה' . וכן להבין מם כי אשר ראתם את מצרים
 היות שאמר מוק ומספיק לומר ראו את יסועת ה' ולא תנסית
 לראותם עוד' . ועוד קשה מם ואתם תחריטון שאם הכוונ' לטע'
 שהקב' .

דרוש ראשון לפרשת בשלה

שהקב"ה בלבד הוא יתקם הוללותם תראו או ואתם תנכלו או
תאספו מאי תחרישון . . . וה' בעז' פי' ואתם תחרישון מכל
תלונותיכם אשר אתם תלוננים ומתרעמים עלי . . . ונראה לעד
כשי שיטת חול שדרסו ויהי בשלח משה אמר ווי על שלא היה
זוכה ליכנס עמם לארץ שידוע הוא שמהם נטל את שלו עי' ישר'
כי בשבילם נענש שנאמר יעז לא האמנתם בילהקדושי לכן לא
תביאו וכו' ובורחיו שאילו הלכו ישראל ממזרים לכנען בדרך
פלשתים כי קרוב הוא שאז לא היה נענש משה על ישראל לפי
שבזמן מועט לא היו מתרדסים כנגד משה כדי שיקפיד הוא
כנגדם זאת ועוד כי היו האלפים במקום ישוב שלא יחסר בר
ולחם ומזון ומים לשתות באופן שלא היה מקום להם להתרעם
כדי שיקפיד משה וח' מי גרם לשלח נכנס משה לארץ הוא
לסבות הליכתם בדרך רחוקה במדבר בערבה ארץ ציה
ומחוק וימחא העם למי ומתוך כך נקהלו על משה עד שהקיבו
כנגדם נענש על ידם לכך כיון שראה חשה שלא מח אלהים
דרך ארץ פלשתים הקרוב והם הולכים ררך המדבר אז אמר
משה ווי שמחוק כך נמסך שאינו זוכה ליכנס לארץ . . . וכפי
הפס' ירצה ולא נחם אלהים בדרך ארץ פלשתים שקרוב הוא
ויהי טוב להוליכם ררך עם והטעם הוא כי אמר אלהים פן ינחם
העם בראותם מלחמה וכו' שפסה הקב"ה והביט בעריו ישראל
לא היו מוטרפים באמונתו וית' כי היו גוי מקרב גוי מה' לו עי'
אף חלו עי' וכו' שכן חס ולכן בדרך הקרוב לארץ כנען תקף
ומיר בראיתם מלחמת לא מלכים יתנו כחף סורר וטוב מזרמי'
שערי' ח' להם אמונה שלמה לבטוח בשם ה' ולהענין בו אבל
עכשיו שהביטם ררך המדבר וראו כי גדלו מעשה ה' ונפלאותיו
במדבר מכמה נסים שעשה הקב"ה להם בתת ה' להם לחם מצ
השמים ומזכיא להם מים מצור החלמים החה ראו קרעוים סוף
וכמה נפלאות את נקבעה אמונ' שלימה בלבם ושמו בה' מבטח'
ואם כן כי קרוב הוא הוא טעם לשבח על שלא מחם נהג' אלהים
דרך פס כי בהיותו קרוב עדין לא נפרש בטוח ה' בקרב לבם
וזה שסמך ואמר וישב אלהים את העם ררך המדבר כלומר
הטעם שהביטם ררך רחוקה הוא כדי להראו' להם ררך המדב'
והביטם שעשה להם הבה במדבר הגדול והגור' גם נפיוס סוף
ולמה הזכירו לכך לפי שבני יס' לא היו זכאי ומטרשי' באמונתו
ית' שמפני כך עלו בני ים' ממזרים חמושים ח' ח' או ח' ח' ח'
והשאר מתו בימי הפלגה כי לא היו מאמימי' בשמו ית' וכו' שכן
הנכרך להסב אותם ררך רחוקה כדי לקבוע אמונתו ית' בקרב
לבם ומתוך הנפיוס ונפלאות שעשה עמם . . . עוד ירצה כראותם
מלחמה כי אמר הקב"ה אם איני מוליכם בדרך הקרובה במלחמ'
הראשונה שתזרמן לפניכם כנף מלחמת עמלק מיר יתם לב
ישובו מזרמי' אבל עכשיו שהם הולכים בדרך רחוקה ועקומ'
וררך המדבר אף על פי שידמך לפניכם מלחמה כגון ויבא
עמלק וילחם בישראל לא יחשבו לפניכם מזרמי' כי סגר עליהם
דרך המדבר ואינם יודעים לחזור למזרים ויתם לב וישובו אל
הבתלה . . . עוד ירצה ויהי בשלח פרעה שנמסך וי' ובעי' ישראל'
מתוך מה ששלח פרעה ברכון נפשו את העם שמתוך כך לא
נחם אלהים להליכם בדרך קרובה לארץ ישראל מפני שאמר
אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ויתמו לב לפי שזכרם
כיון שאם יחזרו אף מכלים אותם על שהלכו משם לפי שברכונם
הגמור שלחו אותם ופרעה מלך שלהם הוא בעצמו שלחם וילכו
לדרך' שאילו לא שלחם פרעה ברבונם כי אם הם ברחו מנבולו
והלכו בעל כרחו אז לא היה מקום לחוש פן ינחם העם וישובו
מזרמי' כי בודאי לא ימלאם לבם לשונם למזרים מפני שחר
פרעה והמונ' שהכעיסם וברחו מגבולם ואין ישאון עוד פניהם

להם ואם כן היה אפשר אז להוליכם בדרך קרובה כי לא היה
פחד וחשש שישובו מזרמי' אבל מכיון ששלח פרעה את העם
ברכון נפשו אז היה פחד שישובו מזרמי' כי אף מכלים ולכך
לא נחם בדרך הקרובה . . . ויקח משה את עצמות יוסף וכו'
אמחול חכם לב יקח מצות סכל ישראל פני אל הכסף והזהב
ומשה לא פנה לכלום אלא ליקח ארזו של יוסף . . . והכונה ל' ז'
לרועם שחיכות הפסוקים שאמר וממושים עלו בני ישראל כלומה
שעלו מזויי' מפני הכסף והזהב שהיו מוליכים בידם שלא ית'
עליהם סודדים ויפסו ויבזו אותם . . . אבל משה לקח עצמות
יוסף עמו מפני הסכנה שהשביע יוסף לאחיו שגם הם ישובו
לבעיהם לאמר פקוד פקוד ופקוד אלהים אתכם פי' בזכות הפקודה
שתפקוד את עצמותי להעלותם מכאן יפקוד אלהים אתכם
באופן והעליתם את עצמותי מזה אתכם כי העלאת עצמותי
תגרום העלאת עצמכם וזהו אתכם כי הא בהא תליא . . . ואפשר
סרמו ויקח משה את עצמות יוסף עמו עם משחוכו שאמר משה
עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ . . . וכונתם
לומר יוסף זכה ליכנס אחר סנקבר כי בחייו לא בא ואחר מתו
נכנס לארץ כי על זה נאמ' ותבואו ותגמלו את ארצי במיתתכם
ואני בעודי חי שאני רוצה ומתאוה ליכנס לארץ לא זהה זוכה
לכך חס כאן ויקח משה את עצמות יוסף עמו כדי להיות עמי'
לפי ולהליץ זכות בעד אלו זכה ליכנס לארץ עוד יר' ו' ר'
לאמר הכתוב בפסוק שהכונה סך אמר יוסף בסבועתו
שבשעת שיאמר לבניהם נוסח לשון הבטחה שהיא בלשון
פקודה כמרע לר' אז יאמרו וישובו לבניהם להעלות
עצמותיו אתם כי מתוך שהם באים לאמר פקוד פקוד אלהים
שהיא כימ' הבטח' שיאמר רברי' אלו גם יזכרו ויאמרו הסבועה
שהשביע להעלות עצמותיו וכיון שקיימו את שבועתם ולקחו
עצמות של יוסף עמם אז נכנסו ויחמו באיתם בקצה המדבר וס'
הולך לפניו בעמור עבן וכו' שמתוך כך לא היו קיימו שבועתם
ליקח את עצמות יוסף לא היה ה' עמם ולא עברו כח ליהב וללכ'
ער עכשיו כי לא ימים עמור העבן יומם ועמוד האש ליט'
והאמחול במדרם מלמד שעמור העבן מפלים לעמור האש ופי'
מורי נרו שדקדקו חול לשון המקרא שאמר לא ימים עמו' העבן
וכו' לפי העם שה' לל מלפני העם לכך רדסו שעמור העבן
מפלים היה לעמור האש והכי קאמר לא ימים עמור העבן יומם
זכבר היה עמור האש הממשם בליה עמור לפני העם שזם
היה משל' לזה וער שלא שקע זה כבר בא עמור זה וכו'
שהשכינה איתה בחוף בני יס' רצה הקב"ה לחוש על כבודם של
יס' ולהראות לעיני כל העמי' כי חפץ הם בלס ולכך טה אית' לשונם
אחר ויחנן לפני פי החירות כדי להטעות לבם של מזרמי' וירפנו
אחריה כי יאמרו נכס' הם בארץ שאיך יודעו מוכאיה וזו תבלה
ותראה מלכותו ית' וזהבתי לישראל ויגור למלך מזרים כי ברח
העם שידוע הוא שישראל כשהלכו ממזרי' שאלו מהם כלי כסף
וכלי זהב ויבטלו את מזרי' ועכשיו כשמשעו שברח העם לא שתו
לבם אל הכסף והזהב לרדוף אחריה מפני ממונם כי אמרו בזון
כסף בזון זהב ולא שתו לבם אלא לבקשת ישראל כי אמרו הן
אמת ששלחנו את ישראל ברבון נפשנו והכונה איתה לשלחם
מעברנו אבל לא שילכו מכל וכל מארצם כי הארץ רחבת ידים
לפניהם וישובו ויפחדו אותה ומכאן שבבחינה זו הסך לב פרעה
ועבדיו לבקש אהבת העם שלא על מנת לעבדם כי מקורם
לכן היו שוכאי' אותם ומעבדיהם אותם בפרך ועכשיו הם בחרים
בבחינת ויהבת שיטבו אתם מבלי שיעבדו אותם . . . עוד ירצה
מה זאת עשינו שאמרו הנה בדינו עשינו לשלח את ישראל
מעברנו והוא מתוך מה שהשאלנו אות' כל כך כסף וזהב כי זה

דרוש ראשון לפרשת בשלח

ע

גור להם לברוח מתוך חמרת הזהב והכסף ואם כן אמנם עלהנו את ישראל מעברנו שאלנו לא הטאלמוז הכסף והזהב לא היו כותמים לב לברוח כלל ועכ"ל לא שתו לבם אל הכסף והזהב אלא אל העם כי הספק לבם לזהבתם עלי יס' ויאסור את ירכבו ולא לקח עמו בעלי הכסף והזהב אלא את עמו לקח עמו ויחזק ה' את לב פרעה לרדוף אחרי בני יס' ולא שת לבו לגמר כי יכבד רצה את בני ישראל ינכאים ביר דמה ממכרים בנכס היום הזה יכחול כל באות ה' וברך טבע לא היה אותו דבר אלא בהסגנת הבוראית וע"כ בא עכשיו לרדוף אחריהם צוראוי סמית ה' היתה זאת לחזק לבו ופרעה הקריב אחחול ופה הקרבה על פרעה יותר ממכה תעניות לישראל והכונה לרצות ההריב לישראל בהטובה לפי שטאלו עיניהם וראו שרו של מצרים נוסע אחריהם ולפיכך כתיב וראו מאר שהקבה אחר וחקתי את לב פרעה ורדף אחריה ועכשיו ראו לטר של מעלה שהיה חסע וחריהם אף תלו עיניהם למרום כתפלה ויבעקו בני ישראל אל ה' ופסחו על עתי הסעפיו למור שמה כל האותות והמופתיו אשר עשה ה' היו על דבר כבוד שמו שזלזלו בו ואמרו מי ה' ורצה הבה ליפרע מהם ולהכיל אותנו מעבודתו אבל לא היה רוצה הקבה שפנא ממכרים כי משה מרפת עמנו הוציאנו ממצרים לזה הפכו כנגד משה ויאמרו לו המבלי אף קברים במצרים כלומר שמה מרפתך רצית להאציאנו ממכרים מפני ערואית אותנו כי בעבודתו מררנו בה ונתחברנו בגוים להיות גוי מקרב גוי מה אלנו עשאו וימאסו ללכוד ה' שאם ימתנו ה' במצרים וקוברי למעט אז יאמרו הגוים שגס מכות' לא היו בהסגנה כיון שגס על בני יס' עבר כוס והברייה מוכחים עליהם ולפיכך כרי שלא יתחלל שם שמים ולא יהיו קברים של בני יס' במצרים מוכחות על מיתת בני יס' לקחתו למות במדבר כדי שיהיה כבוד שמים במקומו עמדתו שאל' המבלי אף קברים במצרים אם מפני טעם שלא יהיו קברים של בני ישראל עמדות במצרים ויבואו לכבוד בהסגנת ה' בכל האותות והמופתים אשר עשה לך לקחתם למות במדב' מקום שלא יראו אותנו מה זאת עשית לנו להאציאנו ממכרים כי מירך היתה זאת להאציאנו ממכרים ולגרם מותינו במדב' כי שמה ואלו היה אפשר לנו בהיותנו שם שלא ימתנו ה' בעבור כבוד שמו שלא יאמרו המכרים שאף הרברים בהסגנה לא במקרה וזאת גרימת לנו מיתתנו בהכחית אותנו זאת ועוד מה זאת עשית לנו להאציאנו ממס' כי אליו בהיותנו שם היה לתנו עבדות ממך חטאותינו עד שנתעסה ררסנו ומסובה אל ה' מה שאף שום תיקון אחר מיתתנו הלא זה הרבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר יתבאר שם משאל על פסוק יספטו ה' בימינו ובימיכם ואם באמת באתם משמו של הבה יספטו ה' בימינו וברך וואי כבר ביארתנו כדרך וארא מנין דקדקו חול דברים אלו בפסוק ועתה באתי להוכיח אף במצרים רברו אלנו שאינם רוצים לכאת ממכרים לפי שיש לדיקדק אף מלאם לבם למר אם מעניכם באתם והלא הם כעקאל ה' ועכ' אותם באותות ומופתים ויאמן העם ואחר גמר רץ הם ואיירים אם מרעת עמיתם באתם אלא הענין הוא שהם לא היתה תפלתם אלא על רוב עבודה ולחן אחר מצרים מעבירי אותם ועל רבר זה נענה הקכה לתפלתם ויאמן העם אבל לא התפללו לכאת ממכרים ולכך כטבאו משה ואהרן למר לפרעה ולהסוף שלא את בני יס' הכבוד עולו עליהם חזו שאמרו אליהם ירא ה' ע"כ ויספטו שם מרעת עמיתם באתם להסוף ולומר לו שישלמו ויחזינו ממכרי מה שלא רבינו אמרנו ולא הסרנו בתפלתנו וגם הבה לא כנה לא להקל מיעבודה הקשה שעלנו וכיין שבאתם

לואסוף מדעתכם מה שלא כנה ה' לך הכבוד העבודה אותך עלינו ואם כך הוא יספטו ה' בימינו ובימיכם והלא זה הרבר שאמרנו במצרים חול ממנו מענין יבואת לצרים כי לא יחפון אלא סיקל מעלינו העבודה הקשה אשר עובר בנו ועבודה כדרך עבדים אל ארומיהם כי באלה חטענו לפי שיותר טוב לנו לעבור את מצרים ממותנו במדבר כי אחר המות אף שום תקוה ותוחלת ובהיותנו חיים יש תקוה לסוב אל ה' מחטאותנו אשר מרדנו בנוכח כראת מתוך רברי חול בילקוט שדבר זה שרברו במצרים הוא בכלל מה שאמרו ירא ה' עליכם ויספטו שאלח' הלא זה הרבר וכוננו מה אמרו יש למשה במצרים הרי הוא אומר ויפגעו את משה ואת אהרן ויאמרו ירא ה' עליכם ויספטו וכו' ויאמר משה אל העם אל תיראו התייבבו חזקו וזאמו באמונת האל ובהסגנתו וזכות האמונה תראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום לכם ויהיף בטביל כבודכם ולא כמו שחשבתם שלא חם אלא על רבה כבוד שמו בלבד כי היום הזה תראו אף הוא עשה לכם ובטבילכם ותובע את עלבונכם לפי שזה היום כבר הוח כבודו ית' ולא מקך עכשיו להם אלא בטבילכם והילחם לכם בעבור כבודכם והפחד שפחתם על שראיהם את מצרים היום אחרתה עשאו הקבה לתכלית ישועתכם כי זה אשר ראייתם את מצרים הוא גורם שלא תוסיתו לראותם עוד כי רגע ימותו ויאבדו בים סוף עוד ירצה כפי מה עכתבתו למעלה שפילת שר של מצרים היתה הרה"ה שלא חם הקבה אלא על כבוד יש שבא להלחם כבודו ולזה אמ' התייבבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם ובטביל כבודכם כי מהשר של מצרים אשר יראתם ואמר רחוקה הן מצרים היום שהיא השר של מצרים מכאן מורה שלא תוסיתו לראות את המצרים עוד שר שלם לפי שהקבה חם עליכם וכל העומר בעריכם הילחם בטבילכם ומכל מקום אתם תחריטון מקול המעקה כרי שלא ישמעו המצרים ויחטבו שיש מורך בלבבכם לכן לא תבעקו כארם הארץ ויך הלבב רק התייבבו לעומתם חזקו ואמרו כי לה' הישועה והוא הגלחם לכם להושיע אתכם ובה כבא לביאור מחול' ויש לדיקדק מאי בימייהו ומה פירוט המקרא לכל אחר מהם ומה הקשו בכתוב ועוד קשה להבין מה שאמר תק הילחם לכם לא לשעה לא לפולס מראיך משמע שהוא לעולם ועוד שלא הזכיר תק כלל סוף הספוק שאמר ואתם תחריטון ויך הוא דרם לסברתו ועוד לסברת רבי מאיר שאמר הילחם לכם כשתהיו שותקין ק' כשתהיו מתנין לו שבח והלל' אם כן למה כנה להם משה ואתם תחריטון ולא כנה אותם לפתוח פיהם בהלל כן שהוא יתיר טוב ועוד קשה ברברי רבי שאמר התיקום יעשה לכם נסים ואתם תהיו שותקין שאם הוא במחנותו שאמר להם שיהיו שותקין קשה טוב' שלא פירש ממה יהיו שותקין ובה לפרש המקרא ולא חירם כלום סך כאמר הילחם ואתם תחריטון ועוד קשה כי לפי זה מה אמרו ישראל למשה מה עלינו לעשות שהרי אמר להם שיהיו עומדים ושותקין ועוד קשה שיקודם אמר להם משה שיהיו שותקין ואמר כך אמר להם אתם תהיו מפארת ומרומיין ולא רישיה סיפיה ואם פירוש דבריו של ר' הם בתמיחה שאמר להם הילחם לכם ואתם תהיו עומדין ושותקין בתמיחה ולכך טאלו ישראל אם כן מה נעשה והאיכסם שלא ישתקו אלא יאמרו וירוממו להקדש ברוך הוא יש להקשות כפי זה שיהי רברו של רבי מאיר שאמר אם כשתהיו שותקין ה' ילחם לכם ק' כשתהיו מתנין שבח והלל הרי שרבונו של משה היה שלא יהיו שותקין אלא יפארו להקבה ואם רבי פירש כך מאי בימייהו ולכאוראיש לפרש בזה רבי מאיר דרם ה' ילחם כשאתם תחריטון

דרוש שני לפרשת בשלח

קברים וכו' אמר להם היעשה לכם נסים ונפלאות ובלו' אהתק
 תהיו עומדים ונותקין מלהתרעם ומלהטות רברים כלפי מעל'
 אז אמר ישראל אם כך הוא שהבה יעשה לנו נסים ונפלאות מה
 עלינו לעשות כרי למרק חטאתינו אשר נאלנו ויאמר חטאתנו
 לרב' עפת יתר נגר עלינו והשיב להם משה אמת תהיו מפארת
 ומשבחין וכו' כי מתוך רבי הסו' יתכפרו לכם רברי תרעומת
 כמשל' שכל מי סנעפה לו נס ואומ' עירה בירוש' שתחליק לו כל
 עונותיו ונעשה בריה חרטה והוכחו כן מים כסאחזו סודה על
 הים נמחלו עונותיהם דכתיב ויסע משה את העם הסיעם
 מעונותיהם וכן ברבורה וברק שאמרו עירה וכתוב בתורה
 ויעשו בני ישראל הרע ולא כתיב ויוסיפו שמחל להם הבה מה
 שעשו לעבד ואם כן לכך אמר להם משה סכדי לכפ' חטאת'
 אשר רברתם ואמרתם המבלי' איך קברים במצרים וכו' כרד
 לרבר רברי הסירה ולשבח ולפאר וכו' יתכפר חטאתי והנני
 כתבארה בחר היטב הקרמתינו סהבה הוא חס על כבודו ענ'
 ישראל ויתר מכבודו וגם אהנו נחלץ חוסים לעשות עיקר
 מכבודו ואהנו נלך בשם האלהינו עלים וער: בלא

דרוש שני לפרשת בשלח

במדרש רבת ואמר ת' אל משה מה תצעק אי-
 ההר צעקו וחי' שמעו כהו בן אלא שני
 ירושות הנחיל יצחק לשני בניו הנחיל ליעקב את הקול'
 וכן הוא אומר הקול קול יעקב והנחיל לעשו חירים'
 שנאמר והירים ירי עשו עשו היה מתנאה בירושתו שני'
 ואמר אליו ארום לא תעבוד כי פן בחרב אצא לקראתך
 ויעקב מתנאה בירושתו שנא' ונצעק אל הא' אבותינו
 ולעית' לבא שניהם נוטלים שבר עשו נוטל שברו שנא'
 כי רוותה בשמים חרבי הנח על ארום תרד ויעקב נוטל
 שברו שנאמר קול ששון וקול שמחה לכך כתיב
 צעקו וה' שמע לפי שצעקו בני ישראל על הים שנאמר
 ויצעקו בני ישראל אל ה' שמע תפלתם ואמר למשרד
 מת חצעק אלי כבר שמעת צעקתם רבר אל בני ישראל
 ויסעו עכלה:

ידוע הוא סברולה מעלת התפלה לפני הקב"ה כי לא
 בחרב ובחנית יתקעו הא' את בני ים' אלא מכח
 התפלה וכן דרשו חז"ל שנמשלו ישראל לתולעת מה תולעת אף
 כחה אלא בפיה והיא מכלה בפיה ארום הגבוהים כך ישראל
 מכלים את עומאיהם בתפלתם כמאמר רוממות אל בגדונם
 בתפלתם מהו בידם חרב של פישות חרב הנעפית בכח
 התפלה של השיות לעשות נקמה בגוים והחכם השלם כמהר"ש
 לאביאח נלך פירם חרב פישות סכסופר' הם מתפללי' החרב
 שטרם יש לה שני פיות הפה האחר הוא החרב החר סלה
 והפה האחר הוא בכח התפלה שבידם פעל' כן נמשלו לתולעת
 כדכתיב אל תרמי תולעת יעקב לפי שהם דומים לתולע שאין
 כחה אלא בפיה כך כח החרב הוא בזכות מה שהתפללו בפיה'
 ופי' שיעור הכתוב אל תרמי תולעת יעקב מה סקראמי איתך
 בשם תולעת שמא הוא דרך בינו ח' כי לפי האמת מתי ישראל
 אחס חסובים בעיני והטעם סקראיתך בשם תולעת הוא תכר
 העזר סעזרתך להיות מורג חרף בעל פישות סמדיק הרים
 וגבעות בכח הפיות כך תריק ותכניע את העומא' בכח השיות
 אל התפלה וכבמינה זו ומיתך אל התולעת שכל כחה הוא
 בפיה עכל' יהי סג' דלה התפלה לפניו יתב' ובערט כסהתפלה
 היא

תחרישון כל סכך וקל' וזוהי פשתהיו מטבחים ומפארים ורבי
 דרים היתכן שילחם ה' לכם בזמן שתחרישון זה אים אלא בזמן
 שתסבחו לה' אבל מכל מקום קשה לדרך זה כיון סכח' משה
 היתה להזהירם שיטבחו להקב"ה כדי שילחם להם הקב"ה שאם
 תחרישון לא ילחם להם אם כן העיקר הוא חסר מהספר וכך
 הילל בפירוש ה' ילחם לכם ואתם תסבחו ועוד דקרוק לשון
 המומר שאמר אמרו יע' למשה וכו' למה הוצרך להזכיר שם
 ישראל כי זהו סקרוק והילל אמרו למשה מה עלינו לעשות
 ונראה דתק' דרים הוא קרא עם מאי דליק ממה דכתיב
 כי אשר ראתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם
 עוד ער עולם והוא כפ' עכ' כיון שאמר לא תוסיפו לראות' עוד
 למה כפל ואמר ער עולם וכך קשה מה שאמר ה' ילחם לכם
 כי תיבת לכם מיתר' והיה מספיק לומר ה' ילחם ואתם תחרישון
 וכך קשה יתור ואתם תחרישון סכך ראוי לומר ה' ילחם לכם
 ותחרישון ועוד כרדך להבין מאי תחרישון דקאמר דהילל
 ואתה תרואו ואתם תוסיפו לכך דרשו הכונה לומר אהם
 חטבתם שמלחמה זו היא בסביל כבוד ה' כמנוסכתבנו למעלה
 אבל דעו כי האלהים הוא נלחם בסביל כבודם והתיכבו
 וראו את יסועת ה' אשר יעשה לכם דייקא כי אשר ראיתם את
 מצרים לא תוסיפו לראותם עוד ואילו לא היה הקב"ה עז' אהתכס
 חלה במלחמה זו היה מקום לומר סכיון סוללו המצרים בכבודו
 ית' נעשה להם החרב ער נעם אבל ער עולם ה' ילחם לכם כלה
 לפי שמה אלא ער עולם ה' ילחם ומסם תדעו כי ה' הנלחם הוא
 לכם בסבילכם שהרי עכשו אהם יכולים לומר שהוא בסביל
 סנעשו בכבוד הבה על שאתם מי האבל בשאר מלחמות שלח
 רברו בהבה והוא נלחם להטוע אתכם בגוראי הגמור שה' ילחם
 לכם וחו' אתם תחרישון מרברים אלו שאהם אומרים שאינו חס
 על כבודם כי אם בעבור שמו הגדול כי אז תכירו ותדעו
 האמת וכפי זה מה שאמר הכתוב ה' ילחם לכם פי' בסביל
 כבודם ורבי מאיר תרס רהי קאמר אל תיראו כי ה' ילחם
 לכם אפילו בזמן שאהם תחרישון וכל סכך עכשו שאת מקרמי'
 פניו בתורה וממדות ויתבאר זה עם מה שאמר במכילתא
 למעלה על פסוק וכו' ישראל יוכאס ביר רמה מגיד ההתוב
 כשהת המצרים רורפים אחרי ישראל היו מחרפים ומנאכין
 ומגריפין אבל ישראל היו מפארת ומרוממין ומשבחין וכותבין
 סיר סבח ותהלה למי שהמלחמה שלו כענין סמאמר רוממות'
 בגרמס' ואומר ארוממך אורה שמך הרי סדרשו חזל סישראל
 היו משבחין ברברי סירות להבה ולכך אמר משה לישראל אל
 תיראו לפי שהילחם לכם בזמן שאהם תחרישון וכו' וכן בזמן
 שאהם משבחין ומהללים לו כמו שאהם מהללים עכשו סברואי
 ה' ילחם לכם ור' דורס היעשה לכם נסים וכו' ולכאורא יע'
 לבארו עם מה שאמר במכילתא למעלה על פסוק התיכבו
 וראו שאמת ישראל אמתו אמר להם למחר אמרו לו איך בנו
 סח לסבול נתפלל משה באותה עשה והראה להם המק' חילולת
 חילולת של מלאכי השרת עמרים לפימהם וכו' וז' התיכבו וראו
 את יסועת ה' כלומר המלאכים הבאים לעזרת ה' וכו' יעשה לכם
 בהם נסים ונפלאות והפך פניו משה כנגד המלאכים ואמר להם
 ואתם המלאכים לא תפתחו פיהם בסירה אלא תהיי עומדין
 ונותקין וסיון סטמעו ישראל כך אמרו לפי משה מה עלינו
 לעשות כלומר למלאכים אמרתי כך שיהיו עותקין ואהנו מה
 נעשה אז אמר להם אתם תהיו מפארת ומשבחין להקב"ה ואם
 כן כפי סיטה זו מה שאמר ואתם תחרישון הוא כלפי המלאכים
 וכו' ועוד אפטר שאמר ואתם תהיו עותקין ועמדיס כלפי
 ישראל שהיו מנחין דברים כלפי מעלה ואומרים המבלי אף

דרוש ראשון לפרשת בא אל פרעה

עב

הוא בהקלה וברוב עם שהיא גתלה ומעולה יותר כי הן אל
כבוד לא ימאס וזמן הבה מאמס בתפלתן של רבים כמו שנאמר
פנה אל תפלה הערער ולא בזה את תפלתם ורקדוקו רז"ל ולא
רמיה סיפיה סהיה לו לומר פנה אל תפלת הערער ולא בזה
את תפלתו או פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם
אלא הכי קאמר פנה אל תפלת הערער שהיא תפלת היחיד
שהגבה פונה ומקדק באותה התפלה אם היא כהונג אבל
לתפלתם של רבים אעפי שיהיה הגונה לא בזה הגבה תפלתם
ומקבלה ברבץ המו שמיניו בישראל כפינאו ממכרים וירדפו
מכרים אחריהם ויבעקו אל ה' ואף על פי שהטמנו דברים ואמר
המבלי חק הקרים וכו' ולא זכרו כל אותם הכסים והנפלאות
אשר עשה ה' עמם במכרים עכ"ל שמה ה' בקול תפלתם להושיע
אותם ואמר למטה מה תבעק אלי כבר שמעתי בעקת בני
ישראל הרי סגולה תפלתן של ישראל ואעפי שיש בה דבר של
קמעה לא בזה תפלתן וכו' נבוא כבא אל הביאור של הפסוקים
בפרשה י"ד לרקוק מ"ה הבה למטה מה תבעק אלי שהיכן מיניו
בעק מטה אל ה' שהוכרך לומר לו מה תבעק אלי וכו' ועוד קשה
ואמרנו מה תבעק אלי שנראה שאינו מקפיד אלא על שבעק או
ישי למי בעק חוץ ממנו ית' ואל הכוונה הוא על מציאו הצדקה
וה' מה תבעק דבר אל בני ישראל ויבעקו וכו' קשה מה שאמר
ואתה הרים את מתן ונטה את ירך וכו' שקורס ראוי לומר נטה
ירך ואחר כך הרים מתן כי להרים מטה צריך קורס לנטו היד
ועוד קשה שלא מיניו פעשה מטה כדבר ה' שאמר לו הרים את
מתן אלא כתיב ויט מטה את ידו על הים ולא הזכיר כאן מטה
וכפי שיטת חז"ל יתבארנו שיהי קושינות לו דרשו שא' הבה למט'
השלך את מתן שלא יאמרו אילו לא היה המטה לא היה יכול
לקרוע את הים שנהרס את מתן יהי סדרשו הרים את מתן
כמו השלך את מתן ולא תשתמש בו עכשיו רק נטה את ירך על
הים וברקעה וכו' ועוד קשה שאמר הבה למטה וברקעה ואחר כך
כתיב ויבקעו המים והללו ויבקע את המים שהרי לא נאמר לו
נטה את ירך ויבקעו המים כד' שיבא אחר כך ויט מטה את
ידו ויבקעו המים וכן נבאר סימי הפסוקים שקורס כתיב
עיבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה ואחר כך הוא אומר ובני
ישראל הללו ביבשה בתוך הים כי לא דבר רק הוא וכן קורס
כתיב והמים להם חומה ואחר כך כתיב חמה חפר ודרשו רז"ל
חמה כתיב שנתמלא עליהם חמה לולא זכות התורה שמתנה
צוממם כדכתיב מימינו חם דה' למו' ומשמאלם חלו תפילין
שמתין בסמאל שבזכות כך ניבולו ממכרים ונראה לעד
עם משחול במדרש רבה רז"ל ר"מ תבעק אלי ההידי והיה טרם
יקראו ואפי אענה אמר רבי אליעזר בן פרתי בן אש שומע רברי
אדם עושה דינו ואם לא שמע אינו יכול לצדוק דימ אבל הבה אינו
כך עד שלא ירבר האדם הוא יודע מה שבלבו וכן לכך כתיב
והיה טרם יהראו ואפי אענה לכך נאמר מה תבעק אלי ויש
לדקדק קטר גמי פסוקים הללו ופעל לכך כתי' ויה' טרם יקראו
וכן לכך כתיב מה תבעק אלי: אמנם באו רז"ל לדקדק מה
שעורדנו למעלה שהיכן מיניו שבעק מטה וכן מ"ה מה תבעק
אלי דמשמע שלא הקפיד אלא על שבעק אליו לזה הביאו פסוק
והיה טרם יקראו שהיה יודע מה שבלבו של אדם קורס שירב'
וכן שפנה הבה שהיה בלבו של מטה לצדקת אל האמר לו מה
תבעק אלי כלומר מה שאתה רוצה לצדקת אותה בעקת בבר
הצדקה ובאה אלי ושמעתי כי קורס שתדבר בפך הוא בלוי
לפי' וחזר ואמר לכך נאמר מה תבעק שדקדק עכשיו ודקדק
אחר שלא אמר מה אתה עושה אלי או מה בעקת אלי אלא מה
תבעק לטון עתיד שהכוונה לומר מה שאתה עתיד לצעו כבר

באה אלי אותה בעקת ושמעתי כי טרם יקראו ואפי אעני ולכך
דבר אל בני ישראל ויבעקו ועוד יתבאר עם משחול במכילתא
ר' אליעזר המודעי אמר מה תבעק על בני אמי צריך שאל' על בני
ועל פועל ידו תכונתו וכוונתו זל היא שאמר לו הק' בה למטה מה
תבעק וכי אלי צריך לצדקת עלי ישראל כיון שהם בני רבר אל
בני ישראל שיקראו בהם לה' שישפן ואין פחד ופחת כלל ולעצם
הבעקה היכן מיניו שבעק מטה: אפשר לעד רז"ל דרשו
משקוק ה' ילחם לכם שהם דברי חפלה ובעקה שבעק מטה
ואמר ה' ה' בעל הרחמים הוא ילחם בשבילכם למען רחמיו
וכן מה דקדק מה שאמר ואתם תחרישון שאם מה שאתם הכתו'
ילחם לכם מדבר עם ישראל למה הוכרך לומר ואתם אלא כך
ראוי לומר ה' ילחם לכם ותחרישון אלא תה' שאמר הכתו' ילחם
לכמה דברי חפלה ובעקה של מטה אל הבה והפך פניו כנגד
ישראל ואמר להם בני ישראל תחרישון מקול בעקתכם בפני
המכרים כדי שלא יתחזקו עליכם אפי' יראו מורך לבב שבכם
או תחרישון ותחרישון ותלומותכם כדי שישמע ה' בקול
תפלתו ולכך אמר הבה למטה מה תבעק וכי אלי צריך לדבר
על בני ישראל הקדושים בהם לה' יבעקו ואינם צריכים לכלום
עוד יש לדרוש מתוך דברי רז"ל שאמרנו שהיה הקבה מתאנה
לשמוע בקולן של ישראל שנאמר השמיעני את קולך וכו' ויש
הבה למטה מה תבעק אלי דבר אל בני ישראל כלומר הבעקה
שאתה רוצה לצדקת אלי דבר אל בני ים שהם יבעקו אות' בעק'
ויבעקו מיד בזכות בעקתם כי אני מתאנה לשמוע בקולם של בני
ובהבעק הכתובים פיה המפרשים שאמר הבה למטה רבר אל
בני ישראל שיתחילו הם תחלה ויפשו לתוך הים כי בזכות האמיה
והבטחון שיבטחו בו אז יהיה לך כח להרים מתן לבקוע הים
וכן פשו ויבואו בני ים בתוך הים ואחר שהאמינו בה' ליבסם עד
בוארם במים כעשית יבשה והמים להם חומה ממש ומה
שאמר אחר כך ובני ים הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם
חומה חומה כתיב הוא עם משחול במטה שהיו באים לכא' ישראל
מן הים אחר שסם שאם עולים מכד זה כך המכרים עולי' מכד
אחר שעל זה נאמר וימרו על ים בים סוף ואז בקש הבה לטבוע
את ישראל בים והמים להם חומה לולא זכות התורה שבימינו
ותפילין שבשמאלם ואם כן יפה אמר ובני ישראל הלכו ביבשה
ס לפי האמת ביבשה היו הולכים אלא מתוך עונם אשר המרו
וחטאו בפיהם ומה שקטרם שמאל עליהם נעשה בתוך הים
נהמים להם חומה חמה לכא' בדרם אלא בזכות ימינו ושמאלם כז'
חזו שדרשו רז"ל שמיכות ויטבו המים כלומר אותה חומה
שנתמלאת על ישראל שהמים להם חומה החזירה הקבה על
המכרים ויטבו המים על מכרים ובמדרש רבה חז"ל ואת הרים
את מתן אמר מטה לפני הבה אתה אומר לי שאקדע את הים
ואעשה את הים יבשה והכתיב אשר שמתו חול גבול לים והרי
כשבעת שאין אתה קורעה לעולם אמר' אלעזר הקפד אמר לו
מטה לא כך אמרת שאין הים נעשית יבשה שנאמר' אשר שמתו
חול גבול לים וכתיב ויטך בדתים ים אמר הקבה לא קראת
מתחלת התורה מה כתיב ויאמר אלהים יקונו המים ואפי
שהתמיתו עמו כך התמיתו מתחלה שאני קורע שנאמר וישב
הים לעמית בוקד לאתנו לתנאו שהתמיתו עמו מתחלה מר
שמע מטה להבה והלך לקרוע את הים וכיון שהלך לקרוע את
הים לא קבל עליו לקרוע אמר לו אני גרז' ממך שבכראתי
בעל' שיתחלה בשמינו כיון שהרים מטה ידו על הים נבקע
שנאמר ויבקעו המים וכי' אינו אמר ויבקע הים אלא ויבקעו
המים מלמד שכל המים שבפולס נבקעו וכן בשפה שחזרו
ויטבו המים חזרו כל המים וכו' עכ"ל ויש לדקדק במאמר

היה

דרוש שני לפרשת בשלח

כבר קדם תנאי ביניהם שעתיד לקרוע הם מצני ישראל והגזר רבי אלעזר סבר שטענת משה לפני הקב"ה לא היתה מכח פסוק אשר שמתי חול גבול לים בלבד משום דיש לדמותו בקש ולומי' שלפניו יהיה החול גבול לים באופן שלא יעבור החובה ובעת קריעת ים סוף יהיה אותו החול שהוא המקום שבעשה עכשיו יבשה וחול אכל המים סביב הוא יהיה גבולו ואינו מוכר שהחול הראשון יהיה גבול אל המים תמיד כי עיקר הסכנה היא שלא יעברו המים חובה אבל ליכנס לפנים לית לן בה' זכרין לברקס רמז לסברת פירקי רבי אליעזר לזה אמר ויסקך ברלתים ים כי מפסוק זה אנו מוכרחים לומר סברת פירקי רבי אליעזר שהחול הוא גבול שלא להוסיף ולא לפחות הימנו דהרי כתוב ויסקך ברלתים ים משמע דיש סכך לים מרלתים כמרה הים ולא אתה עושה את הים יבשה אם כן יהיו הר' לים עורפות על הים כי אותו מקום שהיה מקורם ים נעש' לכשני יבשה הגה הרלתי' הם במקום הארץ מסוככות על היבשה ועוד רמזאחר שהוא מסוכך ברלתים אם כן פשוטו שהחול שהוא גבול לים הוא החול הסמוך לשפת הרלתים וזה הפסוק הוכיח על פסוק אשר שמתי חול גבול לים שהוא פי' החול הקבוע על שפת הים קודם שנקרע והשיב הבה למשה לא קראת מתחלת התורה ויאמר אליהם יקונו המים וכו' ולכאורה היה אפשר לומר שרמזו הרי' שהתנה הקב"ה במה שאמר הכתוב יקונו המים ותראה היבשה שהוא מיותר ותראה היבשה אחר שאמר יקונו המים כי פשוטו שתראה היבשה אם יקונו המים אל מקום אחר אלץ הוא התנאי שהתנה הבה עם הים יקונו המים אל מקום אחר וגם באותו המקום שיקונו עתיד ליקרע ותראה היבשה בתוך אותם המים כדכתיב ויבואו בתוך הים ביבשה ועוד אפשר לומר והוא הכסוף כמשחול יקונו המים יקונו לי המים מה שאני עתיד לעשות בהם' וכוונתם שאמר הקב"ה לים יקונו ומימיני לי המים שעדיין עתיד אני לקרע הים ואם מה שאני עתיד לעשות בהם שהוא הקריעה בים סוף וזהו התנאי בפירוש שהתנה הבה עם הים וכן מפורש בילקוט' ומה שהביא רביה מרכתיב ויטב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו הראשון שמתני בזה עם משחול סכל הנסים שעשה הקב"ה ביציאת מצרים עתיד לעשות כן לימות המשיח רכתיב כימי באתך מארץ מצרי' אראנו נעלמות ועכשיו ששבו המים לאיתנם ככתחלה חזת גב' לתנאים הראשון שהתנה עמם שיקרעו לפני ישראל לעתיד לבא וכן לכל הדריק' כמעשה דר' עמם בן יאיר שקרע נהר גניאי וכן הדרך בקרע מפני ישראל וכל זה הוא בכלל התנאי הראשון שהתנה הקב"ה עם המים וכשחזרו מי ים סוף לאיתנו לא כתבטל התנאי הראשון כי עדין התנאי הוא קיים' ולי כראיה לפרש בדיקוקי חז"ל בבב' שאמרו תבאין התנה הקב"ה עם הים שיהא מקרע לפניהם ומהו תבאין בלשון ריבוי כי תבאי א' הוא והלל תנאי התנה הבה עם הים שיהיה נקרע לפני ישראל: אמנם לעד כראיה ששני תבאין התנה עם הים בענין קריעתו הא' שיהיה נקרע ויהשכית שאחרי עבוד ישראל בתוך הים יחזרו המים למקומם ואם אמר לו הבה לא קראת מתחלת התורה יקונו המים שהסוכה היא ימיתנו המים מה שאני עתיד לעשות בהם ואחר כך יהיו קנייט המים אל מקום אחר שיחזרו המים למקומם ואני שהתמתי עמו כך התמתי מתחלה שאני קורעו שקודם קניית וקייבץ המים עתיד אני לקרוע' והביא בעל המחבר ראה אך מקרע הים בעבוד התנאי שנאמר ויטב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו' ומדכתיב בחזרת המים למקומם שהיה על פי התנאי אם כן גורדי הוא שהתנאי הראשון היה לקרוע הים שאם לא היה בכלל אותו תנאי שעתיד ליקרע אם כן למה התנה שישבו המי' למקומם

היה מה האקשה להם בפסוק' ועוד מאי בימייהו דהא דרשה קמיינתא ודרשת רבי אלעזר הקפר כולה מילתא חרדא היא' ועוד דברשה קמיינתא אמר שמי דברים אתה יאמר לי שאקרע את הים ואתה הים יבשה ורבי אלעזר לא אמר לא לא כך אמרת שאין אתה עושה הים יבשה ולמעלה הביא פסוק אחר אשר שמתי חול גבול לים ור' אלעזר הביא שני כתובים אחר שמתי חול גבול' ויסקך ברלתים ים' ועוד להבין מה שאמר למעלה והרי נטבעת שאין אתה קורעו לעולם והיך נטבע טבועה ז' ועוד שלא הזכיר כאן תשובתו של הקב"ה ללא רבוי משה כמו שכתוב ברבוי רבי אלעזר' ועוד קשה שאמר אני הוא שהתמתי היך מבינו שהתנה' ועוד קשה הראיה שהביא שנאמר ויטב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו הראשון כי הכתיב מדבר שחזרת המים על מצרים ושב הים לפנות בוקר לאיתנו ואין קיימינך בשעת הבריאה שהתנה הקב"ה עם הים שתקרע לישראל והיה ראוי לכתב לאיתנו לתנאו בפסוק שנאמר ויבקרע הים לאיתנו לתנאו והיא קושיא חזקה מאד' ועוד קשה מה שאמר אחר כך אינו אמר ויבקרע הים אלא ויבקרעו המים שאין כאן מקום דרשה זו כי זהו מקונו הבינוני נטה ירך ובקעהו ולמטה במעשה כתיב ויט משה אתיו ויבקרעו המים ראוי להבי' דרשה זו: חביאור שהוקשה לחול בפסוק מה שהקשינו למעלה כי הבה כנה למשה נטה ירך ובקעהו וכן הולל אחר כך ויט משה ידו על הים ויבקרע הים לזה אמרו שאמר משה לפני הבה אתה אומר אלי שאקרע להם הים ואתה הים יבשה מהם שני רבוי' אחת מזמאת הקריעה וגם שבין הגזרים הלא יהיה מקונו יבשה ויבואו במי ישראל בתוך הים ביבשה' והלא אתה נטבעת שאין אתה קורעו דכתיב אשר שמתי חול גבול לים' וכראה לעד שהטבעה רמזה בשני פעמי' שאמר ולא יעברנהו רכתיב אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו ויתעששו ולא יכלו והמו גילו ולא יעברנהו וקיימ' לן דהן הן הוא טבועה ולא לאן הוא טבועה דהא מהכא מני נפקא לן שנטבע שלא להביא מכול דכתיב כי מינח זאת לי אשר נטבעתי מעבור מי נח וכו' והיך נטבע פי' חז"ל דכתיב ולא יהיה עוד מכול דכתיב אחר כך ולא יהיו שר המים למכול לפחות וכו' מה כראה לי נכון מיותר על ארמי חז"ל ואם משה להבה הגה נא נטבעת כהר הטבועה חק עולם ולא יעברנהו שלפניו ועד חפילו לפי טעה יהיה החול גבול לים ואם אקרע הים ויהי יבשה הגה החול שעל שפת הים אינו גבול הים כי אם מקום היבשה שבעשה לפניו ממנו וכשם שאין למים שיבאו מחוץ לגבולם גם הגבול לא יכנס לפנים ממחיתנו כי הכל אחר וכן אמרו חז"ל בפירקי רבי אליעזר והוא בילקוט תורה וזל בשלישי היתה הארץ ככתחלה מיד גער בהם הקב"ה ומדדך בשעלו שלא לפנות ולא להאסף ועשה חול גבול לים כארס העושה גדר לכרמו וכו' הרי מבוא' שהחול הוא גדר שלא יפחתו המים משיעורו ולא יוסיפו ואם כן בעשות את הים יבשה כמבא החול שהיה הבה גדר לים עכשיו היא גדר למקו' היבשה ואינו גדר וגבול אל הים ואין לפתוח פתח שזה לפי טעה כי הטבעה היתה שאין אתה קורעו לעולם אפילו טעה א' דכתיב חק עולם לא יעברנהו כמו שכתבנו למעלה ומפני טעה זה לא תלה הבקיעה והקריע' במטה לפי שלא רצה לעבו' על הטבעו' לכברתו אלא נטה ידו על הים בלבד ויבקרעו המים מחליהו ולא כתיב ויבקרע משה הים ורבי אלעזר בא לחלוק על התנאי קמא ואמר דלעולם משה עשה כדבר ה' ויבקרע משה הים כמו שאמר לו ובקעהו ועל מה שאמר משה אף קרע הים יבשה ושיבו הבה תשובה כדמה אף על פי שנטבע שהחול יהיה גבול לים

דרוש ראשון

לפרשת יתרו

אמונה - אחוז שקיוס כל הנמצאים מלאכים - המון מפלה עם כל ברואי מטה מציאות ועבדותם הוא תלוי בקבלת ישראל התורה כמו שאחזל שאמ' הבה לישראל אם איך אתם מקבלים את התורה איך תודר העולם לתהו ובהו שכן כתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות עמים וארץ לא עמתי • ומפני טעם זה מצינו בשעה שנתן הבה התורה לישראל שהדמים והעתיק כל העלונים והחמתונים כמו שאמ' קול גדול ולא יסף ואחזל כשנתן הקבה תורה לישראל סוד לא געה עוף לא פרח אופנים לא עפו טרפים לא חמרו קרנף היס לא כדורענן וכו' אלא העולם שותק ויצא הקול אכזי האל ה' ואעפי טעם פי' חזל הטעם כדי שידעו הבריות שאין חזן ממנו מלך רצה גם כן הקבה להורות איך כל ברואי עולם תלוי מציאותם בקבלת ית' את התורה שאם לא תורה איך אחר מהם עומד ולכך הדמים והשתיק כל העולם מתקנעתם ודממו חרפים מתול שריתם ולא היה פוכה פה ומכעבף מפני שהם כולם תלויים בישראל אם הם מקבלים התורה וסמך סכך הוא ראוי שישאל יהוה קודמים במעלה גם על המלאכים לפי שקיוס המלאכים תלוי בישראל והם כדוכים לישראל בקבלת התורה כי באמצעות התורה בתקיימו בתקיים העולם אבל איך קיוס ישראל תלוי במלאכים ונלכך מצינו שהמלאכים הם מקדיקים תמיד אל-הכדוקים לעש' להם כרכיה ברכיה כי מלאכתי יבוא לך לשמךך • בכל דרכך וכתיב והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו ודרשו חזל פעלויות המלאכים במעלה היא תלויה בו ביעקב כי כפי מעשהו של ישראל הם גם כן גתלים במעלה ועוד אחזל כי רב מאד מחכה אל המלאכים ומי עמוס מהם אלו הכדוקים שאמ' כי עבוס עטמי דברו דאי' שהכדוקים הם גדולים מהמלאכים מהטעם שאמרנו כי קיוס כל המלאכים הוא תלוי בקיום התורה • שמקיימי הכדוקים והדמיתם אחזל שאם זכה האדם אומרים לו אתה קרמת למלאכי העשרת ואם לאו אומרים לו יתום קדמך שלשול קדמך וכו' • עי' בדיקון שאם באמת קדם האדם למלאכי העשרת איך נכון וזכה שאלו זכה יהיה נאמר עליו סקרהם למלאכי העשרת ואם באמת המלאכים קדמו אל אדם הא' אף על פי שיהיה זוכה איך יאמרו לו יתום קדמת למלאכי יוהראסובי' פירשו בזה ענהיות החדם מורכב מחזק וטרה והאטמה ככראי קודם המלאכים שהם ככראי קו בסריאזו בחממי למאן האמה. כעמתו של אדם נבראת ביום קדמון עקאזררו אלהים מריע' על פני האדם זו רחוק של מלך' היתום אובל' זכרון החומרי לא נברא אלא ביום העשירי אחר לכל המעשים לבך אם זכה אדם והכביע את חמתו ונטה' את הכורה שהיא הכעמ' סכבא' בת' דאטון אזי אמרו לו אתה קדמת למלאכי העשרת שהם ככראי טעם ובחממי' יאמרו לא זכה הא' ונטה' אחר החומר והמלך האטמי אחריו גנו והגביר את החומר הוא יורה שאין לו נשמה כי אם חומר סכבא' אחר כל המעשים ולו חומרים לו יתום קדמך וכו' • ולע' בראה כפי הקדמותו סכין סכל העולם מלאכים המוני מעלה עט' ה'טבו מטה' ל' ככראי אלא בשביל ישראל שיקיימו התורה כי זה כן החדם לכך בשכח האדם ולמד בתורת האומרים לו אפס קדמת למלאכי העשרת במעלה סכל העולם לא נברא' אלא בשביל זה והדוקים והמלאכים אינם מתקיימים אלא בשביל האדם ומכאן שמעלתו גדולה מהם ואם לא זכה בקורה ומעט כבהמות גדוה לנשות אחר וכו' הרע אזי אומרים לו יתום קדמך קדמיה זמית סכלם ככראי קודם ממנו והאחר יהיה אחר לכל המעשים באופן שברחת מעלת האדם על כל הנמצאים היא תלויה באדם אם זכה לעסוק בתורה ואז גדלתו למע' מגדל המלאכים שאף על פי שהאדם הוא מורכב בחומר וזורה והמלאכים הם נבראים

אחיה ידעת את כל התלואה וכו' וכעצק אל ה' וכו' ומשמע קולם זכו' • ועסנו נבואה ביימיהו שאלמה' לי לא תעבור בי פן בחרב אכח לקראתך כלומר כי חיות מפיל' הקבלתם לפי סגס' לי יוס יחוסה אהרת שהיא חרב ואם אתה בא לי בתפלה גם אני בא אליכם במרב שירשמו מאביו ואמר ועל חרבך ותחילתם הנהיה תפלתם במכרי' היה לגבי מכרי' שאינם מבניו של יצחק אבל צו' לא תעבור פן בחרב סהמילי' אבי אכח לקראתך מערכה מול מערכה • והנה כפי האמת הריז היה עם ישראל לפי שלא היו באים עליהם כי אם לעבור דרך ארצם להלח' ככעקמי והנה אדם כתעבר על ריב לא לו והפסיד חותם במרב' הקטה לכך לעתיד שפול סכח כי רותה בשמים חרבו' והנה על אדם תרד טגס המרב שלא נודמה עליהם אלא על כח השמים כדכתי' למעלה וכמוק' כל כח השמי' יפקוד ה' במרב' הקטה על כח פמרו במרו ואחר סכבר רותה בשמים חרבנו על כח השמים חזר כך כל אמרי' על אדם תרד מרה כנגד מדתם שישראל לא היו באים עליהם אלא דרך העברה היו עוברים ועל' אימו ונזמו עליהם לומר פן בחרב אכח לקראתך וכו' יעקב עטנו זהלכו ולא רכו להלחם עם בני עשו כדי שלא ליגע בירשות' גם לעתיד הוא זוכה למעט קול כעול קול עטון קול סמחה כנגד הקול קול יעקב • וכזה נתבאר כל המאמר טרבה להוכיח איך הקבה שומע בקולן של ישראל אעפי' שאינם הגומים זה אין להוכיח קפסוק התורה ויעקו' בני ישראל אל המעוס דים לומר דילמא לא סמכ' ה קול תפלתן ויוטיעם למצן שמו' • אבל מבח הכתוב שאמר בעקונה' אעט' וכל פסוק פני ה' בשטרע נראה מבוחר שאף על פי שלא היו ישראל זכאים ביביא' מכרים שמוע' ה' בקול תפלתם ולהך כתיב בעקו' כלסון עבר כמו שכתבו למעלה • ודכיו' להקדמת רחמינו כמה גדולה מעלת התפלה ונפרט כשהיא בקהל עם שלא כזה הבה את תפלתם וזכינו את שועתם כדכתיב בעקו' וה' שמוע ומכל ברוחם הדילים • בילוא:

דרוש ראשון לפרשת יתרו

במדרש רבה פ' נצבים • כי הסצוה הואת אשר אנכי שוכן לא נפלאה היא כסך • הלכה אדם מישראל שעוסר לקרות בתורה כיתד סכךך • כך שני חכמים הפותח וחחותם בתורת מברך לפטרה ולאמריו ובנין שמעונה כרבה לפניו שכתוב ברוך אתה ה' ואחר כך לטרי' חוקך וסנין שמעונה ברכה לאחוריו או שמואל בר נחמני כשר ינתן שכתוב אחר השדרת חאת הכרבה שששנה להם התורה ואחר כך בירך הרי ברכה לאחרים רא' אמר הנה אם נוקקת לברכתה של תורה אף אני מברך אותך שנאמר בכל המקום אשר אוכיר את שמי אבא אליך וכרכתך רא' רבנין אמרי' אמר הקדוש ברוך הוא אם ברכת את חתורה לעצמך גאתה מברך מנין שנאמר בי כי ירכו יסוך ויוספו לך שנות חיים ואם תאמרו שמה לרעתכם נתתי לכם את התורה ללא נתתי אותה לכם אלא למוכתכם שמלאכי העשרת גתאו לח ועלמת מן שנאמר ועלמת מעיני כל חי אלו החיו וסעוף השמים גסתר אלו המלאכים • שנאמר ועוף אלו אחר מן חשרפים • אמר להם בני ממלאכי העשרת חיינו נפלאה אכל מבם אינו נפלאה סנין סמח שקרינו בענין כי הסצוה הואת אשר אנכי שוכן חיוס לא נפלאה • בסך: עעלה:

דרוש ראשון לפרשת יתרו

סד

צדלים מחמיר הן הן גחלותיו על אדם עבדיו מורכב מחומר והוא אפסוד לטעות אחר יבנה מן לא פנה אל מול מני תענוג בשר אלא הבדיר יצר הטוב על יבנה והחזיר למוטב . וכן פירשו הראשונים אל כוננתה מאמר הכתוב ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו ע"ל החסרון שיש לאדם מהמלאכים שהם רחמיים והאדם הוא מורכב מחומר ותחסרהו לאדם מאלהים שהם המלאכים כפי האמת אותו חסרון שיש באדם הוא מהפך לו לכבוד והדר וגחל כבוד יותר מהמלאכים לפי שאם המלאכים הם עובדים את ה' אין בהם דבר מעכב כי הם רחמיים אבל עלינו לטבוח אל האדם שמחומר קורץ ויבנה עטו הוא מטה אחר תאות העולם הזה והוא הכניע בבחינתו את יצרו הנורר בקרבו והגביר כח השכל להתרחק מהרע ולבחור בטוב מצד שהחסרון שבו יותר מהמלאכים הוא כבוד והדר שתעטרהו לאדם ועליו מראה לבאר כוננת הכתוב עם משאול מהמלאכים קטרונו על ישראל במתן תורה ואמרו ה' אחכנו מה אחר שמך בכל הארץ אשר תנה הורף על העמים שהיו רכזים סתן להם התורה וזאת מה אנו כי תזכרו לתת לו תורה שהיא חמרה נגזרה וכן אדם כי תפקדנו לתת לו תוספת מעלה על המלאכים וידי מן הרק היה ראוי שיהיה לאדם חכרון מהמלאכים שתקראו אלהים ותחסרהו מעט מאלהים ואתה בא להביא לו כבוד והדר תעטרהו על המלאכים שאתה סתן לו התורה כי מתוך כך תמסלה במעשה ירך כמו יהושע שהדמים לגבל חמה ואמר שמש בגבעון חם וכל סתה תחת רגליו סוף שהוא מקבל את התורה ויתר טוב הוא שתתן הורף על השמים ולא תתן לו עטרת תפארת כבוד עלינו והשיב להם הקדוש ברוך הוא אם כן כמה ואלפים כולם למה נבראו שאם אין ים מקבלת התורה אין קיום והעמדה כלל למלאכים כולם ומיד הורה ואמר ה' ארומנו מה אדיר שמך בכל הארץ ולא סתוב אשר תנה הורף על השמים לפי שראו שקיים כל נמצאים הוא תלוג בקבלת ישראל התורה ולכך מעלתו של ים גדלה על המלאכים הרחמיים סוף שקיים המלאכים תלוג בקבלתו פני ישראל את התורה ומפני כך נתאזן המלאכים לקבל התורה וקטרונו על ים לפי שלא היו רכזים שיהיה מציאות קיומם תלוג בישראל והקדוש ברוך הוא לא רצה לתת אותה אלא לישראל וכמו שאמר ה' מסייב בא זרע מעשיר וכו' ואתה מרבבות קדש ימימה אס דת למו שהכונה לומר שהביא התורה מעם המלאכים ולא רצה ליתנה להם אלא לישראל בטענה זו שאמר למלאכים כי אס דת למו כלומר רחמיית התורה הוא ראוי למו שהם רחמיים אבל פסע התורה אינו ראוי להם כי בתיב לא תגמב לא תרצה וכו' כלום יש בהם גזל וכו' ובסדר ואת הברכה הרחבתו ענן קיום אלהים שכן אוביו שהוא מדבר על מתן תורה ולמדו מיוסר עכ התבסס השלם כמאלם לאמיתו כיון שפרע שמתן ארץ רעמה גם שמים טעמו וכו' וכפי דרכו אבאר הכתובים הנמשכים זה תורף רביון אלהים בצאתך לפני עמך במתן תורה שבה האלהים לקראת השם כמתן לקראת כלה ארץ רעמה רעם גדול וגם שמים טעמו רעמת . ובאר שיש להרעמת הארץ שהוא משני אלהים זה סימי אשר יר עלת ה' באש ולא בחר במקום אחר וזלתו לכך רעמה כל הארץ על שלא בחר ה' סימי בחר סימי ופסל כל שאר ההר והמקומות וטעם לשמים טעמו מי רעמת הוא משני אלהים אלהי ישראל שרחה הקדוש ברוך הוא את מלאכי מרום והערה שסינתו על

ישראל ונתן להם תורתו ומקרא אלהי ישראל . ואני כפי דרך זה אבינה לאחריתם על הכתובים הנמשכים . גם כדבות תניף אלהים וכו' שהם דברי קטרונו המלאכים שקטרונו על כתיבת התורה לישראל ואמר גם כדבות שהיא התורה שכינתה במתנה ותורת נרבה והיא מיים לעולם כמו הגשמים אם ראוי הוא שתניף אלהים מזלתך וכלאה כלומר היתכן שתתן אותם ללחלתך הכלאה וגיעה ואתה ברחמך כעבת אותה מבלי היות לה זכות ותמיח את העלמים שהם ערה קדושה וחייתך אשר ישבן בה עם התורה מלו קפית קדם וכברא השלם כי מעולם היתה התורה קדומה ומלאכים מאז ישבו בה עם התורה וכל אותה טובה תכין ותזמין לבן אדם שהוא עני אלהים עבדי אדם הם רלים ועמים תהפוך הדברים האלהים ועכ"ל תכין אותה טובה להם הלא מהראוי היה שה' יתן אמר המבשרות כבאר רב כלומר יתן התורה למלאכים שהם מקראים כבאר רב להיותם כבאות ה' ומלאכי מרום ולא לבני אדם שהם עבדים וקצרי יד מרברים האלהים מלכי כבאות וכו' ירצה שיקטרונו זה מלכי כבאות שהם מלאכים הגדולים כגון מיכאל וגבריאל שהם מלכים על שאר המלאכים כמשחול מלכי כבאות אל תקרי מלכי אלא מלאכי . הגה כל אותם השמים והמלאכים יורוץ ירודן בתרעומת זה על שלא נתן להם התורה ונתן בית שהיא השכינה חלקתה להם סלל ראינו סתן להם סודות התורה ואמרה להם אל ירע בעיניכם על נתינת התורה לישראל לפי שאינה ראויה לכם כי אס תסכבון בן שפתיס אז היה ראוי לכם פסע התורה שחמה לכסף והסוד שהוא דומה לזהב והיו ואבתותיה בירקרק חתך אבל אתם רחמיים ואין הפסע ראוי לכם . או יאמר אם תסכבון בן שפתיס בתחתונים הויה מקום לכסףתסס חבל אתם רחמיים ולכם ככפי יונה עבדים אתם דבקים בה' אלהים חיים כולכם היום ואין פסע התורה ראוי לכם כי אין ביניכם לא קמא ולא גזל ולא רחמה וכיוצא . אבל למה שהוא ראוי לכם הם סודות התורה שהאזן פירוש שמויתו של הקדוש ברוך הוא כי בפרע סוד מלכים בה בעמך שיהע גם שרי שהוא רמוח בתורה עם כל שאר שמויתו יתברך זה ראוי למלכים שהם המלאכים וזה חלקם בה בתורה לפי שסודות התורה הם דברים עמוקים ונסתרים ותשלג וכלמחן אפילו בעמים שנראים כפי הפסע חסוכים בצלמות כגון ואלה המלכים אשר מלכו בארץ ארזים ארז ואחות לוטן תמנע כשפי הפסע אין בהם ענן כלל כשפי הסוד יש בהם עמיים גדולים והם מבוררים ומלובים . כעלם אותם דברים על חסך וצלמות שעל דרך הפסע הם חסוכים וכפי הסוד הם לבנים כעלם לפי שהם מגלים עמיקתא ומסתרתא ולכך בפירוש שמויתו של הבה שהם סודות התורה יש למלכים שהם מלאכים חלק בה בתורה עכ הוא תשובתו על הבה לקטרונו המלאכים . ועל מה שרעשה הארץ במבול שהערה שכינתו בסימי ולא במקום אחר אמר הר' ליהם הרבס וכו' והם דברי קטרונו הארץ כשרעשה שאמרה הר' אלהים אשר ירד עליו ה' באש הוא ראוי להיות הד בצן . אמנם יתכן שיהיה הר' בצן ובממס לפוסלו בבעל מוס גבן ולבחר בהר סימי אז אמר הקב"ה להרים הגבוהים למה תרצוץ כלומר תרצו דין ותקטרונו על הר סימי כי סלכם הרים גבוהים ובעלי מומין לבבי רחמה כיוה ההר חמת האלהים יתברך לסבתו לעי שהוא הר' שפל זאת רסה ועפל רוח הקב"ה מסרה שכינתו וכעס עבדוים בחר הקדוש ברוך הוא בהר הפסל יותר כן ה' יסמן לכח בבני אדם הנכבדים והפסלים ולא עוד אלא שיתן המקום גרום הערואת השכינה כי הרי רכב

דרוש ראשון לפרשת יתרו

בדברי קבלה ומפי השמועה כי אם מתוך דליה אשר דחתה
ענים את כל הנפלאו אשר עשה ה' עמו ומתוך כך הם מקבלי
עליהם עול מלכות שמים אמר אחת רוחות בעיניכם אשר
עשיתי למצרים וגם עתה אם תשמעו בקולי אחת לכם סכר
טוב בעמלכם והייתם לי סגולה ויחזקו רב רב עם הכת
האחרת שהם האנשים הנבונים אל ה' ראשי אלפי ישראל אשר
חלק להם בבגדים שמה הכת איך ראו להם לעבוד עמי לקבל
פרס ועל בזיכת סגולת מלכים אלא מהבהב וכבד כח זה
אמר ואחש תהיו לי ממלכת כהנים שתחשבו בעיניכם שהסודות
שאמס מכהמים ומשרתים לילגמי הוא באמת גדולה ומלכות
לכם כיון שאני מתרצה בכהונתכם ושירותכם אתו סודות
יהיה בעיניכם למלכות שאני ממליך אתכם והיא לכם ממלכת
גדולה בהיותכם לי כהנים וגויקחש אשר במדתי בגם אלה
הדברים האחרונים הם אשר תדבר אל בני ישראל הקדושים
ולא לסאר העם ההמונים ויבא משה וכו' ויעמ ויאמרו כל אשר
דבר ה' נעשה ומרעה בתומו כדק הלך והשיב אחס דברים
להקבה את האות תיבה בתיבה כמו שעמ העם כל אשר רבר
ה' נעשה וכסבור היה שסוכתם היתה לטובה למד כל אשר
חפץ ה' נעשה והקבה בוחן כליות ולב ראה שסוכתם היתה
לומר כל אשר ידבר ה' וימפיו יקרא אלינו אונת נעשה ולא חפיו
כי רכסנו לראות את מלכינו ופיה אל פה ידבר עמנו ולא עי
עליהם שפדיון לא היו מאמינים כל כך במשה וכסאמר הקבה
למשה הנה אצכי בא אליך בעב העקן בעבור שמע העם וגם
כך יאמינו אז כתעורר משה ועמד לסוף רעתם אל ישראל והגיד
הגדה פרטית את דברו העם שאמרת תחלה כל אשר רבר ה'
נעשה דהיינו את אשר ידבר הוא אלינו כי רכסנו לראות מלכינו
ואם כן לא יתרכנו שתדבר עמי כי הם רוצים לראות כבודך
ושתי ידעו בוכת דבריהם כי זהו הגדלה במה שאמרנו כל
אשר רבר ה' נעשה שרכסנו לראות עין בעין את ה' אז אמר לו
הקבה לך אל העם ויקראתם והיו נכנסים כדי שמתוך הכנה זו
יהיה להם כח לראות באור ה' הם כי ביום ה' ירד ה' לעיני כל
העם לעיניהם מיום כי עין בעין מראה ה' להם וראוה לעד
בהצעת כל הפקוקים שאמר בהרם הסליחות כי ביה התורה
לתת טעם למה לא ניתנה התורה תקף כשיבאו ממזרים עד
בחרם הסליחות שהיו כך אמר הקבה בהצדף את העם היום
ממזרים לא כך אמר ה' בחזון אחרון את העם ממזרים תעברו
וכו' יארה בן שלום משל לבו מלכסם פעמד מחלית אמר אבני
במתן לו ג' חזשים עד שתסוב נפשו מהחול ויחזר כך אליכס
לבית הרב ללמד כשיבאו ממזרים היו בעם שמח אמר הכנה
אמתין עד שיתרפאו ממזמן ואחר כך אחת להם התורה והכנה
לחול כי היו יש' בעלי מומח מהגפס לא לא מטוורה נפסם עד
שמתלבט באותם ז' שבועות כי ראו נפלאו ה' בתוך ובעמלק ביום
הזה באו מדבר ביום ז'ם הכתוב בהרם ה' לז את בני ישראל
מארץ מצרים ניתנה התורה והטעם שנתעבב מתן תורה כל
כך הוא ממקורם לא היו ראויים כי ביום הזה באו מדבר שימ
מכסים לקבלת התורה ולא מקורם לבן תקף כשיבאו ממזרים
לפי שקורם לבן ויפשו מרשידים ואחל למה נקרא שמו רשידים
מרינו ריחים מהתורה זערוח הן משוקעים באותם אמונות
הרעות ויבאו מדבר שימי באותם אמונות ויחמו שם במחלקת
ואחר שבאו שם עבד אל ה' ונסתה ממחמתם זמנאם
וכעשו שם אגודת אחת ויחמו שם ז'ם אחר שהיו שם באותו מקום
העובד אחתה מעלה ז'ם שם דייקא כי מתוך שימס שם שג
הדר קט קדושה ועלו באותה מעלה לסות אגודה אחת ויחמו

אלהים רבותיים אלפי סוף עשה כל אלפים על מלאכסם שהם
המרכבה העליונה לשכינה ה' גם והשכינה שומרת עליהם
באונתם שכל אונת מקום נתקדש במרכבה של המלאכס וגם
מקום הר סיני היה בקדש עמד בתקופת הקדושה ולכך למת
תרכו רין הרים וכו' ועד ירצה רכב אלהים רבותיים שהם דברי
המלאכס שקמונו אותם כב אלפים על מלאכס שורדו עם
הקבה רכב אלהים רבותיים אלפי סוף ואמרת ה' גם שיטרה
הקבה שכינתו עם ויתן להם התורה ולא יודיר שכינתו למשה
ומקום שימי שמינה בו התורה יהיה למעלה במקום הקדש חס
שימי יהיה בקדש למעלה ומתוך קטוהג זה עליה ימשה למרום
ונסבה את התורה כרכיב עלית למרום שבית שבי הריו סגול'
מעלתן של ישראל על המלאכס שגם הם נתאוו לקבל התורה
ולא כתנה הקבה אלא לישראל ונמצא הקם מציאות המלאכס
תלוי בישראל שקבלו התורה כי אז נתבסס העולם כמו שנאמר
כמוגס ארץ כל יסביה עד ששמעו אכבי ואז נתכונו עמוהיה
כלה ונלפיך מחוייב האדם שבכל יום ויום יהיו רברי תורה
בעיניו כחשים וכאלו אונת יום קבלם כמסחול על שפוק ביום
הזה באו מדבר שימי שהיא חמה לו כאלו אונת יום באו להד
שימי לקבל התורה והטעם לפי שכל יום האדם הוא
באמצעות התורה ולכך כל זמן שהוא קיים כריך לקבל עלת
עול תורה מחד ה' וכוה נכא לביאור הפרשה בסר ית
לדקדק כפל יכין שאמר באו מדבר שימי ויבאו מדבר שימי וכן
כפל ויחמו במדבר ויחמו עם ישראל וסנה וסנה למד לשון יחיד
ויחמו עם ישראל ומה ראוי למד הוא בהרם הסליחות נסעו בני
ישראל מרשידים ויבאו במדבר שימי ויחמו עם נבר ההר
או ויחמו עם ישראל נבר ההר ועוד קשה למה הזכיר שסעו
מרשידים רמזו נפלא לך שסעו מסם או ממקום אחר ועוד
אמרנו ויחמו עם כי תיבת עם מיותרת כיון שאמר נבר ההר
ועוד קשה והיא קרא לאו רשימה שימיה שאמר ומשה עליה אל
האלהים שנראה פעלה למעלה ואחר כך הוא אומר ויקרא אל
ה'מן ההר שנראה שהיה משה למטה והקבה קראו מן ההר
ועוד קשה מהו לאמר שאיני כורך סוף כיון שהוא יאמר סה
תאמר אל בית יעקב וכו' ועוד קשה מה שאמר כה תאמר
לבית יעקב ותגד לבני ישראל שהוא כפל עין במלות שומת
תאמר ותגד יעקב וישראל וכן קשה דלעריביא כה תאמר
ותגד לבני יעקב וישראל וחל דרסו כה תאמר בלשון רכה
לבית יעקב אלו הגמים ותגד לבני ישראל אלו האנשים
תדבר להם בקושי רברים הקמים כגרים שתגלה להם
עגשים ודקדוקים וכפי דרך חול מחקרת שכתוב ותגד ביד
ואם הוא לשון הגדה הילל ותגד חסר יוד כמו והגרת לבק וכו'
לכך ררסו שהא למזנו על רברים קמים בגידים ועוד
כריך לרקדק מיו ושתי אס שמוע תשמעו שהילל ויהי אס
שימוע תשמעו בקולי וכן קשה אומר ואחש תהיו לי כי
עמס הוא מדבר ומה כורך לומר ואחש וכן קראו לומר
והייתם לי סגולה וממלכת כהנים וגוי קדוש וכן קשה מה
שחזר ואמר אלה הרברים אשר תדבר אל בני ישראל מיותר
וגם בתחלה פתח בפתים תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל
ואחר כך שים בבני ישראל אלה הרברים אשר תדבר אל בני
ישראל ולא הזכיר כאן בית יעקב וכן כפל הפקוקים ויטב
משה את רברי העם וחזר ואמר ויגד משה את רברי העם
אלה וזמנת הרב כפל העקודה אל ביאר עין הפרשה
בשתי חלוקות הא' לבית יעקב שהם הגמים וכללות עם ההמוני
הרומים לגמים והאחרת עם האנשים הנבונים אל ה' וכבד
הכת ההמוני שאין בהם לא רעת ולא תבונה ואינם מאמינים

דרוש ראשון לפרשת יתרו

סה

מכשנן אנדוה אחת ראה הבה לשכן מסכתו ביניהם כמ' עתה
הכתו וזאב דתו על ארץ יסרה ואחזל כג' ישראל הם אגורה אחת
הבה מפכן מסכתו בתחומים וזה על ארץ יסרה לשכנ' וכזה
מתבאר מה שדקדק למעלה שכיון שכתוב ומטה עלה אל
האלהים איך הוא אמר ויקרא אלתי' מן ההר וכן מה' לאמר
הכתוב כאן אבל הענין הוא שמטה עלה לשמים לקבל התורה
ויקרא אלתי' ה שמוכות ישראל התעבים בהר שנעשו עם כולם
אוגדה אכדכתיב ויחן עם יע' נגד ההר וזכר אותה מרה טובה
מקם מן ההר שהיא האחרית שנעשו כולם אגורה א' לכך הם
זוכים לאמר להם דברי התורה • עוד ירצה ויקרא לוי השמטה
עלה לשמים למעלה בגוף וכעס ויקרא אלתי' הבה פה ל' פה ולא
ע'י' חמכתי וזה הענין מן ההר מקדושת ההר וים בידו זכות
האמירה לאמר אליהם דבריו'י' חכות הרבים תלוי בו עוד
ירצה ויקרא לוי' ויחזקו סלימי כרך לעלות למעלה כי מאחר
שהם נעשו אגורה אחת ויחן עם ישראל באחרית אש כן מן
ההר תורה אחרית התורה נגד ירבר עיני הבה כי בזמן שישראל
הם באגורה אחת ואגורתו אז על ארץ יסרה אל הספינה ואם
כן מן ההר ראוי לאמר את דברי התורה ושם תרר השפינה •
ובברש' רבה אמחזל ומטה עלה אל האלהים הה' עליה
למרום גבוה פני מטה עליה כתגשפת עם
המלאכים • דבר אחר עליה למרום כגובה שבפולס הכבש
למדינה נוטל דבר שאין עין בני המדינה וכו' ומטה עלה ונטל
התורה וכו' ויכול משה שפכה אותה מללה בחכם תל' לקחת
יכול יהא חייב ליתן דמים תל' מתנות וכו' באיזה טעם בקשו
מלאכי הסרת לפגוע במטה ועשה הקדשם בדרך הוא קלסתר
פני דמים לאברהם אחר להם הקבה אי אחס מתביישין
הימנו לא זהו שירתם אכלו ואכלתם בתוך ביתו אחר הקבה
למטה לא יתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת
מתנות בארם ואין ארם האומר כאן אלא אברהם שנאמר הארם
הגדול בעקבים הוא ארם הכונה הוא לקחת מתנות בסביל אותה
שמעו הרים וכו' • גמור כפי' ברקתק המאמר שהקשו מה
שאמר ומטה עלה שפראה מעלה מטה למעלה ואחר כך אמר
ויקרא אלתי' ה' מן ההר שפראה מהיה מטה למטה וקראו הקבה
מן ההר לזה הביאו פסוק עליה למרום שפראו מלפון מעלה
כלומר בתעלות כל המלאכים ואם כן גם מה שאמר ומטה עלה
אינו טענה למעלה אלא שכתעלה על המלאכים שנקראו אלה'
נכח איתם וכפי זה מה שאמר ויקרא אלתי' ה' מן ההר הוא כשפוטו
כי עדין היה מטה למטה וקראו ה' מן ההר לאמר • דבר אחר
עלית למרום בא לתרץ באופן אחר שפי' ומטה עלה הוא כשפוטו
מעלה למעלה ומה שאמר ויקרא אלתי' ה' מן ההר אינו כשפוטו
אלא שאמר הקבה למטה כי זאת התורה יתנה לו בזכות ההר
שהוא אברהם ומן ההר זכה לאמחזל דברי התורה ומה שאמר
שעם אח' פלרתת שעם נתנה לו במתנה הכונה כי בערך
הסעודה שעם • אברהם למלאכים היתה התורה לקוח' בדמים
על פת לחם שפעת אכלו ובבחיבה אחרת שהם כפי האמת לא
שעת אכל מטה ואינם חייבים לו כלום לכך נקראת מתנה חם
לא ניתנה לך תורה אלא בזכות אברהם ומה שאמר יכול יהא
חייב ליתן דמים פי' הכונה שלא יאמת ששם שלא נתקבלה
התורה אלא בדמים רהימו זכות פת לחם שהעדים אברהם
אם כן כל הבא לממדי יהא חייב ליתן דמים דאין קיימת לו
שחייב ארם ללמד תורה בחנם מדכתיב וזכי למדתי אתכם
מקום וכו' ומה אפי' בחנם כך איתם בחנם ומאחר שאמרם שלא
נתנה אלא בדמים אפי' כן אף אנו מאמר מה הוא בדמים אף אנו
גדמים תל' מתנות כי לפי האמת במתנה נתנה למטה כי לא

שערו אכלו כלום אלא פצר הקבה קלסתר פניו דמים לאברהם
מפני המלאכים ולי' נראה לדקדק עוד מה שפאל מה
עלית למרום כי מה זו טאלה שפוטו הוא ביארו וכן מה
שאמר ואין ארם האומר כאן אלא אברהם מלא ל' • וכן מה
שאמר אחר כך • הוי ומטה עלה אל האלהים ויקרא אלתי' ה'
מן ההר לאמר למה הביאו כל העסוק איתם הקדשה לר'ל
בפסוק עלית למרום מה שהקדשה בפסוק ומטה עלה אל
האלהים כי גם כאן כתוב למעלה רכב אלהים רבותיים וכו'
ה' גם בני ברקם דמסמט שהפסיגה ירדה לסיני וכפי זה
איך הוא אמר עלית למרום שכיון שהפסיגה ירדה בהר
פיני למה הוזכר לעלות למרום וזהו שפאל ומהו עלית
למרום שלא יתכן לפרטו כשפוטו ולכך דרשו עליה מלפון
מעלה שכתבוספת עם המלאכים ונתעלית על בני מרום
וכן מה שאמר ומטה עלה הוא מלפון מעלה שמתעלה על
המלאכים שנקראו אלהים וכפי עליון • דא עלית למרום
הוא כשפוטו מעלה מטה למעלה ועבה וכו' • ומה שאמר
כאן רכב אלהים רבותיים אינו שורה מרכבת השפינה
להר סיני אלא כעו שכתבתי למעלה שהם דברי הקטוח
המלאכים רכב אלהים רבותיים שאמרו היתכן שפסיגה
תהיה למטה והרי יותר טוב שהפסיגה יעכן ה' גם ומקום
סיני שיתנה בו התורה תהיה למעלה כמקום הקדש ומכל
מקום לא שפע המקום בקול הקטרוג ועלית ג' ארם גבוה
פני את התורה וכשפעה טבאו לעכב נדמה קלסתר פניו
לאברהם ולקחת מתנות בארם ואין ארם האומר כאן אלא
אברהם הכונה שדקדקו בפסוק שהיכל לקחת מתנות
לארם אם הוא מדבר על כלל בני ארם אלא מוקדאמר
לקחת מתנות בארם הכונה הוא לקחת מתנות בסביל אותה
שנקרא ארם הגדול בעקבים ואם כן אפי' ארם האומר כאן
במשמעו מרלל כתיב לקחת מתנות לארם אלא על אברהם
הוא מדבר הוי ויקרא אלתי' מן ההר לאמר פסטי דרך זה מדוקדק'
לאמר הכתוב כאן שאיתם גורק כמו שכתבנו למעלה לא הכונה
שאמר הבה למטה זאת התורה מן ההר לאמר בזכות אברהם
שנקראו ה' זכית לאמר אותה וליתנה לך • עוד אפשר שר'ל
דאריס מן ההר לפני פנים • או ויקרא אלא ה' מן ההר
שהיה התעבה למלאכים לאת להם מן ההר אי איתם מתביישין'
מאברהם שנקראו ה' וגם הוא נדרם מן ההר לאמר שהם
דבריו של הקבה אל מטה זאת התורה לא יתנה לך אלא מן
ההר לאמר בזכות ההר זכית לאמר לך אחרית התורה • וכזה
ייתייבם כל הרקדוקים אשר בפסוק ואמר לו מה תאמר לביית
יעקב הוא כנגד העם ויערב רב מאינם עושים רבמו של מקום
ונקראו בשם יעקב • ונהג לבני יע' כנגד הכשרים שבישראל
וכנגד בית יעקב תאמר בלשון הזה איתם ראיתם אשר עשיתי
למכרים ואעפ' שהקדמתו לעשות לכם אינו מכה לכם המכו'
שקשעו בסביל החסר שעשיתי עמכם אפי' עכשיו מתחיל אשבח
חרם ועתה זה היום תחלת מעשה אש שמוע תשמעו בקולי יהא'
לכם סבר טוב בעמלכם והייתם לי סגולה חגיגה מכל העמים
כי מתוך התורה פאתם מתקבלים תהיה לי כל הארץ קיימת וגם
איתם געמיה שלא קבלו התורה ויהיה להם קיום והעמד והעולם
עומד בזכותם כי לי תהיה כל הארץ בזכות התורה שתשמעו
בקולי אבל אם לא תשמעו אפי' העולם עומד כי ממני' ארץ וכל
יעשה יסוד ירצה ועתה אש שמוע תשמעו בקולי' לאמר שמקור'
לכן לא היו ראויים לשמוע בקולי ה' ולקבל תורתו אלא עתה
שהאנו ראוי מעשה ה' ונתקע' אמונתו יית ברקב ומה גם שפסוקו
אינם יכולים לבעוט בעול התור' להיותו עול כבוד היות שהזכירם
יג ג 13 3 ה' המתות

דרוש ראשון

לפרשת יתרו

המתחת עול ספרה ומכרים אבהעריק, זה כבוד זה כולם יקבלו עליהם עכשו על מלכות שמים מאהבה ולכך בעת ובעונה הזאת אתה ראויים לקבל התורה ועתה אם שמוע תשמעו וכו' והייתם לי סגולה ונהנה כל אלני הרברים הם לבית יעקב שהוא ערב רב שצריך למשוך לבם ולקרובם לתורה מתוך ירא' העונש ולא הבת השכר אבל לבני ישראל הקרובים תאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שאינם עובדים לא מיראת העונש ולא בשביל לקבל פרס אלא מאהבה אלה הרברים הם אשר תדבר לבני ישראל ולא לבית יעקב שהם כת המוניים • ויבא משה ויקרא לזקני העם וכו' והכונה שמשם אחננס כהן נחמס ויקרא לזקני העם שהם הזקנים הכשרי' שהיו בעם ובערב רב וישם לפניהם את כל הרברים האלה אשר צוהו ה' לרבר עם הב' כמות דבר עם אלני הזקנים של הערב רב כי בבחינת שהם מכלל הערב רב נכון למר להם שיעבדו כדי לקבל פרס ולהיות לעם סגול' ובבחינת עמם שהם זקני העם והכשרים שבהם הוא כורך למר להם שיצדו מאהבה והיו ממלכת כהנים וגוי קד' שלא על מנה' לקבל פרס ויענו כל העם יחרוטהם כללות הערב רב יחד עם זקניו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעש' וימשה הבין דבריה' מתוך מה שאמרו כל אשר דבר ה' נעשה שדבור הוא לשון קושי ולא אמרו כל אשר דבר ה' נעשה חשב סכונתם לומר שהכל כאחד מקבלים • למלכות שמים מאהבה ואפילו מה שרבר ה' שהוא לשון קושי • יש בו עונש מל נעשה ואף על פי שהקבה צוהו כה תאמ' בלשון דהה לבית יעקב ולא תגלה להם ענשים ודקרוקיה הם רבו לקבל עליהם עונשים ודקרוקיה רבו שהיה לשון קושי כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דבריה העם אל ה' שבא להילך זכות בעדם לפני הבה' ואמר לו את דברי העם כלומר מה שקבלו עליהם העם לקבל דברי קושי אשר ידב' להם ה' ויש את דברי העם אל ה' • ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אלך וכו' גילה לו שהקבה למשה כוננת דבריהם שהם לא היו מאמינים עדין במשה ורבו לומר ככל אשר ידבר ה' מפני אלינו ועשיתם ולא ע' זולתו ולכך הגה אנכי בא לך בעב העם בעבור ישמע העם וגם בך יאמינו לעולם • אז נתשרר משה ועמד על תוכן כוננת דבריה שכל אמרו כל אשר דבר ה' נעשה כי רצוננו לראות את מלכנו ולכך תפסנו לשון רבוב שהוא קושי ולא לשון אמירה לפי שקול ה' בכח קול ה' יחול מרבר והם אמרו כל אשר דבר ה' בקולו הברל שובר ארויס שהוא רבוב קושי אותו נעשה אבל בסוד ורם שהוא קול נמוך ולשון רכה כמו אמירה לא רבו בו ואם כן גם בעצמ' זה שתבא בעב העם וישמע את הקול מרבר אלני לא יחפשו בו כי הם רוצים לראות באור פניך וישמענו את הקול מרבר עמם ויש יגיד משה שדברי העם שתפסנו לשון רבוב שהוא קושי לומר כל אשר דבר ה' נעשה הכונה היא שהם רוצים לשמוע בקול ה' הגדול והגורא קול ה' בכח ואותו נעשה • ומה שדרשו רז"ל שאמרו רבוננו לראות את מלכנו כל' שרקרנו בפסוק שאמר את דברי העם אל ה' וכחן שהזכר שם ה' מתחל' הפסוק שאמר ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא וכו' מפני' היה לומר יגיד משה אל דברי העם אלני דבשלמא בפסוק הקודם שאמר וישב משה את דברי העם אל ה' יחול שיהצריך לומר ל' ה' ולא אמר אלני כחן שלח הזכר שם ה' באותו פסוק אבל כאן למטה הילל אלני • ועוד שהילל יגיד משה את דברי העם לה' ומרכיב אל ה' הכונה לומר שהגיד משה את דברי העם שרברו בעיהם ואמרו אל ה' אנו רוצים לראות כי רצוננו לראות את מלכנו ומתוך זה ידבר ה' בקולו הגדול מפני אלינו ולא ע' עליה ושמענו ועשיתם אז הציבו הבה' לך אל העם וקדשתם כרי סיהיו בכוננים לראו' באור פני כי אז ביום הג' ירד ה' לעיני העם

הוא

דרוש ראשון

לפרשת יתרו

עו

הוא שגם ברכה ראשונה היא על מסח זה אשר בחר בגמ מכל העמים שהיא ברכה על שבחר בבני ישראל ועוד אפשר לומר שיש אחרתה גם כן בברכה ראשונה שהיה הנס' על שבחר בבני ישראל מכח הראיה שהביא להוכיח שמברך לפני מדרכתי ברוך אתה ה' למדי חוקיך עבדתי קביעות הכרעה על אשר למד אותנו חוקיו והרי הוא מבואר שהכרעה היא על שבחר בגמ בישראל ללמדנו חוקיו ולא אמר הכתוב ברוך אתה ה' בחר בתורתך כי עיקר קביעות הברכה נקבעה על שבחר בישראל לתת להם התורה ואפשר שמהם בירך על התורה באותו מסח אשר בחר בתורה וכו' לפי שערך לא בחר הקב"ה בישראל עד לאחר שקבלו התורה ולכך לא אמר אשר בחר בישראל כי ערך הדבר תלוי עד שיקבלו התורה ואחר כך יבחר ה' בס' וכי תימלא הרי אצחמ מברכים על ה' אביהו באי הבחור בתורה וכו' זו אינה קומץ לפי שמברך החשטור תחלה אשר בחר בכביאים טובים לכך משגי כבוד התורה חתמו בבדיכת הבחור בתורה סכך מנינו כפיולה המפטור לקרות חזר וקורא בתורה מפני כבוד התורה כמבואר שם וכפי שיטה זו הוא פירו הפסוק כי המכונה הזאת שהיא עמץ הברכה רכתיב בה וזאת הברכה לא תאמר אותה בלשון ברכה על שבחר בתורה אלא תקבע הכרעה על ישראל אשר בחר בגמ מכל העמים וזהו לא נפלאות היא ממך כלומר אינה נפרדת נסח הברכה ממך כדי לברך אשר בחר בתורה אלא עיקר הנסח הוא עליך אשר בחרה' כך לתת לך התורה באופן שהברכה נקבעת על עצמך ולא נפלאות ונבדלת היא ממך באומר רח' אם נוקקת לכרכת התורה וכו' דרשי נמי הזאת בענין ברכת התורה לרברי וזאת הברכה אחר הסוירה ואמר הבה המכונה אשר מיתוך על וזאת הברכה אינה נפרדת ממך כי אם תברך גם אם מברך אותך ואפשר לרמוז דרשי דכתיב הכא אשר אנכי מצוין וכתיב התם בכל המקום אשר אזכיר והימם במלת אשר נרמזה הברכה הכתובה שם אבא אלך וברכך ייך ולסברת רבנן ראמרי לעצמך את מברך דרשי לא נפלאות היא ממך כלומר אותה ברכה אינה נפרדת ממך כי בכלל הברכה שאתה מברך לתורה גם אתה מברך לעצמך ואיך כריך לברכה אחרת אבל לסברה הראשונה האדם הוא מברך לתורה ולא לעצמו אבל הבה מברך אותנו ולסבר' רבנן אינה נפרדת ממנו הברכה שמכרך ולא נפלאות היא כי ממך היא בכלל הברכה שברכת יענה גם כן בברכת עצמך ואפשר שהטעם הוא לפי שקיים העולם והאדם תלוי בתורה ואם אין תורה אין העולם עויר כמו שבאמר אם לא בריתי יומם וכו' ואם כן כשאתה מברך את התורה אתה מברך לעצמך כי קומך תלוי בתורה וברכת התורה היא ברכה לעצמך ומיין שבאמר כי בירבו ימך וכו' בא לשאל ממך לך הקרמ' זו שקיים האדם תלוי בתורה כדי לומר אחר כך שבהיותו מכרך את התורה הוא מברך לעצמו שאף על פי שבאמר אם לא בריתי יומם וליילה וכו' אפשר שאם לא קבלו ישראל את התורה לא היה העולם מתקיים אבל לאחר שקבלו ישראל את התורה ממך שכל א' ואחר חית הם תלויים בתורה כיון שדרך כלל מקיימים התורה ממך שפטר כל אחר תלויים חיו בתורה כדי לומר שאם הוא מברך התורה מברך לעצמו דמשמע שאם לאו אין ברכה לעצמו כי חיו תלויים בזה תלמוד לומר כי בירבו ימך הרי שהתורה היא מתנת חיים לכל אחר ואחד וחיי האדם הם תלוי' בה' ועוד אפשר לומר מיין שבאמר כי בירבו ימך וכו' שידוע שחיי האדם הם קבועים מסעת ימיתו כמו שדרשנו חז"ל על פסוק אם חרובים ימין שחרץ הבה חיו ושמתיו של כל א' ואחר ואם כן מיין שחיי האדם תלויים בתורה שאם מברך

התורה הוא מברך לעצמו לומר לא נפלאות היא ממך ומעצמך הברכה והרי כבר הוא קבוע לאדם מרת ימיו ושנותיו בין אם יעסקו בתורה וכו' לא לזה אומר שבאמר כי בירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים שאם זכה האדם מוסיפים לו על שנותיו ולכך אמר לא נפלאות היא הברכה ממך כי אם ברכת התורה אתה מברך לעצמך שמוסיפין לך שנות חיים • ואחרי כמד במרוא שאם זכה האדם מוסיפין לו ואם לא זכה משלמין לו • ושמו תאמרו לרעתכם כתתי התורה וה' האשונה רמנל לומר שהתורה היא מוסיפה חיים על מרת ימיו של אדם הקבועות לו רילמ' לא ייתנה אלא לרעתכם פי' שהתורה יתנה להנץ ולהציל לאדם מכל רעותיו וחטאתיו אשר חטוא ואשם וכמשחזל בראתי יבה' בראתי לו תורה תכלין וכן אמרו עץ חיים היא חטוא אדם וכתחייב מיתה ועפוק בתורה ויחיה ואם כן התור' היא באה על רעות האדם אשר חטא לתקן אותם וזהו לרעתך לתקן רעתך אבל מל' שסיג האדם יתרון ותוספת טובה וברכה מאמצעות התורה • ומה שאמר הכתוב כי בירבו ימך הכוונה לומר שאף על פי שכבר נגזר עליו מית' מכר חטאתיו הנה באמצעות התורה ירבו ימיו ויוסיפו לו שנות חיים הקבועות לו והוא על דרך מה שכתוב בחזקיהו הנבי וסיף על ימך ט' שנה ותאבא משלו הוסיפו לו וכמד' בגמ' זכה משלמין לו וכו' וכפי זה אין לומר שכל המברך התורה הוא מברך לעצמו כי לא נפלאות היא הברכה מעצמו דדוקא למי שנתחייב מיתה ומברך את התורה מברך לעצמו ולא נפלאות היא הברכה ממנו אבל מי שלא נתחייב מיתה כיבר הוא מברך לעצמו כיון שמרת ימיו הם קבועות לו והוא לא חטא ברבר שיתחייב מיתה עליו • לזה אמר לא נתתי אותה אלא לטובתכם כלומר כדי להטיב לכם ולזכות אתכם ביתרון ותוספת טובה כי זכה מוסיפין לו וכיון שכן כל המברך את התורה לא נפלאות הברכה ממנו שהרי כל המברך את התורה מוסיפין לו ימים על שנותיו ומזאת הברכה שאינה מובדלת ונפלאות ממנו משם כי הוא מברך לעצמו להוסיף לו שנים על שנותיו • ובפסטיה דקרא ריקאמר כי בירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים והראיה לזה הוא ממלאכי השרת שנתהוו לה ואם כל מעלת התורה אינה להסיג תוספת טובה לא לתקן את הרעות אשר עשה והיא תכלין לתקן מה ששנה יבה' אם כן איך נתהוו לה המלאכים שהרי אין בנייהם יבה' ולא קבאה ולא שנאה ולא תחרות וענן וחטאת כדי שיתאוו התור' לתקן חטאת ומצו שהבה העלים התורה מעוף השמים שהם המלאכים המשפטים בשמים כרכתיב ובשמים יעופף ונתנה לים וכו' ואי שמה שנתהוו המלאכי הוא הדב' שמתן לישראל וכסם שהמלאכים לא היו מברכים התורה אלא לטובתם כדי להסיג תוספת טובה מעלה ויתרון גם מה שנת' לישראל ויאמר לאדם הוא לטובתן להסיג תוספת טובה ויתרון כי מתוך התורה יסיגו כל האדם והטובה • ומשחזל בראתי יבה' בראתי לו תכלין תורה • אין הכוונה בלא ייתנה התורה כי אם להרחיק הבזק ולתיקון הרעות אלא לומר שמלבד כל תועלות התורה יש בה תועלת זה שהיא מרפא לחטאים ולזה כמות רבי חנניה בן עקשי' שאמר רבה הבה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצו וכו' שרצה לומר שעיקר התורה לא ייתנה כדי לתקן את חטאתיו של אדם אלא העיקר היה כדי לזכותם ולקרב להם תוספת טובה שהיו זכאים ושלמין והראיה לזה הוא ממה שהרבה להם תורה ומצות וכסם שהמכות היו כדי לזכותם ולהטיב להם באחריתם כך התורה ייתנה להטיב להם ולזכותם כי הוא דבר הלמד מעניימם וזכה רבים להקדמתו שקיים העולם תלוי בתורה וגרלה משלתן של ים' על המלאכים כי התורה נפלאות מעיני כל

דרוש שני לפרשת יתרו

ועם זה אבאר מחול שאמרו הרזפה להחכים יררו והרזפה להעשירי יפסו וסימך עולתו בצפון ומורה בדרום • והוא מאמר קשה להולמו איך נמשכת החכמה ובצדדים והעושר בצדדים • ועוד סימנא למה לי • והגראלה לי עם הקדמתו שיקר עמל ועסק האדם ראוי להיות ברב יקר הערך שהם רבתי תורה הנחמדים מזהב ומפז רב ולא זה זה יתקיים צדתי ועז אמר הרזפה להחכים שיתקיים תלמוד תורה צפון וצלבנות ידדים כלומר יעשה תורתו קבע ושיקר סימץ שהיא עיקר עול אדם • והרזפה להעשירי יפסו יעשה מלאכתו עראף כלומר יד וטפלה כיר שמאל שהיא יד כהה וזש יפסו כי ימץ הוא דרום וצפון הוא שמאל וכיון שהוא עושה טפל בשמאל את העושר והתורה עיקר בימין זה זה יתקיי • בידו אחר כך יחכי ויעשירי וזהו הסימץ שאמר עולתו בצפון ומורה בדרום רמז כלומר אדם את הרב רזה תעשה להשמאל בעושר ולעשותו טפלה כהכח ולהימין בתורה ולעשותה עיקר אז יהיה לך עולתו וממר טהור עמים עושר ותורה נשניהם באחר עומדים • אבל אם מיגע להעשירי וקהיה הליך ומטה אחר השמאל ולתבונה שהיא הימנית לא תתן אומך אי אפשר לך כלל להשיג לא זה ולא זה וסימך פולחן בצפון ומורה בדרום שאינם מתקיימים עמים עולתו שבצפון ומורה שבדרום אלא בזמן שידדים ויעשה עיקר בימין מן התורה • ועל כיוצא בזה פי הרחשונים זל מה שאל הכתוב וירא מנוחה כי טוב וכו' שישעסר ראה את מנוחת התור כי טוב חלקה ואת הארץ שהם הירבדים המומרים ועסקים המדומים כי נעמו כעמיות בעלמא על כן עשה עיקר ממה שהוא עיקר ובחר בטוב ויט שכמו לסבול עול התורה ויהי למם עובד • עוד אפשר לפרש עם מה שאמרו בגמ' מ' בתרא פ' רב נחמן ב' חקרא ערא כרנא ארבע אמר ליה רב נחמן בר יצחק עבר מר ארזא וריתא וארבעא וכתובים • דאורייתא דכתיב חף חובב עמים כל קחשין בידך וכו' • ארבעא וכתוב גם כן יתנו בגני עתה חקבכם • ארבעא וכתוב מגרב בלא והלך לא פליט למירמא וכו' • ומראה לי לתת טעם לפיטור תח' מפל מימי מקום עם מה שאמר רש"י זל • בפסוק גם כי יתנו בגוים שאח הוא כולם עוסקים בתורה עתה חקבכם מכין הגוים ואבאלים חבלי להיות שאינם עוסקים בתורה ויחלו מעט ממפא מלך שר' שהם משועבדים לפרוע פרעות מקים וארבעות וכפי זה תלמוד חכמים העוסקים בתורה הם פטורים מכל מיני מקום לפי שהגאולה מתעכבת לפי שאין ישראל עוסקים בתורה ולו שהם עוסקים בתורה הם מוכנסים מחר עצמם לגאולה ומי מעכב על דם הם אותם שאינם לומדים בתורה ולכך הם ממויבי לפרוע בעדם כיון שהם היו גרמא בארץ לעכב את הגאולה וכך ראיתי בספר החסידים רמז לפיטור תח' מכל מיני מקום ממה שג' בתורה רק ארמת הכהנים לא היתה לפרעה רמא: נפקא לן מינה אלא ללמוד ק' ו' אש לכהנים הכומרים נשא פרעה להם פנים לפטור אותם כל לתא עראוי ליתור אותם • וכל זלזה מיניו בישעסר שהיה עוסק בתור' ומב' בן המרסו' כרכתיב ומב' ישעסר ירעי בינה לעתים שפטוריה אחיו מכל מיני מקום וזש ויהי למם כלומר בשביל חלק המם המוגע אליו הטיג עליו מם הארראית והדימים שהיה עובד לכל אחיו בני ישראל בפסקים ורימים וכל ארזיהם בית ישראל שהם מסמימים ההלכה על פיהם כי הוא השליך אחרי גו' כל עסק העה' ועשה עיקר מהתורה חה זה נקתיים בידו • ובספר הזהוה פירשו קרוב למה שכתבם כי ישעסר בזמן שהוא עוסק בתורה אעפי שאומות העולם הרומים לחמור יהיו בגרם המעלות מ' בזכותו של ישעסר והיו כל אותם האומות רובצים בין המעפתי והב' בוליס ואין

הי שהם המלאכים שהם חיים וקיימים וניתנה לישראל וכמה מציאות המלאכים וקיימים תלוי בישראל ועל כן הם נדקקים לישראל שהם עיקר וראש פתוח בשירה ער אפתחו ישראל כיון שאמר ברוך יחיד ככבי בוקר וירעו כל בני אלהים • בללאו:

דרוש שני לפרשת יתרו

לתורה ויקרא רבה • ולקחתם לכם ביום הראשון • רבי אבא בר בחנא פתח קהו כוסרי ואל כסף • קהו מוסרח של תורח • ואל כסף למה תשקלו כסף בלא לחם למה אתם שוקלים כסף לבני עשו בלא לחם על שלא שבעתם מלחמה של תורח • ויגיעכם בלא לשבעה לבח אתם יגיעים ואומות העולם שבעים בלא לשבעה על שלא שבעתם ביינה של תור' דכתיב ושתו בין פסגתי • עבלתי:

ירוע הוא כי כפי גורל ערך הרב כן הוא ראוי להיות משתדל האדם כדי להשיגו ועל כן נאמר אחרי ה' ילכו בארץ ישראל כי להיות אותה פעולה חשובה לעלות ולראות אל פני הארון החיוב לרוץ כגבור לחזות בנועם ה' ולבקר בה יכלו וכפי זה משפט האדם השלם הוא להתחזק בכל עוז ותעצומות וישים כבוד לרוץ כדי להשיג מעלת התורה כי רבה היא ויהיה מתנהל לאטו בענייני הקיימים המרמז' כי הב' המה ולא ירד אחריו כבורו ובתורתו יהנה יומם ולילה לפי שה' רבה של ממט ויקר הערך חם שלמה המלך עה' לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו • ירצה שלב החכם פונה אל התורה שהיא עיקר סימץ ולב כסיל נוטה אחר הקיימי המרומים ותפאר הממונות שהוא רב טפל לשלימותו ביד השמאל שנאמר בשמאלה עושר וכבוד • עוד ירצה לב חכם לימינו על דרך מה שמעתי בפירוש לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה שהחכמים בהיותם בבית שמחה וחופות חתנים הם זוכרים האבל באשר הוא כוף כל האדם וכמו שאמרו בגמרא שהיו משוררים בחופות חתנים ווי לן דמייתיקובו' הרי שהיו בבית שמחה ולבם יושב וזכר בית האבל • ולב כסילים לא כן כי לא מבטיח שבהיותם במקום השמחה אינם זוכרים יום והימית' לא גם שהם במקום אבילות לבבם הוא בבית שמחה כי כל מחשבותם הוא ברבדי שמחה והוללות • וגם אי אפשר כיוצא בזה בתנאי זה שאמר לב חכם לימינו שהחכ' בזמן שהוא עוסק בשמחה כל מגמת פניו ותכליתו הוא לקיים התור' שבימין כדי שיהיה לו הכנה בלי שום טרדה לעסוק בתורה ולכך השתדל להספן טרף ומחיה לבינתו כדי שיהיה פנו לעסוק בימינה של תורה אבל לב הכסיל הרורף אחר קיימי העה' והצלחותי אפי' בזמן שעוסק בתורה באותה שעה כל מגמתו הוא לקתעשר ולהשיג ההצלחות מדומות שהם בשמאל כרכתיב בשמאלה עושר וכבוד ולכך הזדיר התנא ואמר הן ממעט בעסק ועסק בתורה לומר שיעשה האדם עיקר מרבדי תורה ובעסקים המדומים ומעט ואפילו בשעה שאח עוסק באותו מעט מהעם' של הקיימים המדומים תהיה מגמתו באותו עסק כדי שיהיה לו פנאי והכנה לעסוק בתורה על דרך מה שאמר הכתוב בכל דרכך דעוה וכו' ואמר התנא במקום אה' וכל מעשיך יהיו למס' עמים • ובה ידקדק שהילל הו' ממעט בעסק ומרבה בתור' • אמנם רבה לרמת שבשעת העסק תהיה כוננתו להרויח כדי שיהיה שמו מפורסד ויעסוק בתורה וזו זה זה יתקיים בידו:

דרוש שני לפרשת יתרו

ואף בהם פוס מתעב אצל כל בוזן עושם פורק עול תורה ויהי
 נמצא כי עובד ונטה אחר התחנות הגושניות ואת הארץ כי
 נעמק סכנו ואת הארץ האמיתית למלאות תאוותו אז הוא למען עובד
 וסם נכמו לסבול על מלכות כמו שאמר התנא כל הסורק ממנו
 על תורה נותן יים עליו על מלכות וכו' ויקראו המעשרים סיני
 לעת התנא סקודים את המהכל עליו עול תורה מעבירין ממנו
 על מלכות ולא את כן הפורק ממנו על תורה את מעבירין
 ממנו על מלכות וכו' והכונה לומר שבזמן ששם בתורה מעבירין
 ממנו את המלכות שהוא כבר עליו • והפורק ממנו על
 תורה לא מביא שיהיה עליו לא יעבירוהו ממנו אלא שגם
 סתם על מלכותו של מלכות זולת מה שיש עליו וכל כך למה
 לשי סכרף האדם להתחזק בכל עת לעשות עיקר מק התורה
 ויטליך את אליה כספונהוהו אחרי גו וכמו שפירש באלישע
 הכהן שהיה חורט בסדה ויב מורים לפניו וכשהפליך אליהו
 אדרתו עליו לא פנה אל דהבים להוט ולממונו אלא הניח הכל
 ירץ אחריו לירבק עמו וללמוד היתם ויעזב את הבקר כי היה
 הכל לבגוד כחך בערך עסק התורה • ויש לרהרך בכתוב
 אמרו לך טוב לדרוך וכו' דמסק כי לדרוך שאמר הוא מיותר
 וכפל לך טוב רהילך לך או טוב • ועוד קשה אומרו וילך מסם
 מ' מסם דפשיטא דמסם ה' • ועוד מ' נפקותא ויש חס הלך
 מסם י' מתקום אחר והיה אפס' לומ' כי לפי שכוה הקבה על
 פלטה רברים משיחת חזל ומשיחת יהוה ואתרן חביב משיחת
 אלישע ומשיכו טעמה את האחרון ראסן מתחלת מעשה היה
 לתשוח לאלישע לכבא לזה אמ' וילך מסם וימכא את אישע לומר
 מהטעם שהקריש משיחת אלישע הוא תכף שהלך מסם פגע
 באלישע במסע הראשון בלא הפסק ולא הקדימו ברבון וכונה
 ועוד יש לרהרך עכך הילל וימכא את אלישע והוא חורט ושם
 עשר מורים לפניו וכאן כתיב והוא חורט יב מורים בלא ואז
 ועוד שחזר וכפל לומר והוא בשמם העפר והוא מיותר • ועוד
 קשה שאמר אלם פם פעמים ויעבור אליה אליו ויטליך אדרתו
 אליו • זאת ועוד כי יעבור אליהו הוא מיותר לבמרי ומספיק
 לומר ויטליך אליהו אדרתו עליו • וכן נדרך מה שאמר אישע
 מלכה אחריך ולא אמר עמך • ולכאורה כראה לי שיהא דרך
 עבוד לומר אחרך כדי שלא להפנות עמנו לרבו • ועוד בדרך
 להבין מה שאמר לו אליהו לך טוב כי מה עשיתי לך כי הרי
 הסליך עליו אדרתו ואך הוא אמר מה עשיתי לך • גמרהו
 אל מה עשיתי לך מלפניו מה רב טובך כלומר דבר גדול עשיתי
 לך • וכן נדרך אמרו לך טוב והאחד מספיק או לך או טוב •
 וראש • ער עם משחל סאליה בעמם על סלמי קטיבונא
 על ישראל ואמר כי עזבו בריתך בני ישראל אמו ים
 אתה רוכה לך טרב לך מדברה ומסק ותקטרב על כמה כתי
 ע' פים סס ועל פי דרכם זה אמי מבאר מה שאמר לדרוך
 שרובה לומר על דרך ומנהגן שאתה טוב ללמד קטיבונא
 לך למסק לקיורב עליהם וטוב מכבואתך מהיות נבוא לישראל
 את אלישע הכהן ואתמסח לכבא תחתך שאמי מסך בכבואתך
 כיון שיש בך דרך זה להיותו כח לכעום וכיון שראה אליהו כונת
 סת' אז וילך מסם כלומר עשה מאותה מדה פסיה כונה נר
 שכתמו • וימכא את אלישע ופנה לבורך אס ים בו אותה מרה
 לחות כח לכעום אז לאו חס וימכא את אלישע תהם יב מורים
 לפניו והוא בשמם העפר הכונה סאלישע היה שקיר על יב
 למדי בקר חורפות וככל מדר בקר היה עומד אדם אחד מומד
 וגם הוא עומד במדר אחד ולהיות טכסי גבורת האדם העומד
 אצל מדר וכסי הסתדלותו בכה תעסה המלאכה לכך היה
 משתדל אלישע לתת חלק לכל יב מורים כי טעה אחת מחוס

היה עומד במדר זה וטעה אחת בצמח האמר עד סכ' סעוד
 מהיום היה טובט סוכב כל יב מורים כרי לתת חלק לכולם
 בטוה וזה וימכא את אלישע חורט במדר בקר ולא היה מתר' כ'
 בכך אלא יב מורים לפניו והוא בשמם העפר שהוא היה חור
 על כל יב מורים טעה אחת לכל מדר כרי שתעסה המלאכה
 כתקנה בכל המקומות כי כאם גבורתו והסתדלותו זאסן
 סתהיה חריסת כל יב מורים בטוה ולא תהיה חריסת מדר
 הבקר שהוא היה עומד עליו משוכחת מסאר האמרים ויעבור
 אליהו אליו בכל מקום שהיה אלישע הולך היה אליה עובר
 לבגוד באותו דר ער שחזר אלישע ליב מקומות אליה עוב' ל' אז
 כנגדו וכל זה לראות אס הוא נח לכעום ולכעוט בו לומר מה
 אתה רוכה כי בכל המקום אשר אמי הלך אתה בא אלי סאלין
 היה אלישע קבוע עם מדר אחר ואליה עבר כנגדו אמי פלא
 אבל כיון סאלישע היה בשמם העפר כמו שכתבנו ויעבור ליה
 אליו בכל מקום שהיה הולך היה מקום לאלישע לכעום • ועכ'
 לא רבר לו מאומה אז ראה שהיה לו מרת הסכלנות ויטליך ליה
 אדרתו אלי • ער אפשר טכיון שהנבואה אינה טורה אלא על
 חסם גבור ועשיר • והנה אליה ראה באלישע שהיה עשיר כי ים
 ל' יב מדי בקר • וגבור כי כל היום יחוס ומטפל ביב המדר'
 טעה א לכל מדר כמו שכתבנו והוא גבורה גדולה לפי סורך
 החורט במדר אל'שעמים הוא נח מהטורה טעה א' וחת' לפעמי
 אבל אלישע היה משתדל לתת חלק לכל מדר ט' א' בעבודה
 גדולה כפי כחו והסתדלותו • ולא היה לו טעת הכומר ומכונה
 כלל חו היא הוראה שהיה גבור ולכך רפה לבורך בדבר הג'
 שהיא החכמה כרי שהיה הגון לנבואה ויטליך אדרתו ל' ומדי
 הכר אלישע שהיה אליהו והוא מהבל מעט בעיניו ויעזב את
 הבקר וירץ אחריו פלא טת לבו לומר קח הבקר וכל' מ' א' א'
 ויעזב את הבקר מלב ומשפט ירץ אחריו מפני חסון לירבק
 בתורה ולא סאל את כל מאומה אלא אמר אסקה נא לאבי
 ולאמי מפני שאמי חוב בכבוד ואלטה אחרך לשמם אותך
 כתלמוד אחר רבו סוף על פיואמי מתבטל מכבוד חב' אס
 אימי כעמם כיון שאמי הולך אחרך לשמך סך אמר יעקב זה
 לי עפרים טנה בביתך עפרים טנה אליו טלה סמפתי את האר
 עליו לטלה את עומס אבל יד טנה סנטמן כבית עבר ללמד
 תורה חן לו שגם על שלא כבר אבותיו באותו זמן חס ואלטה
 פראנות כיון שאמי הולך אחרך ללמוד תורה • ואלטה לא כחה
 דעתו בכך לפי טזו היא רכסה סל תורה לומר לאבי ולאמי לא
 ראיתו כמו שנאמר האזר לאבי ולאמי לא ראיתו וכו' וסמך
 ליה ידו משפטיך ליעקב לומר שהעושה כך הוא סמור' הוראה
 בישראל וכן אמחזל סתחת כעורב בני אתה מוצא רברי תורה
 בני טעשה אכזר על בני כעורב ומסכס ומעריב עליהן וזה
 כסראה אליה זל לאלישע שאמר אסקה נא לאבי ולאמי וזכר
 אותם חמר עדין אינם טלם בחסן התורה מכל וכל ולכך אמר
 לו לך טוב כלי אתה אמר אלך ואחזור • ואם כן לך פלא על
 מנת לחזור ועטב למקומך מכל וכל ולא תחזור • לכו אליו כי מה
 עשיתי לך כלו טיה העלתי לך כיון פים לך סכרא ח לראו אביך
 ואמך ואתה דבק עמם ומי טרובה לירבק בתורה בריך שיאמר
 לאבי ולאמי לא ראיתו חס אמר כך ויטב מאחרים ויקח מדר
 בקר פלא הלך אבל אבי כלל' אלא הלך אחריו טיה סמין
 הפלסיו סל החכמה כי בחוט המטולט חסם גבור ועשיר היה
 הגון לכבויה • עוד אפשר טעמו כי מה עשיתי לך לפי שחם
 אליהו סכלכותו אל אבי לא ייחיהו לבא מחמת לזה אמ' לך טוב
 אם ב' עתך לבקר קודם לאביך ויעתו פלא תחזור סאן כי לא
 ועזבך ואם כן לך טוב לאביך מכל וכל ולא תרמה אותו לומר
 אסקה

דרוש שני לפרשת יתרו

מזמנות את האדם מהפגת התורה ולכך העופק במלאכי' ועמו' ממנה עיקר-זו חספס לז להסיג מעלת התורה' אלז יעסה כדאשמוזס פעשו תורתן קבע ומלאכתן ערמי זה זה יתקיים בידו וזכה נבא אל ביאור המאמר. ויס לרקרק קסר פסו דקמו מוסר יחל כסף עם פסוק ולקחתם לכס ביום הראשון ועוד שהכתוב אומר קחו מוסרי והס דרשו מוסרה על תורה ומצא חוסרה על תורה ועוד קסה קסר הכתוב השליסי טהביאז למה תסקלו כסף בלא לחס דפתח בפסוק קחו מוסרי וסיס בפסוק אחר ועוד קסה ספעס אומר לא חלכתם מלאכה על תורה ועשם הוא אומר לא סבעתם סכרחה סאכלו אכל לא סבעו ולא ריסייה סיפיה ונראה לעד סהקסו בפסוק שלמה עה שאמר קחו מוסרי ואל כסף סכלל בקסת הכסף מכל וכל והרי כאמר בתורה ולקחתם לכס ביום הראשון ודרססן לכס משלסס ולא סאול ולא גזול ואס אץ כסף אץ יקמו לההיחה סמחה התורה ולקחתם לכס משלסס ואך דבר בגסון סלינה ואל כסף דמסמע כלל כלל לא ואס הכונה סובחרו בתוך יתיר מהכסף הילל קחו מוסרי יתיר מכסף ועוד דקרונו סהיה לז למר ולא כסף כרכתיז חסר חפכתי ולא זכח ואמתי נקט בהאי לטכח ואל כסף לזה דרשו קחו מוסרה על תורה יועהעק היא פרמו כאץ מה שאמר שלמה המלך עה לכו לחמו בלחג' וסחו ביין מסכתי סהיה רחי לומר לכו לחמו מלחמי וסחו מיין וכ' אלז בא להזהיר על לימוד התור' סהאדס אכל מהפירוק בעהז' והקרו קיים לעהב ולכך אמר לכו לחמו בלחמי בדבר סגס לחמר האכילה יסאר לחמו קיים כבתחלה וכאילו לא כאכל ממנו כלל ואילו אמ' מלחמי נראה סנאכל קבת מן הלחם זה אינו סככל הקרו הוא קיים לעהב ובעהז הוא אוכל מהפיר' חע קחו מוסרי כלומר מה סהזהרתי במוסרי על מוסרה על תורה שאמרתי לכו לחמו בלחמי סהיה התורה קחו אותנו מוסר מלכ ומכפס ואל כסף פי' ואל חס לא תהיו נוטים אוון על מה סהזהרתי אתכם במוסרה על תורה לעשות ממנה עיקר כסף כלומר הזמינו כסף לפרוע לבני ארס סכל הפורק ממנו עול תורה סתמים עלז עול מלכות ועל דרך ארץ והספתח סחח סלעלס יס בורך בכסף לקמת את המצוות ולסכות את הרבים ומה שאמר ואל כסף הכונה היא ואס לא תיקחו מוסרי תדעו סתסקלו כסף לבני ארס סהרי כך אמר הנביא למה תסקלו כסף וכ' והיא רחיה מוכחת אץ חס יתנבל ארס מן התור' ולא יסמע במוסרה על תורה סהזהיר שלמה ואמר לכו לחמו בלחמי וכ' עהז' בורך להזמין כסף לסקול לבני ארס סכן כתיב למה תסקלו כסף ועירס סהסיבה היא בלא לחס על סלא חלכתם לחמה על תורה וכ' והענין הוא סהקסו חזל בפסוק זה סקורס אומר תסקלו כסף בלא לחס סכרחה סאין לוקחים לחס כלל ואחר כך הוא אומר ויגיעכם בלא לסובע סכרחה סאיכ' סטעיס אכל לחס מיהא איכא וכך קסה סאס על סקל הכסף איס סתמס לחס כלל אץ על הגיעה סתמס להס לחס אלא סאיס לסובעה ועוד קסה מתי בלא לסובעה דהילל בלא סובע אז בלא סובעה אכל אינו סורק לומר בלא לסובעה • לכך ביארת הכתוב שאמר למה תסקלו כסף לבני ארס בלא לחס סככול סלא חלכתם לחמה על תורה והוא מה סאמ' סלמ' המלך עה ואל כסף סאס אל תיקחו מוסרה על תורה סהזהרתי אתכם על קיום התורה כסף אתם כריכס לסקול לבני ארס ויגיעכם כלומר וגם אס לפעמים תראו סאיכסס נותמס סקלי' לראומות לפי סאתס עוסקיס בתורה ועכ' אתם יגיעים על דבר נקל סאין בו ממש ומה סאומות העולס אוכלים בטובה וסחת איסס מסיגיס וסראל כי חס מתוך טלטול וטורח ויגיעה ואפילו בלא

אסקה כל לאבי ואפונה כימה עסיני לך כי כל מה פעסינו זה היום לעמוד כנגדך ולהסלך האדרת אליך הוא לך להגאחק ולטובתך ואס אתה הלך מאכלי אתה מפסד אל הטבח ההוא ולכך יספס מאחריו ולא הלך אכל אכיו כי חס חכמ' ואין תבונה לבנו ה' גס לא סנה אל דהבס ותפארת הממונות כי חס בראת ה'כל הוה חעם שלמה המלך עה קחו מוסרי ואל כסף ודעת מחרוץ נבחר ירבה סירדוף הארס אחר התורה ואס לא ימצא מי סילמדנו בהנס יקח התורה בכסף מלא אכל ברדיפת הממון ואל כסף לא ירדוף אחר הכסף אפילו לקבלו דרך מתנת חסס ולזה לא אמר ואל תיקחו כסף דעריפח מינה אסמושינ' סאל ירדוף אחר הכסף אפי' לקבלו דרך מתנ' ודעת הוא יותר טוב מחרוץ הנבכ' הרי נכתבאר סעיק' הסתדל' הארס יהיה להסנת התור' ויסליך את חלילי כספו וזכבו אחרי גונו כרי סלא יטרודוהי המחסכות מעסק התורה ס סמענתה בעיא זיוקא סיומח דאסתחא ועל כיוכא בזה פיר' החכ' הסלס סמהרס אלתמוסטי זלחה מה סכאמר בפסותוכל הפס רחיס את הקולות וכ' סהכונה כי בני ישראל סייגו מעלה גרולה בהר סיני וכסרואו את הקולות-ואת הלפידים סהז מטרידים אותם ויסמו מחמת הקולות אזויעמרו מרחוק ההסבה כי לא יכלו להזיג עור סלימות אכל מקורס וימטי חתיב וירח העס סהיו רחיס ומסיגיס הסלימות • ולעד נראה לרקרק ככל וכל העס רחיס ית הקולות וכ' וירח העס וכ' ועוד קסה מה סאמרו אל משה דבר אתה עמם וכסמעה • כי וכסמעה הוא זיותר ספשוט הוא סאס ירבר הס סומעיס • וכך לרקרק אומריו ואל ירבר עמנו אלהיס סן ממת • סמספיק לומר דבר אתה עמנו סן נמות ומוכן הוא סלא ירבר עמס אלהיס •

וגרמא סהעס יראו חוקי הקולות והסופר וגס רחי רחיה אחרת סזה הקול החזק עסה בהס רחיס סמיתך חזק הקולות נטררו ויסעויעמרו מרחוק אז אמרו אל משה דבר אתה עמנו וכ' ואס כן מה שאמר וירח העס רוכה לומר רחה העס ספעס בהס רחיס ולכך אמרו דבר אתה עמנו • עוד אפטר סכל העס דהייס כללות בני ישראל וערב דב כול' כאחד רחי את הקולות וכ' ולא עשוהקולות רחיס אלא לעס סה' הערב דב ולכך כתיב וכל העס לרבות גס בני ישראל ואח' כתיב וירח העס ולא קאמר כל העס אלא העס סקראז ערב רב ארתס הס סוינועויעמרו מתוך הטודה מרחוק הסנת הסלימ' כי לא היה להס הככה בפפעס כמו ישראל • עוד אפטר ויעמת קריתק סכיון סרוא סטרדת הקולות והלפיד' עסה בהס רחיס הלכו ועמתו רחוק מהמקום ההוא כרי סלא יהיה עס דבר מטרידס מהסנת הסלימות • ויזמרו אל משה דבר אתה עמנו וכ' להיות סהערב רב לא היו כל כך תוסרסי' בעברתו יתברך ומתוך כך עסה בהס רחיס הקולות וחלפידים סהטרדת ארתס לעמוד מרחוק ההסגה לכך עס ואמרו למשה אפסי סמתחלה אמרנו כל אסר רבר הכעסה וכסמע והקדמנו עסיה לסמויעה היינו בזמן סירבר פיה אליס אכל עכסו סתרבר אינה עמנו אזו רוכיס מקורס לסמעע ואחר כך כעסיה-וכן ביארתי בפסות עקב מנ' כל אסר ידבר אליך אלהיס וסמענו ועסינו עס ואל ידבר עמנו אלהיס כלומר אל תאמר סכדי סלא להפסיר מעלת כעסה וסמעע ידבר עמנו אלהיס לזה אמר אל ידבר עמנו אלהיס כי זה נמנע למ לפי סחוססס אסמנו סן ממות רלזו בכל ספתח וסעתח מתרחס מסא כמסל' סגס עכסו מתו והחיה ארתס הקכה • אזו סייבס משה אל תיראז מקול הסופר והרעע הזה כי לבעבור נמות אתכם וכ' ותחיה יראתו על פניכס תיחד כי הן אלה קבת דרכיו ולא תחטאו • וכתבאר מסאן כי הסודות

דרוש ראשון לפרשת משפטים

עב

וחתם אחר כך ואמר דיני לבעיה דכתיב טס טס לו חק ומשפטו ואב אורחין כדקדק מה הוקשה לו מה כתיב למעלה ומשפט ובאז ואלה המשפטים האם הוקשה לו למה לא סמך פרשת משפטים לעשרת הדברות והסביק בפרשת מזבח אדמה לא היה לו להזכיר 'מה' בכתוב למעלה ומשפטו את העם

וגראה לעד דהוקשה לחזל שאין סדר לפרשה זו כאן דכין לרז יתרו קודם מתן תורה בא' בין למד לאחר

מתן תורה בא' הנה ברשת ויהי ממחרת ויטב משה למשפטו את העם לא היה אלא לאחר מתן תורה בשנה השנית למחרת

יום הכפורים כמו שפירש רש"י ז"לה בעירוב התור' ואם כן היה ראוי להקדים הרברות ואח"כ כונו המשפטים ואחר כך יאמר ענינו של יתרו ומה שאמר למשה ומשפטו את העם וכו' אבל איך

כתוב למעלה קודם הרברות ומשפטו את העם כיון שפירשין לא ביתנו המשפטים ואם תמצא לומר שאין אותה פרשה כתובה

בכורה כמו שכתב עם רש"י עדין קשה שיהיה ראוי לכתוב קודם פרשה זו של ואלה המשפטים ואחר כך מה שאמר משה

ומשפטו את העם ואחר כך ענין הרברות ואין מקורם ומאומר

אכל מהו זה שהקדים ענין ומשפטו את העם ולא החכרו עדין המשפטים ונתן הרברות באמצע ואחר כך ואלה המשפטים לזה

נתן טעם לסדר הפרשיות שרבה להזכיר הדינים שהם הדין

לפני התורה וגם דינים לאחריה ואף על פי של' היתנו לא לאחר התורה יום הזכור ענין הדין והמשפט לפנייהם' אמר עוד

וכן הוא אומר באורח ברקה אהלך לפי שהוקשה לו שפירשין כפי טעם זה שנתן הדין לפני התורה והדין מאחרי היה ראוי להזכיר

קודם הרברות ענין ואלה המשפטים דהיינו זין לפנייה ואחר הרברות יזכר ענין ומשפטו את העם דהיינו זין לאחריה כי כזה

מתיישב לומר ומשפטו את העם את המשפטים שכתב החכמה

אבל איך יאמר ומשפטו את העם קודם שהזכירו המשפטים כלל לזה תירצו ואמרו וכן הוא אומר באורח כדקדק וכו' שהתורה

אמרה אני מהלכת בתוך כתיבות משפט דינים מלפני' טס טס לו חק ומשפט דינים מאחריה ואלה המשפטים וכיון שיש דינים

מתינתן קודם התורה וזה אמר ומשפטו את העם לכו טס טס משפטים קודם הרברות' ומה של' אמרה תורה אני מהלכת

בתוך כתיבות משפט דינים מלפניה ומשפטו את העם וכו' הענין מבואר כיון משפטו את העם לא היה קודם הרברות שכתב כתב

טזה דינו אלא שישור התורה שסדר קודם הרברות אבל כפי האמת נופא דעובדא לא היה אלא לאחר מתן תורה וגם ואלה

המשפטים היו לאחר מתן תורה והיכן מצינו שמתנו הדינים ממש קודם התורה כדי שתהיה התורה אומרת אני מהלכת בתוך

כתיבות משפט היו אומרי הדינים שניתם כמרה דכתיב טס טס לו חק ומשפטו' ואלפטר לתת קצת טעם לקריאת הדינים לפני התורה ולאחריה לפי שכיון שקיים העולם תלוי בתורה כי

בזכות התורה שנקראת ראשית נבראו מינים וארץ ואחר

מהעמודים שהעולם נוצר עליהם הוא המשפט ואם איך רין ומשפט עמודי שמים ירוצפו ואף העולם מתקיים לכך קדם

והזכור הדינים לפני התורה ולאחריה לומר שהמשפט האמת הוא גורם קיום התורה וקיו' וקצול' וזהו שאמרו על ויטב משה למשפט

את העם ויעמוד הגם על מטה מן הבוקר עד הערב וכו' העולם על דעתך שמשנה יושב ורץ כל היום תורתו אמתו בעמית לא כל

דין סוף דין אמת לאמתו כעשה סותף להקב"ה כעשה בראשית דכתיב ביה ויהי ערב ויהי בוקר הרי מבואר שפי' הדין והמשפט

גורם קיום העולם ולפיכך מי שהאל רץ דין אמת ומקיים עמוד המשפט הוא שורף להקב"ה כעשה בראשית שהקב"ה ברא העולם וזה טעמה דין ומשפט' הוא מקיימו מצא משה סותף להקב"ה

בלא דבר של עיקר גריסין יגיעה ואומות העולם גם כדברי של

ממש הם שקטים בטובה ונחת הטעם הוא לשוכע' בטביל של

עבדתם מלחמה של תורה באופן שבזמן שאינכם עוסקים

בלחמה של תורה אין תקולו כסף לבני ארס' ובזמן שאינכם

למדים תורה אין אינכם עוקלים לבני ארס אבל מית אחס כדו' לנגע כלא דבר על דבר נקל כדי להשיגו ויהו לשוכעה הסביל

טלא סבעתם כל כרכיכם מדברי תורה כי זה כלל גדול בתור' עינשה ארס עיקר מן התורה ואלו זהוזה יתקיים בית' וכן

דרטנו חזל כל העוסק בתורה נכסיו מכלוחין לו שנאמר כי אם

בתורת החשבון ונדאה לי דרזל דרטנו הכי ה' עשה לו חפצו כי

ואם בעץ סתול על פלגי מים וכל אשר יעשה יכליח' כוללוא :

דרוש ראשון לפרשת משפטים

מדרש רבה ואלה המשפטים ההד ועו מלך משפט אהב איבתו ניתן הענין להקב"ה

בשעת שהוא עושה את הרין באוכוה שכן אתה בוצה

בגבור נאצר הרשע ע' שנתנאח ואמר הלא רא הויה

לכל רכתא' אל הקב"ה ליהח סרוהה נהנאות ואמרת

בתקוף חסני וליקר הררי ואין אתה יודע שרצול שלי

הגדולח שלי והחוסן שלי וחכבור שלי ותהדר שלי' וכן

דור הוא אומר לך חטורולח והגבורה והתפארת ואמר

ת' אלחי גרלת מאר הוד והרר לבשת אמר הבה לנכוכר

נאצר מעט מלכות שנתתי לך משלי הוא' וכן רניאל

אומר די אלה שמיא מלכותא חסנא תוקפא ויקרא יהיב

לך ואת אסר בתקוף חסני ויקר הררי הו' ועו מלך משפט

אהב הענין של מטה חק'ה וחוא אהב את המשפט ונתנו

לישראל שחם אוהבו' וכמו שכתב אתה כוננת מישרים

אתה כוננת ישראל לאוהבך שעני המשפטים שנתת להם

הם עושים מריבות וח עם זה וכו' אים לירי משפטו והם עושים

שלום' עכל'ה :

ידוע האל שהמשפט הוא עמוד א מיוחד מעמודי העולם

כדתקן על שלטה דברים העולם עמוד על הדין

ועל האמת ועל העולם וקחב הרבר לומר שעמוד המשפט הוא

קולל שלטתם והוא העיקר לפי שמתוך הדין והמשפט שעוסים

דרוש ראשון לפרשת משפטים

ואם כן ראוי לתפוס ליטבא מעליה: אמנם נראה לי שבח
יתרו לומר למטה תילתא בטעמא והתועלת הנמשך במינוי
הרייסי לשי שבהיות משה לברז רב את ריבם וזן את דינם
ומלמד תורה אם כן האנשים אשר להם הרייב שבחו למשפט
ומבאו למטה שיהיה לומר הפרק או ההלכה או שיהיה דין של
אחרים הוא מחכה להתעכב עד שיגמר הענין ומבא שאל
אפשר ליעשות המשפט בכל עת וככל שעה שיחפון האדם כי
יש זמן ועת קבועה לכל אחד עד שיגיע זמנו ומזה נמשך תיקון
גדולה שהאנשים אשר להם הרייב בעוד שהם ממתנים מתגיב
השעה לדין את דינם הם מתקוטטים זה עם זה ברוב דברים
ומתריבים מחלוקות בישראל אבל עכשיו שתמנה דיינים פרי
אלפים שרי מאות יש מקום להיות המשפט בכל עת כי בכל
שעה שיהיה להם רבר יבואו אל דין אחר ואם אינו שמוי הם
הולכים אל אחר ונפטו את העם בכל עת ובכל שעה שיהיו
ומזה נמשך תועלת גדול שיתרבה השלום כיון שלא נתעכבו
ברברי ריבות שתקף ומיר הלכו לפני השופט ולא מבעיה אחר
באתם מבית הדין טילם סניהם באהבה רבה אלא גם בשעה
שהם באים אל הדין יבוא עם תבונה בשלום כי לא יבואו אלא
בשלום ובמישור כאילו שניהם אחים ורעים; ובאים לשמוע אלק
דבר המשפט. ומזה שאמר את הדבר הזה תעשה וכו' ואלה
היה הענין הוא שלא יאמר משה כיון שברך הוא שבמינוי הדיינים
נמשך אהבה ושלום ליהודים אם כן ראוי הוא שגם הרב הקטן
ישפטו הם כפי ראות עיניהם מטעם זה שלא יתעכב עד שעת
המשפט ויבי ויבי יתרבה את המחלוקת ביניהם וכשהדיינים
דיים יאתם ישפטו אותם בכל שעה ועת שיראו ועל מקומו של
הדין יבא הבעל דין עם אהבה ושלום כיון שלא נתעכבו ומיר
באו לשמוע את דבר המשפט לזה חמר לנו יתיר את הרבר
הזה תעשה שהוא שהרבר הקטן יבואו אלך את תעשה אחר
אין בהסכמתו ועצתי אלא המלך בגבורה והבה יהיה מסכים
על דרך ובהסכמת הבורא ית' תעשה ויכלת עמר וגם יש תועלת
שבכל הדיינים הקלי שרמי' הדיינים כל העם הזה כללות כל העם
שאלך להם דינים קשים ומרומים על מקומו של דין יבא בשלום
ובמישור כמו שכתבנו למעלה ובוה מתיעבב שאמר יתרו למטה
שמי פעמים המלך בגבורה שקודם אמר לו המלך בגבורה אם
תמנה דייני אחרי ואחר כך אמר לו המלך בגבורה אם יעכב
שהרבר הקטן לא יעפטו וולתך וזו תוכל לעמוד יואמי שמעתי
באו צרי' שיש את הדבר הזה תעשה שאמר לו יתיר אף על פי
שאם תראה שכתב ממך הרבר לעשות הסמי דברי' ללמד תורה
וגם לרן את דינם ואתה כריך למנות דייני' אחרים ממך אם את
הדבר הזה שתעשה הפני רברים אתה על ירך הוא בהסכמת
השכינה וכו' אלהים אז תוכל לעמוד בהסגח' אף על פי שדרך
טבע הוא נמנע. וגם כפי דרך זה אי אפשר מה שאמר וגם כל
העם הזה על מקומו יבא בשלום שאמר לו אף על פי שדרך
טבע יתרבה המחלוקת בהיותך אתה לברך דהמתך דין אחר
דינם מהטעם שכתבנו למעלה ממך בהסגח הבורא יתברך כל
העם הזה על מקומו של משה יבא אל המשפט בשלום ואהבה
רבה עד ירצה כפי הפטט שאמר יבא בשלום לרמו שמתוך
המשפט הם באים לעמוד השלום כי כלה לאיתמה ביה ולמדת
גדול המשפט שגורס קיומו של עצלם כמו התורה ולכן נתנה
המשפטים אחר הרברות לומר שהם סקולים. והנה בענין
המשפט כריך הדין לחדר הרבה אם להיות מתוך ברוך והוא
רמו ואלה המשפטים עם פסוק ולא תעלה במעלות וכו' אחז
במדרש רבה מה כתיב למעלה מהעבד ולא תעלה במעלות
על מזבחיו וכתיב ואלה המשפטים וכימה עמך זה אבל זה וכו'
ערוף

להקבה בודאי וקמה בדברי' הל סכמי סתתם שלא היה משב
משה ברוך אלא שעה אחת ומה שאמר מהבוקר עד הערב הוא
לדרשה טעמא שתיק להקבה אלא הוא אומר לו יתיר מדוע
אתה יושב לברך וכל העם נכב עליך מבוקר עד ערב והלא לא
היה יושב ברוך כי אם שעה אחת או פתים. ובעל הטורים כתב
שהל דקדקו הא ימורה דכתוב מהבוקר עד הערב ולא כתיב
מ: בוקר עד ערב כמו שכתוב למטה לכך דרשו כאן כאילו
נעשה שותף להבה במעשה בודאית סגברא בעצרה מאמר'
דהיינו הא דהבוקר והא דהערב. ומורי נל' פי' עם דקדוק
הכתובים שכלל הוא אומר וכל העם נכב עליך ולא אמר עמר
עליך והענין הוא שמה לא היה יושב ברוך לא שעה אחת ושאר
היני היה מלמד תורה ומצות אבל ראה יתיר את כל אשר הוא
עושה לעם כלומר שכל הענייני' בן הדין והמשפט ובין לימוד
התורה היה נעשה עליית בלבד ולכך אמר לו מה הדבר הזה
שהוא המשפט שאפשר ליעשות פי' אחרי' שאתה עושה גב מדוע
אתה יושב לברך לרן אית' שמתוך זה כל העם הבא ללמוד תורה
ממך הוא נכב עליך מבוקר עד ערב שהם כריכים להתעכב
ולחמתין עד שתגמר הדין כרי שתלמד תורה ומצות ומבאו
נכבים עליך מבוקר עד ערב שקבת היום נתעכבו עד שתגמר
הדין וקבת היום נתעכבו ללמוד. ולעשות דעתי נראה
דלמכל כתיב י' ג' משה לשפט את העם ויעמוד העם ומרכתי
ויעמוד נראה שהיו עומדי' ברב המשפט כמו שאמר ועמדו שני
האנשי' אשר להם הרייב וכו' ולכך הקטן כיון דכתיב ויעמוד העם
על משה מן הבוקר עד הערב נראה שיהיה משה שופטן מן
הבוקר עד הערב והם היו עומדים עליו מה אי אפשר כי תורתו
אימתו נעמית. לכך דרשו כי ויעמוד העם על משה ברבר
המשפט הוא שעה אחת והעלה עליו הקבה כאילו היה שותף
במעשה בראשית דכתיב ביה ויהי ערב ויהי בוקר. אבל
למטה לא כתיב וכל העם עמר אלא נכב עליך כלומר מעוכב
מבוקר עד ערב ולעולם שלא היו עומדים אלא שעה אחת שיהיה
עושה המשפט ושאר היום בלימוד התורה והי מעוכב' עם כל
היום ומי שיהיה בא ללמוד היה מתעכב עד שיגמר המשפט ומי
שהיה בא לרן ומבאו למטה שיהיה לומ' תורה היה נכב ומתעכב
עד שיגמר אותו פרק. והשיבו משה כי יבא אל העם לדרום
אלהים כי יהיה להם דבר בא אל' ופי' הרב הזקן כמוהו' ברב
ז'לה שיהיה לומר שאי אפשר למנות דיינים אחרים לפי שאין
לדין אלא מה שעיני ראות ולפעמים יהיה הדין מרומה ולכך
יבא אל העם לדרום אלהים כי הרבר בעצמו בא אל' והמעט'
כמו שיהיה ונפטו מה שעבר בין איש ובין רעהו בלא עדים
אין דן לחמתו כי ברוח הקדש נגלה אל האמת ואין לפי שום
דין מחמה. ולזה השיבו יתרו פגם לרבר הזה יש תק' שהרבר'
הקטן שהוא נראה דין מרומ' ביאל אלך והרבר הקטן ישפטו
הם ואחר תחיה ברומ הקדש שיש בך האנשים שהם הגומי'
ויראי אלהים ונפטו את העם בכל עת. ולפי' נראה לדרום מה
שאמר ונפטו את העם בכל עת מאי בכל עת. וכן לרדיק
מה שאמר את הדבר הזה תעשה דק' אתה הזה ומכלל דאכח
אחריתי וכן הלל אם כה תעשה. וכן מה שאמר וכו' אלהים
ויכלת עמוד שאם הכונה כמון שפי' רמי' זל בא המלך בגבורה
הוא מיותר שהרי כבר אמר לו אישך ויהי אלהים עמך ופרטי'
זל אישך ובעצה אמר לו המלך בגבורה. ועוד לרדיק מה
שאמר וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום. מה השלום
הזה ומאי על מקומו רמסין לומר וגם כל העם הזה יבא
בשלום. ועוד שבר הלל ילך בשלום. ועוד לשלום מבעי ליה
כמו ש' למדו ר' אל שאמר אדם לך בשלום אלא לך לשלום.

דרוש ראשון לפרשת משפטים עט

ערוך על כהנים היתה מגולה והרי כתוב ועשה להם מכנסו
בר לבנות בשר ערוה אלא אמר ר' אבהו כהן שהיה הקדוש
בדוך הוא את הכהן ס' טלל יהיו פוסעין פסיעות גמות עד
המזבח אלא יהיו מהלכים עקב בכר גורל כך הזהיר הקדוש
בדוך הוא את הדיונים טלל יפסעו פסיעות גמות בריך כלומר
מילכך בבחנת ומתוך ויט לרקדק ברברי חזל' סהקטו כ' קוסית
ולא תירכו כי אם אחת מהנה וקוסית וכי ערוך טל כהני מגולה
ערוך במקומה ונראה לעד טלל' באו לתרץ קמיסת המשפטים
עם פ' מזבח עיתור היה צורך לטמון המשפטים אל הרבנות
ס' מה אלו מסייף אף אלו מסייף ולתרץ זה הקטו עור קושי אחר
עמקו יתבאר עמיהם דכי ערוך טל כהנים מגולה טהא
אמר אשר לא תגלה ערוך והא כתיב ועשה להם מכנסו בר
אלא חז' אבהו טכנת הפסוק להזהיר על פסיעה גסה וקרא
הכי קאמ' ולא תגלה בציצות על מזבחי אף על פי שאין לחוש
מטוה גילוי ערוה כי כיון טיט לכס מכנסים אף בזה חטט זהו
שיאמר לא תגלה ערוך אשר באמת אף לחטט כלל שתגלה
ערוך מכיון טיט לכס מכנסו בר ועכ' לא תגלה במעלות
דהיינו פסיעות גמות במזבח ומתוך ליה ואלה המשפטים גס
כן תטיס לכס הדיונים טלל יהיו פוסעים פסיעות גמות בריך
והנה דרשה זו אינה נדרש' לא עכשו טרדטנו פי' אשר לא תגל'
ערוה טאינו כפי המזבן פן תגל' ערוך כי אלו היה פירוטו כך
חטט פן תגלה ערוך ולכך הזהיר טלל יעלו במעלות אז
לא היינו יכולים לדרוש על הדין הבקי ומזמחה טלל יפסיע
פגיעה גסה בריך ררוקא ארס הדיוט טיט לחוט בו פן תגלה
ערוך ומזמחה טיט טיט טיט בריך הנהר טלל יפסיע פסיעה
גסה חבל הדין הזמחה לא היתה לזוז וכי ערוך טל כהנים
תגולה טיטא הכתוב פן תגלה ערוך בוראי טיט לך להבין
בשירט הפסוק פטט מחורט טהזהיר אף על פי טיט להם
מכנסים והם מוכנסים אשר לא תגלה ערוך כלל עכ' לא
יפסיעו פגיעה גסה אם כן גס אלה המשפטים תטיס לכס
טיונים המזמחה אשר הם מוכנסים טלל תגלה ערוך
לטעות בריך טיהו מתונים ולא יפסיעו פסיעה גסה בריך ונזה
מזקדק מ' אזר לא תגלה דהילל ולא תגלה ערוך ונכח
לעד וכתב בעל הטורים טק צך רייכס למזבח למור טהמעמד
דין הגון האילו בגה מזבח הפך ממי טמעמד טאינו הגון
טהא כאילו נטע אטרה חכל המזבח - גם כריך הדין
למקור הדין לאמתו ולחיינו כשולחן ערוך לפני הבעלי דינים
טמאמר אשר תטיס לפנייהם ולא אמר אשר תרבר להם לשי
מכרך טלל יבעוט ככנס ורבר להם קמות אלא יסר
הדין לפנייהם במחת - וכרבר הזה גגב אבטלוס את לב
אטו ישראל הבאים אל המשפט כי הוא היה משפיל עממי
כגדס ומדבר להם רכות כרכיב מי יטימי טופט בארץ
וכי - והכרקותי - פי' הייתי מדקדק ברינו להוציא משפט
לאמורי דרך בריך ארנוף ולא יכא משפט מעוקל - והרב
טויהי אכרבל אל פי ככתובים הללו טאבטלוס הטתל
להכחף לישראל ולמטכס אחריו ברברים רכות - וזה
בחר בעה דרכים אחרת טהיה מטכס בבקי ועמד על יד
אטער דין בית המשפט טקרא טער כרכיב אל הזקנים
הטערה - ויהי כל איש אשר יהיה לו ריב הבא אל המשפט
היה טואלו מחיזה עם אחיה כרי להראות לו אהבה רבה
טהיה רורט בכל ענייניו לרעת את טלמו וטובתו הדרך
הטי מהפיוס טהא אומר לכל איש אשר לו ריב ומשפט
היה רריך טטיס ונטטיס שרוט דרך ענה היה מיועץ
אוחס ראה והתקן רברך טיהי דברי' טנטיס ונכוחים

הדרך הטלמי טהיה מתלונן על ענייניו ואמר כד לי עלך
כי טומע אין לך מאת המלך כלומר אין כאן טופט טיטמט
טעמתיך כהוגן וזהו לאמת המלך ומאחו היה הרבר
טעלמ' מוטל רבר המשפט ולכך אמר מי יטימי טופט
בארץ טלל היתה כוונתו למלך אלא להיות טופט תחת
אבתי - ואמר טבהיתו טופט יעשה טני דברים הבונים
האל' טלל טופט עי' אכטי כי אם הוא בעצמי חט ועלי יבא
כל ריב טהייתי אזי בעצמי טופט - והטסת טיהקור הדין
להוציא לאמתו - וזהו הכרקותי - והדרך הרביעי מהפיוס
הוא בקרוב איט להפתחות לו היה מקטן עממו ולא היה
מקבל עליו טרהי - והראשונים זל פירטו בעצמ' טהיה
אבטלוס אומר לאיט אשר לו ריב - מחיזה עיר אתה
אם מעיר ומרינת המלך אתה מה נטיס גורליך טיטא פנים
אליך ומטפטיך לאור יכא - והוא היה מטיב לפי תומו
מאחר טכטי ישראל עברך כגן מטבט רחובן או טמטן -
אז היה אומר לו ראה רברך טוכס ונכוחים ועכ' טומע
אין לך מאת המלך כיון טאין אתה מטבט המלך טכט
יהיה טאילו זכית להיות מברי טכטו אז היית יוכא זכאי
ברך לפי טאיס ריכס את הדין על האמת אלא לקרב
את הקרובים אליהם וכך היה אמר מי יטימי טופט בארץ
טלל הייתי עושה כטאר הטופטים טהס מוכס את קרוביהם
אלא עלי יבא כל ריב והכרקותי כלומר לא זכעתי בין
ארס לחבירי טלל הייתי מענות את הדין אלא גם אם יבא
עלי על עצמי ממט טיהיה לאחר דין עמי לא הייתי רואה
לעצמי זכות אלא והכרקותי לבעל דיני טכגדי אף על פי
טהיה כגבר עכמי ממט לפי טאי אהב מטפט בכרקיניא
הדין על קו היסוד - וכטטמט בני ישראל ענין המשפט
טכך היה טופט בכרך אז נטו אחריו ונחרו לירבך
באבטלוס לפי טהמשפט היסוד הוא עמוד הימי טמקיים את
העולם כמו טכתבט ונמדדט חזל' למה נכמכה פ' דינים
לפי' מזבח למור לך טתטיס טנהרין חכל המקדש וכפי זה
יתבאר לעד פירוש ואלה המשפטים אשר תטיס לפנייהם
לפי המזבחות הא' בפרטה סלמעלה מזבח אבנים ומזבח
אדמה טהם היו בעזרה וגם הסנהרין היו טס בעזרה כרתין
טט לטסת הוטט וכי טכדרוט לטכת העץ לטכת הגולה
לטכת הגזית טסס טנהרין גרולה יטטבת וכי הרי מקום
הסנהרין חכל המזבחות טבעזרה עוד לחול אשר לא תגלה
ערוך והרי קו' אם האבנים טאיס רואות וטומעת הקפיד
הקחט בריך הוא על ביזוס קו' לברי ארס טלל תלולו בט וכטי
זה איט אבאר טמיכות ואלה המשפטים טרימנו טו זהו טאמת
חזל' חטולא תגלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוך
ואלה המשפטים תטיס ותרין קו' לפנייהם טל בני ארס המקפידים
על ביזוס וכטי זה ואלה המשפטים הוא כאילו אמר וזה הקו
והמשפט תטיס לפני בני ארס ואמר כי תקנה עבר עברי
הכונה למור טזה טאתה קונה לעבור אותך ככר הוא עבר
להקדש כריך הוא וטטרו קודס כרכיב כי עברי הט אשר
הזכתי אותם ממכרים וכיון טכך באותם טט טניס טל העבודה
יעבור לו' טיה ואינו כן חורין ליכטל ממזכותו יתב' - ולא יעבור
כתס ולא אמר יעברך ו' טניס לרמוז טהא מחייב לעבור
עבודתו להכה באותם וטניס וטבטיית יכא לחפשי חטט ולא
אמר יכא חטטי לפי טערוך אחריו טתלוס הטט טניס הוא עבר
להכה ואינו חפשי מארון עולס לזה אמר יכא לחטטי חטט בענין
החירונו טתלנו ברמים יכא חטט חכל בטעבוד הנטט אינו יוכא
מעבודתו ית' עוד אמר יכא לחטטי לתקן עממו ולהכין חירות
יך א 14 1 נחטטיית

דרוש ראשון לפרשת משפטים

והפסוקים לפסוקי חפשי מהמנוח ורמו עור
לומר שם שנים יעבר דכתי' יעבר וקריון יעבור לומר שהקונה
עבר עברי קנה ארון לעמנו וזה שם שנה יעבור העבר
לארון וכפי האמת יעבר יהיה עובר העבר מן הארון שהנה
ארון לעמנו ובמדרש אהל על פסוק ואלה המשפטים דר אמר
יראת ה' טהורה עומדת לעד מהו כך אתה מוכח אדם שונה
מדרש הלכות ואגרות; ואם אף ביראת חטא אף בירו כלום
משל לאדם שאמר לחבירו יש לי אלה מרות של תבואה יש לי
אלף מרות של סוף ואלף של יין אל חבירו יש לך אפיקראות
ליתן אותן בהם אם יש לך הכל שלך ואם לאו אף בדרך
כלום כך אדם שונה הכל אמרו לו אם יש בדרך יראת חטא
הכל שלך שנאמר והיה אמונת עתך וכו' יראת ה' היא אוצרו
לכך נאמר יראת ה' טהורה והנביא צווח ביום במשפט תפדה
ושבית בצדקה • ויש לדרקך במאמר זה קשר דרשה זו
של יראת ה' טהורה עומדת לעד עם פסוק ואלה המשפטים •
והיכן רמזו כאן כל ענין זה • ועוד קשה מה שהקשו מהו
כך כי מה נקרא לרזל בפסוק יראת ה' • ועוד כריך לדרקך
מה שחזר ואמר לכך נאמר יראת ה' טהורה שמה כחומר לו
עכשיו • ועוד כריך להבין מהו זה שאמר והנביא צווח ביום
במשפט תפדה שאין לו שייכות כאן כלל:

וגראה לעד רזל באו לתרץ למה לא כתבו פרשת
ר משפטים תכף לאחר הרבות והפסיק באמצע
לזה אמר יראת ה' טהורה עומדת לעד כלומר בא וראה הסדר
שדרר דור פקודים אמר תורת ה' תמימה • פקודי ה' ישרים
ואחר כך הזכיר היראה ואמר יראת ה' טהורה • ואחר
כך הזכיר משפט ה' הרי שהזכיר המשפטים אחר היראה וכן
תורתנו הקדושה הזכיר את המשפטים אחר שהזכיר את
היראה • ונראה לי שנתמנה היראה במה שכתוב לאחר
הדברות ויאמר תמה אל העם אל תיראו כי לבטבור נסות
אתכם וכו' ובעבור תהיה יראתו על פניכם • הרי לך כאן

הפדר שעשה דור פקודים הזכיר התורה בעפרת הרברות •
ואחר כך הזכיר היראה שתהיה יראת ה' על פניכם לבלתי
תחטאו ואחר כך הזכיר המשפטים כמו שנאמר שם אחר
היראה משפט ה' אמת • ועכשיו הקשה מהו כך כלומר
כדין אני כריך לרש בכאן ובסדר שעשה דור למה כן
שהזכיר היראה אחר התורה וקודם המשפטים לזה הביא
משל למי שהיו בידו אלף מדות וכו' כך אדם שנתמנה מדרש והלכו
ואגרות אם אף בירו יראה שהיא האוצר אף בירו כלום ולכך
לאחר שהזכיר התורה והדברות שכלולים בהם כל התורה
והמכות הזכיר מיד היראה שהיא האוצר המחזיק את הכל
לכך נאמר יראת ה' טהורה עומדת לעד עכשיו בפסוק
שאמר יראת ה' טהורה עומדת לעד הכונה שרקק עכשיו
בפסוק שאמר יראת ה' טהורה עומדת לעד וכי התורה גם
כן אינה עומדת לעד וכן המכות הם נכחיות לעד ולמה הזכיר
ביראה בלבד עומדת לעד אלא הכונה שיש בידו תורה
ומכות וגם יראת ה' טהורה אז היראה היא עומדת ומחזקת
לעד את התורה והמכות כי כיון שיש בירו אוצר שהיא היראה
הוא מעמיד ומחזק כל שאר הדברים בתוכו ואף מה שאמר
עומדת לעד אף הכונה לומר שהיראה היא קיימת לעד אלא
פי שהיראה שהיא האוצר מעמדת ומחזקת בה את התורה
ואת המכות עוד אפשר לי לומר שמתחלה בשאמר מהו כך
הקשה לו דרקוק זה בפסוק שאמר שהיראה היא עומדת לעד
והלא גם התורה והמכות הם עומדים לעד לזה הביא המשל
דרש שהיראה היא האוצר ובחוכה זו אמר עומדת לעד

כלומר שאוצר היראה היא מעמדת ומחזקת בה כל התורה
והמכות כמו שכתבנומה שאמר לכך נאמר יראת ה' טהורה
הוא דרקוק אחר שיש בכתוב רלא סייך ביראה לומר טהורה
דבשלמא בתורה; ובמנות יש לומר ברה וטהורה לומר שהיא
תורה ומכות לפניה שאין בה שום פנייה אחרת אבל בענין
היראה פנייה שהיא טהורה כיון שהיא יראת ה' לא סייך
הכא פנייה אחרת וכפי הפסוק מבארים האחרונים אל שיש
יראת העונם ויראת הרוממות ואמר טהורה לרמזו על יראת
הרוממות שאינה מזר העונם • וכל זה איננו שיה לרזל כי
כל אופן יראה אפילו מזר העונם טהורה היא נקראת •

ועכשיו כפי ררכס כתבארה הכונה שאמר שלמד האדם תורה
כריך שתהיה בירו יראה כרי שתהיה אותה תורה טהורה
מלכלוך חטא ואשמה וכוונ שכתבנו בעבור תהיה יראתו על
פניכם לבלתי תחטאו וכיון שיש בירו יראה אז התורה היא
טהורה מזר חטא ואוצר היראה מעמדת ומחזקת לעד את
כל התורה והמכות • אמר עוד והנביא צווח ביום במשפט
תפדה לפי שהוקשה לו שפני זה היה ראוי לסמוך פרשת
דינים והמשפטים אחר שהזכיר היראה ואמר ובעבור תהיה
יראתו על פניכם שם היה לו לומר ואלה המשפטים שזיה
הסדר שעשה רוד להזכיר התורה והיראה והמשפטים ולמה
הפסיק בפרשת מנחה באמצע לזה אמר והנביא צווח ביום
במשפט תפדה שרמז אף להזכיר משפטים אבל ענין
המנחה שהוא בכיון שמכר על חטאת ישראל לומר כי בביט
המשפט יכוננה עליון כמו שאמר ביום שהוא בית המקדש
שמקרביו גם הקרבנות על גבי המנחה במשפט תפדה
ולכך אמר ענין המנחה והמך לו ענין המשפטים שמקיימים
המנחה וזו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם שיש לדרקך
כיון שכל הדינים מדברים בלשון חזיר כי תקנה עבר עברי
וכו' אם כסף תלוה את עמי וכו' למה דבר כאן בלשון רבים
ואמר לפניהם:

אמנם פי הכתוב לדעת חז"ל הוא ענין המשפטים תשים
ותקשר לפניהם לפני המנחות שהזכיר למעלה
מנחה ארמה ומנחה אבנים לפי שאין מתקיימים המנחות
והמקדש אלא במשפטים כי כן הביא צווח ביום שהוא מקום
מנחה במשפט תפדה ולרמזו ענין זה הנסמכה פרשת דינים
לפרשת מנחה • ועכשיו נבא לביאור המאמר שהצענו
תחלת הסדר ולבוא ער תכונתו • יש לדרקך רלא רישיה
סיפיה פתח ואמר הענין הוא להקדוש ברוך הוא כשעושה ריח
באומות העולם ע"א וסיים לומר הענין להקדוש ברוך הוא ונתנו
לישראל • ואם הוא פי אחר הי"ל דבר אחר • ועוד לדרקך
שאמר אמתית ביתן הענין להקדוש ברוך הוא כאילו ח"ו יש זמן
שאין לו הענין והנבירה • ולכאורה יש לומר שאין הבריות
מכירות עצמן ופלאותיו יתברך אלא בצעה שהוא עושה דין
באומות • ועוד קשה מה שאמר על ידי שפגמא נבוכד
כאזר וכו' שזה אינו אכזר לענין שלמעלה כי מאי כפיקא לן
אם נענש בענין הבאיה או בענין אחר זולתו • ועוד קשה
כפל שני אמיתות הללו אמר הקדוש ברוך הוא למה סדסיה
וכו' אמר הקדוש ברוך הוא מעט מלכות מהכל נראה דבר
אחר וקצת ריקוקים בלשון המאמר שיתבאר בענין •
וכן קשר השאלה ששאל ומה אתה כוננת מישרים כי אף
בתחרסה עכשיו • וכן קשר ורמז פסוק זה עם ואלה
המשפטים: ונראה לפרש שבא לתרץ למה נסמכה
פרשת דינים לפרשת מנחה ש"א הראוי היה לכתוב
אחר הדברות לזה הביא פסוק ועוז מלך משפט
אהב

דרוש שני לפרשת משפטים

פ

אלהב אתה כוננת מישרים שכפי שיטתם מתבאר אתה כוננת ישרות לאוהביך שעל ידי המשפט הם באים לירי שלום וכפי זה מתיישב המיכות של המשפטים עם פרשת מוצב מידוע מהמזבח היה מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כי בקרבנות שמקדשם על גבי המזבח מתכפרים עונותיה והם מושלמים להקבה אשר הקדוש ברוך הוא כבר תיקנתי המזבח כדי לעשות שלום ביני ובין ישראל ואלה המשפטים תקדש לפני ישראל כדי שיהיה להם גב שלום בין אדם לחבירו שמתוך המשפט הם באים לירי אהבה ושלום ואפס לדרוש גם כן תשים לפניה מלפני וישם לך שלום רהימי בענין המשפטים תשים השלום לפניהם זו היא כוננת המזבח ועכשיו נבאר היצעת רבדי חזק שהם הקדוש בפסוק ועו מלך שהילל ועו ומשג למלך ואם האכונה היא לומר אף על פי שהעו והגדלה היא למלך מלכי המלכים והעו לעשות מה שחפץ כי מי יאמר לו מה תעשה ממ משפט אהב וכל משפטיו כרך ואמת עריך קשה סך הילל ועו למלך ומשפט אהב ועוד קשה מאי משפט אהב ררתי לומר משפט אהב ולזה דרשו אימתי ניתן העו להקבה וכו' והעברך הוא כי הבה חפץ בטובתן של ישראל ואם כל עת ישיג רוצה שיחזרו בתשובה ואיך חפץ לחייבם כי הוא כושף עון ועובד על פשע כמו שדרשו רבותינו זל על למנחם זמרו למי שמחזיק אותנו ושמח בבוהג שבגולס כשמצחיק את האדם הוא עובד והקבה עמו אחר הבה נכחתי לדור המבול ודור הפלגה והפסדתי ומשה נצחתי וכסכרתי רכתיב לולא משה בחיורו השיב חמתו מהשחית ואם כן הקדש ברוך הוא אינו רוצה להראות את גבורתו וירי המזקה על יד כמו שעושה באומות כי יפקוד עליהם בחרבו הקשה ורצה לכנח אותם אלא לישראל רוצה שיכנחנה וזה סדרנו במזבח אימתי ניתן העו להקדוש ברוך הוא שמתייחס העו והגבור להקדוש ברוך הוא והכונה לישראל שכב וכול נתן להם העו והגבורה שינכחו אותנו והוא נכבד בכך ושיעור הכתוב כך הוא ועו מלך כלומר מתייחס העו למלך המלכים הקדוש ברוך הוא אימתי בפעם שהיא עושה משפט באומות ולכך לא אמר ומשפט לפי שהיא גזרת הכתוב אימתי עו מלך שהקדוש ברוך הוא מתגב בעו וגבורה ופירם ואמר משפט כעושה משפט באומות ולמי כתבו לישראל אשר אהב והוא רמז במס הכתוב אהב שהם ישראל רכתיב אהבתי אתכם אמר ה' ולא אהב ולא אמר אהב לומר למי שאהב נתן הקדוש ברוך הוא העו והגבור שיכנחנה וכפי זה מלת אהב כדדעת בב' שנים שהקדש ברוך הוא אהב משפט ונתנו לישראל אשר אהב ומה שלא אמר ועו למלך להקדוש העו רכר עכתי בני יתבר' ואפילו בפעם שאינו עושה משפט לו העו והמזרה לכך אמר ועו מלך כלומר העו הוא עמו בני יתברך ואימתי הוא מתגלה לעיני הבריות שהכל מכירים בעמו ובכפלותיו בזמן ששעה משפט ועוד הוא כדדע בפנים אחרות העו של המלך מה והמשפט אשר אהב נתנם לישראל אשר אהב והביא ראיה איך לבט העו התאזר בגבורה כגור האומות ומבדקם לכנחם שהרי נכבד כאשר באה אליו הרעה על שנתגאה כנגד הקדוש ברוך הוא ולא פי מעט הכדקה שמעט שאם כן היה ראוי להתרות בו ייאל או להזירו פעם אחרת כי פעמים שלש עם גבר מתוך הקדוש ברוך הוא אפנומנינו שנענש מיד זה היה על

שכתגאה שאילו היה על פעשה עמו אלוה או על עמנו עמו מן הכדקה איך מחזק ראיה שהקדוש ברוך הוא מתגבר בעונו כדי לכנחם דשאחי התם שנענש בחטאו אשר הוא אכל נענש על שנתגאה כי יודע הוא מה שאמר אעלה על במותי עם ארמה לעלות ועשה עמו אלוה וגבר עליו מן אשף לך טרדן ובכיל העכה סיעץ אותו רחל לרחם על העמים ביתה שארית פליטה בארץ ולקצת ירחק תדי עמר מעט קל יאמרו העמים מבקשים לחס חוקם ואמר הלא דא הוא בכל רבתא די אלא כמייתה ליקר הדריוכו ועכשיו התחיל להכיר כבודו יתברך שמקודם החזיק עמו לאלוה מלך בשמי ובארץ ועתה הכיר בגבורתו יתברך כי גרול מעל עמים כבוד ה ולא אמר עכשיו אלא דא הוא בכל רבתא די אלא בניתי ליקר הדרי וממ אמר לו הקדוש ברוך הוא למה פרומה ערוך אתה עמד בגאונה ואם אינה כל כך ככתחלה עכו נתגאית ואמרת ליקר הדרי ועריך איך יודע שהכל שלי כי אני המגביה לסבת המשפיל לראית בשמים ובארץ ואתה מייחס מלכותך על בכל ואמרת ליקר הדרי וההור וההדר הוא להקדוש ברוך הוא כרכתיב הור והדר לבסת זהו התרעמות שנתרעם עליו הקדוש ברוך הוא ובא לפרס העונם שכענש שאמר לו הקבה מעט מלכות שנתתי לך משלי הוא פייסית סיתמעט מלכותך ומן אשף לך טרדן זה היה משלי כי ממני יכא הדבר על שנתגאית וייחסת לך המלוכה עוד ירצה עם יחזול שנכבד כאשר שפס לכבוד ה' כשכתב סמריב שלמא רבא לחזקיהו ושלמא רבה לאלהא רבה ואזר נכבד כאשר כלום מקדימין כבוד העבר לרבו והלך שלמא פסיעות ובא גבראזל והעמיד השליח הדי שלא ירז נכבד כאשר יותד ויקבל סכר כי בשכר שלש פסיעות שפסע זכר למלך הוא וכו' וכן גם וזהו שאמר באף מעט מלכות שלך זה שנתמעט מלכותך שלא כמקד ית מלכותה דרור זה היה משלי וממני יכא הדבר למלך לעכב השליח ואת אמר ליקר הדרי שאותה מכנה המלכות וההר לעכמך הרב שכתגבל הקבה בעו וגבורה לכנח לכבוד נאמר על שנתגאה כי על פעשה עמו אלוה כבר חזר בו נתן הגדלה להבה אלא שהבה לבטע וגבורה לכנח מי שמתגאה באומ' מה שאף כן בישראל כי הגבורה והיכוח והמשפט שלו ונתנה לישראל אשר אהב ועכשיו הוקשה להם לפי זה שדרשו מלת אהב מיל נתן העו והמשפט לישראל אשר אהב אם כן מה תל עור אתה כוננת מי שרי משפט וכדקה ביקר אתה עשית סכבר כדמ זה בזמ משפט אהב שנתנו לישראל לזא סבא להודיע מעלת וסבא המשפט אתה כוננת ישרות לאוהביך עמי המשפט הם באים לירי שלום וכפי שיטה זו אמי אבאר מה שאמר הכתוב ה' עו לעמי יתן ה' יברך את עמו בגלום כלומר שהעו המתייחס להקבה רכתיב ועו מלך משפט נתנו לעמו יע' וה' יברך את עמו שמתוך המשפט והנה רבינו להקדמותינו שעומר המשפט הוא כולל האמת והשלום ומתוך המשפט יברך האמת עמו בגלום בילא :

דרוש שני לפרשת משפטים

מדרש רבה אה חמששטים מה כתיב למעלה מן הענין ולא תעל במעלו וכו' ואלה המשפטים מה ענין זה לזה וכי ערותן של כחתי חית' מגול' וחרי כתו' ועט' להם מבנסי בר לבסו' כשר ערר' לא אמר' אבנא בשם שהו' ז' ה'כ' את הכתג' שלא יחיו פוסעי' פסיעו' גסו' על גבי חכוכה אלא יהיו מחלכין עקב כבוד גדול כך חזקוני יר ב 14 2 חקדוש

דרוש שני לפרשת משפטים

הקדוש ברוך הוא את חיינו שלא יפסיעו פסיעות
גסות ברין :

ידוע

הוא שהמטעם הוא מסכן העולם כרכתיב מלך
במטעם עמיר ארץ ירבה כי מלך המלכים הקדוש
ברוך הוא במטעם מישראל עושים יעמיד העולם ולכך נכטונו.
ברכר המטעם לפי שאם תרומת יהודה הדין שפורסם עכמו
מלית דין אחת לאמתו יהרם ביינו על עולם כי זהו מאמר
התנאי על ג' רברים העולם עומר על הרץ ועל האמת ועל
השלים ואפשר לומר שכולם תלמים ברין בהיות דין אחת
לאמתו אחת מארץ תכמת ואיש על מקומו יבא שלום וזוהי אני
אבאר מאמר הזל במ' רבה ואלה המטעמים הה' ועו מלך
מטעם אהב אמר להם משה לישראל הרי נתן לכם הקדוש
ברוך הוא תורתו אם אין אתם עושים את הדינים נוטל
תורתו מסם למה שלא נתן לכם הקדוש ברוך הוא את התורה
אלא על מנת שתעשו את הדינים סגמאר ועו מלך מטעם
אהב ואם עשיתם את הדינים עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר
לכם בתי דינים סלכס סגמאר ואשיבה סופטך כבראשונה
מה כתיב אחריו כיון במטעם תפדה יש לרקרק מה הוקמה
לחול בפני הכתובים הבאים כאמר שאמר יהי ועו מלך ועין
כיון סהם ג' עמור עולם איך היא תלמה התור' במטעם שאמר
לא נתן לכם התורה אלא עם שתעשו הרבים : ונראה לעי
שהוקמה לחול י' ואלה המטעמים עם פ' מזבח ועור דקיל
סבת ודינים במרה אפקור ואיך קודם היה ראו לומר פ' ואלה
המטעמים ואמר הך פ' הרברות לזה הביאו פסוק ועו מלך
מטעם אהב שיש לרקרק בו דרך הילל ועו מטעם המלך אהב
אמנם בא הכתוב לומר שהעו סהיה התורה מלך המלכים
הקדוש ברוך הוא נתנו לישראל בעביל סמטעם אהב וכיון
סנתן הדינים לישראל נתן להם גם כן התורה וביאור הענין
כיון סכתבו סהמטעם והרץ מעמיד העולם ואמת וסלום
סיהם הב עמורים אחרים אייכה ביה ברבר המטעם והתורה
גם כן היא קיימו על עולם ואם כן תוליס רבר המעמיד העולם
סיהא התורה במטעם סמעמיד העולם ואם אין מטעם קרוא
איש תרומות יהרסנה ואיך נתת להם התורה שיש בה קיימו
על עולם כיון סיהם מחריבים והורסים ביינו על עולם כביטול
הרץ והמטעם חסיה ועו מלך העו סיהא התורה על מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך הוא תלמה עתיתה במטעם ואהב הרץ
והמטעם לתלות בו כתיבת התורה יתור מהב' עמורים אחרים
האמת והשלים אף על פי סאתה סכנת הישרים והיינו מיערים
כל מעבל טוב האמת והשלום אתה סכנתם להעמיד עולם מת
לא תלה כתיבת התורה אלא במטעם ואותו אהב מכלם לפי
סמטעם וברקה ביעקב אתה עשית יר' כי בהיות נהג מטעם
וברקה ביעקב אתה עשית גם את האמת והשלום כי בכלל דין
אמת יש אמת יש סל' כי מתוך הרץ אש על מקומו יבא שלום
או יאמר חרע למה מטעם אהב יתור מכלם סתלה עו התורה
בו לפי סאתה סכנת מיערים סה האמת והשלום בכלל מטעם
וברקה ביעקב אמר אתה עשית כי בכלל המטעם יש אמת יש
סלום ולכך תלה כתיבת התורה במטעם רבולה איתמה ביה
עוד יש לפרם עם מחול סאמר בסרבה הקדוש ברוך הוא ליתן
תורה לישראל קטרג המלכים ואמת תנה הודך על השמים
ואמר להם וסי מטעם ומתן יש סיהם מה סתיב בה לא תגמב
לא תרפח וכו' הרי שלא נתן הקדוש התורה לישראל ולקחה
מהמלאכים אלא בטענת הדינים והמטעמים סהרי אין מטעם
ומתן כתיבה ואם הם יקבלו התורה במצאו כל מטעמי הישרה
בעלים כי אין כתיבה ריני גיבה וריני ממונות וריני ריניה

וכוונתו בס' אש לא נתן לכם הקדוש ברוך הוא תורתו ולקחה
מהמלאכים אלא עם שתעשו הדינים הלא שייכי במלאכים והם
קאמר קרא ועו מלך העו סהיה התורה על מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא סכנה לישראל הוא מעני סמטעם אהב ואין
הדינים מהגים במלאכים כי אם למטה לכך אתה סכנת
מיערים רבר יוסר ותסובה נכמה למלאכים וזו היא התסובה
מטעם וברקה ביעקב היא שייכה ונהגה בבמי ארם ואמת
עשית ונתת התורה מתוך תסובה זו ולכך אמר משה אם אין
אתם עושים את הדינים נוטל התור' מסם כי אין עור פה להסיב
למלאכים כיון סאיכסם עושים את הדינים וכי תאמר הרי בית
המקדש עתיד ליחרב והסנהדרין גלתה ממקומה ונגלו ריני
כעשות ואי אפשר לנו לעשות הדינים לז' אש עשיתם את הדינים'
כלומר מה שיש בירכס לעשות ולקיים כגון ריני ממונות וריני
איסור והיתר עתיד הקדוש ברוך הוא ליחזיר לכם בתי דינים
סלכס סהם הסנהדרין ללסכת הבר' במקומן וזו הדין למקומן
סגמאר כיון במטעם תפדה ירבה כיון סהיה מקום מוסב
הסנהדרין יסוב לאיתנו כוכות המטעם סאתם עושים מהדינים
שיע בירכס לעשות כיון הזה ולכך בסמה פ' ריניס לפ' מזבח
כי מקום המטעם כיון הנה אכל המזבח סמם היתה לסכת
הגזית כדתקן ולסכות היה בעזרה סברוס לסכת העץ לסכת
הגזית וכזאת המטעם יסכן ס' מקו המזבח אש וזה המטעם'
סיהם הסנהדרין תמים לפניהם סל המזבח הנו' כפרסוק
מזבח אבנים מזבח ארמים וסמוך להם לפי סכוכות המטעם'
כיון תפדה ויבה המזבח בעה ורקרק לסת המאמר לומר אש
אתם עושים הדינים לרמוז סאף על פי סיתתם הדינים קודם
התורה במרה מת' סס כיתנו למוך וכאן נכטונו על עשיתן וזו
אפשר סתהיה כונה אחרת בפסוק ועו מלך מטעם אהב אש
סהמטעם קרסלעו סהיה התורה מת' עו מלך סהיה התורה
כזה סתלה ואמר כך מטעם אהב לפי סאתה סכנת מיערים
והרבר היסר הנה בעסיה סקורס יעמו התורה ואיך כך מטעם
וברקה ביעקב אתה עשית כי המטעמים יעמה אותם הארם
בהקדמת התורה ולהיות המטעם רבר כתיב סאל סלמה
המלך ע' מאת הקדוש ברוך הוא לב יורע לסכת מטעם סגמאר'
ונתת לעבדך לב סומע לספוט את עמך וכוה אבא לביאור
המטעם סעשה סלמה בענין הב' צמת אסר עמת לפניו לתת
פני האריות לסלמה איך לא ספק הרץ סהמכיא מחשבת עליו
הראיה וכיון סהיה סתחת מחזקת כהלך היא אמו ריני היא למא
דאמרו בגמרא מ' כבורות פ' אחר סהפקיר טלה חי אכל
בעל הבית ויש לבעל הבית טלה אחר חי ומת אחר מהן הדי
המפקיד מציא מחבירו עליו הראיה ומעלת חזקת בעל
הבית אף על פי סטעין ספק ונראה לעי עם מה סאתה
בתוספת פ' הסואל רטעמא דהתם הוי מסוס סהיה מחזוק
בעל הבית בטלה חי מעיקרו וכוה יש לנו לרקרק בענין
הנשים הזנות סאתה האסה המכזיבה מעברתה כי ארוני
אני והאסה הזאת יסבות בבית אחר ואלר עמה כבית ויהי
ביום הג' ללריתיתלר ג' האסה הזאת ואמת יחדיו אין זר
איתנו בבית זולת סתים איתנו בבית וקמה ריני סרד לכתובים
הללו סכך הילל סתחלה איני והאסה הזאת יסבות בבית ח'
ואמת יחדיו אין זר איתנו וז' עמה בבית ויהי ביום הג' ותלר
גם האסה הזאת ולמה לא הזכיר סהיה יחדיו בבית אין זר
איתם אלא אחר יס הג' סילדה סברתה לכך איני אמר סאתה
האסה כתיבה טעם לסאלתה כיון סלא ידמו דין זה לומר
סהלר בחזקת המחזוק בו והמוציא עליו הראיה לכך ררקרק
דבריה לומר ואמת יחדיו אין זר איתנו בלדת האסה סתית
והענין

והענין

דרוש שני לפרשת משפטים

פא

והענין הוא כי כשילך האשה הראשונה הן כחה וכן כחה חתה בבית וראיה בנות כיוצא בהן והחזקה לה ונולד בעיני כל הנשים אבל בלית האשה השנייה לאח ג' ימים הן שתיקה יחדיו ואין זר אתם באופן שלא תנחל לה ולר בעמי הבריות היא ידע בלית חבירתה כן ולזה סינן דברי ואמר ויתלך גם האשה הזאת ואחמך ויחדיו אין זר אתה וזלתי עתים אנחנו בבית לוח' סבלר' חבירת' לא היה פוס אחר שראת אותה יולד' כן וכמל' לפי זה כי הראשונה הוזקה לה ונולד חי בפני הבריות אבל השנית לא הוזקה לה ונולד חי כי הן זר אתם ולא ידע בלריתה רק הראשונה שהעידה לה פילדה ומפיה היה חי והפע שחמר פילדה ולר חי הוא הפה שחמר פסכבה עליו ומתוכו ספק אין חזקה השני' חזקה והולך החי הוא בחוק' מי שהחזקה לה ולר חי עתה לא אמרו במשפטי העלה אבל בעל הבית שהוא בחזקה בעל הבית אלא מפני שהחזקה לבעל הבית' טלה חי מעיקרו ולכך אמר שלמה עה חילו החזקה ונורה על זו העמית בפני הבריות שראו לה ונולד חי מעיקרו היינו ממימים את הולד החי בחזקה השנית כיון שהוא בידה והחזקה בו והיא הראשונה מוציאה ועליה להביא ראיה פכה: החי אבל זאת אומרת זה בני החי דהיינו השני' שמוחזקת בו פכס' ויובאה בטענה וזאת הראשונה אומרת לא כי בכך המת שמעולם לא החזקה לך ונר חי כי אם על פי וזאת אומרת שבכך המת נכחי החי שהחזקה מעיקרו חי בפני הבריות ומכאן הרבנים שקולים הם וצריכים הכרע ואומר קחו לי חרב וגזרו את הילד החי לנשים ובמ' אחז' כיון שראו בכך לטען שלו התחילו אומרים אי לך ארץ שמלכך נער לא עשה אלא כיון שחמר קחו לה את הילד והמת אל תמותו והתחילו אומרים ארץ שמלכך כן חורין וצריך לרקוק איך מתייחסים תוארים אלנו לקרא בתמלה נער ואמר כך קראוהו כן חורין ומה גם שאנו מקביל לנער כי אם זקן ולעבר הוא מקביל כן חורין ונלמד מסנתם לומר כי הקרוש בתוך הוא כנה לבית דור לאמר דמו לבקר משפט ירצה כי בבקר שערין לא אבל נשתה האדם עדין הוא סכלו עמי ולא יכא משפ' מעוקל והדן דין אמת אבל לאמר חכילה ושתיה אפטר סיתבל' רעתו ולא יכא משפט לאשורו ופס' כאמר ויקץ שלמה והנה חלום ויעם משתה לכל עברו אז תכאנה ב' נשים וזו' כ' הרי סבבך כשהיין' תכנתו מתעסק במשתה ואז תכאנה אז בעעת המשתה בא דין זה לעמו וכשראו השנים שפסק הדן ואז' גזר את הילד החי אמת אי לך ארץ שמלכך נער סכך אמר שלמה בעצמו בתפלתו ואכזי נער קטון לא ארע כאת נכא וכיון שמלכך נער עבר על אזהרת בר' שהזהיר לבית דור דמו לבקר משפט והוא הפסס בבקר לעשות משתה וסריך בבקר יאכלו במקום המשפ' שהוא לבקר ומתוך האכילה והשתיה טעה בדין כמו שדרשנו אז תכאנה בעעת המשתה וכפיכא הדן לאמתו אמר אסריך ארץ שמלכך כן חורין כי מה שנקרא נער קטון הוא לשבת לומר כי לא הגיע עדין לכלל עול מנות שהיה כן' ב' פנה והיה חורין מהמכונות ועכ' היה נהיר בהם כי איתו משתה שעשה בבקר לא היה סעורת רשות אלא סעורת מכה כמחז' ויעמר לפני ארץ ה' ויעם משתה מכאן שעושים סעורה לגמרה של תורה והענין הוא כי באותה עשה למד שלמה כל התורה כי שתנה לו במתנה מאת ה' כמחז' ויקץ והנה חלום נער מביין יורע על מה מביין ירצה שמה שראת בחלום שנתנו לו החכמה והמרע הנה חלום נתקיים לו בפועל שלמד כל החכמה וידע גם סחת עשות: הנפור מביין וסוף סגמר ולמד כל החכמה ויעז משתה לגמרה של תורה באופן שאותה סעורה היתה של מנה לגמרה של תורה ולא סעורת

סכרות ורשות וסריך בעת יאכלו בגמרה ולא בשתי כלומר שכעשה שאכלו סריך באותה סעורה היה בגמרה של תורה על גמרה של תורה ולא בשתייה של יין הרשות ח' עוד ירצה וסריך בעת באותה עשה שהיא גמרה של תורה יאכלו ים להם רשות לאכול בגמרה וגמרה של תורה ולא הזכירו אלא בשתייה של יין הרשות ח' ולמדנו מכאן כמה חביב דבר המשפט ואף על פי שפכנו החושך עכמו מן הרין עורק ממנו איבה וגזל וטענת שוא זהו כשים גרול ממנו בחכמה או כמי שלא הגיע להארה שנאמר עליו כי רבים חללים הפילה אבל מי שהגיע להארה ואינו מערה עליו נאמר ועכמום כל הרוניה ולזה כיון דור המלך עה שאמר פי צדיק יהנה חכמה ולפוט יתדבר משפט תורת אלהיו בלבן לא תמער אשוריו בא להזהיר את הצדיק שיתעסק במשפטים וצדיקים להורות את בני ישראל ולא יתרכה בלימוד החכמה בלבד רק פי צדיק יהנה חכמה וגם לעמוד תדבר משפט לרין ולהורות את בני ישראל ואל יתוש שמא תכא תקלה מתחורו שיטעה בדין ויגרם גזל וטענת שוא לא תורת אלהיו בלבן לא תמער אשוריו טוח שפריך זה למד כל כרכו ותורת אלהיו בלבן אין הן ירש ברך הוא מביא תקלה על ידו ולא תמער אשוריו לטעות בדין כי אם יכא משפט לאשורו אבל מי שלא נתמלא כרכו בשור ויין ברמי הגמרא והפנמיים עליו נאמר לא ירש ולא יבינו בחסוכה ותהלכו וימוטו כל מו' די ארץ ירצה שאותה שלא ירשו רעת השכל בתורה ולא יבינו לרמות מלתא למלתא אם הם עוסקים בדין בחסוכה ותהלכו ולא ירעי למירא אליבא רהלכתא ואותה תורה שלומדים נקראות להם חסוכה שהתורה היא נקראות אור שנאמר ותורה אור ולא יאילו שגם לבס בהוראה היא חסוכה ולא עוד אלא שגמרים אברך עולם כי ימוטו כל מוסרי ארץ שה' רבדים שהעולם עומר עליהם הם הרין והאמת והשלום ובהתקלקל הדן גם כל מוסרי ארץ האחרים הם מתמוטטים כי אין אמת ושלום בארץ וכזה נכא לביאור הפרשה: ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם המהיר לדין שלא יסמע דברי בעל דין א' קודם שיבא חבירו כדכתיב טמוע בין אחיכם וזם אשר תשים לפניכם לפני ה' בעלי דינים גם יחד עוד ירמוז שאף על פי שלבאורה נראה מצוה זו של עבר עברי חק מתוקי התורה לפי שהקונה עבר עברי כקונה אדון לעצמו לכך הקדים ואמר ואלה המשפטים שמשפט של טעם הוא זה ותשים אותו לפניכם לפני כל המשפטים ישרים שבתורה וקודם להם לפי שער זה שאתה בא לקמת על האמת הוא עבר גבוה כי אכמנ עבדים לה' וכמכא כי תקנה עבר אתה בא לקנות מי שהוא עבר ה' ולכך ראוי שפס שמים יעבור כתיב יעבר לומר שכתן שהוא עבר מלך המלכים הקדוש ברוך הוא סריך שיעבר יהיה נעבר מהקמה אחוץ ואם אין הכר מחזיק את שניהם יהיה שוכב העבר על הכר ורבו שוכב על הקרקע ובשביעית יכא לחפשי וקרקע לומר לחפשי ולא אמר יכא חפשי לפי שבשביעית אף על פי שהוא יוכא מעבדות רבו ערין הוא בעבדותו של הקדוש ברוך הוא עומר וזים יוכא חפשי וזם יכא לחפשי לעשות הכנת חפסיות ומיחת לפעמו כי בהיותו עומד ברשות אחרים לא יוכל לעבור את ה' כראוי לו אם בגפו יכא וז' הטובה לית טעם למה אין רבו מוסר לו שפחה כשאינו נשוי אשה עברית ולז' תדע למה אם בגפו יכא שאינו כשוי יאמר בגפו בלא אשה שאין רבו מוסר לו שפחה כשענית הטעם הוא כדי שוכא סיתרצה לזאת מכות אחינו שאם

דרוש שני לפרשת משפטים

יתנו לו שפחה כנענית שמח יתן לו במס ממנה וימשך אחריה ויחמ' אהבתי את אחי וגו' ולא ירצה לזאת לחפשי אבל כשהוא בעל אשה אז רבו מוסר לו שפחה כנענית שהרי לבו גם בלשנתו היהורה ורעתו מטה אחריה ויכזה אשתו עמו שלא תקיחנו ליכרך אח השפחה ואם אחור ואמר העבר אהבתי וגו' ורפ' ארזנו וגו' ובמ' ררשו חול און שמימעה בטיני כי לי בני ישראל עברי וקנה ארון לעצמו תרעסו כן בני שמכרוהו ב' און שמימעה לא תגנוב וגנב תרעסו וקשה רכפי זה למה הית' רכפי מי שמכרוהו ב' ברלת רבסלמח במוכר עצמו מעבר על כי לי בני ישראל עברי' דה' כן כשהפילס מיר מצרים ופסח ה' על הפתח תינח שהרלת והמנוחה הון עדים ברבר אבל כמעבר על לא תגנוב מה כשה' הרלת וכן קשה כיון שכעס על שממפר עצמו ועב' על כי לי בני ישראל עבדים אם כן שמוך למכרתו היה ראוי לירכע ולמה אינו נרעע חלל לאחר טע כשאומר אהבתי וגו' וגראח לער טזה שממפר ועבר על כלי בני ישראל עבדים וכן מי שמכרוהו ב' על גביבתו מעבר על לא תגנוב כבר קבלו עכסם כהיות עברי' לחבוריהם ולקחו את שלהם ודי עכסם בכך אבל כשראינו לזה אוהב את אחיו ואינו רוצה לזאת חפשי כי אם להיות עבר לארזינו הנה זה יורה שאין עבדות זה קשה בעיניו ואינו עונס לו כי אם טובת הנאה לו כיון שהגיע זמנו לזאת חפשי והוא ברפון נפשו בחר להשתעבר לו ונמכר שערין לא נענס על מה שעבר על ייה שמימעה בטיני כי לי בני ישראל עברי' לכך תרעס עכסו והוא עובט וכן בני שמכרוהו ב' וקבל עכסו כמה שמכרוהו לעבר ופסח והרביעה אחר כך לא באה לו חלל על טרצה להתעקב עם ארזינו ברפון נפשו והוא עובר עכסו על כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדו והלך וקנה ארון זה לעצמו מרצונו להיות לו עבר עולם לכך תרעס ארזנו על הרלת והמנוחה שהיו עדים ברבר שהרי זה שמכרוהו ב' אם רוצה להתעקב בבית ארזינו לאחר ו' הרי הוא מוכר עצמו עכסו ועובר על מה שמימעה ארזנו כי לי בני ישראל עבדים ונכון הוא יוכי ומכר אים את בתו לאמה לא תכא כזאת העבדים אשר לער טבא לרמוח כאן תכות ועור טל אמה העבדיה שרמוחה חול' במש' אשר לא יערה מחכאן שמוכה ליערה ואמפר טכרמח כאן וכנה לקונה האמ' העבדיה שלא תכא כזאת העבדי העברי' לא תמתין לה ער ו' טני ותכא מביתך חלל תעשה באופן שלא תכא מביתך והיתה עמך רהימו בענין היעוד שתייער אותה און לך און לבכך זהו כפי פשוטו אבל חכמים יבית לא תכא כזאת העבדים למר שעבר עברי אינו יכא בראמי איברים ובטן ובעין כמו סוכא עבר הכעמי וים לי לדרקק עם רין זה מט' במראמ' ברכות אמרי הגבר אשר תייסרנו יה ומתורתך תלמרנו ק' ומן ועין ומה טן ועין טהוא ח' מאיברית טל אדם עבר זכא בהם לחימת יסורין שמימקין כל טפו טל אדם עאכו וקשה טוכא כיון דטן ועין אינו מהג בעבר עברי כי אם בעבר הכעמי אך בלמור לק' לאים מביני ישראל שהיסורין ממקין לו מקין מעבר כעמי מה שאים מהג בעבר מהרו אינו יכא עבר עברי' לחימת ובהמת' הוא קוטי ברול לא קרמתי ארס כן: וגראח לער כי יחע הוא מעבדים אהמם לה' אלהינו לעבדו ולסמור מצותיו וכל הימים אשר בן ארס מי על הארמה הוא עומר בעבדתו וכיון שמת כעסה חפשי מן העבורה והמכות שנאמר במתים חפשי וזהו רמו טרמח הכתוב טע פסח יעבו כי ימי שמתימי ע' טנה והעבר עברי מימין ככל עובר יעבור ו' טנים רמו ער טנים טנה טהאר' זקן ובה במים יעבור עבדותו טבא לכלל ע' טנה ימי שמתונו וכל לחפשי נעמה חפשי מן המכות כי במתים חפשי והאלך אל המנוחה והנחלה ומי שאינו עוטה רצונו ית' כמסכת עבדותו גם

לאחר מיתה כי הוא נמסר לדומה שרוטל ג' היום ומכא עשר עולם דומה לעבדותו טל הכעמי רכתיב ביה לעולם בהם תעבורת אף גם הוא אינו כעסה חפשי והיה לעבד עולם וכ' באי' היסורין למר' עכסו: טל ארס הנה בלמת אונן ארס טים לו עונות וחטאות אינו נקרא עבר עברי לזאת חפשי אחר מיתה חלל רומה לעב' כעמי כי היה ראוי לו להיות עבר עיל' בחטאותיו ולא יכא חפשי במיתתו ומתוך היסורין טבאו עליו כתימקין עונותיו ק' מעבר כעמי הראוי להיות עבר עולם סוכ' לחירות' בטן ועין וכס' בן ארס שחטא והיה ראוי להיות עבר עול' מתוך חטאותיו שהיסורין טבאו על כל גופו ממרין עונותיו וסוד' אונן מלהיות עבר עולם וכמותו יכא לחפשי אל המנוחה ואל הנחלה חזקה אשרי הגבר שהוא גבר על חטאיו אכר תייסרנו יה כי מתוך היסורין יכא לחפשי מלהיות עבר עולם ור' זה מתורתך תלמרנו ב' קין טהעבר כעמי טראוי לו להיות עבר עולם ובטן ועין טכול מעבדותו ויכא חפשי כס' היסורין בכל גופו טל ארס טהיה ראוי להיות עבר עולם גם לאחר מיתה מתוך חטאותיו שמימעה טוכא לחפשי בטיבת היסורין ונתמקין עונותיו ואפס' לרמו טהענקה רצונו ית' נקרא עבר עברי לפי שאינו מחזיק עצמו בעל' לרירת קבע חלל רדת עראי כעובר אורח והוא זך בלי פטע וזה יוכא בסביעית חפשי כמו שכתבו ועכסו ככא לביאור המחמר טהענשו בק' וים לדרקק טרול הקטן ב' קוטי' מה עמך פ' רימך לעמך לא תעלה במעלות ועור וכי עמתן טל כהנים ומגלה ולא תירכו לא אחת מהנה ועדן קשה וכי ערותן טל טל כהנים מגלה טאמר הכתוב לא תגלה ערותך ופסיגו גסו' אינו גילוי ערה וגם דרדק טאם הם ב' קוטי' הילל ועור וכי ערותן טל כהנים מגולה וגם ככא מהו זה טאמר חלל ח' אביכא טאימ בודק למר חלל כיון טלא תירך ר' אביכא קודם תירך אחר גבא עכסו לעקור ולומר חלל ח' אביכא :

וגראח לער טהוקשה לר'ל מסיכות המעטטים עם פ' מוכח טומר היה נורין לקמך אותם חלל הרברות כי מה חלו מסיכי אף חלו מסיכי ולתריך זה הקטן קוטי ח' לזא לביאור הפסוק ומתוכו יתורץ הקוטי הראשון והענין הוא טאמר הכתוב אשר לא תגלה ערותך ואש כפשוטו יקשה וכי ערותן טל כהנים מגולה והא כתיב ועשה להם מכסוי בר' לא ח' אביכא לתירך פשוטו טל מקרא טבא להחיר על פסיעות גסות וכפי זה קרא הכי קאמר ולא תעלה במעלות על מצחי אף על פי שאין לחוש לגילוי ערה כי ירע אימ אשר לא תגלה ערותך עליו כיון טים לך מכסוי בר' ואתה מכוסה ממ' לא תעלה במעלות לפסוע פסיעות גסות במזבח וכפי זה מדוקדק לטן טאמר אשר לא תגלה ערותך והיה ראוי למר ולא תעלה במעלות כן תגלה ערותך ואימאר ולא תגלה ערותך מא' אשר לא תגלה חלל הכונה למר בוראי אינו ירע אשר לא תגלה ערותך ואינו מוסס לגילוי ערה כיון טהם מכוסים במכסוי ועכ' לא תעל' במעל' לפסוע פסיעו גסות בטובח והוא רקוד ככין ואמתי' ולכך פמר ואלה המעטטים אשר טנים לפני הדיים להזהר לרייטס גם כן טנים הם לא יפסיעו פסיעו גסות בדין כמו טהוזהר הכהני והנה רדשו זו יפה בדרמת עכסו פטרענו בכהנים טאף על פי שאין מקום לחוש להם לגילוי ערה ממ' לא יפסיעו פסיעות גסות עב' הימנח אף אמ' באמר בדייטס הממחים ובקויטס ברייטס טאף על פי טהם מוכסוי בחמתם טאם ירצו ויפסיעו פסיעות גסות בדין לא יכסלו בהוראה ואין להם חסם שתגלה ערותם ומרפתם פיעש בדין כי בריח להם אשר לא תגלה ערותם ומרפתם בהוראתם כי הם מכוסים בחממה ויאמר לחממה אחותי את כי ברור להם הדבר כאחות' עכ' לא יפסיעו פסיעות

דרוש ראשון לפרשת תצוה

פב

בהונח עולם למח בך בן יהוה רבך אשר יצא מפי לך
נאמר וזה הרבך :

ידוע

הוא כי האלהים עשה את האדם ישר וישר ה' את האדם עפר מן הארמה וישח באפיו נשמת חיים והן האדם היה מורכב בגוף ונשמה קרושה אכלה מלמעלה ומכאן כבודו ית חנוכה אשר על כן לא יעבור כח האדם לעלו' במעלות השמימה ולא יעברנו הגשם מלהדע' אל מלאכי מרום כי עשר יהיה לו למעלה למעלה מן מחד נשמתו גם האלהים בשמים לא ימכע טוב מלהביף גשם גרבות משפע אבותו על הארץ הלזו אל השפלה עם רוחק היחס ב'מתינו' מחד ומכרסו כי יערה עליו רוח ממחס על חלק הנשמה החנוכה כבודו בת מלך ומצא מן את מינו כי נעדר ממנו קדשו להפגים עליו ומתינה יאכל מן הרוח הקדוש להשפיע שפע שבע רצון על כל פרטי העולם השפל הזה חם ברחמים ברא אלהים את השמי' ואת הארץ לני' כן מתוך נשמתו ים' הקדושים סבירא רחמי' נחלה השנחתו ית כבדו את הארץ כי הארץ היתה תוהו ובהו ואת ידית' קרושה מהשמים העליונים אל הארץ העכור והשפל' אלא מתוך הנשמת שהם חלקי' חלילה ורחא אלהים שהיא רחום על ארס ורחום על מלך המשיח פגניהם אחר הם ארס ברחמי' תיבות הוא ארס חוד משיח וכו' שהנשמה הקרושה היא בחרץ ומורף לה התורה שנמשלה למים מרחפת על ימי המים זה היה גורם להשתלשלות השפע הלאה עד למטה לארץ י' ארס ה'וספל יראה חם רזל עיקר סבינה בתחומים היתה שטרתה בנשמתו של ארס הראשון אבל כשחטא ארס ונפגמה נשמתו לא 'מצאה השכינה מנוח ונסתלקה אל הרקיע הראשון ובחטאו שלקין נסתלקה לבזכות המבול לב' במחול' עד שבא אברה' והוא הורה ריקע אחר שמתוך כשרון מעטיו וקדושת נשמתו בתקרה אור השכינה להאיר על הארץ וכן יצחק עקב כל אל החיות במעו' והיו האבות הם המרכבה לשכינה כמס' ויעל אלהים מעל אברהם וכתוב ביעקב ובהו ה' נכב עליו כי לא היו בני חרס מטוהרים מזהמת נשמתם כדי להשרו' השכינה בארץ כי ארץ לא מטוהרה היא ולכך לא שרתה אלא בחלק נשמת' של האבות לקתים אשר בארץ המה עד שבא משה אל הר' כימי במתן תורה והאיר השכינה על הארץ כי בשפקה זו המת הנחש הכתובה גם והטהרו בקדושת נשמתיתן ומבאה השכינה ממח לשמות במקום הקדושה וכתרבה השפע על ישראל כי אינו תמה השפע המגיע מלמעלה ומרחוק נראה אור ה' עליהם אל השפע המשתלשל מקרוב בהיות השכינה אצלם למטה בארץ וכבוד ה' כבאה אליהם בתוך הממנה י' יהי כי חטאו בני ישראל אל ה' וכעיסוה' במעשה הפגל לא נותרה גם נשמה קרושה ורחיק ה' את האדם ופנה למעלה אל אקום הקדש ובחמלת ה' על עמו וזאהבתו אותם כזה לשמות להם משכן לכפר על עונה ושב ישר יונער לבני ים' להשרות שכינתו בתוכם למטה בארץ חם ועמו לי מקדש ושכנתי בתוכם עי' המשכן אשרה' פכיתו בתוך בני ים' ולכך בזה לתת את הארון מקום התורה בתוך המשכן כי ממנו פנה להשרות שכינה והשתלשלת השפע העליון גם כיה לתת בארץ כשרות וכחוכים שהם דמות רבוא שהיא התינוק לומר ששוקר התורה היא הכל תימקות של בית רבן שאין בהם חטא כי הם ערבים של התורה לפני ית' המו שהרחמתי הביאו' במ' יתור וגם בני ארס הגדולים העוקקים בתורה ים' לאל ירס להיות נעשים כריה חרטה כדניוק בן יונתו כמס' יבואו ויגידו כדקחו לעם מלך כי עשה ירצה של אחר סגול' חזר להבראות ונעשה כריה חרטה וזה מכת התורה שבארץ שהיא כפרה לים התורה

פסיעות גפות בדין ודבר הלמד מעניינו שהסנהנים ים' להם חכמי' בר אשר בודחו לא תגלה ערותם ואפה יהיהו שלם לפסוע פסיעות גפות על המזבח ואלה המשפטים עכמס תשים לפניהם לפני הדיינים המומחין איהו עיתוים בדין ואם אזוהרת לא נעלה בזעלות אשר לא תגלה ערותך היתה כפשוטה מים לחוש ממ' פן תגלה ערותך כי לא היה להם מכסכים וים חשם גילוי ערוה ממש אז לא היינו רודעים שהדיין הכריז ומכס לא ישקיע פגיעה גסה בדין רק אינו לומרים מכס הקמיכות של הכהנים שכריכות של יתגלה ערותן ממש כן הדייני' ההדוטים מים להם חשם פן ישע בדין ותגלה ערותם וחרפת' בקהל לא יעלו במעלות לרזן ולא יכא לריב מהר ולא יפסיעו פסיעו גפות אבל הדיין הכריז בהארה וממחה ירזן כחשמו ורשמו לכך הקדים ואמר וכי ערותן של כהנים מגולה כדי שתדרוש לומר במקום חשם גילוי ערוה ממש לא תגלה בת' גלו' וזה כתי' ועשה להם מכסכי' בר וכו' ואפה קאמר קרא ולא תגלה במעליה דהיינו לפסוע פסיעות גפות אף אשר לא תגלה ערותך ואלה המשפטים גכ תשים לפני הדיינים אף שמוכנחים הם בחכמת' אשר לא תגלה ערותם כי הם כתיאים בחררי החכמה לא יפסיעו פסיעות גפות ויהיו מתוכים בדין ונכון הוא עור ירצה ואלה המשפטים עם מחול' בפסוק אשר לא תגלה ערותך והרי דברים ק' ארס האכנים שאינם חזות ולא שומעות ואין בהם דעת הקפיד על כיונם אשר לא תגלה ערותך בש' וקו' לבני ארס שיש להם דעת שלא יחלו' בסוכי זה יתבאר סמיכותה המשפטים שהיא הקו שאמרן חזל והק' ולא תגלה במעלות אשר לא תגלה ואלה המשפטים כלומר זה המשפט והקו תסו' ור' לפניהם של בני ארס שאם הקפיד על בזמן המזבח כס עליהם על בני ארס עובד' רבה ואלה המשפטים חוד אחר יראת ה' טוהרה ונדחת הקדש הרחמתי ביאורו וכמס' חדשתי עם המאמר פי' פסוק משפטו ה'אמת כדקין יחידו שהכו' לומר כדקו המשפטים בהיות יחידו הראה והתורה ואמר החמרים מזהב ומזו' לרמו' שפעשרת הדברות כתוב לא תחמו' ופרע' לך ואת' בית ריעך שהיונם לומר דוקא כזכא בזה לא תחמו' אבל מותר לחמוד הקב' ד'ת של חבירו כי קנאת סופרים תרבה חכמה וס' כאן הנחמרים מזהב יע' לך רשות לחמוד בתורה מה שאין לך רשות לחמוד בזהב שיעבר' על לא תחמוד וגם דת מתוקים מדב' ובמ' ילקוט אחזל אחר חוד לפני הבה רב' שם ארס תאמר אם מאחר שהם מתוקים כפרתי בהם ח' אלא גם עברך בזאד בהם ודברים אלו קשים להולתם וכל' שנתם לומר כי ידוע הוא שהרבה באורך הדין הוא מדב' ומתקלקל כדתן והדב' שהרבים רהיבו שנתקלקל ואם כן כיון שהמשלתי את התורה לרבם שחא כפרתי ח' בזה שנראה שיש בהם קלקול בהמשך הזמן כיון הרבם לזה אחר גם עברך בזאד בהם כממרים אעפ' שישמור הארס ד'ת לאורך ימים עכ' אין בהם ח' קלקול כי אם עקב רב ולא נמשלו לרבם אלא לעטף המתקוות הם המתקיים מרבם ומפת כופים : בילאן :

דרוש ראשון לפרשת תצוה

סדרש

רבה וזה הרבך אשר חשעש לחם וזה לעולם ה' דברך נצב בשמים אמר דוד כשם שאתה אמת שנאמר והאלהים אמת בן דברך אמת שנאמר לעולם ה' דברך נצב בשמים אל תהא אומ' בשמי' אלא בשמים כשם שגור ונעשו שמים כך מח שוכר לאהרן קיים לעולם שנאמ' והיתה לו ולדועו אחריו ברית

דרוש ראשון לפרשת תצוה

כר תמי' לשי שרז' הבה שיהיו יס' מטפלין גם הם במשכן לחיי
הקמתו נמכר פזם למשה ולישראל כמו שכתבנו שישראל יבוא
השמן אל משה ויר שניהם משה וישראל שוים זה יהיה חוקת
עולם שיטפלו תמיד בצרכי המשכן ונת' אחז' וכי לאורה אג
כריך גלגל חמה בראתי ויזן אדם עומד לגב' אורו וכו' ואפס
עגרתה רעה זו בפסוק שאמר ויקחו לך ירזע שפני משה פי
חמה ואם כן יקחו אליך רובמה ממך שפניך פני חמה ואינם
יכולים להסתכל ואיך חכי כריך לאורה שלכם ויש לרמז דבר זה
גם כן במש' למאור כלומר מן המאור הנחל שהוא השמש תרע
סוף כוונה לאורה אלא להעלות אתכם י ע ירצה לך כי קרן
פני משה ויוראו מגשת אל וואינם יכולים לראות באור פני
כי אם עי מקוה כש שאינן כריך לאורה שלהם לא כדי לתת להם
מעלה להעלות כר תמיר שהדי שכן זה הוא למאור למי שהוא
מאור כל העולמות המאיר לכל העולם בכבודו ולכן נעשה נש
להעלות כראיה מכלל ז' הגו' שהאור מערבי היה נרליק תחת
לא יכבה אף על פי שלא היה בו שכן יותר ממדת שאר הגויות
לאורות כי אם המאיר ונותן כח בנו להאיר אף על פי שאין בו
שמן ולא בויתו אלא כדי להעלות אתכם ועוד ראה שאיך כריך
לאורה שהרי בחל מועד מחוץ לפרכת יעריך אותן אהרן ואם
הייתי כריך לאורכם הייתי מכוה לערוך את המנורה מבפנים
לפרכ' וזו היא עתת שאיך כריך לאור של ב' ונש ערות אחרת
יש שהשמן שנותנים במנורה היה שיעורו להרליק מערב עד
בוקר ושיעור זה היה מספיק גם ללילי טובת הארוכות כי חוקת
עולם תמיד היה איתו שיעור לא פחות ולא יותר אף זה כי אם
שהנה מברך את הכר ומה גם שאותו שיעור היה מתחלק לכל
הז' מרות בשווה והנה כריך את הכר מערבי שהיה דולק חוקת
עולם תמיד כמו שכתבנו זה רמז למד חוקת עולם לזרחתם
לדרתם כתיב לומר שגם זה של כר מערבי שהיה חלק תמיד
היה לזרחתם בזמן שהיו עשתי רדות על ב' מתקדים קיימים
ובמ' רבה אחז' ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ההד' לולי
תורתך שעשועי אז אברתי בעפני בשעה שאמר הק' להמשה
ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך הרע לו אמר לו הבה תורה
שלי היתה ונתתיה לך שאילולי היא אברתי עולמי משל לחס
פגש ארבותו ושהא עמה עשר שני' שלא ילדה את' לה בבקשה
ממך בק' לי אשה אמר לה יכול הייתי לישא שלא מדעתך לא
שהייתי מבקש ענוותנותך כך אמר הק' להמשה יכול הייתי
לעשות אחיך אהרן כהן שלא מדעתך אלא שהייתי מבקש שתהי'
גדול עלינו וכריך להבין קשר הב' כתובים שא' ההד' ועוד קשה
מכל' לדרוש פסוק זה של לולי תורתך שעשועי במש' ואהרן ועק'
אך משה בחיר ה' נתקנה באהרן אחיו והרע לו כה נתן ואהרן
סמך בגדולת אחיו סכאמר וראך ושמה בלבו ומשם זכה לחסן
על לבו ועק' מה שהשיבו הבה תורה היתה לי ונתתיה לך שאם
קפירת משה רעה היתה על הכהונה עדיין הקב' לא זזה
ממקומה להיות רובה שתי תורה וכהונה ועוד קשה שראש
המאמר אינו כוש פקודים אמר שהתשובה היתה שו' לו התורה
סכת לו ואחכ במשל אמר ורצה לעשותו גדול על אחי ונתבא
הכהונה לאחיו מיד ואתה הקרב את אהרן אחיך ולבא לביאור
מאמר זה אבאר המאמר שהתחל בו פים לדקדק קשר ב'
כתובים וזה הרבר עם פסוק לעולם הועד מש' אמר רר' כי מי
לא ידע שאמר רוד ועוד שבפסוק לא הזכיר אלא לעולם הומין
דרשו כשם שאתה אמת כך רברך אמת ועוד קשה מש' אל תהי'
קורא בשמים אלא בשמים ולמה שינו הכתוב בפסוק ומה ראוי
על ככה ומה קושיא הניע אליהם ולהבין הבנת רבריהם כשם
שגור ונעשו שמים כך וכו' כי מה ענין זה לזה ועוד למה הביא

הפסוק

שהתורה מכפרת וזהו רמז הכפורת על הארון גם כן התורה
מאיר כמנורה היושבת חוץ לפרכת בחל מועד שולחן בצפון
ותורה בדרום וכבר ביארתי בדרוש הקודם מש' רל הרוכה
להעשיר יספן והרוכה להחכי יררים היאך משך העושים משפן
והחמה מרחם נמצא שאם כן הוא יהיה הארם הולך אל צפון
להציע העשיר ופוכב אל דרום לקמה חר' יה' אמנם הכונה
שכשם שיר הימין היא עיקר לארם להשתמש בה והשמש טפלה
לו כך כריך הארם לעשות עיקר מהתורה ביר ימין וזהו המרה
להחכים יררים ולהעשיר יספן שיעשה טפלה מהעש' ביר שמש
ובזה מתקיים זה מה בירונוח מש' ב' מתקיים הראשונים עשו
הק' קבע ומלאכתם עראי זה וזה נתקיים בירם חס שם
וקיימך שולחן בצפון וממרה בדרום כלומר שחכה לפני דרכי'
לשולחן שהוא העשיר ולתורה שהוא אור תורה חשה אורך ימי'
בימיה לומר שבחן הארון שנתן בו התורה היתה המנורה
מבחוץ שבה תלוי חיי האדם שגאמר כי הוא חייך ואורך ימין
ובמ' אלה לבד הארון משמאל שהוא השולחן שער וככו' וכל זה
מכא הארון שבפנים המאיר ומשפיע אור העליון וגם לזה רמז
מזבח הקטורת ששם מתקשרות אור הכשמות עם האור העליון
בכח התורה ומזבח העולה מבחוץ שהוא מזבח הנחשת הוא
כמו להכשי' יצהר נחש הקדמוני כמו שכתב הרב בעל
כרור המור שגחם הוא שטן הוא יכה' כריך להכשיעו באש
הקרבנות לבלתי ולהקם פשע וחטאת ולזה סמך ואתה תבנה
לפסוק כל ית' ות המשכן לפי שג' המשכן רמז לעמי העה'
של פרטיו משותפי' ובה' שאח נחשת הרמז לנחש הקדמוני
ואל תחוש מפני חמת המציק ובה' כי אתה תבנה את בני יס'
ויקחו שכן זית קך שהיא חזון' שבמשלה לשמן והיא רפוא' וכה'
כחם רל בראתי וכה' בראתי לו תורה תבלתי גראתי כחו במ'
התקומים רמז שבחג העשועות כזה הבה לעשום שתי הלחם
חמץ אף על פי שכל המנחות היו באות מזה לפי שהחמץ הוא
רמז ליכהר ובחג העשועות שניתנה התורה מחץ מכתו של
ובה' ירפא בתורה ומשעם זה לא מביא כתוב חטאת בקרבן
מוסף של חג העשועות כי כיון שניתנה באותו יום התורה אף
חטאת ליש' כי התורה היתה רפוא' לכל תחלואי יש לכלל פשעיה'
ולכל חטאתם ואם כן התורה שנתמלה לשמן זית הוא להעלות
כר שהיא הכשמה שגאמר כר אלהים בשמת אדם הוא העולה
במפלגות לפני ה' עור אשור שאמר ואתה תבנה להיות שניה
הבה לכשמות משכן והשנו וישראל בגדבת המשכן ומשה לא
הביא כלום עד שפייסו הבה ואמר חייך דיבורך חביב עלי
מכלל והנה נשאר עדין מקום ליש' ולמשה להחתם ח' אבי' לאמר'
כי לאחר גמר מלאכת המשכן אף עור חלק בו כי אם לכהמים
הלויים כעבודתם אבל למשה ולישראל לאו לא ואתה תבנה את
בני יס' כי גם לך ולהם יש חלק תמיד לאחר גמר מלאכת המשכן
בענין הבאת השמן זית קך שיש יקחו אליך שמן זית אף ואתה
תמשרם לכהמים באופן שאלכס שותפים במשכן ול' הק' בה
ויקחו אליך שמן זית קך וז' חז' תקרא ואכסי אעבך למעש' יריך
תכסוף בר' רברים מתאוה הבה למעשה ידיו הקבה שומר כל
העולם שגאמר ה' שומר ישראל ומה ללויים ושומר משמרת וכו'
הבה כובל עולמו כמש' יתקו כפות רגלי הכהמים שגאמר הארון
את נשאו וזה לשבול עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו הבה
זן עולמו וזהו את קרבני לחמי הק' מא' לכל העולם בהבדול
ובה' להעלות כר תמיר הרי כאן ברברים שבכטו הלויים לשבול
עבודת הקדש בכתף וגם נכטו ושומר משמרת וכו' וב' רברים
נכטו יש לו את בני יס' את קרבני לחמי זאת ועוד נכטו הדלקת
הזרות ואתה תבנה את בני יס' ויקחו אליך שמן זית קך להעלות

רחש האשון לפרשת תצונה

הפסוק כן והיה דברי אשם בא מפי ונח עור אלהי אומר למה
 כך כן יהיה דבריו וכו' פלמיה כך שאל איך למה זו תבונה ולמה
 תורה לומר לכך באמת זה הדבר כי בפסוק זה סלקינן
 ונדאח לעד מהקשה לחול בפסוק דהילל זה אשר תעשה
 להם למה אמר זה הדבר ולא עוד אלא שלא בזה
 ובר אלא אפי' הנה דברים פרושילים ולמה ואם כן הילל אלה
 היברים אשר תעשה להם ונער קשה ואומר זה דמשתע
 ומסוף על עין ראשון ועדיין לא בזה דבר ראשון להוכיח ולומר
 מה הדבר וזילל בה תעשה להם לקרש אותם או זה תעשה להם
 מלאו זה תעשה לזה ההיר לעולם ה' דברך נכב שיקשה בכונן
 והוא מלא לעולם ה' שאל הכונה לומר שרבה ה' קיים לעולם
 הילל לעולם דברך ה' נכב בפנים ועיקר מלאי בפנים כי דבר ה'
 עמד לעד בפנים ובארץ ולמה אמר נכב ומספיק לומר לעולם
 הדבר ה' ויאמר עמד או ואמר קיים מלאי נכב לזה דרשו אמר
 ודר כלומר חף על פי שאלו בא לדרוש פסוק זה על כהונת בני
 אהרן מת אהרן דוד הוא שאל ואמר דבר זה וכו' שאלו
 עבדך משה תבונה כהונה במלכות ואמר לו הקב"ה אל תקרב
 זו כהונה שהיא מממנת לאהרן והלום זה מלכות שאלמר כי
 עבדאיתי עדי הלום ומתוקן לרוד ועכשיו בא דוד והחפלה להבה
 על קיים מלכותו ואמר ולא אתה מקרש ה' אלהי דברת בפוך
 לתת הכהונה לאהרן וכידך מלאה כי לעולם הכהן שאת' אמת
 והאמת קיים לעולם שאלמר וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים
 ומלך שולם שממך להיות לעולם מכר שהוא אלהי אמת כך
 דברך אמת והדבור גם כן עומד לעולם שהרי נדרת לתת
 הכהונה לאהרן בדבר אמת והכהונה הוא לעולם שנאמר והיתה
 לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם הרי שהוזכר עולם כהונת
 אהרן והנמשך מהיות דברך גם כן אמת וזרעו כל זה בפסוק
 לעולם ה' שכתוב ה' אלהים אמת אלהים חיים ומלך עולם וגם
 כן דברך אמת ויכתיב והיה דברך נכב מלשון יציב וקשור היו
 לומר אחר פסוק שאתה אמת ולעולם כך דברך אמת ולעולם
 דהיונו רב כהונת אהרן והיתה לו ולזרעו ברית כהונת עולם
 וכפי זה מש' בפנים איך לו הבנה כיון שמדבר בכהונת אהרן
 שהיא למטה בארץ לזה אל תהי אומר כפי דרשו זו בס' זילל
 בפנים לומר ענין גדול של חסונות דדוקא במקום שהזכר
 מלת דבר כיון בכהונת אהרן שכתוב זה הדבר איתו דבר הוא
 יציב וקשור וקיים אבל כיון שלא הזכיר הקב"ה מלה זו של דבר
 אף על פי שפי' הנה דבריו כיון שלא הזכיר בתורה זו של דבר
 איך בה כן קיים ואם כן דוד טבא לשאל על המלכות שיבא מפי
 חנה רב לומר המלכות מתוקן לרוד לא אמר הנה מלת דבר
 בהבטחת מלכותו לזה דוד כשמים כשם שהקב"ה גזר וכעשו
 שמים כי כדבר השמים נעשו והרי בברית שמים לא הזכיר
 הנה תיבה זו של דבר אלא אמר יהיו שמים וכעשו שמים הרי
 שהזכיר אינו כדבר אלא שיבא גזר פון אף על פי שלא יהיה
 במבטא של תיבת דבר כי זה אינו מעלה ומוריד למה כך שנא'
 כן יהיה דבר אשר יבא מפי פסוק שיבא משיו של הקב"ה זה
 הדבר אף על פי שלא הזכיר מבטא תיבה של דבר דק המבטא
 מפי זה הדבר אשר דבר האם כן גם המלכות מדבר פי ה'
 אף על פי שלא אמר תיבת דבר במירוש הוא נכב ואמת וקיים
 לעד ולעולם כמו השמים וכמה כהונת אהרן שהיתה לו ולזרעו
 אחריו כהונת עולם כך שאל דוד על מלכותו שהיה לעולם חס
 בשמים שרודו דודו ואומר כהונת ארץ ותעמוד גם מלכותו
 חסון לעד ולעולם לרוד לרוד כהונת ארץ במלכותו כי בדרך
 ומשפט בקשתו זאת ולמשפטין עמדו היום כי הכל עברך אני
 ואהרן ולו נדרת הכהונה ולי המלכות קיים כל לי מלכותי כמו

סקימת לאהרן הכהונה ואיפסא שאלו לולי תורתך מעשני
 כי לא נתפיים וסתק משה מתביעת המלכות לא בטובל תורה
 שתיקנה על ידו ולולי תורתך שעשועי שיתנו עי משה אז אבדתי
 בענין שלא ניתן לי המלכות כי אם למשה כי אני בעיני הוי"ו
 מפסיד המלכו ומשה ואהרן לא היו מספידין אלא כיון שהתורה
 ניתנה למשה והכהונה לאהרן נשאר לי המלכות לכך נאמר זה
 הדבר שמלכד מה שדקדק קודם שאמר הדבר לומר שכוין
 שיבא דבר מפי הנה לתת הכהונה לאהרן חזרו לא סבא ממנת
 ואמר לו זה הדבר כרוך לקיימו ולקדש אותם עתה חזר ודקדק
 מש' זה בואו העטף לרעונו כבר דברתי דבר בברית השמים
 וברבר השמים נעשו גם כן עכשיו וזה הדבר שדברתי בכהונת
 אהרן מוסף על בריאת שמים שנבדלו כבר גם עכשו זה
 הדבר שדברתי בכהונת אהרן עשה לקדשם וכו' ולמרנו ממלא
 זה שאות זו של האלפא ביתא דבר דוד על כהונת אהרן לכך
 דרשו עכשיו פסוק לולי תורתך שעשועי בכהונת אהרן והקשה
 לחול בפסוק מאי הקרב אליך דהילל והקרב את אהרן אחיך
 ולא עוד אלא שאינם במקומו ואתה הקרב אליך איך לו הבנה
 והילל ואתה הקרב את אהרן אחיך אליך לזה שכוין שאלו הנה
 ואתה הקרב אליך את אהרן הבן משה שרצה הקב"ה לומר לו
 הקרב את עצמך אבל אהרן אחיך לקדשו ולא תשלח לקראו
 להביאו אליך אלא הקרב אליך הקרב את עצמך אל אהרן
 אחיך ולכך הרע בעיני שלא רי הכהונה סכנייה לחינו אלא
 שהוא יקריב עצמו ללכת אצלו לכהן חל הקב"ה ליה חרה לך
 התורה היתה לי ונתתיה לך שלא הבאתי אתי אצלי אלא את
 קרבתי עכתי והורדתי שכינתי למטה לארץ ונתתי לך תורת
 גם אתה היך להיות כדברך להקריב עצמך אצל אהרן לכהן לי
 ומה גם שכינתי להגאתך משל לחסם שגא הקרובות ואמר לה
 בקש לי אשה כי החסם קדש הדין ומקרב קרוביו ולא בקש
 אשה עי קרובות להקרות שיטה אלא לתת לה גדולה כי אם
 היה לקחה שלא מדעתה לא היתה שכינה מזהב כבוד באמה
 ראשונה כי תאמר בלבה שקולות הן אבל כיון שהראשונה
 הולכת ומכשפתה בביתה תמר היא בשופה לה ונדרתה
 למעלה ממנה לא תרים ראש כגדלה כך הקב"ה אדר למטה
 שילך אצל אהרן לקדשו ולכהן כדו שתמיד יהיה כפוף אצלו כי
 הוא הביאו באותו גדר וכבוד עוד אפשר שכונת הקב"ה לומר
 למטה הקרב אליך היה לומר הכהונה שאת' האיהי אליך הקרב
 לאהרן כי הכהונה היתה למטה ובשביל שסירב על דבריו של
 הקב"ה אמר לו הלא אהרן אחיך הלוי ולכך הרע לו למש' לחזור
 להזכיר לו שהכהונה היתה ראיהי אליך והקרב אותה לאהרן
 לכך גרמה לו כמשיל הקיים בעיניו ושייטו הנה התורה היתה
 שלי ונתתיה לך שהיא בקרית קורת משה זכור תורת משה
 עבדי ורייך להית כדכדך ולא אמרתו לך עכשיו אליך שהיתה
 ראיהי לך לא לומר לך שבטובל כך אני מנה אותו שתקריבונו
 לאהרן לפי שמתוך שיראה אהרן שאתה מתן לו דבר הראוי
 לך ומכאן בכוונתך יהיה חולק לך כבוד ותראה גדול עליי עוד
 ידנה הקרב אליך דהוא הממנה את שכהן הקב"ה ויקחו לך שמן
 זית פתה בזה למטה הקרב אליך איתנו שמן זית שהביאו אליך
 הקריבה אל אהרן אחיך ולכך הרע בעיניו שהיה הוא שליח
 לאהרן ושייטו הנה התורה היתה לי ונתתיה לך להיות שליח
 לבני ישראל עוד יבדק הקרב אל יך שאף על פי שמשלה הכהונה
 ממשנה עכ' שיטת פל מ' טנה במדבר בכהונה פאופן שבכע
 יקראו על שבט הלוי ויטעק הכהונה מרעו וכיון שהיה שחל
 הקב"ה לאהרן על מעשה העגל ולעולם ה' דברו אשר דבר
 בכהונת אהרן היתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם הנה

דרוש ראשון בפרשת תרומה

לחטאות שאחזק לכפר על מכירת יוסף שהכונן כי מתוך מכירת יוסף ירדו למצרים ונטמעו בעבד וגילונו מצרים ומשם עשו העגל לכך במסכת שהיה בא לכפר על מעשה העגל בזה להיו בבגדו כהונה כחונת לכפר על ויטבלו הכתונת בדם * עור האמת האמת מכפר על קלקול הרץ לפי שהריון כרוך סויהו קטן ונדרול שוים לפניו וכן היה באבמי החסן שהיו יב אבנים יש אבן גמא ממון הרבה יש שאינה שוה ככ כמו שהוה והיסוף בערך היהלום ונוסף ואור שהם אבני יקר וזהבן היה נמשא כל היב אבני בער' שוה האבן יקרה עם אבן שאינה ככ יקרה כך הדיון יהיה ששאל כל הבעלי דינים לערך א' והמעיל היה מכפר על לשון הרע וירמז לומר והיה פי ראשו בתוכו שלא יתעסק בריבוי הלשון כי אם בדברים הפנימיים שיש בהם תוכחת דהיינו ענייני הגמיה כי יש לאדם לרעת כי מעשה אורג כפי הדיבור סירב כך הא אורג ועושה ריקשים ואם מרבר רת הא אורג ריקשים חרשים הסמים החרשים מחייתו תורה ואם מדבר דבר שוא ותמו הוא עושה ריקשי תוהו ואם כן מעשה אורג כפי הדיבור הא אורג ועושה מעשה והוא ער משה לא יחל יבדו ככל היוצ משו יעשה שפי' לו לא ידבר חולין ברברו כי כפי היוצ משו כך יעשה מעשה או של תוהו או של עיקר * עור ירמז שי ראש בתוס' סויהו פיו שוה לתוכו דהיינו תוס' כבדו ולא אחר בטה ואחר לכך מהיה מתוק ברברו סהרו שי המעיל הא בצנחת והלשון שהיא הזוג למטה לרמזו שלא יהיה בחלרבר במהרה רק יהיה הלשון רחוק מהפה בענין הדיבור ויהיו כל בני אדם מקוללים לפניו ככדוקים וזהו שהיו הגוים סביב לרמונים לומר שהאדם הוא מסובב מבני אדם מכוונת כרמון ואין ראוי לשלוח פיו לרבר תועה על בני אדם כי הקצה פשה סתי חומות א' של עבד נא' של בשר כדי לשמור פתחו שי הלשון יואמרו בתוספתא שלכך נתנו הלשון פליטי מפני שקורים יש לאדם חומות העשית ואחר כך חמת עצם שהם הסימנים ואחר כך הלשון הא פליטי להם נמצא המעיל מכפר על לשון הרע גם הקטורת מכפר על לשון הרע יבא דבר שבחשאי וכו' ולמה הארכו שלשתן כע' בגמ' והאין מכפר על עונות פנים ומתקן חוסי וזה רמז לומר בבין פתוח חותם להזהיר לאדם כי כפי מעשיו ביד כל אדם יחיותו במחשבו ובכח לאדם לפתח על מחשבו דברים על קדושה סויהו פתוח חותם חתומות על מחשבו דברים של קדו' לה' ולא רברי חטאות ואשמות ואמכס' לכפר על גע' וכתבו המפרשים שרמז להיות מתקנים ער יריכס לפי שרבי' הקדוש אמר למימי לא הכבסתי ידי תחת אבנתי כי ממקום המתנים ער היריכס כרוך האדם לקדם עצמו פיתנהג בקדושה וכו' הם מכפרים על כל חטאת בני האדם ומדריכות את ישראל בדרך ישרה *

הרבה מהם עניני יעצור ה' חטאותיו חסר סירב על סליחתו של מקום חטאותו הכהונה נכ' כן לו ולרעו כהונת שלום והבה אחר הקרב אלך את אהרן אחיך ואת בניו כלומר הקרב את עמך עם אהרן אחיך ובניו שכולכם תתקדמו לכהנ' לי וכיון שראיה משה שלא רצה הבה לקרב ולת' למטה ולא לבמו סכך אחר לו הקרב אלך כלומר הקרב את עמך ואת אהרן ואת בניו הרע לו אחר לו הבה תורה היתה לי ונתתיה לך וכבר התורה הם סקרואים כולם בסך אן תלמידך והרי אחיה וזכה להם ער עולם ואז משה לולי תורתך טעשוני שאלו משתעשע להאריסה לבני יש אף אברתי בעניי על שלא זכיתי להורים לבני הכהונה וכו' אפס לרועם כל חותם פסוקים של אות הלמד שאמר משה לעולם ה' דברך נכב שהבטחת הכהונה לאהרן ער שלום ולרוד ורוד אמונתך כוננת ארץ ותעמוד ואני רוצה לעמוד ממעט כי הכל אכחו עברך ולמה גרעת ממני הכהונה כי לולי תורתך טעשוני שנסאר לי בקבלת התורה אז אברתי בעניי כי הלכה הכהונה והמלכות יוממי ולא נסאר לי זולת התורה ואפס לרמז אז אברתי שבאמירה שאמרת ומאז באתי אל פרעה אברתי כל הכתרים לולי תורתך טעשוני וכתן התכבלות כי לא מרע לבב ח' ואמרת כי כי לעולם לא אסכת פקודיך אך אמר להיות עלי קו רשעים שהם רצן ואכרים לאכרי באמרו ויפגע את משה ואת אהרן נכבים וכו' והם שהזכירו ממחיתו ופוד טענה אחרת כי לך אמי הושיעני לקידום שמך הגדול אידעו כל הארץ כי לך אמי לכך נתכונתי ואם כן הושיעני מדי חטאי זה כי לא דרשתי להחלתי ולכבודי כי אם פקודיך דרשתי שזיתתי לרבר אל פרעה לגאול אותם והוא הוסיף עליה' על קשה וכלל הרברים הוא שלכל תכלה ראיתי קץ אבל מכוונת שהבה מזה יהיה רחבה ער מאר ואין מביע ער קשה ולא הגעתי עריה לולי תורתך טעשוני אז אברתי מכל וכל והפסוקים הללו לרעת חזל שדרסו שהמלאכים נראו לתורה ואמרו מה אכנס כי תזכרת ורצה שאמרו המלאכים לשלום ה' דברך שהיא התורה ראוי שתהיה בשמים כבתחילה ולא תזרינה למטה בארץ וכי תימי משמי קיום העולם שאיני מתקיים כי אם בתורה הלא חוסי סכברא העולם ער נתית התורה היו כו' חרות ולרוד ורוד כל אותם חרות כתיימו באמונתך מבלי תור' וכוננת ארץ ותעמו וגם עכשו יוכלו לעמוד והנה נגס המלאכים וישראל א המספ' לראות מי יקח כתר התורה כי הכל עברך וכבר זכו המלאכים לולי תורתך טעשוני שהיא הטענה סנתן הבה למלאכים וכי יש בויהם מאכל ומסתה או פריה ורביה או מיתה והתורה מה כתוב בה וכו' לולי תורתך שהיא טעשוני בני אדם מה שאין במלאכים אז אברתי בעניי כי היתה התורה מתנת למלאכים ולא זכית בה * וראיתי כתוב שהבה עשה נס גדול בשמי להיות פוליס במאמר בן מים העלונים לתחונתם חם דברך נכב בשמים גם נס אחר שהארץ הוא יסוד כבד מהמי וראוי שהכב יכבד למטה באותן שיעלו המים שבתהום על הארץ והקצה בחכמתו וכו' הגדול לרוד ורוד אמונתך כוננת ארץ על המים ותעמוד וכל זה היה בטביל זכות התורה והמספטים וכטביל משפטיך עמת האם שלא ברך טבע ולולי תורתך טעשוני אז וכו' וכחזור לעניינינו בפרשה פשה הקבה לעשות מסכן כדי להשמות סכנתו ביניהם ולכך בזה לעשות בגדי כהנ' לכפר על גע' בני אדם כמחזל למה נסמכו בגדי כהנה לקרבנות לומר מה הקרבנות מכפרים אף בגדי כהנה מכפרים הכתונת מכפרת על עשיבות דמים שנאמר ויטבלו הכתונת בדם ויש לדיקוק מה סייך ענין הכתונת של יוסף כאן אמנם עם מה סכתבתי פ' שמיני ברום הקדוש על פסוק קחו שעיר עזים

דרוש ראשון לפרשת תרומה

מסכת ברכות פ"ב * מרגלא בפומיה דרבנא חבליה חכמת תשובה ומעשים טובים שלא יחא אדם קורא ושונוח ובעט באביו וברבו שנאמר ראשית חכמת יראת ה' שכל טוב לבל עושיהם ללוטריה' לא נאמר אלא לכל עושיהם לעושו' לשמח ולא לעושים שלא לשמח וכל עושים שלא לשמח טח לו שלא נברא

מהיות

קיים העולם תלוי בקבלת התורה מאיוב סילמוד האדם בתורה לשמה לטעו' שמים וליסוד

דרוש ראשון לפרשת תרומה

פר

ומה ארץ ולא לפנים פניה אחרת זולתה • והנה הקורם
מבואר בכתה מקומות מהמקרא דכתיב אם לא בריתי יומם
ולילה וכו' שמים וארץ לא שמיני וכן כתיב ממוגים ארץ וכל
משביה חכבי תכנתי עמודיה שלה • ודרשו רז"ל סעוד שלא כיתב'
התורה היה העולם חסוף וכיון שקבלו ישראל עליהם חכבי ה'
אלהך אז תכנתי עמודיה שלה • ויש לו לדרקדק כפי דרשה זו
שהכתוב מדבר בקבלת התורה למה לא הזכיר כאן השמים
ואמר ממוגים שמים וארץ כדכתיב התם אם לא בריתי וכו'
שמים וארץ לא שמיני • וכאן לא הזכיר אלא הארץ • וכן
מקרא זהו תכנתי עמודיה דמספיק לומר חכבי תכנתי שלה •
ועוד יש לדרקדק שהיאך הוא אומר ממוגים ארץ וכו' עד שקבלו
האז' והא כתיב אמרתי עולם חסר יבנה ודרשו מכאן שהעולם
עמד על גמילות חסדים כדתן על ג' דברים העולם עומד על
התורה ועל העבודה ועל ג' • ונראה לפר' טיפה אמ' הכנה'
ממוגים ארץ וכל יושביה רוקח הארץ וכל אשר עליה הזכירו
לקבלת התורה ולא נתקיימו בשני העמודים כל עבוד וגמילות
חסדים כיון שבה' ה' העולם לא נברא אלא כדי שיקיימו ישראל
התורה והיון התורה מתקיימת בתחיתוים לכך היו ממוגים
פר שקבלו ישראל חכבי האלהך • אבל בשמים ממעל שאין
התורה מתקיימת בעליונים שהיו אין ביניהם לא קבאל ולא
גזלו וכו' לכך הם מתקיימים בעמוד החסד לפי שמדת החסד
כריזין לה אפילו העליונים כמו שאמרו רז"ל על פסוק ודרקדק
אלהים עד מרום שאפילו העליונים במרום הם כריזים לדרקדק
ואמר וכו' שהחסד טהב בהם לכך הם מתקיימים בעמוד
החסד ולכך בקיום הארץ אמר ממוגים ארץ עד שקבלו התורה
שהיא מתקיימת בתחיתוים וכיון שקבלו עליהם חכבי ה' אלהך
אז תכנתי וכו' ונתתי אותם השמי עמודים אחרים של עבודה וגם
תכנתי עמודיה שלה ועם זה אפשר לי לבאר מה שאמ' המסודר
חסדי העולם אשריה לרור ורור אודיע אמונתך בפי כי אמרתי
עולם חסד יבנה וכו' והפסוקים הנמשכים עיסוד ממזמר זה
לסבב ולרומם מעלת התורה שהיא מקיימת העולם ואמ' חסדי
העולם על שמי חסדים שהגדל הבה לעשות עם העולם אשריה
החסד הראשון שבמאמרו ברא שחקים והחסד השני הוא
שתורה אשר נתן לנו כי מתוכה מתקיים העולם וגם אנו
מרוחשים תוספת טובה ותועלת אחר בקבלת התורה כי לרור
ודור אודיע ואפרסם בפי אמונתך ית' שאנו מאמינים כך כיון
שאנו עוסקים בתורה שהיא עמדתו של הקב"ה כי אמרתי עולם
חסד יבנה פי' הרבה יש לנו לסבב על אשר נתן לנו הבה תורתו
עולמלא כן לא היה העולם מתקיים כי אם אמרתי עולם חסד
יבנה סבבא העולם ומתקיים בזכות החסד ואינו כריך לזכות
התורה זה ולא הספיק אלא לקיים השמים שתכין ותקיי' במדת
החסד את השמים בעין כי אמונתך בהם שמלאש' המומי מעלה
מאמינים כך ואנו כריזים לתורה לכך הם מתקיימים בחסד
ועליהם כתיב עולם חסד יבנה אבל הארץ ומלוא איכ' מתקיימת'
אלא בתורה לפי שמתורה נראה מאמינים כך ואודיע אמונתך
בפי וכזו שמינתה התורה נתקיים העולם ואמר הקב"ה ברתי
ברית לבשרי כשעבתי לחר סעוד עולם חסד ורעך ויודו שמים
פלאך ה' כלומר אף כל פי שהשמים לא הזכירו לקבלת התורה
שהם מתקיימים בזכות החסד כלבר מתינת שמים ויטבחו על
כדיתת התורה לשמי בחימת' על הפלאות שפעית' אתה ה'
כשנתת לנו התורה כדכתיב האים חזלו מפי ה' וכבר עשה הארץ וכו'
וכל העם רואים את הקולות מסוף העולם ועד סופו ועל פלאך
ה' יודו שמים וגם יודו ויטבחו על שנתחדשה ונקבעה אמונתך
בתחיתוים שהם קהל הקדמים מתוך התורה שקבלו ואף על פי

שמקורם לכך היתה אמונתך בהם בשמים ממעל מן חביבין
יש יותר לפני הבה שהרי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני
אלים יתבאר כמו שפי' הראשונים ז"ל שדמיון הוא דמיון טוה
וערך הוא למטה ממנו אמר שאין ערוך אליו יתב' בכל המומי
מעלה כי מי בשחק יערוך לה' אפי' בהערכה וכו' דמיון השמים
אבל הבה ידמה דמיון שיה ממעל לבני אלים שהם בני אברהם
יבחק ויעקב מה הבה מחיה מתים ושקר עקרית כך אליהו
ואלישע עשו גם הם כך ותהי' אהיה סהבה הוא אל כערך בסוד
קדשים שהם יש' ונראה על כל סביבות וזהו שאמר אהך לך שמים
אף לך ארץ כלומר מתוך התורה שקבלו יש' לך שמים אף לך
ארץ שכולם מתקיימים ושמיים לעד שלה • ואפשר שרמז עוד
שקורם קבלת התורה היתה הסביבה למעלה וכשקבלו התורה
השנה הבה סביבתי למטה בארץ שהיא המסך סביבתי ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם ונתקיים עשוי לך שמים אף לך ארץ כי
כבודו בשמים ממעל וגם בארץ מתחת חם ועשו לי מקדש
ושכנתי בתוכם בתוכו לא כאמר אלא בתוכם לשי' שירושלם של
מעלה מכוונת כנגד ירושלם של מטה ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוך השמי מתקיימת במקדש של מעלה ובמקדש של מטה וכל
זה בשביל שקבלו יש' את התורה כמו שהביאו רז"ל משל למלך
שהיתה לו בת יחידה וכו' כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם
התורה כל מקום שאתם האלכים עשו לי בית שארור בתוכו וכו'
וכיון שכך הוא שהכל תלוי בקיום התורה כרי' • טיפיה לומר
לשמה ולא להתיהר ולהתגדל בה כדתן אל ויעסם עטרה
להתגדל בהם ולא קודר' לחפור בהם ואף על פי שאמרנו בגמ'
לשעלם ועסוק ארס בתורה ובמזנות אפילו שלא לשמה זהו
מהטעם שהזכיר שם שמתוך שלא לשמה בא לשמה כי האדם
כריך למשוק יכהט בתחלה מעט מעט כדי להרחיקו מ'זכרה
שכל ההתחלות קשות ולכך היתיר לו לעבוד על מנת לקבל
פרס כי מתוך מה שלמד שלא לשמה החיות' אל לבו שלכך
נוצר וראוי לעבוד את הכרי לעשות רצונת' ולא לחיות שום
סכר וכיון שכושו ללמוד לשמה הכל הולך אחר החיתוים אבל
אם תמיד הוא עומד בשברא ראשונה שלמד שלא לשמה כדי
להתעשר או שיקראויה רבי ויכבדוהו לא חסר ה' אלהי עשוקר
התורה היא לשמה והנה שלמה המלך עה הפליא לספר בשבת
לימוד התורה לשמה ואמר אשרי אדם מצא חכמה וכו' ירצה
שמאחר שקיום כל המכאים היא התורה אם כן אינו גדול
מטיב העוסק בתורה והנלוח ומצא חכמה שהוא מקיים העולם
ויש לך אדם שישק תבונה שלא יתרכה ללמוד חכמה מפי
רבנותו בלבד כדי לקיים השולם אלא יגע כמה יגיעות להפיק
תבונה ודבר מתוך רבר שזה מלבר האופר הכל לכל העוסק
בתורה יע' לו תוספת טובה שאם בקרא בשם אדם שהוא עם
החזיונות כדכתיב אדם חכם וגם לרמז שזה כל האדם והוא
שקול ככל האדם כי טוב סחרה מסחר בסוף וכו' • בא לומר
ההבדל והיתרות בין הלומד חכמה מפי רבותו בלבד ובין
המבין רבר מתוך רבר ביגיעה • אמר שמה שלמד מרבותיו
הוא יותר טוב מהסחרה שעושים בכסף לפי שסחורת הכסף
אינה קיימת כמו החכמה שהיא נכחית ועמדת לעד • וכנגד
התבונה אשר ומחורן תבואתה שהפלוט שהוא מחרם מרעיתו
תקרא תבואתה לפי שהוא הבוא אותו חירש מתוך פלפולו
ואותה תבואה ותבונה היא יותר טובה מהחורן שהוא כבחר
מכסף יעור ירצה כ' קראת תבואה על סם פי' יגע כמה יגיעות
לחרש ולקבור גם זה יגע ברעיתו להוציא ולחרש אותו דבר
ולכר הוא טוב מחורן • יקרה הוא מפני שכו' כתיב במסורת
בשמים וקרימ' פטיסם לרמז שהעוסק בתור' אומתי הוא משוג
כל

דרוש ראשון לפרשת תרומה

מעולם כחילו הוא עשאו כלו חס מאושר לומר לכל א' מהם מחסר
אשר שלם כחילו פרנסו הוא בלבר כי מרה טובה מרובה
הכה נתבאר שעיקר לימוד התורה הוא לשמה ומפניו מתוך
קידות לבולסם שמים ולא לשם פנייה אחרת כי תורה זו היא
נקראת תורת חסר כמס' בגמר מ' סוכ' פר ח' ג' מ'א רכתי' שית
פתחה בחכמת תורת חסר על ל' זכוכי יש תור' של חסר ויש תורה
שאינה של חסר אלא תורה לשמה זו תורה של חסר ותור' שאינה
לשמה זו תורה שאינה של חסר ויש לר' קר'ק' שאם מה שהקשה
לרבי אלעזר הוא מה שמבאר ברבנו שאמר וכי יש תורה של
חסר וכאם כן הילל כתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסר
וכי יש חסר וכי ומהו זה שאמר מד' פיה פתחה בחכמה דמשמע
שהקשה לו קושי אחר בתחלת הכתוב ועוד לר' קר'ק' שאם לא
תורה לשמה וכי שאין דרך הגמרא לומר אלא כי אם בקצת
שעוקר התירוץ הראשון וכאן עדיין לא תירצו כלום ועוד
קשה היכן נרמזו בכתוב השם חלוקות שהתורה שלא לשמה
אינה תורת חסר ומיהו אפשר לומר דמירוקא נפקא וע'ק' מ'א
שהתורה לשמה נקראת תורת חסר שהרי ע'ג' ו'א' למד' תורה
הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נזכרת ואין אית' שתור'
לשמה היא תורת חסר ונראה לעד שר' אלעזר הקטן
סימני הכתוב ר'א רישיה סיפיה ש'ך הילל פיה פתחה בחכמה
ועל לשונה תורת חסר או יאמר בחכמה פתחה פיה ותורת
חסר על לשונה ועוד הילל פיה ועל לשונה פתחה בחכמה
ותורת חסר ועוד קשה מ'א על לשונה דהילל ותורת חסר
בלשונה חס' מ'א רכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסר על
לשונה שהקשה כל הר'ק'וקים שבתבנו ולתירוץ זה הקשה
עוד קושיא פליפית והיא תכדע ביאור הכתוב שיקשה וכי יש
תורה של חסר וכי אלא בתירוץ הענין זה מתבאר כל הכתוב
באר היטב והענין הוא שהעולם נברא בחסר גמול וכי לקיימו
צריך שילמד התורה לשמה תורת חסר כלומר שהיא תורה
שמקיימת את העולם שנבר' בחסר אבל הלומר כד' שיקראוהו
רבי או להתעשר איתה תורה אין בה כל לקיום העולם שנברא
חסר כי לעצמו הוא דורש ואינו מסת' לקיום העולם ולכך היא
תורה שאינה של חסר אלא להנארו וכפי זה מס' הכתוב פיה
פתחה בחכמה הוא הנהגת האדם בלימוד התורה ש'ך היא
דרכה של תורה ללמוד אדם בתורה בתחלה שלא לשמה כדי
שיקראוהו חכם ואחר כך ילמוד לשמה וזו פיה פתחה בתחלת
הלמוד הוא לומר בחכמה בשביל שיקראוהו חכם וכשע'פתח
פיו להשיב כענין ברברי חכמה ויכבדוהו ובמקומו יוסיבנהו
ואחר כך מביאנו ללמוד לשמה ותורתו תורת חסר שאינו לומר
כד' להראות חכמתו מן השפה ולחזק אלא התורה שלומד אחר
כך היא על לשונה כי המפתח הם גבול הלשון והתורה היא על
הלשון בתוך הספתים לפי שעיקר לימודו הוא לשמה ואינו
חוסס להתייחד להראות לעמים יופי תורתו ולפתחו פיו ברברי
חכמה כמו שעשה מתחל' שפיה פתחה בתחלת הלימוד בעניני
חכמה בשביל מעלת החכמה שיקראוהו חכם ויכבדוהו אלא
התורה שלומד היא על לשונה כינו לבין קומו והיא תורת חסר
עוד אפשר שרמז באמרו ותורת חסר על לשונה ולא אמר ועל
לשונה תורת חסר לומר שגם איתה תורה שלמד מתחלה
בחכמה שהיתה שלא לשמה כדי שיקראוהו חכם היא נקראת
תורת חסר ור'בייה לפיכך יתב' כיון שאחר כך למד התורה על
לשונה בתוך הספתים ולא חסס להתייחד ולפתחו פיו הכל הולך
אחר החיותם ונקרא' כל תורתו תורת חסר כיון שיבא בכי טוב
ותורתו היתה מהשפה ולפיכך נזכר למידים שעיקר לימוד
התורה הוא שיבא אחר כך ללמוד לשמה כי זאת תורת האדם

כל האומר האין בזמן שלומד בתורה לשמה חס' יקרה הוא
התורה יותר מהפנינים והיינו דוקא בזמן שהתורה היא מפנינים
כלומר היא מבפנים לעשות רצון בראוולא לשם פנייה אחרת
שהוא לומר מן השפה ולחזק אלא לשמה אז כל חפצך ואפילו
חפצי שמים שהם מצות לא ישנו בה לפי שבתור' לשמה מתקיים
העולם וספק אורך ימים בימינה וכי לומר אוך התורה לשמה
היא יקרה מפנינים מפי שהעוסק בתורה לשמה זוכה לר'ברי
הרבה ואוכל בעה' והק'ק' קיימת לו לפיה אורך ימים בימינה
לעולם שכלו טוב שכלו אורך שהיא העולם שיקרי שהוא סימן
שהיא שיקר' לאדם וב'מחלה שהוא העה' עשור וכבוד והרי
שהיא יקרה מפנינים שהלואי הם מופלים בעה' ולא ירד אחריו
כבודו עור ירצה יקרה היא מפנינים רכתיב במקורת פנינים
לרמז שאמתו התורה היא יקרה מן הפנינים בזמן שאותם
פנינים הם פנינים לו לעצמו ואין לאחרים איתו שאינו מחזיק
בממונו יר' לומדי התורה אבל המחזיק יר' ת' מהנה איתם
מכסו איתו ע'ם לו הפנינים הוא שקול כאותו שעסק בתורה
כרכתיב בכל החכמה בכל הכסף והראיה מיששכר וזבלון
וכי נ'א איתו שהתורה יקרה מפנינים אלא השבעל הממון
מכניסו ונ'א שפי לפנים ואינו מפזרו חוץ ממנו חס' וכל חפצך
לא ישנו בה כלומר כיון שאותם החפצים הם מיוחד' לך ונקראו
חפצך אז לא ישנו בתורה אבל אם יהיה באותו ממון תעמדת
חפצי שמים ליה' ק'א מכסו אז היה שיה' לתור' ממש דרכיה
רבינו נעם וכל כתיבותיהם שלם ר'איתו כתוב בזה שיש דרכים
יש נתיבות הדרסים הם דרך המלך הכבו' לרבים כי באותם
הדרכים אין פחד ופחת כי רבים בוקעים בדרך ההוא ויש עם
שלם אבל אין בהם נעם כי הרבים הם דוחקים עם וכל עץ
טוב יפילו ונהנה הנתיבות יש בהם נעם והרד ממדעה רצון
ושמן ואין בהם שלום כי היה פחד לעובדים משורדים ונבנים
כיון שאין הרבים קופצים עם ואמר שבתורה איכא תרתי
לטיבותא נעם הנתיבות יש בדרסיה של תורה ושלום הדרסים
יש בנתיבותיה' וסמך לזה עץ חיים היא למחזיקים בה לומר
שאף על פי שאמרנו שעיקר חיי האדם תלויים בתורה כי אורך
ימים בימינה ואם כן מי שאינו יודע ללמוד מה יעשה ויחיה לזה
אמר עץ חיים היא כלומר יש לו תיקון להחזיק לומדי התורה
במיומנו ושם עץ חיים הוא סוכך בצלו כך הת' קרא עץ
חיים כי אורך ימים בימי של תורה והוא סוכך בצלו של התורה
אל איתו העשיר שהחזיק בירו כי בכל החכמה בכל הכסף
עור ירצה עץ חיים עם מה שפירשו הראשונים ז' מה שאמר
הכתוב כי בכל החכמה בכל הכסף שהכונה לומר ששמים
שקולים הלמד תורה והחזיק בית מכסו ויתרן החכמה על
אותו עשיר שפרנסו הוא שהחכמת' תחיה את בעליה כמש'ל שמי
שאומרים שמועה מפיו בעה' שפיתונו רבבות בקבר הרי
שהחכמה מחיה מה שאין כזו זה בעשור ואף על פי שהכל לת'ה
בעשור ההוא מ'אין ב'כח להחיות בחכמה או יאמר תחיה
את בעליה כלומר השבי בעלים שהם בעל הממון שהחזיק בית
ובעל התורה שלמד בה ומי מטיהם הוא המחיה אחר שזה
היתרון שהוא לחכמה שהיא המחיה לשניהם לבעל החכמה
ולבעל העשור וזהו שאמר עץ חיים היא למחזיקים ע' למי
שאומרים ועוסקים בתלמוד תורה ואב' לומדי התורה הם זכ'
גם תומכיו לומדי התורה להכיף איתם ולסערם חס' ותומכיה
מאשר כי החכמה תחיה את שבי בעליה הלומד והמחזיק בית
לסער ולתומכו ומ' תומכיה בלשון רבים ומאשר בלשון יחיד
פי' הראשונים שהכונה לומר שמרה טובה מרובה ואף על פי
ערבים תמנו יר' ת' אחד הכה שכר של כל א' וגמולו ישלם לו

דרוש ראשון לפרשת תרומה

פא

והוא רמז הכרוכים שהיו עבד הארץ להיות שהארץ רומז לעצמו
התורה שבו היו הלוחות מנחת ועיקר לימוד התורה הוא לשמה
לכך נתן את הכרובי על כפורת הארץ לומר שהעסקי בתורה
העומדת בארון כדרך שהיו דומים לכרובים שהם המלאכים
פורטי כפיים למעלה כך מנמת פניהם יהיה לקיומו של עולם
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ולא לגום פניה אחר כי ברב
הזה יהיה הבה עובד בתוכם כדכתיב וטכנתי בתוכם ובזה נבא
לביאור הכתובים שיש לדרוק אומרו ועשו ארון בלשון רבים
ובטולח ובמנורה כתיב ועשית י וכן טעם למה באו כל מרת
הארץ לחכאים אמתים וחכי אמה וחכי וכו' וכפל הענין שאמר
ובשית אונתו זהב וחזר ואמר תכעמ ונתת טעם למה היו שלטה
אחמות טנים של זהב וא של עץ באמצע ועמץ הכרובים על
שכפורת גם כיוני בטבעות הארץ יהיו הברים לא יסורו ממנו
אבנם הסוכה שהארץ הוא רמז אל התורה ורמז רמזו למה
היא חכאן ועשו לפי שכתר תורה מנח כל הרבה
ליטול וביאטול ולכך אמר ועשו שיתעסקו כולם בארון כדי
שיוזן לכתרה של יורה ועל דרך זה קרוב אלי לומר שאמר ועשו
ארץ לרמז ולהזהיר שהיו מחזיקים ותומכים ביר לומדי התורה
במזמנם חם ועשו ארון כן שיהיה כן הלומר ובין המחזיר ביר
זכר רמזו חל מכחן לתח שבבי עירח מזוהן לפענות מלאכתו
ומכאן הם עושים הכסה כדי שילמו אונתו תח בתורה ועם זה פי
המפרשים בענין מה שאמר הכתוב בטבעו הארון יהיו הבר לל
יסורו ממנו רהילל לא יסורו מהם כלו מהטבעו אמנם בא לומר
שהנה שכרו של המחזיק ביר התח שבבל החכמה לעתיד לבא
תהיה מנחתו כבוד חם כאן בטבעו הארון שהוא רמז אל התח
עם סמוך לו יהיו הבר שהם מפמרי הארון והמחזיקי יר התח
ולא יסורו ממנו מאלל התח לעולם כי בכל החכמה בכל הכפוי
ועם שהיה הארון של עץ בתוך שמי ארומת של זהב הוא לרמז
שאעפי בפני תורה הם עמים ורלים מל כריך למהג בס כבוד
שהיר הארון אעפי שהיה של עץ התורה נתונה בתוכו עור פי
שהתח כריך להיות תוכו כבוד שהיה הארון שמכפנים היה של
זהב וכן הארון של חוץ ואמי אומר שטעם שהיה בתוך ארון של
עץ באמצע הוא לרמז שגם כריך התח להיות מקום ומט בלבד
למי שהכניסו ער שפייסיהו כמט בגמ' כל תח שאינו מקום וכו'
כמט וכו' רמב"ם ליה למקט בלביה וכו' עור רמזו שאם התח
ואם מכופה בהב טהור מבית ומחוץ דהיינו תורה ומעשים
מבחוץ ואומות טובות מבפנים אעפי שיש בו בתוך הזהב עני
שנים דהיינו שהיא מורכב מחומר מכל מקום יש ביר להטוב
מעלה ושלמות ולהיות כמלאך האלהים שהכרובים הם חממים
למלאכים וטעם היות הכרובים פורטי כפיים ופניהם אל הארון
לומר שלא יפנה התח לרבר אחר זולת אל הארון ואל התורה
כמט התח הוא ממעט בעסק ועסקו בתורה והיו הכרובים
פורטי כפיים שהיה הלימוד לגום שמים למעלה ולא לפניה
אחרת חוץ רק דמה למלאך העושה רצונו מאהבה וכך פירשו
הראשון משחול אם דמה הרב למלאך ה' כבאות תורה יבקשו
שפיה כלומר אם הא לומר לשמה ולעבודותיו ית' אז הוא פליח ה'
כבאות אבל הלימוד לכמה אחרת מפני הכבוד אותנו האים הוא
פליח הכבוד ולא מלאך ושלוח ה' כמט פאינו לומר התורה מפני
שהיא אמת כי תור אמת היא שיעסקו בתור כדי לעשו שלמותו
יתולמות פליח ומלאך ה' והארס טעופה תורתו קבע ולומר
לשמה הוא זכה לשלוח שהוא העושר כדכתיב וזרך ימי בימייה
בשמה עושר וכבוד והרב בעל כבוד המר זל כתב ועשית
עליו זה זהב סימן לכתר תורה העולה על הכל ולפי שהתורה
גרידה עתים כדכתיב טח זבולחן בארץ וכו' למה לעשות ד'

טבעות זלעטות בדי עני טנים רמז למחזיקי התורה שהם
נושאים ארון התורה על כתפיהם ועשית כפורת לפי שהתורה
היא כפרה לכל תולדתם כדכתיב במדבר ואמת יכופ עץ וכתיב
אם יכופר עון בית עלי בזבח ומנחה ודרשו רז"ל אבל מתקער
הוא ברברי תורה שהיא העולה על כל הקרבנות שאמר זאת
התורה לעולה למנחה וכו' ולפי שהתורה לא יתנה אלף שהיו
עוסקים בה תמיד ולא כל אדם יכול לעמוד בה זולת תיכונן של
בית רבן לכך סמך לזה ועשוי טנים כרובים זהב רמז לתיכונות
ולילדים שנקראים רביא שהם מבינים על ישראל בתורת וסיון
שהם עיקר קיומו של עולם לכך כנה שלל יתנו הערות בארץ
אלא אחר עשיית כפורת והכתובים רכתיב ונתת את הכפורת
על הארון ואחר כך ואל הארון נתן את הערות שהיא התורה
ועמך ועשית טולחן לפי שהיא הכנה לקיום התורה שאם אין
קמח אין תורה ואז ועשית מנורת שהיה מאיר אור התור ולפי
שיכר לב האדם רע מעשוריו ואפטר שיחטא וכריך כפרה לכך
אמר ועשית מזבח עני טנים להקריב ולכפר עליו עכלי ובענין
המדות שהיו לחכאן אמרו שהא לרמז שהתח יחד עכמו שעדין
לא למר חכי החכמה ומאר מאר יהי שכל רוח כי מתוך כך תני
יהיה עוקר בלימורת ללמוד מה שהוא חסר י ומור כר פי סכפי
השעור שנתנו חכמים במרות הבנין הוא שהיה הגובה בחכי
אורכו ובחכי רחבו וכן תמכא בטולחן אמתים אורכו ואמה
החבו הם ג' אמות ומחזיתן הוא אמה וחכי חכי שני קומתו וכן
אמרו במסנה כל המרו שהיו במקד' גובהן כחכי אורכן וכחכי
רחבן ורואה לרבר היכל אמנם בענין הארון מנינו שהי אורכו
אמתים וחכי רחבו אמה וחכי דהיינו ארבע אמת' באופן שמת
גובה ראוי להיות ב' אמות כחכי אורכו ובחכי רחבו וכאן פותח
משני זה חכי אמה שהיה היה קומתו אמה וחכי להזהיר ולהארות
לתח על ענין גמות הרוח שכריך להשפיל גבוה קומתו מהראי
אליו וכפית אונתו זהב טהור ש' בו פליאות הארס מדרוז בעני
הבריות להיות נקי ובר מכל עון ואשמה לכך כנה ואמר וכפית
אונתו זהב טהור מבית בהיותך בתוך קירות לכך ובתוך קירות
בירך ואז זר אתך אז יהיה התח מכופה זהב טהור כי מחוץ
אמי כריך לזרך כי בריא לי שתכפנו כמט שאמר בגמ' הלואי
שהיא מורא שמים עליכם כמורא בצור ודס והוא מט התח וז'
תהי רעע בפני עמך כי בפני הברית אינו כריך להזהיר רק
בהיותן בפני עמך כי אין רואה השמר ל' תפן אל אף כי אם
ברית ה' כל היום ועכשו נבא לביאר המ' כי טס נאמ מעלת
התורה שהיא לשמה ולבא ער תכנתו ים לערר מה הוקטה
לרבר בכתוב זה ועור כפי הכרואה זה פשוטו של מקרא ולא
חירט ג' כלום ועור קטה דרשה זו שאמ' ללמודיה לא נאמ' אל
לעושיהם איך הוא כמסך עם האמ' קורס ועוד קטה כפל הענין
שחזר לומר וכל העושים שלא לשמה נוח לו שלא נברא שכבר
אמר לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה ועור
קטה דמל' רמז לו שלא נברא רנה דאמרינן שגחל העושה
לשמה והלומר שלא לשמה אבל מל' רמז לו שלא נברא
והא קיימא לן לעולם יעסקו ארס בתורה ובמדות אפילו
שלא לשמה והתוספות תירכו בזה שיש בלומר שלא
לשמה יתי בחימת האחת כשלומר לקנטר שמה לו שלא
נברא ייש בחינה אחרת שלומר שלא לשמה כגון להביאהר
ולתכבר שיקראיהו רבי וכו' ואז יעסקו בתורה אפילו
שלא לשמה כי מתוך שלא לשמה בא לשמה ונראה
לער' שהוקטה לרבר מה שאמר ראשית חכמה יראת ה' דמסמע
שקורה החכמה כריך יראת ה' כדתן כל שיראת מטאן
קודמת לחכמתו וכפי זה יקטה מה שאמר בסוף הפסוק שכל

דרוש ראשון לפרשת תצוה

דרוש ראשון לפרשת תצוה

מדרש רבנן ה'נשמת אדם וכו' אמר הקב"ה יחא נרי בירך ונרך בירי ואיהו גרו. של הקב"ה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור מדונה מצודה אלא כל מי שעושה מצוה הוא כאילו מדליק נר לפני הקב"ה ומחיה נפשו שנקראת נר שנאמר נר ה' נשטח אדם ומהו ותורה אור אלא הרבה פעמים שאדם סרוב כלבו לעשות מצוה ויצהר שכתובו אומר לו מה לך לעשות מצוה ומחטרת נכסף עד שאתה נרדף לאחרים תן לבניך ויצהר הטוב הוא אומר תן לפעולה ראה מה כתיב כי נר מצוה כה הנר הזה בשהוא חלק אפילו אלף אלפים קדווינין וסיבקיין מדליקיין חיסנו אורו במקומו וכך כל מי שיתן למצוה אינו מחסר ארס נכסו לכך נאמר כי נר מצוה ותורה אור :

מורעה זאת היות גדולה מעלת תהלת התורה שהיא מתנת חיים ללומדיה בעה"ז ובעה"ב כמו שא"ל בההלכך תמה אחרך ובסבבך תשמור עליך והקצות היא תשמור עליך בקבר והקצות היא תשמור לעה"ב והאנוסה היא כי האדם בעה"ז הוא הולך לבית עולמו לז"ל בההלכך כלומר בזמן שאותה הולך ומקע שהוא בעה"ז התורה תמה אחרך ומצוה עליך כי ברבב הזה תחריכו ימים ובסבבך שהוא בקבר כדכתיב וסבבתי עם אבותי התורה תשמור עליך להצילך מזיהם של גהנם : ולא עוד אלא שמתוך התורה תזכה לתחיה והקצות כדכתיב הקיצו ורננו סובבי עפר ויתרוך דעת החכמים תחיה בעליה שיהיו שפתותיך רובבות בקבר ואם כן האל תשמור לעה"ב בהיות שפתותיך רובבות ורחמי ברברי תורה ובזה מחזיקך שיהיה ראוי לומר בההלכך תמה אחרך ובסבבך תשמור עליך ובהקיצו היא תשמור ואחר והקצות לפי שזו היא הבטחה לעוסק ברברי תורה והקצות כמו סכנוה הקיצו ורננו סובבי עפר כי טל אורו טלך ודרסורל כל מי שיש בידו טל תורה טל תורה מחיהו ומסך כאן כי נר מצוה ותורה אור לומר גם המצוה היא נר מאת ה' והבטטרפות התורה היא האר החלק כבר וכמסך מזה דרך חיים ולזה כיוון תר האלך עלי באת האיוץ מהאלפא ביתא שאמר זאת מחמתי בעמי כי אמרתך חייתי וז"ל הליכומי וכו' זכרתי מטפטיך וכו' אלעפס אחזתני מרשעים וכו' זמירותי האו לי חוקך וכו' : הבונה בקיצור שלהיו דור המלך עלי מרוכ בפורץ של אהב' שלא היה בהם בוטל תורה כמו שכל ברוך האשר לא הסיר תפלתו ומדת מחמתי לכך היה מקבלם בשמחה כי בורא הוא אות יסורין מוחבב כערה כדכתיב יסור יסרמי יד ומתוך אותם יסורין למות לא נתנני סכתספח לי עונותי והו שאמר כאן זאת מחמתי בעמי זאת מחמתי בהיותי בעמי מענה ומחבה בפורץ כי אמרתך חייתי כי לא היה בייסורין בהם בוטל תורה אלא הייתי כחי וגבור לעמך באמרתך ותורתך והנה הזרים הרשעים הליכומי ועשו לייצמת מחמי ער מאר על כי מתורתך לא נטויתי ואני עסק תמיד בתורה כי אומרים עלי שאין בזה תועלת ויתרוך : או ירבה זרים הליכומי ער מאר ומחלוצים כי שאומרים שאין תוכי כברי שהיו חמי עוסק תמיד בתורה ומתורתך לך נטויתי ועכ"ל היסורים באים עלי ועל כן אמרת שאין זה כי ארס רוע לב כי חמי פלס בראות הנה

טוב לכל עושיהם ולא אמר ללומדיהם רה"ל ללומדיהם ולכח לתעטי ולומר ר' לכל לומדיהם הוא אפילו שלא לשמה כיון שהיראה היא ראשית אל החכמה ואם אין יראה קודמת אין חכמה ואם כן לא מסכחת לה שהחכמה תמכא אלא בארס קים בירי וראה וכיון שהיא ירא את ה' פטיטא שאים לומ' לקנת' ח' ואם כן ללומדיהם אין מקום לפרסו שהיא ללומדים שלא לשמה ועוד קשה שאם כפשוטו של מקרא שהיראה קודמת אל החכמה אף אמר התנא אין בור ירא. חטא דמשמע שאין היראה נקמת אלא מתוך החכמה לכך פירש רבא ראשית חכמה שאמר הכתוב שהיא כמו תכלית חכמה והוא כמו ראשית סמיטת ראשית בכורי וכו' והאנוסה היא לומר מובחר ותכלית החכמה הוא לבא לירי וראה ולעולם שהחכמה קודמת אבל התכלית והעיקר הוא לקנות אחר כך יראת ה' שלא היא ארס קרא ובועט וכו' והשתא ניחא מה שאמר שכל טוב לכל עושיהם ולא אמר ללומדיהם משום דמשמע אפילו ללומדיהם שלא לשמה כיון שפכשו פירשנו שיקדים לומר החכמה ואחר כך הוא בא לירי וראה אם כן אפשר שבזמן שלמד החכמה שלא היה בירי ערין יראה שמה למד כדי לקנות ואחר כך בא וקנה יראה ואילו קאמר שכל טוב ללומדיהם היה משמע בין לשמה בין שלא לשמה לכך אמר לכל עושיהם לומר לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה. ולפי זה יש לדרוק מה שאמר לכל עושיהם רכל הוא ריבויא ומה שאמר עושיהם הוא מיעוט לעושים לשמה דקרא וכדך להבין מאי ריבה ומאי מיעוט. וכן נירקק בכתוב שפתח בלשון רבים שכל טוב לכל עושיהם וסיים בלשון יחיד תהלתו עומד לער והיה ראוי לומר תהלתם עומרת לער אחמם מה שביארנו שכתבו התוספות שיש סמי בחיכות בלומדים שלא לשמה יש לבאר שיסוד הכתוב כך תכלית החכמה הוא לבא ממנה לירי וראה והשכל שהחכמה היא טובה לכל עושיהם ואחר כל לרבות גם העושים שלא כשמה מהמין החשוב כגון לתחיה או להתכבד. שזה השכל הוא טוב גם כן כיון שמתוך שלא לשמה הוא בא לשמה אבל מל תהלתו של הלומד לשמה היא עומרת לער משכ כלומ' בבחינת הכבוד שאף על גב שמתוך לו אחר כך תהלת התורה שיבא מתוך כך ללומד לשמה ויאזיה תהלה בחרץ מל לא נמסכה אותה תהלה לער מראש ועוד סוף ואם כן שכל טוב הוא לכל עושיהם בין ללומד לשמה בין ללומד בבחינת הכבוד אבל תהלתו של א' מהם שהוא הלומד לשמה היא עומרת לער מראש וער סוף כיון שלעולם למד לשמו ית' וכל השמים שלא לשמה כלומר בחופץ האחר שלומד שלא לשמה כדי לקנות לא רבר בזה הכתוב כי כן לו שלא נברא אלא הכתוב מדבר בלומד לשמה ובלומד בבחינת הכבוד שאפשר לו שיבא מתוך שלא לשמה לשמה. וכל דרשה זו היא משום דקאמר קרא לכל עושיהם דפירשם עושיהם היא עשייה לשמה וריבויא רכל הוא למי שאפשר לו לבא אחר כך לירי עשייה לשמה אבל אי כתב קרא לכל לומדיהם היה במשמע לומדיהם כל אופן לומר ואפי' לקנות. ועוד ראפילו שנאמר שלומדיהם יש בו במשמע הלומדים בבחינת הכבוד שעתידים לבא אחר כך לשמה מל היינו תרשים מריבויא רכל לומדיהם גם את הלומד כדי לקנות. אבל עכשיו שאמר לכל עושיהם שלשון עשייה היא לשמה אין לרבות מריבויא רכל אלא אופן הלומד שיש ממש תקנה לבא אחר כך לשמה ובבחינה האחרת שלומד לקנות טוב לו שלא נברא ולא רבר בזה הכתוב. והנה כתבאר המחמיר על מכונן. ור' ז' להקדמתו שיקום העולם הוא תלמי בתורה לשמה שיקראת תורת חסר : ב'לאו :

דרוש ראשון לפרשת תצוה

פב

ה'ה' יראה ללבב ועכו' אני בצדקתי המזיקתי לעסו בתורה ולא ארעה לפי מזכרתי מעשטיך מעולם שהא ריח של גהי' סנכברא מעולם מיום סנכברא העולם כמעשהו סנהיסם כברא ביום שני וחזרתי פעתי ריח כל בני אדם לירד בתוכו זולתי מי שעם' בתור' כמו שחמ חזל ס' אמר אדם מי מיכל את בני מאש ליהטת זו והראו הבה מרב תורה כדכתי' חרב פיפתי בירם וכו' ובזוכרי על לבבי משפט גהי'ם אז קבלתי הנחמה ואתנחם מהיסוריך לפי שזלעפה אחזתי ונרתעתי מחמת הרשע' שעתב' תורתך שהם עתירים לירון במשפט גהי'ם ופחד קד' אמי מחמתם אחר על כן תחזו קתי והוספתי אומץ ואמי בתומי אף ותמי' לא אחסה מעסק התורה ומירות לי את לי חוקיך בטרד ומורה אמי לומרם אפי' בבית מגורי במקום שהיה לי מגור מסביב יראה ורעד ובה' כי אשעה בחוקיך תמיד לפי שהתורה היא תבונה בעה' ובשעה וכן מצינו בימי אח' ארזים והמץ כשהיו ישראל באות כרה אמרו חזל ס' קצב מרדכי כמה תיסקות של בית רבן והיו כולם שפקים בה' ובא המן וראה אוקס שהיו עשוקים בתורה וסבב' שמהם היו מתחיל לעשות כליה ח' והק' בה פנה לקול תורתם והשיע' מיד שוכא לפי שהתורה היא מבינה ומזילה • ובה נכח לביאור קצת מאוסו' המגילה כפי מה שחמי ה' והנה במטה יע' מחלוקת תנאים לרע מהיבן קורא אדם את המגיל' ר' מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר מאחד הדברים האלה וכל אחד מהם פובר שעיקר הכס הוא ממקום אמתחילים בו למד כראית ליה ולמרי כראית ליה ואין קיימא לך שמינה לקרות את כולה לפי שגם בתחלתה יע' בה עיקרו כל כס שנתן לו לבו לעשות משהו ומתוך סכרונו הרב את ופקיו באופן שהיה גרם שת' זלונך אסתר וריוח והזלה עמד ליהודי' באיבת' זאת ועוד שהאגר' ששלח המלך בחמתו להיו' כל אש שירד בביתו הן הנה היו גרמה להזלתן של ישראל כמו שאמרו חזל והתחיל ואמר • והיו בימי אחשורוש ית' עם מזל' על פסוק ברוק' פרוצו בישראל אומר ר' אושיעא בריה עשה הק' בה לישראל שצורף בין האומות והיה הוא אפקורום וכו' כטפל ל' ר' אושיעא חל' לא ירעיתו היב' עבדיתו תקטלו כולה ליתנהו גביינו תקטלו להנהו דגבינו קרו לבו מלכות קטיע' ול' אומר כאן והיו בימי אחשורוש שהיו לשון כער והכער היה לפי שאחשור' היה מולך בכיפה מהזר ועד כו' ומתוך כך אמץ את לבבו לגזור להשמיר להרוג ולכאור וכו' כיון שכל ישראל היה תחת מלכותו ולא היה לו פחד סיקר הוזה מלכות קטיע' וחילו לא היה מולך בכל העל' לא היה גזר אפי' במקום ממלכתו מן הטעם הג' ומורי גדו' פי' שהכער היה לפי שסיון שהיה מולך בסוף לא היה לישראל משם כלום מפני חמת מולך שחילו לא היה מולך בכיפה היה אפשר להם ללכת להמלט א' כפי שם מממלכה א' ממלכה אחרת כ' • עוד כל ויהי בימי אחשורוש ומה שלא קרא המלך אחשורוש נתן הטע' בה' ואת' הוא אחשורוש ולא מלך אחשור' לפי שהמלכות לא בא לו מחמת ירעה אלא המולך מהזר ועד כו' שיתלך מעצמו וכשם שבימים ההם שהיה האל' וכובש המלכות עדין לא קרא בשם מלך פשוט כך אחר כך כשבת המלך על כסא מלכותו ראינו לאחר שישב על כסא המלכות וקרא מלך מכל מקום • אף ראוי לקרואו אלא אחשורוש ולא בשם מלך כיון שהמלכות לא בא לו משורש ומשפחה א' ענהו המולך מעצמו • וגם רמז ואמר כסא מלכותו ולא אומר כסא המלכות לפי שהא' לקח המלוכה בחזקה ככה ועכו' ידו ואמר שלחו ס' המלכ' שלנו לקח בהרבו ובקשתו היה רופף בירד ולכך השתדל בכל עו' לחזק ולאחזק מלכותו להרא' את העמי' והערי' ש' יח' תקיפה עליהם כדי שלא ימרדו בו ועל כן עשה משתה

בשנת שלם למלכו שהיא משני חזקה כי בתלתא היא חזקה ובאותו משתה עשה באופן שהיה הכל מכירים ומודי' במלכותו לפי שמנהגו של עולם לערוך השולחן ולסדר מקום כל אח' כפי ערכו ומעלתו כי לא יתכן להסב את השמים אלא העבדי' אבל אחשורוש הסב את כולם גם יחד שריו ועבריו כאחד והערתמו עם חיל פרס ומדי שהם דלת המון העם הכל יושבי' לפניו כעבר כאחזינו כקטון כגרול לא נכר שוב לפני רל להארות שהכל שום לפניו והוא עליו לראש וכל זה לחזק הממלכ' בידו בהתחל' סהי' העיקר' ויאכשר שרמו עוד למד שריו ועבריו שאל' שהיו מימי קדם שהיו של אחשורוש עכשיו כבשם תחת ידו והיו עבריו משועבדי' כי המלכו' לקחו בחזקה והמולך מעצמו מלך כמו שכתבו בהראיותיו את עוש' כבו מלכותו וכו' והכונ' שלח' המלכו' שלו רופף כיון שלא היה משורש מלכה ומתוך הממון המליכותא כמע' חזל רמזו' תיר' יהב וקם ליה אב' כבו מלכותו לקחו בכחו הוא רוב עשורתו ולכך הוכרח להרא' להם כבו עושרו ונתן כל הון יקר לפי שזה תפאר לגרולתו ואילו היה מלך בן מלך לא הובר' לכל זה ועס' כך ימירד' ולהית' ימי' כער קד' רבים פי' שרא' היו מצטערי' בראות' כלי המקד' ובזיו' ג' כער שצטערת מתו' איותו משתה שעי' שביגו ממנו נתחייבו ח' ג' כליה' ובמלא' הימי' הג'ה וכו' שלחיו יע' רב לא יכלה הבית לשאת ולהכיל את' לכך לקחם לתקורח לחכ' שבג' יע' להם כמה מימי כ' והביא לפניהם פרוכ' מציירו' מחור כרפס ותכל' אחו' בחבלי' בוך תאשי' החבלי' מעמידי הפרוס' היו של בוך ואר' גמ' והמק' היה רכפ בהט' וספ' ודר ואחר' וכמו שאמרו ז' אבני' ש' חטו' אחריה למוצאש ודר דרי דרי חזמי' לכהריוס וכוונת' ז' לדרוש סת' מלשון כהר' • עוד אמרו סקרא' דרו' לכל בעלי סחור' כלו' שהיו פטורי' מכל מיני מס' וכונת' לדרו' דר' מלשון דרו' ואחר' מלשון סחורה והשקיות בכלי' זהב וכו' הראשונים ז' שירשו שגם הכלי' שמריקין היו ומשקין זמם שהא' הקינף היה של זהב' ול' כר' עם מה שאלו' שאמרו שמהיה שותה בכוס לא היו שומים בו אלא כותבי' לו את הכוס ומכניסו והוא שלו' ז' והשקיות לשון מקור כמו זכור שמור כלומר הסובה לעמך ההשקיה שתמיד היה המשקה משקה יין היה בסית כל' הזהב כי גם מי שלא היה רגיל' לשנות יין היה רוצה לשנות כדי ליקח כוס הזהב וגם הכלים היו כלים מכלים פנים ומחורשים כי גם האדם שלקח כוס אופנים כשהיה רוא' כוס אחר משוכח היינו רוצה לשנות בו בחומד' את הגבוע' • ושמה תאמר שלא היה היין טוב ומתוך כך היו מושכי' את ידיהם מהשתיה לזה אמר ויין מלכות שהיא משוכח' ורב כיר המלך • ושמה תאמר שהיו נותנים להם הרבה יין בכל כוס ומתוך כך היו בועטים בחמדת הזהב לזה אמר והשתיה כרת שהיה שותה כל אחר מה שלבו חפץ ועכו' נותנים לו הכוס באופן שזה היה גורם שתמיד יהיה השקות יין ולא יסבותו כלל מלהשקות יין בסולחן • ומורי' נר' פירש יין מלכות רב לומר שהיה יין ממשן משלם שנים ושיער זמנו כשיעור יד וממשלת המלך שהיא זמן שלם שנים כדכתיב בשנת שלם למלכו עשה משק' לכל שריו ועבריו וכו' כי כן יסר האלך על כל רב ביתו במדרש אחזל על כל רב ביתו שהיה כל אחד ואחד מבחוק עם בניו ועם בני ביתו • ולפי' כראה דרייקי רז' דא' כפשי' • שמה המלך לרב ביתו שיעם כ' כ' אש' ויש' הי' יסר המלך על רב כל ביתו מאי על כל רב • ואם הכונה היא סגור כך על כל הערי' הי' על כל רב ביתו לכן דרשו כי כן יסר וגור המל' על כל רב ועד מהסד' שיתנו לו ביתו עמו הוא ובניו ואשמו פי' מה מבחוק עמה' עשה כדי לעשו' כרכוש אש' ואש' לפי שיש כמה אנשים שרוצים לשמח ולבחוק עם בניה' יותר מכל אכילה

דרוש ראשון

לפרשת תצוה

תורה עוד ירצה עם עמה שאלו לעשו כרצון איש ואיש זה מרדכי
 פנק איש יהודי והתן עבדך איש כד ואיב המן הרע הזה
 וכוונתם זו היא מה שאמרנו בתקום אחר אמר המן לאחסורם
 אלהיהם על אלו טובה ומה העמד להם זכות ועשה להם משתה
 וגזר שיבואו ויאלכו כרצונם מי שירצה יבא ומי שלא ירצה לא
 יבא כדי שלא יהיה להם פתחון פה לומר שבעל כרחם הביאום
 ומכאן שבעצם זה היה מרדכי שמח שלא היה כופה ליעראל
 שיאלכו מאכלו וישתין יין משתו והירא את רבך ה' ועשה כאשר
 עם לבבו הטוב כי אין אונם וגם ברבך הזה היה רצון המן
 הרשע שאותם שהיו נהיט מאותה סעודה לא יהיה להם פתחון
 פה לומר שהיו אלוים ואם זה היה כרת וכתורה של כל א' וא'
 ואין אונם וזה עשה כדי לקיים רצונו של מרדכי ושל המן כל
 אחר ואחר בבחינתו גם ושתיו המלכה וכו' הגה ושתיו רבתה
 גם היא לחזק הממלכה ביד בעלה ולהורות שהיא מתעטרת
 בבעלה אף על פי שהיא היתה מורע המלכה בתוסף בלכאשר
 הוכחה בעצמה שלא היתה נקראת מלכה מזר אביה אלא
 הגיעה למלכות מזר בעלה אחסורום ולכך עשתה גם היא
 משתה לנשים להורות שהשיגה מעלה גדולה במלכותו שאעפ"י
 שמי שהיא בת מלכים המלכות היא טובה אצלם ולא אצל
 ושתיו עשתה משתה בית המלכות אשר למלך אחסורום כלמדי
 שהיה רומה לה היא מזר עבמה לא תכלה למלכה אלא בית
 המלכות היה מזר היות המלך אחסורום וזו היא מעלה גדולה
 לבעלה בעיני כל העמים באומרים אם זו שהיא בת מלכים
 מתעבת אותך כך כל עמך שאר העמים וכפי זה מתקן דברי
 המפרשים הרשונים שדקדקו במגילת עש אומר ושתיו המלכה
 ופעם אומר המלכה ושתיו ולא רבך ריק הוא אמנם הכונה
 שאחסורום כפגז להביא את ושתיו לפניו אמ' להביא את ושתיו
 המלכה לרמוח שאף על פי שהיא בת מלכים עיקר מעלתה היה
 להיותה אשת אחסורום שמתלה היתה נקראת בשם ושתיו
 ואחר כך נקראת מלכה מתאו ועל כן גזר להביאה והיא לא
 בטתה אף שהיתה אומרת שלפי האמת קודם היתה מלכה
 מזר אביה שהיה היתה מורע המלכה ואחר כך ירדה מכבוד
 ונקראת ושתיו כיון שפגזת להירט שאינם בין מלכים ואי
 מתבאר כפי דרכם מה שאמר גם ושתיו המלכה אף על פי שכל
 היה בלבה שירדה מכבודה בהיותה אשתו של אחסורום עכ"ל
 מפני תיקון העולם רבתה להורות לפני העמים שהיא קדוה
 מעלה וכבוד ונקראת מלכה מזר המלכות של אחסורום ביום
 השביעי בטוב לב המלך בין וכו' במ' מסכת מגילה אומר ועד
 האירכא לא טוב לביה בחמרא אלא יום שבת היה וכו' מלמד
 שהיתה ושתיו הרשעה תביאה בנות יע' ומפסיתן ערמונו לכך
 גזר עליה ושתיו ערומה היינו דכתיב אשר עשתה ואשר
 בגזר עליה ויש לדקדק אף תירט מה שהקשו ועד האירכא
 לא טוב לביה בחמרא ולא אירכא בראיה העבך דהשתא דרדטיין
 פי' ביום השביעי שאינו יום שביעי למכין ימי המשתה אלא יום ז'
 למעשה בראשית שהוא יום השבת אם כן אשפ' שאותו יום היה
 ראשון לימי המשתה וכו' ביום טוב לביה בחמרא אבל אין
 לזרם כן דהרי כתי' משת' שבצ'ימי ואם זה היום שאלו להבי' את
 ושתיו לפני היה יום אלו יום ב' לימי היותה אש' לא תצינו בעשה
 משת' שבע ימי שהרי מיד כתעבבו בהריג ושתיו ולא גמסך עד
 המשת' לא נדרא שאותו יום היה ז' לימי המשת' וכן מובין התרגו'
 שאמר והוא ביום דשבת דעבד מנות יומ' קמא ועד יומ' השבתא
 והל' מורה הקצו' לתקומה ועד השתא לא טוב לביה בחמרא •
 ובראש' ל' ש' האמת הרב' שם שבת היה יום שביעי ומ' אשת'
 ב' ה' שביעי כט ב לב המלך בין אינו למעט שלא הטי'

לבו במאור ימי' שגם בכל יום ויום היה מטיב לבו ביק ויהי שלא
 הזכיר לא בין השביעי הוא לומר שכל שאר הימי' לא עשה לו רוג'
 היו ועכשיו ביום זה שהיה יום השבת עשה לורשם לסלול להבי'
 את ושתיו ולערבב המשת' לשי שהי' חטאה עם כגו' ים ב' השבת
 שהיתה מפסיטתן פרומן ועל אותו עון כתגבלל לה באותו יום
 עבמו שכתוב לב המלך בן כפעם בפעם בשא הימי' גזר עליה
 להביאה לפני ערומה במדה עבמה שהיה מורד לבנות ים אכל'
 לקר דקרא אתה לחושבנא בלבד היה קשה איך אמר' שביים
 השביעי לחשבון הטוב לבו ביום יפד השתא לא טוב לביה וכו' •
 עוד אפשר שעכשיו שדרשו ביום זה שהיה ביום שבת ים לרדס
 בטוב לב המלך בין שהכונן הוא ביום השבת בטוב לבו של ישראל
 ברבדי תורה שלא כמעט האומ' העשקי ברבדי תפלות אז גזר
 המלך בין ואמ' להבי' את ושתיו לפני לדראו את ושתיו ועם ברבדי
 תפלו בעשה שישראל עסקין בטוב טעם ורעת התורה וכפי זה
 שיעו הכתוב הוא בטוב לב ים בתור המלך בין אמר להביא את
 ושתיו ועם זה מתבאר מה שהביאו בגמ' כל עיי' החיבור הזה
 בסהאומ' הם אוכלי' וכו' אמ' להבי' את ושתיו וכו' הכונה שכל היתה
 להאר' שמלכותו תהיה כיון שאשתו שהי' בת מלכים היתה בסופה
 ט ובזה תגלה ותרא מלכותו במה שגזר עלי' שתבא לפני ערומה
 באשה פחות ועכ"ל לא תמרה את כל היוצ' משמו ולכך גזר שתבא
 לפניו בכתי' מלכות להודו שהמלכו באל לה מזר בעלה וקמאן
 המלכו ושתיו לפי שאעפ"י שגם היא היתה חפה להחזיק מלכותה
 והיתה ממעט' עבמה בפניו מ' לא רצת' לעשו כך לפי שהי' רדק
 גזרה שגזר ברב' המלך ומה שהיה היא עושה היה בבחור' ולא
 באונם ולכך עכשיו שכל לגזר עלי' בכח בעט' בו ואמר' שארד' ב'
 היא ירדה ממעלתה שמקורם היתה מלכה מזר אבותי ועכשיו
 נקראת ושתיו כיון שנסאת למי שלא היה הגון לה כפי ערך
 חשיבותה ועוד מטעם אחר מיונה לבא לפי שהיה רב המלך
 ביד הסריסים ולעצן כזה הלואי יבא הוא בעצמו וכבודו לחלל'
 פניה ונמך לה מזהו רב כונע לקיים מלכותו כדי שכל העם
 ישמעו את דו החוקה ונורלו ויפחדו ממנו וכלי' הוא יואלי תשא
 פניו והוא לא כן עשה אלא מלח ביד הסריסים ולכך מיונה
 לבא עוד ירצה לרעת חול' שאמרן שהיא היתה רשעה יותר
 הימנו ורבתה לבא אלא שעשה לה הקב"ה זכב וכו' וכפי זה
 יאמר ותמאן המלכה ושתיו לפי שראתה רבדים פותרים זה
 את זה שהיא רובה להראות העמים את יופיה וגם היא רובה
 בכך אבל ראתה ששלח אחריה סריסים שהם שומרים הנשים
 שכתומה שהיו מקבא לה שלא תבא עם סוס אדם אלא עם
 הסריסים דרך כמעות וכבוד והם שמי העכס שהיה ראוי
 לשלח אחריה שרים רבים ונכבדים שיביאנה לפניו ולא לעשות
 לה משמרת וברר כיון שהיא רובה להביאה ערומה להראות
 העמים ושתיו ויקבץ המלך מאד ומתנו בערה בו ירד' שתקב'
 ומיד אחר שגזר עליה כך חזר בו ויקבץ על שלא קיימה דבר
 ומתנו בערה בו בעצמו על שהכנסו כצמו בתגר זה לללות
 להביא' לפי שהיא מוכרה עכשיו לקרב את משפט' לשמי האומים
 ומי מרע מה יהא ברביה עוד ירצה שעל שלא באה קצף המלך
 קצף בלכר ולא חימה אבל חמתו בער' בו במביל מלכותו שלא
 יהא מחשיב אותו מסאן ואל' שיאמרן אם על ביתו אינו מודה
 סדרה כט על אחרים ובמביל בכוח בערה חמתו בגו' הקרי' את
 המספט לפני השר' ב'ד שלא יתלול וינפס מלכותו ויאמ' המלך
 לחכמים יורעי העמים וכו' ומעתי באומרים שאחסורום חזר בו
 במה שגזר להביא את ושתיו והיה רובה להביאה ולכך אמר
 להש' שרין זה ראוי לרוץ אותו כפי המזן והשע' שהרי היו באותה
 עשה כולם סכורים ושמחים ואינו מתן הראוי שתבא בת מלכים

ערומה

דרוש ראשון לפרשת תצוה

ערומה לפניהם ואם כן ופה עשתה שלא לבא אבל אם ידמו ריון זה כפי הגימון וריון המלכות היא חייבת מיתה על מה שעברה את מאמר המלך והמלך הקריב את משפטה לפני החכמים וירעי העתים ורבים על פי השכל ועת וזמן כי בזה יהיו מקילים מהעונ' כי כן רבר ומספ' המלך בערך בפני כל יורעי רת וריון רת סכלי וריון טימוכי ועכשיו לא רצה שירמנהו אלא בעלי הרת הסכלי וזש כדת מה לעשות וכו' ולי כראיה לפרט על פי דרכס מט' כי כן רבר המלך לפני כל יורעי וכו' סבא לתת טעם לאחשורוש למה הקריב משפטה לפני החכמים כיון שהוא היה חנה להצילה לא היה לו לרבר כלום ויהיה כוסה קלון לזה אמר כי כן רבר המלך לפני כל יורעי רת וריון עכשפה שאלת המלך את דבר: להביא את ושתיו לפניו היה רבר זה בפני כל יורעי רת וריון והמה ראו אך מררה בו ונלא החשיבה אותו לכלו וכרי שלא יתולול בעיניו ומדונם הם בו לכך הקריב את משפטה לפניהם ומר רצה ללמד עליה זכות כדי להצילה ואמר הרי לכם לרעת שה: למה וריון זה כבודה לבא בדרך זלזול וזאת ועור שהיה השלימות ביד הכרמים אכשם שאיך על כור' ואיכס סרים רבים וככברים וכפי טענות אלו תדום כפי הדת הטובני דרך כל הארץ עור אפשר שאחשורוש לא גזר על ושתיו אלא סקודס תבא לזמן בחרר מטכבו וזהו לפניו רייקא וואחר כך להראות העמים את יופיה וכפי זה היה ראוי לה שתלך לפניו ופה אל פה תרבר בו כי אין זה ררך נעים להתראות ערומות בפני כל בריה והיו רבריה מתקבלים אליו והוא לא רצתה לבא לפניו להשיבו רבר אלא שלמה התשובה ביר הכרמים דרך בינו ועכשית אחשורוש שהיה בא להקל את עובשה אמר לחכמים שאין להעשמה על שלא באה היא בעצמה להטיב תשובה לפי שאף על פי שאמר רברתי בלשוני להבואה לפני הלא ראיסת כי כן רבר המלך היה בשבתי עם כל יורעי רת וריון וכבודה באותה עשה לפני היתה כראית ערומה גם בפניהם והקדוב אליו שהם יושבים אבל המלך היו כרעמא פתר וכו' מהם סרים וככרים ונחלתם יושבים תמיד עם המלך ואליו היה המלך במקום מיוחד היה ראוי לה לבא לפניו אבל כיון שעם המלך היו תמיד כל אותם הסרים אם כן אין לה עין אשר מטא ולכס המשפט כרת מה לעשות וכו' וכוה מודקדק שהפסיק בפסקו והקדוב אליו בן וואמר המלך לחכמים ובן פסקו כרת מה לעשות והענין כמו שכתבו: וואמר ממוכן וכו' ראיתי כתי' שתמצא כתוב כאן במסורת מומכן וקרינן ממוכן לרמוז כי ממוז של המן הוא כאן בעשה זו שיעץ להרוג את ושתיו כי בזה פרט רשת לרגל מעשיה ויהיה אסתר למלך תחה ושתיו והוא תואבר כל זרע ממוכן הוא המן לפורענות מוכן אם ממוכן כלומר מוס כאן ועמך העצה שיעץ להרוג את ושתיו הוא מב' בחינות אם בשביל הסרים סיבבו אותם נשים בעיניהם באומרם המלך אמר להביא את ושתיו המלכה ולא יאמת המלכה ושתיו כי מכאן אין להם רחיה להבנות בעליהן לפי דשאני ושתיו שהיתה בת מלכס מה שאין כן בשאר הנשים שהגיעו לגדולה וכבוד בשביל בעליהן שאין להם להבאות לכך אמר שהנשים איכס אומר המלכה ושתיו אלא ושתיו המלכה טעם היות שהגיעה למלוכה מצד בעלה ומכחו נקראת מלכה עכ' גזר להביאה לפניו ולא באה ונמ לא זכירו מה שסלח להבואה בפני כל הסרים כי בזה יש לה קצת התנכלות שלא באה מתורת נבישת ודרך ארץ אלא כך יהיו אומרות סלח להבואה לפניו דייקא כי אין לזרים אותו ואח' יבא להראותה ל הסרים ועכ' לא באה אפילו לפניו בהיותו יושב הוא לבדו אז אף זהוים הזה שאתה בא להחזיק המלכות בידך יש פרעה גדולה

כי תאמרנה פחות פרס ומדי אשר שמעו את תצוה המלכה שמררה כך אז תאמרנה לכל שרי המלך בעליהן וכדי בויון וקצף כלומר הרבה בויון וקצף יש למ על אכשם של כורה סכמותם סרים וככרים שיהיו כפוני תחת מלך שאסתו היא מורדת בו ונאפשר שתבא לך תקלה גדולה שימררו בך הסרי' לסיבת ושתיו ולכך אם על המלך טוב שהיה טוב למלך ותכחן מלכותך בלא מרד בדרך לגזר שלא תבא עוד ושתיו וכו' שד ירצה וכרי בויון שהם רברי ממוכן כלומר אילו לא היה ממךר מה אלא הבויון בלבד סיבבו את בעליהן המרטיף אבל חושש אכי שמיטעו עור הרדנה אחרת ויקיטעו קצף לבעליהן למר על הן לא ועל לא הן ויבטיסו ויבואו לירי מריבה עור ירצה וכרי הבויון אלא טיש גם כן קצף שיקצפן הסרים על כל רבר וימרדו כך לכך בדרך שלא תבא עוד ושתיו כדי לחזק מלכותך עור ביארנו הראשונים בענין והיום הזה תאמרנה וכו' יענין בספרים וכן ביארנו יבא רבר מלכות טזה השם של מלכה ושתיו יעבידו ממנה ולא תזכר עוד בשם מלכה ולי כראיה שזאת היא העצה היעובה שיבא רבר מלכות וגזרה מלפניו ולא יעבור אשר לא תבא ושתיו לפני המלך כלומר שלא יבצר שלא תבא ושתיו אלא יבואה על כרחה כרי שיתקיים רבר המלך ולא ישוב אמו ולא יעברת רבריה על ושתיו ואח' מלכותה יתן המלך לרעתה הטובה ממיה כלומר שהיה טובותה ממנה ומעצמה ולא מצר המתה בת מלכס אחר כך ראיתי כתוב זה לראשונים זל ותיקו לרעתם עור רמוז אשר לא תבא ושתיו שלא החכר כאן טם מלכה כלל למר רל' מבטיח שראוי להענישה ולהכירה מגבירה ומלכותה יעורר מיכה אלא גם כאחת השפחות לא ימחה בחיים והמת ימיתה וזהו לא תבא עור ושתיו לא יחר עור שם ושתיו אפילו בלא שם מלכות רהיכו כאחת השפחות לא תבא אלא ירס אותה משפט מת וחק זה יכתב ברתי פרס ומדי שזיה משפט הנשים המבוז' את בעליהן ולא יכופר להם העון בהוריר אותן מגדלותן ונשמע פתגם המלך וגרתי כי רבה וגדולה היא שיהא גרות מת הקסה ואז כל הנשים אפילו אותן שהן הדיוטות ובעליהם הדיוטים ישמע ויירא פן ימיתו אותן ויתם יקר לבעליהן למגתל וצר קטן אבל אם הגזירה היא להוריר את ושתיו מגדלותה הנה השרות והגבירות יהיו זהירות בכבוד בעליהן שישוטו פן ירידו אותן ממעלתן אבל נטי ההמונים ההדיוטים לא יהיו חוששות לכולם אבל עכשיו שהיה נשמע פתגם וגזרת המלך כי קשה ורבה היא שמשפט מות לה אז כל הנשים יתם יקר לבעליהן כקטן בגדול כי כל א' תתם לפניהם עוד ירצה כפי הדרך הראשון שיעץ ממוכן להרוג את ושתיו כי ברבר הזה יתוקם הפתי בחינו' שהזכרם למעל אם לתת כבוד למלכות עכשיו יהיה נשמע פתגם המלך והיו דבריו כס זעים אז פוכה פה ומצפף ועל זלזול הסרים שזלזלו אותם הנשים יתוקן ג' סכל הגשו יתם יקר לבעליהן חש ויטב הרבר בעיני המלך והשרי' ש' סרים מאן רכר שמייהו לא המלך קבל העצה לטובתו כדי לחזק מלכותו גם השרי' הטוב להם כרי שלא יבזו אותם ששותיה רתו יקר לבעליהן הרי כתבא' סכל זה היה משיק' הגם כי מתוך המשתה כהר' ושתיו ומלכה אסתר וריון והכלה עמר ליהודי על ידה וכל זה היה בזמ' שהחזיק מרדס וכל דרוו בתלמוד תורה וכן אר'ל שמתוך אותו כס מתת וקבלו עליהם התור' מחדש רכתי קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו ככר שאעפי' סמיקור קבלו באונם סכפ' עליהם הרה כגוני ומכאן מורס רבא לאור ייתח' מל' הדר קבלוה ברפון כפסם בימי אחשורוש וקיימו עליהם התורה שקבלו ככר והטע שקבלו עכשיו בימי אחשור' היה

דרוש ראשון לפרשת תצוה

הוא לפי שראו עשיו גרלות מעלת התורה והגם שכעסה להם להציל ממות כעסם בזכו התורה שהחזיקו בה הם ותלמידיה' לכך חזרו וקבלו עליהם ברצון כעסם הרי שהתורה היא מנינה ומגלת ובוהו נבא לביאור הכתובים בפ' בסר' . ויש לדקדק כי כיוון זה של ויקחו אליך שמן זית זך אף כאן מקומו אלא במקום שבו על המנורה שם ראוי לכתוב ואתה תזכו ויקחו שמן זית זך למאור ולמה נסמך לחזר המסכן והארכים . ועוד קשה כפל למאור ולהעלות נר . ועוד קשה שראוי לומר שמן זית כתיב זך למאור סכך רשמו חזל זך למאור שהיא הטובה הראשונה מהשמן לוקחים למאור והשאר למנחות . וה' אב' ע' פ' שאמר זית זך לרמז שגם הזית עצמה תהי' זכה בלי שום פקק וליקוי . ועוד קשה שהי' להעלות נרות תמיד או יאמר להעלות אור תמיד . וכן לדקדק כל הבימונים הללו שאמר באהל מועד מחוץ לפרוכת ומספיק היה לומר מחוץ לפרוכ' יערכנו וכן יש להבין מש' הפרוכת אשר על העדות שהרי הפרוכת לא היה על העד' כי אם לפני העדות' . וכן לפני ה' הוא מיותר ולא עוד אלא שאין זה מקומו שלמעלה כשאמר באהל מועד שם היה לו לומר לפני ה' . ועוד קשה אחריו ואתה הקרב אליך מאי אליך ומה צורך לומר אהרן אחיך מידוע הוא שהם אחים גם יחד וכן דקדוקי' אחרים יתבאר כפי דרכי בסר' . והנה הרב בעל כרור המור ז' כתב דרך רמז בעמק המסכן שאהל מועד ולפני לפניו אשר שם הארץ והכרובים פורטי כעפים למעלה הם רמז לעול' העלות שבו ה' . אפי' שם כעפים שם כעפים וכו' ואמר המסכן הוא רמז לעולם הקחתון שהוא עולם ההי' וההפסד וכו' היה מוזכר העולה מהמח' רמז לתקן ולכפר על יצהר' שהוא נחם הקדמוני במח' שמכפר על חטאת בני ישראל' . וזה לעשות כדמותו לרמז דייקנו להסיר המותרות של היצהר' . והכבוד היה עומד שם לרמז שזרמז האדם בעל' מוטומלח מעשיו רכתיב רחבו הזכו הסירו רוע מעללכם כדי להכנס בטוהרה אל אהל מועד שהוא עהב ונתן שיעור לחזר המסכן לפאת נבנה משה חמה וכו' לרמזו שלא יהיה האדם מוטומלח תעבובי עולם הזה אלא יתן לפניו מחסום במרה ובמעור' ואמר כך אמר כל יקירו החכר נחשת לר' זון טבכל עמי העה' שהוא חזר ופיר' חזר יש בהם יצהר' שהוא נחם הקדמוני הכרוך בעקובם ומי הוא שמציל מיר יצהר' הוא התורה' . וטראה לעד על פירוכו של הרב הח' סל' כך נתן מדה גרולה בפאת דרום מאה אמה' . וכן בפאת צפון אכל בפאת ימה חמשי אמה' להיות התורה רמוזה בימין שהוא דרום והעטור בשמל כרתי' אורך ימים בימין בשמלה עשור וכו' ואז'ל הרוח להחסי' ירד' להעטור יצפון והימין סולתן בשמון ומנורה בדרום ואם כן מי שכוונתו לעסוק בימין שהוא התורה או לא טורח להעטור הוא גם כן לבחינת קיום התורה שבמימין אז יש לו רשות לל' שיעור רב ממה אמה בי התורה מכנת מנובה ומכלת חיותו מן החטא אבל אם פנייתו אליו סגבר התורה אלא לבחינת אחרת אז לא נתנו ל' שיעור כי אם מחינתו שהוא חמשי' אמה ולא יהיה ליהוט אחר העה' כיון שאין התורה כנגד להגן עליו וזהו שסמך עכ' המנורה אבל חזר המסכן לפי שהמנורה היא רמז לתורה שנקראת אור כרתיב ומורה אור חמ' ואתה תזכה כלומר אף על פי שאמרתי לך שכל עמי העה' הם נחשת ומורכבי מיכה' אל תיראו ואל תחת כי אתה עתיר לבנות את בני על עכ' שמן זית שהוא התורה כי בזה יהיה יצהר' כתיב ונככע לויב המאור שהוא התורה שהתורה היא תכלית גרפואה ליצהר' כמשחול' . וראיתי בס' התקוים רמז סגבר המנועות כזה הבה לעשות ב' הלחם חמץ אף על פי שכל המנוחות באות מזה להיות החמץ

רמז ליצהר' נחב המנועות שמינה בו התורה מחץ מכתומל' יצהר ירפא בתורה וכן אמרו עוד אם יזכו של אדם מתגבר עליו יעפוק בתורה אם אכן הוא חימתו אם ברזל הוא מתפוצץ רכתיב הלא כה רברי כאש וכו' ואם כן ויקחו אליך מהתורה שנתתי לך יקחו כי בזה יש להם דרך להעלות נפת' שנקראת נר כרתיב נר הנשמת אדם ולהתגבר על יצהר' חמ' להעלות נר תמיד . עור יצהר ויקחו אליך ללמד לאדם דעת פיקח מדרת' והכנעה בקרבנו ולא יחזיקו דעתו ומי לנו גדול ממנה שהי' משעל עכמו והוא משה ענין מאר חמ' ויקחו אליך ילמדו מוסר מתוך שהפעלתו של אדם היא הגבהתו שהרי שמן זית זך אינו בא לא מאמר שהוא כתיב עד אשר רק אז הוא עולה למאור כך הפעלתו והכנעתו של אדם היא גרמה להעלות נשמתו שנקראת נר כ' נשמת אדם ולהעלותה תמיד בגרם המעלות . ויקרוב לזה עמעותי שהיו הטעם שלא הזכר משה בפירוש ואתה תזכה שהוא לפי שאמר מחמי נא לכך לא הזכר שמו בפרשת ואתה תזכה והטעם שלא הזכר שמו בזאת הפרשה יחזר' . ופ' שר' שיות הוא לומר פיקחו כל ישראל מוסר השכל אליך ומתוך שמש' מסר כפשו על יס' ואחר כך עלה לברולה כך כל המוסר נפשו על ישראל הוא עולה במעלות . עוד נראה כפי הכטט שירוע הוא משחול סקודס עשו ישראל את העבל ואחר כך נכטנו על המסכן לכפר על מעשה העבל ואף על פי שאין זה הדין הפרשיות ממ' אף מוקדם ומאחר בתורה' . והנה רצה הגה' לזכר את ישראל ולתקן להם את אשר הפגו בכל הפרטים שהם חטאו בזהב וכו' לפשות מסכן מזהב כי יבא זהב המסכן ויכפר על זהב העבל וגם בידם של ישראל עון מה שלקחו זהב וביאור לפני אהרן לפשות להם עבל מסכה לכך אמר הקב"ה למשה ואתה תזכה לישראל שכנגד אותה לקיחה יעשו לקיחה אחרת ויקחו וביאור אליך שמן זית זך להאיר ולהעלות נר וגם בעצם העבל חטא אהרן שקבל מידם ועשה העבל גם עכשיו יקבל מידם השמן ויערך את הגדות וכי תימא כיון שאהרן חטא בעשיית העבל כדרך שיכפרו עליו תחלה כדי שיבא האל לכפר על אחרים לזה אמר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך כיון שאותה תקריבו וכו' יעמוד לו שיהיה מכהן לו ואמר למאור לרמז מה שאמר חזל שאין הבה כריך ליהיר כי נארא עמיה סרה חמ' למאור כלומר למי שהוא מאיר לכל העולם ולא בזה לל' אלא להעלות בחטאיבות לישראל שקרויים נר שיהיו מאירים תמיד לפניו . ועוד ראיה שאין האורה כריכה אליו שהרי כך בזה באהל מועד מחוץ לפרוכ' יערוך ויאלו היה כריך לאורה היה מזה לערוך את הכר בתוך הפרוכת וזהו ערות גמורה שאין הבה כריך לאורה שללס אלא הוא המאיר לל' כי אין לאהרן חלת עריכת הגדות שיערוך אותם מערב עד בוקר' ואפשר עוד לומר שאמר להעלות נר ולא פירס מי הוא המעלה ש"ס הוא אהרן היה לו לומר להעלות אהרן נר תמיד לא הכי קאמר להעלות נר באהל מועד מחוץ לפרוכת ומי הוא המעלה ומרליק הוא אחר על העדות כלומר השכינה הנורה בין שני הכרובים אשר על ארץ העדות כי אין לאהרן חלת העריכת שיערוך אהרן וכמו אבל עכ' האורה שמהירות הכרות מערב עד בוקר זהו לפני ה' כי נארא עמיה סרי וממנו יוצאה האורה לעולם וסמך ואמר ואתה הקרב לך את אהרן אחיך וכו' ואפשר לפרש שהכונה לומר אף על פי שבמעשה העבל נדחו כל בסוד יש מן העבודה ולכאורה נראה שכוון מהעוסקים בעבודה נדחו ומאי נראה לא היה כס' אהרן רל' הזה בכה"ל ועכשיו בא לכהן שלא יהיה ראוי לכהן וידחה מן הכהונה כיון שהוא עשה את העבל לזה ואתה הקרב אליך את אהרן לפי שעל האמת הוא אחיך

דרוש ראשון לפרשת תצוה

פח

כר הוא זוכה לתורה ומתקיימ' נשמת האדם וזה רמז גם כן כי
 נר שהיא הנשמה שנקראת נר היא מחיה אותה המכוה לשי
 שמתוך המכוה הוא בא גם כן ליד תורה • ועכשיו התקפה לו
 כפי דרשה זו ומהו ויתורה אור דבשלמא לדרשה שדרשו בגמ'
 שהתורה משולה לאור ניחא אבל כפי דרשה זו ספי' כי העוסק
 מצוה מרליק נר שזוכה לתורה אם כן מספיק היה למר' כי נר
 מצוה ותורה דהיינו שמתוך המכוה הוא זוכה גם כן לתור' ומהו
 זה שאמר ותורה אור לז' שהוכרך למר' ותור' אור לשי שהרבה
 פעמים כלומר הן אחת שכפי דרשה זו אין צורך למר' ותורה
 אור • אמנם מקרא אחר מצא לכמה טעמים והכתוב הזה הוא
 גם כן כדרש ללמד לאדם דעת כשיבא יבין להלום עמו על
 דבר אחת ומחשבת מצוה ויזהר מעכב בידו ויאמר לו מה לך
 לעשות מצוה ומחסר ככסוף תן לבניך וכו' כלומר שיזהר בזה
 בא להחטיא את האדם הוא מראה לו טלפים של טהרה כי חפץ
 ברוך הוא ובחלק ספתיו ימסכמו מעט מעט יגרמנו מעבורת
 הסו' ולכך כשהולך האדם לעשות מצוה אינו אומר לו לא
 תעשה מצוה כי לא יאבה לו ולא ישמע אליו אבל מודבר עמו
 דברים של טעם ואומר לו אימי מיעכך לבטל מעשה הברוך לז'
 זאת הצדקה שאתה רוצה לעשות עם אחר יותר טוב הוא
 שתעשה הצדקה עם בניך ועניך קודמים בי הזן את בני עלין
 הכתוב אומר עשה צדקה בכל עת ואם כן למה אתה מחסר
 בכסף ותתן לאחרים הורך כיון שאתה יכול לזכות עם בניך
 והמנון ישאר בביתך באופן שזהו מתקיים בדרך ויזהר
 משיבו ראה מה כתיב כי נר מצוה שמסלה הצדקה לאור הנר
 שמדליקן כמה נרות ממנו ואין אורו הראשון חסר כי במקומו
 עומד גם כן אם תעשה צדקה עם בניך ועם אחרים לא יחסר
 נכסף והשאר אי לא כתיב כהא ותורה אור היה עדין שתחון
 פה ליזהר להשיב כי ממקום שבאת והבאת ראייה הוא סוכר
 בצדו כיון שהמצוה נמשלה לנר אף על פי שאין אורו כבה ממ'
 יש בו חדא גריעותא מסוף נר הדולק להיתן בלה ועל זה קץ
 ותכלית אם כן גם האדם הנותן לצדקה יש קץ למנונו וזר
 הרץ למקומו תן לבניך שהיא גם כן מצו' ותירוח שאיך חסד
 נכסף לך כתיב ותורה אור כדי להזהיר ביד יבטל לומ' סיפה
 אמר שאף על פי שדליקן ממנו כמה נרות אורו במקומו עומד
 ויבין חסר ואף על פי שהנר סופו להינתן כלה אמר ותורה אור
 שהתורה היא מבשרתו לעשה צדקה שבבחינה זו יהיה חמה
 לאור נוגה האלך ואר' ער נכון היום שאינו כלה כי גם בלי שאור
 היום הוא טוקע זהו לנגר עיינו אבל האר' אינו כלה שיש
 מקומות שהלילה כיום יאיר להם לך כאמר כי נר מצוה ותורה
 אור כלומר עם דרשה זו מתבאר למה הנכנסו שמי דמיומת לנר
 ולאור חלף לפי שיש בגר מה שאין באור שמה שממשל' לנר הוא
 בבחינת שמהאור אין מרליקין ממנו וזן הנר מדליקן ממנו
 ומעט ראייה עיניו אורו במקומו עומד ויש באור מה שאין בנר
 שהנר סופו להיות כלה אבל האור הוא קיים לעד • עוד ירצה
 לך בחמר כי נר מצוה של דרשת הגמ' שבבירה מכבה מצוה
 וכו' כי נמשלה התורה לאור וכו' קשה שהיה לו למר' כי נר מצוה
 ואור תורה או יאמר כי מצוה נר ותורה אור • אבל עכשיו ניחא
 ששינה את טעמו למר' שהתורה מביטחך שגם יש למצוה
 מעלת האור שכל ימי חייו לא ימנע טוב ממנו • וכפי דרך רז"ל
 במאמר זה כתבאר הפסוק שאמר שמן זית זך כתיב רמז
 לתורה שכינה על ידי וסורין והיא המאור שנקראת אור שהיא
 מחיה נשמות אדם שנקראת נר וזהו להעלות נר הנשמה
 השנובת בתוך חיקו של אדם תמיד שהתורה מחיה אותה כמו
 שנאמר אורך ימים במינה וכו' • בילא :

אמר ורומה לך שאין יצונו ונשמתו כמך שכל כונתו
 היתה לי לטמי ולכך הוא ראוי לכהן לי ולא עוד אלא שגם נר
 ואביה לא נכחה אלא להיותם בני אהרן ובזכותו נכחה גם
 הם ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת הכונה
 שאף על פי שהבגדים יתנו לכפרה כמזל בגמ' מס' ערכין
 מהחם מכבוד על קלקול הדין ככתיב ועשו חסן משפט •
 והאמר על ג' ככתיב ואין אפור ותריפים • וכמוא בזה דרשו
 על שאר הבגדים ואם כן היה מקום למר' שמה נכטונה אהרן
 על האפור לכפר על מעשה העגל אשר עשה לך אחר ועשית
 בגדי קדש לאהרן אחיך ולגבי דרשה לא כגם אלא לכבוד
 ולתפארת כי לא הוכרך לכפרה כיון שהיה לבו לשמים ואינם
 באים לכפר אלא לתפארת בסביל ישראל אבל לאהרן היו לכבו'
 ולתפארת • ועכשיו נבא לביאור המאמר שהצמ בסר • ויש
 לדרק מה שאמר הבה נרו בידך ונרך בידו מה תועלת יש
 בהדיע לנו שגדו של הבה הוא בירנו וכו' • וכן קשר דרשה זו
 בפסוק וזר' : יצוה • ועוד קשה מה ששאלו מה כי נר מצוה
 דיל קרי בי רב הוא שהמצוה נמשלה לנר והתורה לאור כמו
 שדרשו במס' סוטה בגמ' • וכן קשה בשאלה האחרת ששאל
 מהו ותורה אור כי לא נעלם ממנו ביאורו • וכדריק שאמר
 וזהו ותורה אור ביאורו הסמיכות שבראה שפכמו נתחדשה לו
 שאלה זו ולא אמר מהו ותורה אור • וכן נדריק שאמר אלא כל
 מי שעשה מצוה שאין דרך למר' אלא כי אם במקום שהוא בא
 לעקור התירון הקודם וכאן עדיין לא תירכו כלום : ועוד קשה
 מה מרליק נר לשי הבה והמחיה נשמו שבראה הכל רבר אור •
 ועוד קשה בשאלה ששאל מהו ותורה אור לכאורה התשובה
 שהשיב היא מתייחסת לתולדת הפסוק שאמר כי נר מצוה שכן
 הוא אומר מה נר שהוא דולק וכו' מ' שיתן למצוה אינו מחסר
 נכסו ואם כן פתח בחבית וסיים בכר • ועוד כפל לך באמר
 כי נר מצוה ענין מיותר : ונראה לעד שהוקשה לחז'
 בפסוק מאי להעלות נר תמיד שהלל שמן זית זך להאיר •
 ועוד קשה דהילל להעלות אור ומאי להעלות נר • וכן קשה
 מה תמיד לזה הביא פסוק נר ה' נשמת אדם שמרבר בעין
 התורה שהיא נשמת חיים לעושה חיים סלמה המלך עה כי
 כי ירבו ימך ויסיפו לך נשמת חיים ואם הבה כמותה את האדם
 יהא נר בידך שהיא התורה שתעסוק בה ומתוך כך יהיה נרך
 וכשנתך ביד קיימת והוא ער משחול במקום אחר אם אתה
 מסמר את נר האומר את נרך ואם כן מה נר בידך אינו הודע'
 אלא אזהרה לאדם כמו שכתבנו ואינו נר של הבה זו תורה
 שנאמר כי נר מצוה וכו' ועכשיו התקשה לחז' דמכין לנו דרשה זו
 בפסוק כי נר מצוה שהתורה נקראת נר כדי לדרוש סס נר ה'
 שהיא התורה מקיימת נשמת אדם ודילתא מס' כי נר מצוה הוא
 כמו שדרשו מס' בגמ' שהמצוה יש לה איכות הנר שעתיר ליכבו'
 כך עבירה מכבה מצוה אבל התורה יש לה איכות האור שאינו
 כבה כך אין עבירה מכבה תורה ולעולם שאין התור' ולא המכו'
 קריה נר ה' לזה בא והכריח שפי הכתוב הוא שנקראת המצוה
 והתורה נר שאם הוא כשירוס האחר שהמצוה משולה לנר קשה
 מהו כי נר מצוה דהילל כי מצוה נר שאינו צורך למר' כי נר מצו'
 שהיה כל הנרות שבועולם לא יתכן שהם במצות שהמצו' משולה
 בנר אבל נר דעלתא אינו כמכוה ואם כן מהו כי נר מצוה ולא
 אמר כי מצוה נר אלא מאי אית לך למימר שהכונה היא למר'
 שהעושה מצוה הוא מרליק נר לשי הבה כלומר שזוכה להרליק
 הנר באור התורה וזהו כי נר מצוה כלומר נר של המצוה הוא
 שקול לתורה המצוה זוכה לתורה והתורה מחיה נשמו של אדם
 הנקראת גם כן נר שנאמר נר ה' נשמת אדם שמהמכו' שנקרא'

דרוש שני לפרשת תצוה

דרוש שני לפרשת תצוה

במדרש

רבה סדר תרומה נבחר שם מעושר רב נבחר שמו של מדרכי מקשרו של המן אך יאשיהו מה עשה אותו רשע הוציא כל כסף חתב שהיה לו ונתן לאחשורוש אל הקבה חייך נבחר מכסף מזהב הן טוב נבחר חנת של אסתר שנאמר ותהי אסתר נושאת הן שבא רדשע עם המסון אמר לו המלך חכסף נתון לך אמר הבה כך אתם טובים שלי על שלי שנה כי לי בני יש' עבדים ונתיב לי חכסף ולי הוחב חייך מה שאמר החכף נתון לך כך ביום שהוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן :

כמה

מעלות טובות למקום עלינו אשר באלנו והצל ממות כפסנו בימי אחשורוש והמן הרע אשר כפסנו אותה רע להכרית את שמנו ורצה לעקר את הגפן ולפרשה ואבינו חב הרחמין חמל עלינו ועל עללינו ופרה מסחת כפסנו ולא נתכנו טרף לשימיהם זו גדולה על כולם כי הגדולה לעשות עמנו לעשות נקמה בשונאינו ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים כשונאייהם ולזה יונן המעורר במקראו ויאמר שיר המעלות לרוד לולי ה' היה לנו וכו' ירצה שיר המעלה שבימים ראוי לומר לתר שלא הרג את שמעי כסופא אלת להללו והרים יר במלך זה זריך אמו וכבש את יצרנו ויאמר היום יומת איש עשתי לבאתי ממנו מרדכי איש ימיני שעל יד תבא תפועה לישראל בימי המן ואם כן ראוי לתת רור שיר ושבח לה' אשר מנעו היום ההוא מבא ברמים כי בלי ספק יום כזה ונאצה גדולה היתה בימי המן ולולי ה' שהיה לנו איז חיים בלענו וזכרנו של מרדכי הצדיק ובישתו הוא שעמרה לפני ה' ויש לדרוק בכתובים כפל לולי ה' שהיה לנו ופנה ופילג לומר איז בלענו איז המים שטפנו איז עבר על כפסנו ואפשר לעי' שאמר רוד לעולם יהיה סגור בפני האדם על הכפים ועל הפרקן לולי ה' שהיה לי לא כעשה לי גם ולא יחולתי בדרך טובע לא בחיל ולא בכח כי אם ברחם ה' והוא יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בכל פרטי נסיו כמו שמצינו בימי המן בקום עלינו אדם ולא מלך זה המן הרע שלא באה ההצלה מצד היות אסתר קרובתנו כי לולי ה' איז חיים בלענו והענין הוא כי מצינו כשנתמלא המן חימה על מרדכי ויבן בעינו לשלוח יר במרדכי לברו זה היה בחרטום כסן והגזירה שנגזרה על ישראל להשמיר וכו' היתה בחרטום ארר כמציא החרון אף היה בניסן והגזירה לאחרי יב חרש ולולי ה' שהיה לנו איז בחרטום בחרות אפס של המן וסיעתו גם איז באותה עשה של החרון אף אם היה גזר להשמיר ולהחוב מיר היה מצליח וחיים בלענו ונמאת ה' היתה זאת להרחיק זמן הגזירה כי בזה לא שלחו יד ביהודים באגרות הראשונות ויאה מקום לאסתר לחשוב מחשבות לבא אל המלך ולהזמין את המן ול' אול מהמלך חן וחסד על עמה ולשלוח אל כל המדינות אגרות אחרות וריוח והצלה עמר ליהודים וכו' תימא כיון שה' היה לי בעזרי אף לה' מעבור להושיע גם אם תהיה הגזירה מיד בזמן חרות אפס בכו' לא איז המים שטפנו כלומר דע לך כי איז באותה עשה לא היה הקבה מושיעם והמים שטפנו שאומות העולם כמפלגו להמך מים כבירים והמים שטפנו לפי שבאותה עשה כמפסו לא היתה מנוהרה ונחלה וכאב אנוס עבר על כפסנו מכמה פעים ונחלאת סנהמו משעורתו של אותו רשע והשתחוו לכלם ועדין לא חזרו בתשובה ולכך איז באותו פירק

היתה הגזירה מכלחת אבל כיון שה' היה לנו להאריך הגזירה איז עבר על כפסנו דרך העברה עברו המים הזרמים שהם גזרותיהם שגזרו עלינו כי מתוכם חזרו יש' בתשובה ביום וטק ותקנו את אשר העשו כי כנג' האכיל' ופתייה שנהגו מסעודתו של אותו רשע עינו ביום כפסם וכנג' שהשתחוו לכלם ככענו לפני ה' וישמע ה' את קולם וכל ההצלה הזאת נתגלגלה להם הגזירה לעתים רחוקות ומאת ה' היתה זאת בדרך ה' שלא נתכנו טרף לשימיהם והגדיל לעשו עמנו הנם כפול ומכופל כי כפסנו כשיפורי כמלטה וכו' בדרך הכיפורים האלהים בפני יוקמים אם באלג יכנלן מהפח על הרוב יהיה בהם שבר רב ולא יסארו עלינו' בגופם כבדראשונה והפח נשאר עומד כבתחילה אבל הנם טעיה הקבה בימי המן היה פלא כי כפסנו כמלטה מכת וכלכג ממות לחיים ונהפוך הוא סהרגנו לשונאינו שהיו הפח באופן שהפח נשבר סהרגנו את שונאינו ואנחנו מלגנו ממום אין כמ וקדוב לזה מנאחי לרב מה' מאי זל בפירו' פסקו זה באופן שנס זה לא היה בדרך טובע כי אם בעזרת ה' שערתי ה' מעם ה' שהיה עשה שמים וארץ בכל יום תמיד מחרש מעשה בראשית ואלמלא יש' אף שמי וארץ מתקיימים כי בשביל ישראל ספקראו ראשית נתקיים עוד ירצה עזרת להכלל מהמך כן עמלק הוא מעם ה' כי אף הפס שלם עד שיכרית זרעו של עמלק ומטעם זה כטוינו בקריאת המבילה והמים האלה נזכרו בכל סנה וסנה כדי לפרסם גורל הנם אשר הגדיל לעשות עמנו וגם לזה כיון רוד באומרו לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל שנס כא עכפיו בזמן הזה אם מכוונים לזכור גם זה ולהלל ל' ולומר כי לולי ה' שהיה לנו לא נשאר חן משנאי יש' שריר ופליט כי איז חיים בלענו באופן שפסקו זה של לולי ה' שהיה לנו מחוייב האיום הישראי לאומרו נא בזמן הזה ולא רבעו הלל גמור בימי הפור' כמו שאמרו בגמ' כי קריאת המבילה זו היא הלולא וקדמה לומר שמכונה לספר בגם זה כמו שיש מצוה לספר בגם יציאת מצרים כי בזה נאמר זכור את היום אשר יצאתם ממצרי' וכאן נאמר זכור את אשר עשה לך עמלק וכן לחול זכור זו מצוות עשה זכור בפה אל תשכח כלב וכן אמרו בגמרא מסכת מבילה פ"ב כתיב הכא והמים האלה נזכרים וכתוב התם כתוב זאת זכרון בספר מה להלן בספר אף כאן בספר וממאי רב בקריאת דלמא עיננו בעלמא לא כד דתמיא זכור יסול בלב כשהו אמר לא תשכח הרר שכחת הלב אמור ומה איז מקיים זכור בפה ומטעם זה כתבו התוספות סחייב אדם לקרא פ' זכור מדאוריית' ולפיכך בני היסודים סאין להם מנין צריכין לבא למקום שיש מנין בע' זכור ובפ' פרה כדו לשמוע פרשת' אלן שהם מדאוריית' ומעתה נבא לביאור פסוקי פרשת זכור ויש לדרק' אומרת זכור את אשר עשה לך עמלק מה היתה כל האמר' הזאת אשר כנה ה' לזכור את עמלק ולא עשה כן לכל גוי ונער לדרק' אשר עשה לך דמשמע לך דייקא והרי גם הפיקוד עמנו לכבר כבודו ית' שהיה מותרך מלכותיהם של ישראל חונקת כלפי מעלה ואומר טול מה שבחרת ועק' שאם הוא עשה כנגד יש' כבר הציב והשעב גמולו בראש ויחלוש והשעב את עמלק ואת עמו לפי חרב ועק' אם רע בעיניו ית' מה שעשה עמ' הוא ישימיהו ברנע קטון ולא יאריך לו ברעו' ועוד לדרק' תמות עשה לך עמלק בדרך דמאי נפקא מינה אם היה בדרך חן מקום זולתו ועוד כי עמלק לא הרג מישראל כי אם קצת מהאשפלים אחר עכס כבוד ונבי אפרים הרבום אנכי בת ק' חלף איש ולא כוה הל' זכרם כאמר כוה בעמלק ועק' שנכנס בלשון יחיד עשה לך ויבא מדרב בלשון רבים בבאתכם ממצרים ועוד להבין מנפ' אשר קרך ואם היה דרך מקרה ראוי להקל על אשמתו כי לא היה בכונה ודרך חול

דרוש שני לפרשת תצוה

פה

הענין של לחמכתי וכו' ועוד חזר לומר בדרך פעם שנית ומהו
 וזכר כך דהילל וזכר כל הכתובים וכו' וכן להבין מהו והיה
 בבחי' ה' וכו' תמצה את זכר עמלק מתחת השמים כי פשוט
 האמתחת השמים כי מי עלה שמים וכפל לא תשכח כי בכלל
 זכר הוא שלא יסכח : ונראה לעד שמרעה בא בספר
 משה תורה להזהיר את ישראל שזכרו הקבה במלחמת עמלק
 ואמר לו כתוב זאת זכרון בכפר ושים באזני יהושע ויש לדרק
 גם מה שיש באזני יהושע וית שבספר תורה לא יש' קודם ולכן
 אמר לו הבה שים באזני יהושע בקורות זכר עמלק שה' בגבול
 והוא למען זכרון ואינו לשון זכר כמו שטעה יואב לומר הזכרים
 של עמלק : עוד שיש בזה יהושע כי משה מסר התורה
 ליהושע ורמז לו לומר לו פאלץ כרמזה מגלת אסתר כמו שאת'
 בגמרא שלחה אסתר קבעמי לרשות ומכאן סמך בתור כתוב
 זאת מה שכתוב כאן ונמשנה תורה זכרון מה שכתוב בבבא
 בספר זוג' ג' א' אסתר ולע' נראה שרמז הקבה שכתוב לזכור
 את עם עמלק כי כמו שכתבו למעלה מחז' לא תשכח
 בכתב הלבו' מה ש' יתקיים זכור בפה חם כתוב זאת זכרון
 בשם ואינו מספיק שיהיה כתוב בספר לעיני בעלמא לא שים
 באזני יהושע שים הרברים שהיו בשמעים לאזן דהיינו קריאה
 בפה וכן לומר את יואשע שיהיה הזכרון נשמע באזני ע'
 קריאה ולכן חבי מכריסך בתובה וקרי' א' שישמע לאזני שפי
 שאי עתיד למחות זרעו של עמלק ובהזכיר הארס בפיו כפי ה'
 יטוב ה' לשום עליו לטוב ולזכור את זכר עמלק וזהו כפל כי
 ממה אמרה ממה לשפבר אמרה לעתיד וזה ימשך מזון זכר'
 הגם בפיהם ולשולם אשמור להם חסדי : עוד ירצה כי ממה את
 הזכר של עמלק הזכר במרס ומתוך כך אפקור על מלכ
 הארמה ואמרה את זכר עמלק הזכר בארמה תחת השמים
 כיון שנמחה הזכר שלמעלה מן השמי' ועל כן בא מ' צה' והזה'
 זכור את אשר עשה לך עמלק זכירה בפה כאשר צוה ה' ושים
 באזני יהושע ואת' עשה לך עמלק בדרך לפי שמכתיב במעש' ל'
 שהתוב עם וירד העמלקי והכנעני ויבסו ויכתום וכן במית' אהרן
 ושמע הכנעני ושם הגב' וילחם בישראל ולמרותו חזל שהוא
 עמלק רכתיב ביה עמלק וזכר בארץ הגב' ושיכ' עצמו בסעמי
 וכפי זה היה מקום לומר שמה שזכר ה' לזכור את אשר עשה
 עמלק הוא על שלשתן וזכר עמלק בזאתם ממזרי ויר' העמלקי
 נמשפלים וישמע' אעני זה עמלק במיתת אהרן ותחת שלט
 רגו הקבה לזה שירס זכור רוקח אשר עשה לך עמלק בדרך
 בזאתם ממזרים כי הכ' מלחמות אחרות לא היו בדרך
 שבמעש' הים כי לא לבולו ועש' לו לעלות אל ראש ההר וירד
 העמלקי וגם לאחר מיתתו של אהרן היו יום יום כ' בהר ההר
 ליום אחר מיתת אהרן ושם בא עמלק ובלחם עמם ושם ממנו
 עני שפחה אחת אבל בזאתם ממזרים קרן בדרך בא
 לקראתך על אס הדרך וגם בדרך שהיא מקום טיחף ואתה
 עיף ויגע מה שלא היו שרא' עיפוי ויגעים באותם כ' המלחמות
 ולא ירא עמלק מהאלהים הרובה את יס' ויכטלם ויבטלם ועשה
 עמם כמה כשלאית ורמז לומר בזאתם ממזרים לשון רבים
 להמת כי סיבת מלחמת עמלק נמשכ' פי שהיו יס' חובי' במחלוק'
 ומשפטים במחלוקת ולא נעשו אגודה אחת כדכתיב ויחמו עם
 חם בזאתם ממזרים בפרס זה מזה ולא בזאתם באחרות
 ומתוך כך עשה לך עמלק אתה מלחמה ורמז לומר עשה
 לך כי במלחמה שכל' לא למת מיתת אהרן לא עשה לך כלום
 כי לא שבה מ' ישראל וזאת שפחה אחת אבל בזאתם ממזרים
 עשה לך רעה וזכר כך כל הכתובים הנשארם אחריו וזכר
 מהענין כי לא היה לו יכול' ליכנס בתוך הענין וכפי זה דרשו חז"ל

אמר קרן אשר קראך שהיה קורא לבישראל מחוץ לענין והרבים
 וזה ממשך מסיבת הענין שהיו עיף ויגע מהענין בלי יראת
 אלהים שהיו אחרו הים ה' בקרבנו וכיון שלא יראו אלהים על
 כן בא עמלק וילחם עם ישראל ויזכר כך בשביל ענין ועל הגם
 שעשה לך הקבה והזכיר מידו ראוי לך לזכור תמיד כי זכור
 תזכור מה שעשה לך עמלק בסיבת חסדן יראת אלהים שהיה
 לך ומתוך כך תבא לידי וראה ולא תסור ממנו וימנעו שאלו
 כי זכירת עמלק מביא את הארס לידי יראת ה' והוא בבחי' ה'
 אלהים שישו לך מעשים טובים באופן שהסך מרת הדין לך
 לרחמים ויהיה אלהיך המכונה עלך במרת הדין יהפך למדת
 רחמים בשם ה' זכר עמלק הטובים או תמחה את זכר עמלק
 היושב תחת השמים כי הזכר שלמעלה מן השמים לא עליך
 המלאכה לגמור כי בכח מעשיך הטובים כבר עקר ה' עליו
 והפילו ארצה ולכן זה שתחת השמים תכרימנו ותמחה שנת
 ואף על פי שלא תרמז לדרך למחות את שמו מל' אל תשכח
 בלב כד' שמתוך כך תתן לבך להיות ירא אלהים וזהו הטעם
 שהזהיר הקבה למחות את זכר עמלק מפני שביא את יסר'
 לידי יראת אלהים בזכרם שלא עמד עליהם עמלק אלא בשביל
 שלא יראו ישראל לאלהים ושם ורפא לו : זאת ועוד אחרת
 שמתוך כך יתנו לב בני ישראל לעסוק בתורה שהיא קיומו של
 עולם כי עיניהם החיות מה שאירע להם בשביל שרפו ויהיה
 מן התורה שמיר בא עליהם עמלק וילחם בס' גם בימי המן
 הרעש נמכרו לעבדים ולשפחות בשביל שלא קנו רבדי תורה
 כמשחז' על פסוק והתמכרתם עם לאויביך לעבדים ולשפחות
 בשביל שאין קונה רבדי תורה וסנתם לרשות שמיכו הפסוקים
 ואין קונה ומתוך ליה אלה רבדי הברית דיינו אין קונה אלה
 רבדי הברית שלא עסקו בתורה לכן נמכרו לעבדים וכו' וכזה
 אבאר מחז' כי מ' ג' אסתר רבה חל' ר' יצחק אמר לעבדים
 ולשפחות אי אחס נקמן אלא להשמי' להרוג ולא ברסן אסתר
 אומרת לאחשמותם ואלו לעבדים ולשפחות מכרנו החרשתי סכן
 כתב גם משה רבינו בתורה והתמכרתם עם לאויביך לעבדים
 ולשפחות ואין קונה שמה להשמיר להרוג ולא ברסן כיון שראו הכל
 כן התחילו בוחרין ויהי בימי אחשורוש ויש לר' ר' אלעזר רש"י
 בשיטה הקאמר לעבדים ולשפחות אי אחס נקמן אלא להשמיר
 להרוג ואם כן איך הוא אומר שכן כתב לנו משה והתמכרתם
 עם לעבדים שמה להשמיר להרוג רממע שלא גזר הקבה
 להשמיר להרוג והלא כך גזר אחס נקמם להשמיר להרוג וכו'
 ועד מ' כיון שראו הכל התחילו בוחרין ויהי : ונראה לעד
 דחז' רש"י שמה שגזר משה היה שימכר אותם לעבדים
 ולשפחות ואין קונה שהקבה לא יחפון לקנות עבדים ולשפחות
 רק יחפון לקנותם להשמיר להרוג אבל לא בשביל שירצה כך
 הקונה ימכר מוכר לו כדי להשמיר להרוג וימכר כי המוכר לא
 ימכר זולת לעבדים ולשפחות והקונה לא יחפון לקנות זולת
 להשמיר וכיון שלא ימכר מי שימכר לו כך לא יקנה הרי שדקדק
 מאמרה של אסתר אינו לעבדים ממכרם החרשתי שהיא היא
 קללתו של משה אב' לא נתנה רשות התורה למכור להשמיר
 להרוג אף על פי שלא ימכר אב' לעבדים כי אי אתה מוכר
 קונה זולת להשמיר מל' לא בשביל שאמרה התורה ואין קונה
 לעבדים כי אם לקנות להשמיר לא בשביל כך יהיה רש' למוכר
 למכור להשמיר להרוג כיון שלא נתן לו רשות רק והתמכרתם
 לעבדים וכיון שאין קונה לא ימכרו כלל ונראה ברבות אחשורוש
 למכור להשמיר גדול ענו שבער על דברי הקבה יומת
 משן המן כי אין עליו חסם על שלא רצה לקנות לעבדים אינו
 מוכר לקנות כי אם על תנאי להשמי' והענין תלי במי שמכרם
 על

דרוש שני לפרשת תצוה

מהזרוע ועד כנס שאם לא היה מלך בכל העולם והיה מקבל ית' תחת מלך אחר לא היה ממלא את לבו לבזר עליה' השמר וכלה מדלגה מדבר שלא יקראו אותו מלכותא קטיעא כיון שדרשו בגמ' על פסוק צדקות פרום בישראל כי הוא אשקונו דאמר לרבי יהודה נשיאה אף עריכא ממיו וכי טעל לו רבי אושעז' ואמר משום ר'א ירעיתו היכי עבדיתו תקטלו לכולה ליתסר' גבייכו במלכותיכו תקטלו להי' דבמלכותיכו יקרו לב' מלכותי' קטיע' אל' כפא דרומי ביהא סלקינן ובהא כחתינן כמצינו למדים טעמיה לא היה אחשורוש מלך על כל העול' שכל ימ' לא היו תחת מלכותו לא היתה יוצאה אותה גזירה להשמיר להחב את כל היהודים כי לא היו כולם תחת מלכותו וגם אותם שת' מלכותו היו יכולים פ' יקראויהו מלכותא קטיע' אבל ויהי בימי אחשורוש' ברה היתה שם באותה עפה שהיה מלך מהות' ועד כוס קב' מדינה אשר מתוך כך מלאו לבו לבזר אחר כך לעק' כל הגשמי' כולם וז' המן לאחשורוש יסג' עם אחר משור' ומשור' בכל' ירדניות מלכותי' לתת טעם לרבריו שהוא משור' יסור' בת' העמים ואל' תחום מההגותם פ' יקראוהו מלכותא קטיע' שהרי הם בכל מדינות מלכותך וז' תחת מלכות אחרת לכי' כתב לאברהם וכי' ח' בעל המאמר כיון שראו הכל כך התחילו כוונתו ווי' בימי אחשורוש וכי' ועכש' נכא לביאור המאמר שהענין ויס' לדרק' בו מה הקשה בפסוק נבחר עם וע' דלא ריטיה פיטיה מעיקרא קריים נבחר שמו של מרדכי מעשר המן ואחר כך נבחר ח' אסתר מכסף וזהו של המן והי' מיטיה הקיט ול' אומרו כיון שבא איתו רשע עם הממון מה צורך להודיעו שבא עם הממון וע' מש' הבה אתם מוכרים שלי על עלי' נאל' לא מכת' אלא את יס' שנקראו עבדים ואלו מכתם בכסף היה צורך לומר אתם מוכרי' יס' שנקראו לו עבדי' בכסף שנאמר בו' לי הכסף אבל מכתם ולא בכסף ויא' אחר מכתם שלי על עלי' וע' מש' חייך מש' הכסף מתוך כך כך ביום הוא כת' המלך וכי' שנראים רברים שאינם צודקים זה עם זה טכאף כת' אחשורוש הכסף להמן וז' להפך נתת בית המן לאסתר ויא' אומר כך הוא שנראה שנתקיים דברו של המלך

וגראה לעד שחל דקרקו בפסוק כפל הענין במילות עובד' היינו נבחר עם מעשר רב והיינו מכסף ומזהב ח' טוב טכסף וזהו הוא עושר רב וז' טוב הוא גם כן עם טוב ועור דקרקו טכך הי'לל נבחר עם וז' טוב מעושר רב וכסף מהב וע' שהי'לל נבחר עם מעושר רב וז' טוב מכסף מהב דהוא ליה קרא' כסרריה ועור' לדרק' מה נבחר עם ולא אומר עם טוב כיון שאמר ח' טוב על כן ררשוהו במרדכי שמצינו כשהגידה אסתר למלך ענין בנת' ותרם כתיב ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי וזה נבחר עם מה שאמרה אסתר בשם מרדכי נבחר למלך בטעה טעה לומר מה לעשות באים אשר המלך חס' ביקרו והיה המן חושב כי ברוב עשר יב' וחספ' בו המלך ואמר יב'א לבוש מלכות וכו' ואחר כך לא בחר המלך ולא חפץ כי אם בשם מרדכי אשר הבי'ו ממנו ולא בעושר רב של המן ז' נבחר שמו של מרדכי למלך יותר מעושר רב של המן ואפשר לרמוז גם כן להמן בפסוק רכתיב עושר רב וכת' בהת' ובר' לאפתו את כבוד עשרו ורוב בניו ורב הוא כתי' אסתר נמצא עושר רב מדבר' בהמן ולהמתיק עוד הענין נאמר כי מרדכי והמן שניהם היו שרי' כבאים לאחשורוש וכשבא המן לומר למלך לתלות למרדכי הוא' מש' לו בשם מרדכי עשה עיקר ממרדכי ונב' אותו דבר שאמר לו שמתואף על פי' אלא אמר הוא עצמו מכסף וזהו שהביא המן בעצמו וש' סאל' חמם מאחשורוש' ונהג' הכתוב הסיבה מאת ה' שנבחר שמו של מרדכי

על תמאי זה להשמיר והקונה ואמר לא חקנה כי אם כרצוני וז' לא ימצא מוכר גם הוא לא יקנה וז' אסתר לאחשורוש' הכנה הכנה והענין שלך שמכרתנו להשמיר חומר מנזק הקונה שלא רצה לקנות ל' בדים וקיים מה שאמר מזה לעבדים ואף קונה כי לא יתעוץ לקנות כי אם להשמיר אבל המוכר שמכ' על תנאי זה ענין גדול וזהו אף הכר שהוא המן הרע שיה' בזק המלך אינו שיה' בזק הראוי לבא למלך על מסירת העם להשמי' הלואי יהיו שום נשקולים שניהם המלך והמן הכר בזק והעונם אלא אף הכר המן שקול ושוה עם זק המלך כי זק המלך ועונשו חומר על שמכר להשמיר ועבר על דבר הקב' והתמכרתם לעבדים ולא להשמיר אבל הכר שלא רצה לקנות לעבדים כי אם להשמיר אף חומר כי הוא רוצה כך ואף המכר תלוי בידו אלא ביד מו' שרצה למכרם לו ואלו לא ימצא מוכר לו לא היה קונה כלום ואמרה אסתר אף אס' ואחרים שהכר הגורם כל האזק והתקלה לא יהיה שקול ושוה בזק הראוי לבא על המלך כי אם זק המלך יהיה גדול מזק הכר והוא פשוט מחור' וכש' בכנתוב על פי דרך חז' ומה שאמר כיון שראו הכל כן התחילו כוונתו ווי' נראה שענינו כאן לדרק' עם האומר מש' ויהי בימי אחשורוש שיקשה למה תלה הכער באחשורוש ולא אמר ויהי בימי המן הרע אמנם עם מש' קורם שחומר עונם האשורוש וז' הראוי עליו יותר מהמן ולכך כיון שראו הכל כן כלומר כל בני עמו שאחשורוש עבר על גזרת הקב' למכור להשמיר ולא המן לכך כוונתו הווי' שהיה בימי אחשורוש שהוא גרם כל התקלה ולא המן כיון שכתבנו גם ע'א' אפי' מביאר מחז' וז' ויהי בימי אחשורוש מה ברה היתה עם להשמיר להרוג ולאחר מש' למלך שנכנס בחרם וכז' ונוגו' לו ג' שומאים הראשון התחיל מקטף בעוללות והשי' מזבב באשכולו והשלישי התחיל עוקר בגפנים כך פרעה הרשע התחיל מקטף בעוללות הה' ויכו פרעה לכל עמו כל הבן הילוד וכי' נבוכד נכר שחיק' עכמו' התחיל מזבב באשכולות הה' החרם והמסגר אלף וה' המן הרשע התחיל עוקר בגפנים להשמיר להרוג בק' לקשקש ביבתי שלי' אלא וכיון שראו כך התחילו כוונתו ויהי בימי אחשורוש: ויס' לדרק' ברבריהם ז' מה זו שאלה שאלו מה ברה היתה עם כי לא ידע בכל אלה כרת אחשורוש דיל קרי צו רב וע' טכך הי'לל ויהי בימי אחשורוש זו כרת להשמי' להרוג ולא לנקוטה בלשון שאלה מה ברה היתה עם ולמה הוצרך המשל של הפנאי שנכנס בכרם אמנם הכונה שהוקשה לחז' כפי שיטתם שדרשו כל מקום שנאמר ויהי בימי ברה טכפי זה הי'לל ויהי בימי כשהזכיר גדולת המן אשר גדלו המלך עם יסר לומר ויהי בימי אבל בתחלת המגלה שהזכיר מלכות אחשורוש ויז' משתחו והרבת ושתי וממלכת אסתר אף שום ברה בכל הפרטים הללו ונב'ר האי' מקשה כמר' מהיכן קורא את המגלה רבי יוסי אומר מאחר הרברים האלה כי עם היתה הכרה אבל בתחלת המגלה מה ברה היתה וזהו שאלו מה ברה היתה עם דייקא עם באותו פרק שהזכיר ויהי בימי אחשורוש' ותיירך להשמיר להרוג ולאבר את כל היהודים שאם לא גזר אלא על מקנת האר' אף לחוש בגזרתו מטעם שלא יקראוהו מלכותא קטיע' אבל כיון שגזר על כולם וממסכה גזרתו זו מהיותו מלך על קב' מדינה לכך הזכיר כאן ויהי בימי ולהבין הדבר אף מתייחסה ברה זו עכש' בהזכרת מלכותו הביא מש' הכרם סכומי' לו ג' שומאים וה' קשה מכולם התחיל מעקר בגפנים כולם שאלו היה מעקר ב' צדקת ומניח מקבתם לא גדלה הרע' ככ' כל כרת יס' שנבזר עליהם להשמיר להרוג ולאבר כמס' מסיג' היות אחשורוש מלך בקב' מדינה רהיינו מלך בכיפה

דרוש ראשון לפרשת פי השא

פו

מדרש יתיר מעשרו של המן שנמשך מתוך חנה של אשת סהיה טוב למימי: מכסף זהב של אחשורוש היה חביב לפניו יתבדך חנה של אשתך ומתוך זה גם למטה בעיני אחשורוש נבחר שמו של מרדכי וכו' וזע חן טובית באר עם מהזל ותהי אשתך נוסחת חן בעיני כל רחליה בעיני העליונים והתתונים וכו' ומכאן חן וסכל טוב בעיני אלהים ואדם וכל עוד רהבי דרמי חזל כתיב הכא בעיני כל רחליה וכו' והתם טוב בעיני אלהים ואדם ולא כן גם ומ' ותהי אשתך מאת חן בעיני הוא בעיני אלהים ואדם חנה של אשתך חן טוב לרמוז שמכאה בעיני הקב"ה וחביב עליו חנה של אשתך חן טוב רכתיב טוב בעיני אלהים ואדם ומכ' תחלת העסוק נבחר עם מרדכי בעיני אחשורוש וסופו שאמר מכסף זהב חן טוב מרדכי נשבי הבה וכו' וסלפניו יתבדך חביב חנה של אשתך זה גרם סלמטה נבחר שמו של מרדכי ואם תשאל מה זה היה שלא הגן וכו' חן של מרדכי אולי מפני שהוא היה גרמה בקדאחו כל המן שיתגרה עמו וגם שחא נענש על סהיה מהסנה דרמי ולא גלה לירושלם ברשיון כורם מלך פרס ורצה ליעב סם ועל דודי ללכה אותה בזרה ונאן חבוט מתיר עכמו חבית האפורין עוד יש לומר סכין ששאלו המלך גרם להניח את אגב מלך עמלק חו ומ' אות לילה יכא פורם נחם המן הרשע ולתקן זה היה צריך אחר מורעו שיהיה מלך כמוהו לתקן את אגב העונה המלך שאלו זה אי אפשר אלא באשתך המלכה אבל מרדכי אף על פי שאי מורעו! שאלו לא היה כמוהו מלך חנה אגלי ביאור מש מרדכי לאשתך כי אם החרם תחרישי רוח והכלה ישמרו ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאברו ומי ירע אם לעת כזאת הגעת למלכות שאת ליה מרדכי חן הבה מאבר ח' לזרע יש ואת ובית אביך זרע שאלו פנרם בגוף זה להניח את אגב חו ומימינו יכא חן תאברו ומי ירע אם לעת כזאת וב' ומי ירע אם הגיעה ליה מלכה הוא כדי לתקן לשאלו המלך את מה שהענה להניח את אגב חו שיכא ממנו חן ובאת את לגרר מלכות כמוהו למחות את שמו ולתקן המעו ומי ירע אם לעת כזאת בסביל עת זאת שתתקמי אותו ענות הגעת למלכות שאלו חטא המלך מתקן לא ע' מלך ולא ע' הדינו ולכך הגעת למלכות כיון שבא יחזון רשע עם המיחן אמר לו המלך הכסף נתון לך אמר הבה אתם מוכרים שלי על שלי הכוונה שאלו לא הביאו המן הכסף לא היה בדרך לומר אחשורוש הכסף נתון לך כי עדין הוא כספו בירו של המן והילל יהי לך אשר לך נאילו כך היה לא היה אומר הקב"ה אתם מוכרים שלי על שלי כי לא היתה זולת מסירת העם אבל הכסף במקומו הראשון היה עומד אבל עכשיו שאמרנו שהביאו המן הכסף לאחשורוש דרך מאמר אחשורוש הכסף הרי הוא שלי ונתון לך ועכשיו בדין רב רביון שאתם מוכרים שלי על שלי סמכתם עם שהגה שלי כי לי בני יג' גם לי הכסף ואמר הכסף נתון לך ומי נתון לך רעות לתת הכסף שאינם שלך ואדם מוכר' יש שלי הם על נתינת אחרת של הכסף שהוא שלי והכל חזר נבחר אחשורוש כי נבחר המן חן תמיה כי הקב"ה השליט לכל אדם כאשר חפץ בכסף ובזהב ופליט האדם בחלקו לעשות כרצונו אבל כשאמרו הביאו הכסף חן רעות לאחשורוש לחזור לתתו לו כי לי הכסף וכו' עוד ירצה שמכח העסוק שאמר הכסף נתון לך נראה שחבר הביאו הכסף לאחשורוש ובזה יבדק לומר הכסף הזה שהוא בעת שלי נתון לך ממני ומכאן המסירה היתה העם על הכסף ולזה אמר הקב"ה חן מוכרים ישראל סהם שלי על הכסף פנתן לך שגם הכסף שלי אלא שמורתם עכשיו וק' לו הכסף שקימת חלופי ישראל עוד ירצה דרך ישרה שאלו לא נתן הכסף אחשורוש להמן כשהוא נתון אחר לאשתך

את בית המן לא היה באותה תקופה ממנו כי כל אשר יש לו כבר נתנו לאחשורוש ומה לו עוד להמן מלבד עשרת אלפים ככרי כסף אשר נתנם לאחשורוש כדי לתתו לאשתך ולומר הנה בית המן נתתי לאשתך אבל כיון שחזר נתן הכסף להמן אז כדקת יפה נתינת אחשורוש לאשתך את בית המן כי נתמל' ביתו כסף וזהב ומכאן כי מה שאמרת הכסף נתון לך גרם לקיים מש' אחר כך בית המן נתתי לאשתך ראי לא הא לא קיימת האי מקנה קנתן לאשתך כי בית ריקן נתן לה ועכשיו היא נתינה ממשית סהיה בבית המן עשיר גדול עשרת אלפים ככרי כסף שבתם לתת לאחשורוש ונשאר בידו של המן כמאמ' המלך שאמר לו הכסף נתון וחידך זאת היתה סביבה לנתיני' בית המן לאשתך סתהיה נתינה של ממנו ויתקיים מה שאמר העם לעשות בו כטוב בעיניך בכונה אחרת דהיינו חן שהכסף נתון לך יהיה בח' לעם בני יש לעשות בו באותו כסף כטוב בעיניך לעשות בו עכשיו גם הם יעשו אחר כך בו כטוב בעיניהם כי בית המן נתתי לאשתך כך נראה לעד עוד ירצה אמר לו הבה מש' הכסף נתון לך חידך כך הוא ביום האוא נתון ע' ע' מהחלל במגלה זו כל מקום שתמצא כתוב במלך אחשורוש באחשורוש הוא מרדכי וכל מקום שכתוב במלך אתם ממעמ קדם וחול חול כפשוטו שאמר הכסף נתון לך וממנו קדם שאמר הקב"ה הכסף נתון לך כבר נתון ממך הכסף והעם לעשות בו יעשו זה כטוב בעיניך כמו סהיה טוב בעיניך לעשות ממנו כן יעשו העם בכסף שלך כי כבר הוא נתון לך כלומר נתון ממך והיינו ביום האוא נתן לאשתך את בית המן הרי עשנו שהעם אשר היה חנה להסמיד עשו בו בכסף של המן כאשר היה טוב בעיני המן לעשות כן עשו ממנו עם בני ישראל והוא דק וחריף עמוד עליו שר ירצה והעם לעשות בו כלומר עמו כטוב בעיניך שיעשו הם מה סהיה טוב בעיניך שה' להסמיד להרע ולאבר כן יעשו גם הם להסמיד את סוכאיה וכפי דרך זה של קדם יתיסבו כמה דקדוקים בכתוב שאמר הכסף נתון לך שאם כפשוטו הילל נתינו לך ועוד מאי והעם לעשות בו הילל ולעשות בעם כטוב וכו' אמנם כפי דרך זה שמדבר במלך הכבוד יתבר' שמו מתבאר יפה על הדרך שכתבתי:

דרוש ראשון לפרשת פי השא

במדרש רבת ויחל משה אר' יחושע בן לוי משום רשב"י פתח של תשובת פתח לו הקרוש ברוך הוא אמר לו אנכי האלהיך לכה בשערי שעשו ישראל את העגל היה משה בפייס את האלהים ולא היה שומע לו אמר לו אפשר שלא נעשה בהם מדת הרין על שבט'ו את הרבור אמר משה רבשע כך אמרת בסני אנכי האלהיך אלהיכם לא נאמר לא לי אמרת ואם במלתי הרבור אתמהה חזי ויחל משה אר' שמעון רסבנין בשם ר' לוי לפיכך חזר וכתבת בלשון רבים אני ה' אלהיכם וכן בכל המצות אמר אני האלהיכם ולא אמר אני האלהיך:

באהבת ה' את עמו ויחלתו ישראל כאב את בן ירצה וכרחם אב על בניו רחם עליהם להפסיק ולהטוב עמם ולקרובם מחת כספי בקם ה' לו רועים כלבבו לתת עליהם סקורת מסמרת בני ישראל את האנשים הגנבים

דרוש ראשון לפרשת כי תשא

וברח אל מקום אחר להמלט אל נפשו ותקיימו כלם וצבאיהם
לאנשי הספינה שאמרו לנומה נעשה וישתוקו הים אז אמר און
עור תחלת ותקוה רוק שאומי והטילוני אל הים ומכל שבטעם
שבכח כך היה ברעתו שטיילתו א הים חפני סלא תבא תקלת
ליס דרילמא חילו היה יורע ונתחלה ססופו לטובע בים ולאכדי
עצמו לא היה מכניס עצמו בהכנה מפני ישראל אסגס כל
שראיתם היו מרחאמר שאומי והטילוני אל הים ולא אמר להם
בסלי הסער הגרול הזה החזירני אל היכסה ובחר מות מחיים
כדי סלא תבא תקלה ליס אס הוא הולך באותו סליחות לסגיה
כי הגויס קרובי תסובה ויחזרו בתסובה ויהיו נעבטים יס לכך
כתן נכסו על יס ואוף על פי שמכימו כתוה ויחתרו האנשי להשיב
אל היכסה ולא יוכלו מת רחיו כוננת מזה הטובה על יס סהא
לא אמר להם החזירני אל היכסה חלא שאומי והטילוני חל הים
סיהיה מוסר נפשו בסביל ישראל והס מרעתם רנו להחזיר
ליכסה וואפשר סלכך לא יוכלו לכאח אל היכסה להיות סלא
מרכומו סליינה סאלו הוא היה מתרבה לכאח ליימה ולחזיר
לסליחותו סל מקום אפשר סאז היה מנא בלג ועולה יפה יכה
והנה כתבאר איך מסר יונה נפשו סיסליכוהו אל הים בסביל
יס וכך מצינו באבות סנתנו נפסס על יס בחסה שאמר ועתה
אס תסא חטאתם ואס חן מחני נא וכו' ומה סלא הביאו סאן
רמיה יוסיפן בהזכה ויארזו את המכרי הוא מסוס סיס לרנות
דילמ לפי סהיה בטוח על סהיה בן בתיה בת פרעה ואח חביר
חליו רבר לכך עסה אותו רבר ואליו ירע סהיה באותו ענין
חפס סכנה לא היה חוסר נפשו להסתכן בסביל יס לכך הביאו
כאח רחיה מפדסת מזה שאמר ואס חן מחני נא הרו מנאר
סמסר נפשו על יס ומה סלא הוכיחו סס חל מפסוק זה סהא
רחיה ספורסת יותר הענין הוא ססס באז להוכיח סנקראו יס
על סמו סל משה רכתיב לך רר כי סחת עמך מפני סנתן נפשו
על יס והנה באותה עסה שאמר לו הבה לך רר כי סחת עמך
עדין לא אמר משה מחני נא כדי לומר שבסביל כך קראס
הבה עמו סל משה סהרי משה היה עדין למעלה וסס נאמר לו
רר כי סחת עמך ואחר כך בתיב ויפן וידר משה ואחר ספורף
את העגל כתיב וסב משה אל הויאמר אלא חטא העס חזה
וגו ועתה אס תסא חטאתם וכו' ואס כן איך מכל לומר שאמר
סחת עמך ונקראו עמו סל משה על מאמר מחני נא סעדין לא
נאמר באותה עסה ער לאחר חן לכך אמרו סעל מה סנתן
נפשו כפיכא אל חמו ויהרג את המכרי סהיה ראו לו להיות
חוסס אל נפשו פן יתגבר עלו המכרי ויהרגו כחן סהיה ויחזיר
כרכתיב וירא כי אין אים ומל מסר משה נפשו להרוג את
המכרי מפני אהבתן סליס לכך נקראו יס על סמו ואחר לו כי
סחת עמך וכו' ועוד הביאו רחיה ממה שאמר משה הרגני
נא הרונ וכו' ויתבאר עם מסחזל במסחר טוב אמר משה לפני
הבה רבטע אס לא אתן להס הרגים אותי ואס ארבר כנגדס
את הרגני מכאן ומכאן אני הרונ בבקסה מתך הרונ את
ההרונ וביאור רבריהס אל הוא סהקסו כפל הרגני נא הרונ
ועור דהילל נא הרגני הרונ לזה דרסו סחמר כחן סמכל מקום
אז הרונ מירס הרגני אתה לפי ענה הרונ כלומר כסתי אני
הרונ מירס והנה מכאן רחיה מסר משה נפשו על ישראל כיון
שבחר מות וסאל מהבה סיהרגו בסביל סהיה חוסס סמא
ועמח עליו ישראל ויהרגוהו ואיך בסביל חססת ספק הרונה
היה תופס ורלי הרונה סיהרגו מיר הבה חלא כך היה רעתו
סלא יהיו ישראל נעבטים עליו אס יהרגוהו ולכך בחר מות מחיים
ואמר כיון סהס עתירי להרוג אותי והס נעבטיס על ידי הרונ
לכך הרגני מירך ומה לחיי ספק בסביל סלא ועכשו ישראל

הנפשים אל הרומים לצדוראס להיות תמיר מלחדים זכות לפני
על בנינו ועל פועל ידיו העם בחר לו למחלה כי הוא אשר יבח' ה'
סילחרו סניגוריא לפינו חשב מחשבות בלבתי ירח ממנו נרח
ולכך חכינו באליהו סהתחיל ללמר קטיגוריא על ישראל ואמר
עצבו בדיחך בני יס סנעסס ואמר לו הבה לך טוב לדרךך
מרברה דמסק ואת חליסע תחסח לכביא תחתך ודרסו חול
ער סאתה מקטרנ על בני לך לרחסק לקטרנ עליהס סיס סס
ססה בתי ענ' כמנין ויאת החמה וכשו דרך חול כוננת הכתוב
היא לך טוב מהיות נביא על יס בסביל דרכך ומנהגך סאתה
נהוג לקטרנ עליהס ואת חליסע בן ספט תחסח לכביא תחתך
לפי סאין הבה חפץ בני סמלמר קטיגוריא על יס אלא בני
סנותים נפסס עליהס כמו סמכיני במסה רבעה סנתן נפשו
על יס ואמר ועתה אס תסא חטאתם ואס חן מחני נא וכו' וכן
חכינו סאחזל במאמר מכלתא חד נתן לא הלך יונה חלא
לאבר עצמו בים סמאמר שאומי והטילוני אל הים וכך אתה מנא
באבות ונבטיאים סנתנו נפסס על יס במסה מהו חומר ועתה
אס תסא חטאתם וכו' וכן הוא חומר ואס ככה את עוס' לו הרגני
נא הרונ בחר הנה חומר ויחמר דר אל ה' הנה חכני חטאתי
וכו' ואלה הכאן מה עמו נמכא כל מקום האבות והנביאים
כתנו נפסס על יס ויס לרררך ברברי חול סמכין סהביאו
עכך מנה אלכל משה וירד סנתנו נפסס על יס כראה סוכה גס כן
נתן נפשו על יס ולא מצינו היכן מסר נפשו עליהס סהרי נבואה
זו סלא רבה לאומרה וברח דרך ספינה בלב יס לא היתה על יס
חלא על כיוה ועור קסה סכאן הוכיחו חול סנתן חסה נפשו
על יס מרכתיב ואס חן מחני נא וכו' ובמכלתא פרסת בלח
חמו חול ג רברים נתן משה נפשו עליהס ונקראו על סמו על
התורה ונקראת על סמו סנאמר זכרו תורת משה עברי על
הריני ונקראו על סמו סנאמר סופטים וזוטרים תתן לך וכו'
נתן נפשו על יס ונקראו על סמו סנאמר לך רדכי סחת עמך
והלפתע ה' סס סנאמר והס עמך וכלתך חלא לפי סנתן נפשו
עליהס נקראו על סמו והיכן מצינו סנתן נפשו עליהס סנאמר
ויהי בימים ההס ויגדל משה ויכא אל חמו וירא אים מכרי מכה
אים עברי וכו' ויהרונ את המכרי הרי לפי סנתן נפשו עליהס
נקראו על סמו והשתא קסה למה נא הוכיחו כאן מהפסוק
סהביאו סס רכתיב ויהרונ את המכרי ואס רחיה זו היא יותר
טובה למה לא הוכיחו סס סנתן נפשו על ישראל מרכתיב ואס
חן מחני נא וכו' ועור קסה טהררררר האחרת סהביא במסה
מרחאמר הרגני נא הרונ אינה רחיה לפי ססס מרכר בענין
המתאוננים שאמר לא אוכל חכני לכדי לסאת את כל מסא
העס חזה עליו ואס ככה את עושה לי להיח עול כל העס עלי
הרגני הרונ כדי סלא יהיה מסאס עלי ואס כן מסר נפשו סס
על עצמו לפי סלא היה יכול לסאת אותו מסא הכבר אבל לא
מכתי סס סמסר נפשו על ישראל ועור קסה מה זו רחיה
סהביא מדרו שאמר תהי נא ירך כי ובבית חבי דסאכי התס
לפי סהא חטא כרכתיב חכני חטאתי וחכני העויתי ולכך אמר
סתהא ידי ה' כו סחטא ולא על יס סלא חטאו ומכס סאס היו יס
חטאים בפסותם סמו סהו חייבים במעסה העגל סהיה מוסר
נפשו עליהס כדי סלא יהיו נעבטים כמו סעסה ממה ואמר אס
תסא חטאתם וכו' וגראת לעד סהוכיחו סוכה מסר
נפשו על יס כמסה וזמר עם מה סאמר חול במקום אחר למה
ברח יונה לפי שאמר יורע אני סהגויס סס קרובי חסוב ויעסו
תסובה והבה תסלח רגוזו על יס והרי סלא יגיע מק על יס
ברח אל הים לאבר עצמו הרי סמסר נפשו בסביל ישראל ומל
עדין קסה סמא בתחלה היה ברעתו סלא יתחייבו יס וגס הוא

דרוש ראשון לפרשת כי תשא צא

ומה ארצה ברעתי שדרשו רז"ל אז ארצה ברעתי אלא שכינה
הכתוב מר"כ שלא לראו ברעתי מל ישראל שיעמשו על יד ונתן נפשו
למ הבה הרבני נח הרוב בשביל ישראל והרציה שהביאו מחר
מאמר וזה הכאן מה עשו תהי נח ירך ביוכו יתבא' עם דקדוקי
הכתובי ההם שיש לרקודק מה שכתעוררו המפרשי' זל כשי הכר'
וד חטא במתן זה ישראל לא מטאונא' יקט' למיהלא נעמש דוד
ונעמשו יס' כיון שהם בחכות המלך נמכו ולא בבחירתם . וכן
יקט' כי בפעם שבא גר הכניא בדבר ה' אל חר ואמר לו ג' אני
נטל עליך ורצה דוד שבכל אחת מהן היה עברה וזעם לישראל
היה לו חר להתפלל - ולומר הנה אנכי מטאחתי ואלה הכאן מה
עשו תהי נח ירך ביוכו בית אבי ולא לקבל גזרת הרבר ולא
בא להתפלל ומה שעשה לבבוק אחר שכלל כמה אפים מישראל
היה לו לעשותו מחמלה וכו' וכן כבא' מה מורי האף הגדול היה
שע' דכתיב וינסף ה' למרות בישראל ויסת את דוד למתת . ורמז'
ז' אחר לא ידעתי על מה יחול' פי שמה' אף הבה על שלא תבעו
בנין בית המקדש למח' לאמר שהיה מכה את בני ואיני יודע
למה נבחרו ומה' ג' אחר לנ' על . רבר עלמי הכימך יק' כל
אחת ואוכלושים שכלו היה על שלא תבעו בנין בית המקדש
ואח' ויבא ג' א' דוד ואמר לו עליה הקם מחבת לה' . עוד לחל
ומס' אף ה' למח' בש' מה כתיב למעלה ארזיה המתי כל שלמים
ונעבה כשבא דוד למתת גבוריו היה מונה והולך כיון שהגיע
לארזיה החתיו ואמר כל הגבורי' שלמים ושבעה אתה מושא שלא
מכה עני ג' גבורים וכדברי האמים מכה עוד אלא כיון שהגיע
לארזיה עיר יוסף ה' למח' וכו' והמפרשי' זל שדרשו שתקופת מרן
אף ה' היה על המרון שחרה בהם על דבר הגבורי' שקרא רעב
כלם שנים ואולי היו בישר עבירו נכתרו שלא ידעם דוד ועליו
חרה אף ה' מהר' ז' זל שמתח' אף ה' . יהיה על שממכו אמרי
שבע בן בכרי ומדרו במלכו בית דוד וזהו וינסף אף ה' חלבר מה
שעשו על שנטו אמרי אב' שלם ומדרו ברור וכיון שחטאו סגרו
לא העמסם לא פי דוד ויסת ה' את חר לך מכה' . וגרא' . עוד
עם שחזל' במ' ר' אמר בשם ר' יוסי בן זמיה אמר כל חרן
שנמנו ישראל שלא לצורך מהר לצורך לא מסרו ואיזה חרן' נמנו
לצורך בימי משה ברנלי . ובחילוק הארץ ושלל לצור' בימי דוד
ויס' לרקודק בדברי מזל' למח' לא הזכירו ג' בימי משה כשחל'
אח' העבל שלא מסרו : אמנם נד' לי לרעת מזל' שלא הזכירו
לא המתי שנטו בלא כתיבת ה' קלי דהיינו ברנלי . ובערבות
מוחב בחילוק הארץ וכיון שהיה לצורך לא מסרו אבל המתי
שנמנו אחר העבל היה על יד שקלים וכיון שהיה פי שקלים אז
אימ עשה דעם בין לצורך בין שלא לצורך . וז' הכתו' כי תשא
את ראש בני יש' לטקודיה ונתת איש כופר נפשו וכו' פי רש"י זל'
שמתעשר לקבל כסום מניי' לרעת כמה הם רהייו שאח באותו
מתיק סום כורך ועש' לא כור' לרעת כסום מניי' אז כרוכי לתת
כל א' מ' מה' השקל וימנו השקלים כרי שלא ישלנו בהם הנגף מ'ו
אבל ברנלי' שהיה במדבר סיני וכן בערב' מואב שהו בחילוק
הארץ באמר שאו את ראש כל עדת בני יש' לגולגולתם רמשת
עמנו לגולגולת' ארקדת' דגברי ולא היה אותן מתיק ע' שקלים
וכיון שאינו פי שקלי' היה בו סכנה לשלנו הנגף מ'ו למלא שנטו
לצור' ולכך לא תשח' אעפ' שנטו לגולגולת' אבל לאח' העבל שלא
היה באותו מתיק כורך ב' א' לרע' כמה מסרו בעגל לכך הזכירו
למח' והאק' פי שקלי' ולכך במתיק של חר שלא היה לצורך וגם
לא נמנו ע' שקלים מסרו ויבאה להם תקלה מאותו מתיק כי החל
הנגף וכו' ויש' לתת קצת רוח להתחמ' הנגף א' המתיק לפי שיש'
מח' בעגל דכתי' ע' ובה' פוקדי ופקדתי עליהם מטאח' וינגוף
ה' את העם יש' כאן רמז שבשע' שיהיו מכרי' פקודיהם למקשרם
היה תל' הנגף מ'ו וזהו ביום פוקדי' שיעלו במס' מפקד' אז הבה

מעורר עליה עון מעש' העגל והטע' לפי מה' אטו של רבי ואינו
נפקד ומתעור' לא על הרבו דהיינו בשע' שהם עולי במס' ולכך
זוה הבה כי תשא את ראש בני ישראל לטקודיה ויס' מתיק' לעורר
רוח העגל עליה כיון שהם נפקדי' לטקודיה ומתנו אים טפ' נפשו
לה' מיהו נמנם ע' שקלי' ולא יהיה בהם נגף אותו נגף שהזכר
בעגל דכתי' וינגוף ה' את העם ולא יהיה בהם נגף פקוד' א'ת'
כיון שהענין הוא פי שקלי' וסמך לזה ואמר זה יתנו סכין סימך'
מטאו בעגל בזה דכתי' כי זה משה האיש וכו' וכן הטאו במח' .
היום דכתי' כי בושש משה כי באו פס שעות וכו' ללך לכפר שנטו
יתקם בזה זה יתנו כל העובר על פקודי' הפסית ומחיותי מחיותי
השקל לכפ' עליה על מה שחטאו ובהי' היום עפרים גרה השקל
סיהי מחיותי עשרה שקלים רמז כפרה על שעברו יש' על עשרת
הדברו שכ' בהם לא תעש' לך פסל וכו' וכן שחכות שקל זה הוא
כפר על מה שחטאו בחי' היום ראוי סיהי מחיותי השקל תרומתי
לה' שיעשו ממנו המסכן לכפ' על מעש' העגל כשחזל' . ומכיון
למדי' ימכח' שבזנות שהמתיק הוא שלא לצור' כגון כאן אח' העגל
שנטו לרע' כמה הם שכללו בעגל הם כחיי' לימנו על ידי שקלים
כדי שלא ישלנו בהם הנגף . וברנלי' וכע' בנות מואב שנטו
לצורך נמנו לגולגולת' ואעפ' שר' זל יודע ויח' לגולגולת' על
יד מחיותי השקל מ' דעת המדר' היה אינו כן כמו שהכרחי
למעלה שלא הזכיר ברנלי' ובחילוק הארץ ואחר העבל שתרומתי
המסכן הוא מהטע' שכתבתי והמקרא' מסייע' לכפר' וז' שחמ' אמר
בכל מתיק של כל שנטו ושכח' ברנלי' פקודיהם בנגפור שמות
לגולגולת' הרי שנטו לשמות' ולא על ידי שקלים ולא מסרו כיון
שהו לצורך ולכך בימי דוד שנטו שלא לצורך ולא פי שקלי' שלם
הנגף מ'ו ובז' מתבא' הטע' שנטו יש' כאן לפי שהאנו' והאח' שלם
ונתנו איש כופר נפשו מחי' השקל הוא א' יש' הממנים זה יתנו כל
העובר על הפקודי' ואל' כשבא יואב לטקוד' את העם היה ראוי
לכל א' לתת לו מחיותי השקל פרי שיתב' ארוב' השקלים ולא ראוי
בני יש' ונשביל' שלא נתנו נעש' אבל דוד לא היה לו עונש בזה
לפי שלא זכה ה' שלא למתת את ישראל שלא לצורך לא שאם דכתי'
למתיק אותם יהיה פי שקלים שיתנו כל אח' מהממני' ואולי משב'
חר סכך הם עושים לתת שקליהם והם שלא עשו כן ועברו על
מה שזכה הבה ונתנו איש כופר נפשו נעשו . ויש' קצת ספר לזה
ברברי חל' וקתי' יש' שמוכה יחיותי אף וכו' לתת' אמ' בלשון נקבה
וקתי' אחר הבה לא עמד אחר מכם כגבר יואב לומר לו לתת
אתה סופר אותי אלא עשיתם עמכם ככשים הרי שנטו על
שלא יחיו ביואב . ואשפר לפרט כונת חל' שהיה להם למחיות
ביואב ולומר לו למח' אתה סופר אותי הרי לך מחיותי השקל
ותפסור שקלי' ולא אותי וכן כשהיה טואלו כמה בים יש' לך היה
לו ליתן מתיק שקליהם כאשר זכה ה' ולא יכתוב את שמוותם
להעלותם במספ' שמות' . ועששו נבא לביאור הצעת
הכתובים בסד' . ויהא אף ה' למרות בישראל כי המה מקדש
מרה אף ה' בים כשמדרו במלכות בית דוד וכפר' בהבה דכתי'
אין למ חלק ברור איש לאלהי יש' ואיזל' אל תקרי לאלהי אלא
לאלהיו הרי שמדרו בהבה ומרה אף ה' בם ויהי רעב בימי דוד
ג' שנים על שספרו בהבה ונתכפר להם כונס כשגמלו חסד עם
המלך שאול וכפרו אותו כל ישר' כשנטו שהעבירו ארונם בכל
ג' בל' יש' ונמלו עמו חסד הרי שנטו בתשובה לשי' ה' ונתכפר
להם עונם ויעתד' אלהים לחרץ ומת ערוך יש' בידם מה' שמדרו
במלכו' בית דוד שלא תקם בזה כלל לכך וינסף אף ה' למח' בם
על עונ' שמדרו בחל' דוד ויס' ה' בהם את דוד למתת כדי לפרוט
מהי ע' דוד עכמו שחטאו עמו ויהי המתיק כן ספ' את העם שרא'
דוד שלא הב' לו יח' את שקלי' בים יש' לא תנא' לגולגולת' ויך לב
דוד אוק' אחרת כן ספר את העם רייק' שספ' את' הע' כ' שנטו

דרוש ראשון

לפרשת ויקהל

כי נחת עמך ולכך לא אמר האשר הוצאת מארץ מצרים כי מי הכניסם במצרים כדי שיכירו וחינו בדרך לומר כי אם אשר העליתם סהיו תושבים במצרים והעלי אותם כדי לגייר אבל כמהתפלל משה היה על בני ישראל ספק אמר למה ה' יחרה אפך בעמך כלומר שאלם אתה כעש על ערב רב שהם עמי למה יחרה אפך בעמך בני ישראל אשר הוצאת אותם מארץ מצרים כי מארץ אחרת הבאת אותם והכנסתם עם ועכשיו הוצאת אותם למה יחר אפך בם שאתרת היתה לי ויחר אפי ואלם ואעשה אותך לגוי גדול שנראה שבדעתך לכלותם לבני ישראל טוב מחרון אפך והמחם על הרעה לעמך בני ישראל כי מן הערב רב אימי מוטעם אז ויחם ה' על הרעה ומאזן רעה חזר מאותה סדרה לעשו לעמו בני ישראל יוכפי זה אמרו במאמר שאמר משה להקב"ה זכור מה שאמרת אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתך מעמך רבור זה היה כלפי ישראל שכדוק בם לשון הוצאה כי לערב רב אימי נור'לומ' הוצאתך כי מי הכניסם להוציאם אחר כך וכו' שהרבור היה כלפי ישראל והם קבלוהו עליהם זכור להם אותו זכות כי מעכשיו אין לרחות מעברו על זה לפי שטעמו עגל מסכ' כי הם לא עשוהו אלא הערב רב לכך הטיבו עכשיו הקב"ה ואמר עברו עליו שכ' ויאמרו אלה אלהיך ישראל ואלף על פי שכתבנו שגם רברים אלו הם דברי ערב רב שאמרו לישראל אלה אלהיך ישראל מכל מקום כיון שקבלו רבניהם ולא מיתו בידם כשר עברו על מה שקבלו רבור של אנשי ה' אלהיך וכו' בתבאר המאמר באר היטב ומורי נדון דקדוק בפסוקים שאין סדר למקראו' הללו כי הסדר טעמו ישראל הוא קודם ויאמרו אלה אלהיך ישראל ואחר כך ויעלו עולות ויאמרו לכחך שהוא עמית השתחוויה לע' ואם כן כך היה ראוי לומר מהו מהר ויאמרו אלה אלהיך ישראל ויחבחו לו וישתחוו לו וכן דקדוק מנין לל' להיכין בכל מקום שאין מצדק אלא ע' שנאמר ויקומו לכחך ודלמא ויקומו לכחך הוא שפיות דמים כדכתיב אקומו מא הכזרים ויחזקו לפניהם או הוא עריות כדכתיב בא אל העבר העברי לכחך ב' ויניחן שהוקמה לחול מה שאמר הקב"ה למשה סרו מהר מן הדרך עשו עגל וכו' וישתחוו לו ויחבחו לו וכו' והרי ויחבחו לו ויאמרו וכו' מבינו דכתיב ויעלו עולות ויאמרו וכו' אבל וישתחוו לו לא מבינו שהשתחוו וידך הוא אומר עשו עגל וישתחוו לו לכך דרשו מהכרח זה כי מה שאמר ויקומו לכחך הוא פי' שהשתחוו לעגל כי השתחווהו אז פיסוקו ידים ורגליהם ולכך ויקומו על רגליהם מעומר ביד להשתחוו על אפים בפיוט ידים ורגליהם ואם כן פי' לכחך הוא השתחוויה ומכאן אנו למדים בכל מקום אין מצדק אלא ע' ומכ זה ההכרח ומה טעמה הסדר אחר כך להזכיר תחלה ההשתחוויה ואחר כך הזבחה ואחר כך ויאמרו אלה אלהיך ישראל הוא כפי טיטת חול במאמר שכתבתי למעלה שהזכיר משה זכות מה שהשתחוו במצרים אחר כך זכות הזבחה שזבחו נערי בני ישראל ואחר כך שקבלו אנשי אלהיך ולכך הזכיר כאן סדר זה לפי שהיה משה מזכיר זכות ראשון ראשון שהיה להזבחה מעשינו כנגד הזכות הראשון של ויקרו וישתחוו חטאו עכשיו כי עשו עגל וישתחוו לו וכשהזכיר משה זכות השם של ויפלא את נערי בני ישראל ויעלו עולות שהיה קודם מן תורה כמו ספר י' ה' שהיה הבה מחטאו בזבחה ויזבחו לו וכנגד הזכות האחרון שהזכיר משה שקבלו אנשי ה' אלהיך הטיבו מחטאו בו ויאמרו אלה אלהיך ישראל ולכך תפס כאן סדר זה לפי שהיה מטיב לרבוי של משה על ראשון ראשון עגל ועכשיו כבא לביאור התאמר שהעצמנו במל' ויש לדקדק מה קשר יש לרשעה זו עם פסוק ויחל משה ויהיין נרמז כל ענין זה וכן

לדקדק בדבריו שמתעורר שאלו לשיכך חזר וכתבה בלשון רבים אפי' אלהיכם וכן בכל המכות אפי' אלהיכם שהיו כפול ענין ומקסיק לומר לשיכך בכל המכות אחר אפי' אלהיכם וכן קשה ואמרו לשיכך חזר ואמרה בלשון רבים אפי' אלהיכם ולמה לא עשה כן מתחלה לומר אפי' אלהיכם כי אולי לא היו חוטאים ונראה שדקדקו חזל מה שאמר ויחל משה את פני ה' אלהיו שמתקין לומר ויחל משה את פני ה' כדכתיב ויפס משה אל ה' ולא כתיב אלהי ואלמה הזכיר כאן אלהי ונוד קשה שהלל ויחל משה את פני ה' אלהים ולמה כינה לומר אלהיו לזה רמז שאמר משה בתפלה כך אמרת לי אנכי ה' אלהיך ואני לא חטאתי הם שחטאו לא רבית עמם אנכי ה' אלהיכם וחס ויחל משה את פני ה' ואמר לו כי ברבור לא אמר אלא אלהיו של משה דהיינו ה' אלהיך ולא דבר ה' אלהיכם וכו' ספק למה ה' יחרה אפך בעמך וכו' ובהכרח לן הקב"ה כי מתחלה כוונתו הבה לך שכפה ויהיט מעתה וישראל לחטא ופתח למשה פתח שיהיה לו מה להטיב ולכך לא אמר לו ברבור אלא אנכי ה' אלהיך וכן דרשו חזל ויזכיר ליה את כל הדברים האלה לומר שדקדקו מלת לאמר שהיא מיותרת אמנם הכוונה לרמז שרבר ה' את כל הדברים האלה בלשון יחיד אנכי ה' אלהיך לא תעשה לך פסל וכו' ולא דבר בלשון רבים אנכי ה' אלהיכם והטעם הוא לאמר כדי לענות פתח למשה לאמר תשובה להבה במעשה העגל ולהליך בערם כי עמו בלגה דבר שהוא ה' אלהיו ולא דבר עט ישראל חזר רבי שמעון לשיכך חזר וכתבה ענין הזהרת עבודה זרה שנכתבה כאן בלשון יחיד לא תעשה לך פסל וכל תמונה וכו' חזר וכתבה בלשון רבים אל תעשו אל האלילים ואלהי מסכה לא יעשו וכן שאר כל המכות שנכתבו בעשרת הדברות כגון לא תשא וכו' לא תבטח וכו' חזר לומר בלשון רבים לא תשבעו לא תבטחו לא תבטחו וכו' ומתם בבלם אפי' אלהיכם והנה כתבאר מתוך זה שמתחלה פתח לו הקדוש ברוך הוא למשה פתח להליך טוב וללמד בני ישראל וזכות על ישראל כי אין הקדוש ברוך הוא חפץ אלא במי שמלמד תמיד סמינוריא על ישראל לפי שחביבין שמואל לעיני ונקראו בניס לה' שאמר בניס אתם לה' אלהיכם:

דרוש ראשון לפרשת

ויקהל

במדבר רבת ראו קרא ח' בשם בצלאל הוא חוא רכתיב ארפא משובתם אוהבם גרבה . מה כתיב למעלה חביאו בני ישראל נרבה לה' ואחר כך ראו קרא ח' בשם בצלאל אלא כשעשו את העגל אמר מקדוש ברוך הוא למשה ועתה חנייה לי אמר לו ברוך אותן שיעשו את המשכן מה כתיב באות קלקלח פרקו טובי חוהב ומה חביאו גומים וכשעשו את המשכן עשו אותו נרבה ומה כתיב כל גריב לב חביאו חנונים טבעת וכו' בניס חטאו וכו' נתרצ' להם ורוח הקדש צווחת עלי ידו מושע וחיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אחם יאמר להם בני אל חי אמר משח לפני הקדוש ברוך הוא כתבת בני יגנוב איש שור או שח ושבו או טכרו חמשה בקר יטלם תחת השור ררי חביאו חמשה חו ונוס טבעת עגיל וכו' עבלה:

דרוש ראשון

לפרשת ויקהל

צנ

ידוע

הוא מעיקר מעיקרי התשובה הוא לתקן האדם את אשר עותו בלחמה מורה עבמה וברבר אשר זה ישוב מחטאתו ונפלה לו כגון מי שמטא במראית עיניו נדך לתקן את אשר העוה ובעיניו יראה ברברי תורה • וכן כל פה דובר כבלה ירחיב פיו ולשון לרבר ברברי תורה • וכן דרשו רבותינו ז"ל על פסוק מרשא לשון עץ חיים • והא האדם חטא ברבניו לרוץ לרעה אחרי ה' ילם לפסוע פסיע' של מצוה • והא ידים שופכות דם כפי יעשה בהם צדקה • ואזנים ששמעו רברים שאינם הגומים יטה אזניו לתבונה לשמוע בלימורם • ועל דרך זה בכל שאר כל האברים כי ברבר אשר זרה וקלקל צדך לתקנו בלוחי עכין עצמו על דרך מאמר חכמי ז"ל שאמרו שהתשובה גמורה היא בלוחי פרק בלוחי מקום ובלוחי אשה כי בזה יכופר חטאתו ונפלה לו • וכן מצינו בענין האשורוש שנתחייבו ישראל כליה חמשאלם על אשר נהנו מעשרתו של אותו רשע ולא נתפטר להם חטאתם להתבטל אותה גזרה עד שתקנו ברבר עצמו שקלקלו רחמינו בום ונבי ומספר שהגום היה תיקון לעון האכילה ושחיה שנהנו מעשרתו של אותו רשע יוכי ומספ היה כנגד מה ששמחו בלוחי משתה וזו גרסה עונה וכתבטלה הגזרה ושמעתי מהחכם השלם כמורא"ם אלסוף ז"לה שלזה היו שלשת ימים לילה יום כנגד פסת ימי המשתה ג' ימים לשלשת ימים וג' לילות לשלשת ימים אחרים • וכנגד יום השביעי נתבונה אסתר שלא להגיר הענין לתקן בימי הראשון של משתה כי אם ביום השני כדי שלא ישימו ישראל בטחונם עליה כי אם על הצית לפי שהיו אומרים ישראל אחת למ בבית המלך וכו' וכיון שראו כל ישראל שארבה הזמיה את המן למשתה אחר אז אמרו אברה תקותינו ושאו תפועת אדם ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים ואותה הלילה אף על פי שישאל אכלנו בה היה להם במספר הדרמון וכו' באופן שנתבונה אסתר שהיו שבעה זמנים של גום ומספר כנגד שבעת ימי המשתה שנהנו בו וכפי הספור שנהנו שקלקלו כך תקנו • וכזה נבא לבאר קצת כתובים מהתנ"ך מאדם יהודי היה בשום הבורה וכו' • לפי שכבר ביארנו בסדר ואתה קצת תחלת התנ"ך ורמזנו גם אף כל אותו סיפור היה מעיקר הגם • וגם סיפור זה גם כן הוא מעיקר הגם לפי שכפי הסכל כראה דבר זר לאדם צדיק וחפיר כמדרכי ספקרא יהודי מצי סחיתתו אף נתן אל לבו להיות יושב בשום כיון שכבר יתן רשות ברשון כורם מלך פרס לעלות לארץ הקדם אשר במר ה' ומרדכי הצדיק יבא מבבל והלך לו לשום בראי הגמור שרבר זה היה נסבה מאת ה' כדי לעשות גם לישראל בלוחי • ואין לומר שהיה גם הכונה נתגבלה בסביל מרדכי שנתקנה ממנו המן הרשע שכבר ארזל שמשני מה נתחייבו סוכא ים בליה מפני שראו מעשרתו על אחזרום ואם כן הסכנה לא באה בסביל מרדכי ויחיה וזבלה עמר להם בוכותו ומאת ה' היתה זאת שאינם יהודי היה בשום וסמו מרדכי ולא עלה לירושלם כיון שהיה אפשר ללכת ברשון כורם וגם היה לו ללכת מרר שהיה בן יאיר בן שמי שבעים שמש על שיכא מירושלם ולא שמר מצות שלמה המלך ע"ה • ועוד שהיה בן ימימי שהמקדם כמי בחלקו של בנימין כמחזיל על פסוק הנה שמענה באפרתה מחלסה בשדי ישר עהא בנימין הגמסל לזאב הישר כרכתיב בנימין זאב יטרף • הרי שמכר אבותיו היה ראוי לו לעלות לירושלם ולא ליטב בשום • וכי תימא שמה מרדכי לא נולד אלא לאחר שחזר בן כורם ובטל גזרתו ועברת בית המקדש ובכח ירושלם ולכך לא עלה לזה אמר אשר הגלה מירושלם עם הגולה שהיא היה

בלל הגולה ואם כן כסגור כורם ואמר מי זכס מכל עמו יהא אלהיו עמו ועל היה לו לעלות לירושלם ולא להתקן בשום אלא הבה גזר כך כדי לעשות גם לישראל בזכותו • הרי שסיפור זה הוא מעיקרי הגם • ואמר אשר הגלה מירושלם עם הגולה יתבאר עם מה שארזל אשר הגלה מעצמו ונתן טעם הכתוב למה הגלה הוא מעצמו ואין חרף אותו לזה אמר עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה וכו' פירוש הוא פגלו עם יכניה כל הסנהדרין והחכמים החרם והאמבר שבטענה שפותחין נעשו הכל כחרשין ולכך הגלה מעצמו כדי לגלות למקו' תור ולקטב עם אצל הסנהדרין • וספר עור מעיקר הגם שפירש שמרדכי היה לוחץ את הרסה היא אסתר יתומה מאב ואם ולא הכירה זולת למרדכי אשר על כן כספסלם לה מרדכי שתבא אל המלך לבקש על עמה ותמסור נפשה עליהם לא יכלה לעבו על דברו מעמי החיוב שהיה לה מהחסד שקבלה ממנו ומסרה נפשה על יס' קיים דברי מרדכי ולזה כתוב כאן כי אין לה אב ואם לפי שזהו מעיקרי הגם שאילו נתגבלה בבית אביה וא"ל לא היתה שומעת לרבר מרדכי למסור נפשה על ישראל • ובמדרש ארזל כי אין לה אב ואם שיעברתה אמה מת אביה ילדתה מתה אמה • ונעשו לו דרים למרדכי והמיק אותה • והוא אצל לקחה מרדכי לו לבת רחמינו לבת ממם כיון שהמיק אותה כאשה שגודלת וממיה פרי בטנה • ובמדרש ארזל אל תקרי לבת אלא לבית ודקדקו חז"ל לקחה מרדכי לו כבת ומקראת לבת כראה הכונה לומר בית • ונתקח אסתר וכו' לא הגירה אסתר וכו' לרדק בזה כיון שלקחה מביתו של מרדכי אף אסתר שלא ירעו את עמה ואת מולדת • וכראה שמרדכי עשה בחכמה כדי שלא יסרו מאיזה עם היא ולכך קרם סיבאו ליקח את אסתר הקרם מרדכי ואמר להם הנה נא אחי יתומה זאת ולא ירעתי חי מזה עם היא טאו ולקחו אותה ועימו עימם עליה לטובה וזהו כי מרדכי צוה עליה אסתר לא תגיד כלל' צוה עליה לאששים שלקחה מביתו כמי שמצוה על אדם רחוק שנתגבל עמו כי זה גרם שלא תגיד אסתר את מולדתה שהרי כשישאלו אותה מאיזה עם את אעפי שגם היא תשיב אמריה לומר מבית מרדכי ואי לא יחזיקוה מוצע מרדכי כיון שיש להם אותה הקדמה ויאמרו כי בסביל שנתגבלה בביתו ולא ירעה ח"ס זולתו ואמרה כך לפי שאם באמת היא ממספתו מי הוא זה שאינן חפץ להיות קרוב למלך ולמה העלים מרדכי לא שברצו הם האמת והצדק שנתגבלה עמו ואינה ממספתו • ואף על פי שלא הגירה אסתר את עמה מכל מקום בהשגחת האל יתברך נראה חן בעיני המלך כדי להביא גאולה לישראל על ידה והמלך הסתיר כל עוז לפתותה ועשה משתה על שמה והאח' למימת עשה שפטרם מכל מימי מסים וגם מתנות רבות כידי המלך ועכו אין אסתר מדרת וכמסל ובהקבץ בתולות סמית אחזל אל ושרל עבה ממרדכי ואמ' לו אין אשה מתקבא לא בר' חבירתה ועכו בהקבץ בתולו סמית אין אסתר מדרת וכו' • ויש לרדק כיון שהיא צוה לה שלא תגיד ויאח היה רבנו בכך אף כתן עצה למל שיקל את בידך חברת' כדי שתג' ואם הוא נתרצ' סת' יתן לה רטו להגי מבלי שום אינו וזוון מהמלך או ילך מרדכי וגי' למלך את משפחתה ואת בית אביה האמ' הענין כל' מבוא' שמרדכי יצ' לפי דרכו עבה ההגנו' לאסתר שהיא בראי תסמח שמחה גדולה אם יקח המלך אשה אחרת כי היא כלקחה בעב וכיון שהיה יורש רבנו של אסתר יתן עבה שפראות לפנים בעיני האשורוש עבה הגנו' ואינן גרול אכל לאסת' הכדק' שכל רכונה היה לפרוש עצמה מאותו ערל וטמא אינו אינם כי לרצו' יחשב לה ולפי שחשם מרדכי פן יאוימו ברברים קיסים ותהי' מוכרחת

דרוש ראשון

לפרשת ויקהל

והמספיק לומר ויקהל משה ויחמר להם ששת ימים תעש' מלאכה וכו' ועוד מהו לעשות אותה וכן מה ענין אזהרת שבת כאן וחול דרסו לומר שאין מלאכת המשכן רוחה את השבת ועדיין קשה דאם כן לא היה לו לומר אלא אסור עשיית המלאכה בשבת דהיינו בתום השבועי שבת שבתון יהיה לכם ולמה הזכיר כאן היתר מלאכה בשאר הימים ששת ימים תעשה מלאכה וכן לרקוק שאמר תיעשה מלאכה ולא אמר תעשה מלאכה וכן כפל שבת שבתון ופעם הוא אומר יהיה לכם שבת ואחר כך אמר שבתון לה ואם הכונה לומר שהוא שבת לכם וזהו כן ה'על שבת שבתון יהיה לה ז'כס' וכן לא תבשרו אש ולמה יבא מכלל המלאכה ודל' מחלקו אש ללא יבאה און לחלק יבאה ועוד קשה מה שאמר וידבר משה אל כל ערת ים' לאמר שאין צורך כאן לאמר לאחרים כיון שעם כל ערת ישראל היה מוידבר ועוד חזר ואמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר יהוה ימות' בתחלה ובסוף ועוד קשה מה שאמר קחו מתיכם ויתרו מיתכם וכן הכפל שכל כל נדיב לבו יביאיה את תרומת ה' ועוד למה אמר קחונם אמר תמו מיתכם תרומה ועוד קשה אומרו כל איש ואשה אשר נדב לבם להביא הביאו בני ישראל נדבה לה שהוא כפל ענין וכך ראו לומר כל איש ואשה אשר נדב לבם הביאו לה ונראה בהקדמה אמיתית שלמות נדב לבם הביאו לה המסכן לא נעשה בחיל וכח בני אדם כי אם ברומת יתברך וכן דרשו בענין המקדש והבית בהבנותו אבן שלומה מסע נכבה שהיה המקדש נכבה מאליו ברחו ועזרת ה' חנה בהבנותו שהאבן שלומה היתה נוסעת מעצמה ויוסבת על הדימום ונכבה מאלותיו ורסו תיעשה המסכה תיעשה מאלוה ועם זה ביאר מורי נר' שהזכיר במלאכת המשכן על ענין השבת לפי שהיה אפשר לומר כיון שאין עשיית המלאכה על המשכן בדרך טבעי עי' ב'ו' אלא הבה מינה בידם ומעמית המלאכה מאלוה אם כן איך כאן ריחוי שבת לישראל אפילו שיעשו מלאכה כיון שהם אינם עושים המלאכה והיא נעשית מעצמה לזה הדקדק ואמר אלה הרבירים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תיעשה וכו' כלומר אף על פי שמלאכה המשכן אינם נעשות עי' בסר ורס כי הבה צוה ברחו לעשות אותם וששת ימים תיעשה המלאכה עצמה ומאלוה בעזרת ה' מ'ת' תשמרו את השבת ובוים השבועי יהיה לכם קדש שלא לעשות בו סוד מלאכה כי שבת שבתון הוא אם לה שבתה שבת וינעם ולכך גם במלאכה הנעשות עי' הבה הוא שבתון לה ז'כס' שאפי' בצורך גבוה שהוא המשכן הוא שבתון לה ז'כס' שבת אם כן כל העושה בו מלאכה יומית ראף על פי דקיל סמיס סעטו מלאכה א' בשבת והיה כל א' מהם יוכל לעשותה סמי' פטורים סכאמר בעשותה ולא טמיס סנאזיה וכאן טעמא ארס בשחט הבה במלאכת המשכן שהיה יכול לעשותה הוא לברן ברוך הוא ומבורך שמו עכ' כל העושה בו מלאכה יומת לפי סבחיכות האדם לא היה הוא לברן יוכל לעשותה כי אם בעזרת ה' ולכך יומת וסוף לזה לא תבשרו אש בכל מונבותיכם לומר שאפי' שאסרתיו לכם המלאכה בשבת למורך המשכן מ'ת' לאח' הקמתו יש לכם רמות לרחות השבת לבער עינים ואם במערכ' להקדיש תמידך כדרך ומוספין כהלכתן ודוקא בכל מונבותיכם לא תבשרו אש אבל במוטב המשכן תבשרו אש למורך הקורבנות עכ' ויאמר משה אל כל ערת בני ים' לאמר הכונה שכל לתקן אותה אמירה שאמרנו אלה אלהיך ישראל וזה לאמר כלומר בפביל אותה אמירה שחטאו בה בא ותקן להם באותה מרה עכמה ואמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מיתכם כלומר שתיקון של אותה אמירה היא ששכטו ויאמר כל א' קחו את הרומתי

להגיד האמת לכך אמר להם זה האדם כדו להפיק דעתם ולא יאיימנה בעניינים אחרים ואת מאמר מרדכי אסתר עשה וכו' ירבה לפי פסוק שאף על פי שאת מאמר מרדכי אסתר עשה לא ביחמו בסביל כך שהיתה ממספחתו אלא אמרו שזה היה בסביל שהיתה באמנה איתו ונתגדלה בביתו בימים ההם וכו' כראה שרמו הענין שקבץ בבתן ותרם על המלך שהיה לפי שראו את מרדכי יושב תמיד בקביעות כשער המלך ולו השדר' והגדולה כמשל' וגם הוא מפורסם בתרגו' שאמר בבתן ותרם הכרברי הזה וכו' וסוף שמרדכי היה בקי בשבעים לשון ומרע לו הרבר ולא זולתו שהיו רוצים להסקות סס המות לאחסורם ויגר לאסתר כלומר שהוא לא חשט בסביל אחסורם לא בסביל אסתר שהיו רוצים גם להורגה כמו שפורסם בתרגום ואסתר כשהגידה למלך לא הזכירה את עצמה אלא את המלך בלבד והיאמר אסתר בטס מרדכי כדי לתת לו גמול ויתרון וכל זה היה ציץ רפואה לישראל טרם המכה מכורף עם הפל' והתענית שהענינו שלמה ימים ותקנו את אשר עמנו בזמן מה שנהנו מאותה סעודה שאז נתבטלה הגזירה וישע' האות הרי שתיקון הפון היה באותה סעודה עצמה וכן מצינו בענין המשכן שכל לכפר על מעשה העגל שזה הקבה לתקן באותו דבר שחטאו בו כי הם חטאו בזה פרקו ממי הזהב וכו' לכך אמר הבה קחו מיתכם זהב כי יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב העגל ובוה אפי מביאר משחל לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב אלא בסביל בית המקדש סכאמר חהב הארץ והיא טוב ואין טוב אלא בית המקדש סכאמר ההר הטוב הזה והלבנון וכריך לרקוק שהיו ים כמה רבירים טובים ברא הבה בשלמו להשתמש בו ומה שכתבה הזהב שלא היה ראוי העגל להשתמש בו אמנם הכונה לפי טעמה הבה והביט שעתידים ישראל להכעיסו בזהב ולעשות עגל מסכה בבחי' הזהב ולכך לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב כיון שחטא ממנו תקלה לישראל וכן משפחה שעתידים ישראל לתקן חטאתם בזהב לעשו ממנו משכן לכפר על עגל הזהב לכך ששתמש העולם בזהב בסביל המקדש שהוא המשכן שתיקנו בו את אשר קלקלו כי זהב המשכן מכפר על זהב העגל וכן ארזל ועמית כעורת זהב שהוא מכפר על מעשה העגל שהיה של זהב ונראה לתת טעם למה הזכירה הכערה בענין הכפורת יותר משאר הכלי שהיו של זהב כגון השולחן והמזבח איתם לפי שישאל חטאו בעגל כשהיו עסקין בקבלת התורה בהר סיני כדכתיב ער שהמלך בתם בנרדו יתן ריחו לכך כתפשו בזהב הכערת שהיה על הארץ אשר הלומות נתנו בתוכו כדי שיתקמו כל פרטו החטא שחטאו בו וכן הם חטאו בזמנים ונתכפרו בזמנים חו וזכ' וכו' קמו שהחזר במאמר והמפרשים פירשו עוד הם חטאו בהקדל ויקהל העם על אהרן לכך ויקהל משה את כל ערת בני ישראל לכוותם על רבר המשכן הם חטאו באלה אלהיך ים' לזה בכפרה אמר אלה הרבירים אשר צוה ה' ולי נראה עוד כי הם חטאו באמירה ויאמרנו אלה אלהיך ונתכפר להם באמירה ויאמר אליהם אלה הדברים חטאו בעמיה דכתי' עשו להם עגל מסכה לזה אמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות כי עמיה זו תכפר על עשיית העגל הם חטאו באם דכתיב ואמליכוו באם יבא העגל הזה לזה אמר לא תבשרו אש לרמוח על אותו אש טעמו בו את העגל ואמר קחו מיתכם כגור מה שלקחו מאזייהם כדי לעשות העגל כדכתיב ויתפרקו ממי הזהב לכך בכפרה אמר קחו מיתכם ולא מוולתכם באופן שכל דבר ודבר שקלקלו תיקנו אותו עמך עכמה ובוה נכא לביאור הפרס' ויש לרקוק ק' שמה שאמר אלה הרבירים אשר צוה ה' הוא מיותר

דרוש ראשון לפרשת ויקהל

התמונה ולא יתקן ערשם אלמג הבוא כי באמירה זו של קחו
 חלקכם מתכפרת אותה אמירה ועל דרך זה פירשו הראשונים
 לא מה שאמר ויקח לי תרומה מאלת כל איש אשר ירבו לבו
 ויקחו את תרומתי שיש לרקוק הכפל וקודם מרבר שלא
 למכח ויקחו לי תרומה ויכא מרבר למכח תקחו את תרומתי
 אלא הכוונה שיקחו תרומה עי כבאים אבל מי שרבו לבו לא
 יתקח ער שישלמו הגבאי אלא הוא מקדים אל הגבאי ואומר
 להם תקחו את תרומתי מירי עוד ידכה ויאמר משה אל כל
 עדת בני ישראל לאמר לתקן אמירה שחטאו בעגל ויאמרו לה
 אלהיך ישראל זה הרבר אשר כוה ה' במעזה המסכן לכפ עליו
 וזה הדבר אינו כדרך טורח ועמל אלא לאמר כי באמר שישכמו
 לעשו הבה הוא יהיה מכלח ונחא יבמור ומליה תעשה המלאכה
 ויחכסו ושלם כמה ישל נרו כתב בספר כלי חמרה זה הרבר
 אשר כוה ה' לאמר שרמז הבה הוא שכל אחר יאמר בלבבו מי
 יתן ויהיה בידעו מה להבוא ובאמירה בלבד הקבה מקבל
 כפרים נרבת לבם ושיח שפתותם ער פ' לדעת חכמי הזוהר
 פפי ויקח לי תרומה את כל עדת בני ישראל ולא ערב
 רב ולכך ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר בטביל מה
 שאמר לו הבה בני ישראל תקח את זה הרבר אשר כוה
 ה' לאמר לכם ולא לערב רבי ואמר קחו מאתכם לרמזו שהנותן
 משת לרבר מזה הוא בקרא ליקח וכן פי המפרשים ויקחו לי
 תרומה ולא יאמר ויתן תרומה לפי שהמתנים התרומה הם
 בקראים לוקחים בעמם כי בגלל הרבר הזה הבה מיח ברכה
 אל ביתם עוד רמז קחו מאתכם שמהממון אשר תחת ידם
 גרשותם ממנו ויקחו את תרומת ה' ולא ימתו להביא ער שיריחו
 אלא מהממונם חתם שהוא בעין תקחו תרומת ה' ואין הכוונה
 דיבוי הממון שהעיקר הוא כריכות לב כי משהוא כריב לב
 מעלה עליו הכתוב כאלו הוא לכדו וביאיה את כל תרומת ה'
 דרמחא לבא בעי חש אחר כך כל איש ואשה אשר נרב לבם
 להביא לכל המלאכה כיון שהיה להם נרבת לב מעלה עליהם
 הכתוב כאלו הם הביאו כל הגרבה לה שמחשבה טובה הבה
 מרשה למע זה וכיון שהם חסבו להביא לכל המלאכה קרא
 עליהם שכבר הביאו בפועל נרבה לה : ובוזה נבא לביאור
 המאמר שהוא מסכים לרשונים בכל פרטיו ולבא ער תכנתו
 יש לרקוק מה שאמר ראו קרא ה' בשם ההד ארפא משונות מה
 קטר והתייחסות לשמי כתובים אלני ומה הוקסה לחול בכל
 ארמשיהם ועוד קסה אומריו מה כתיב למעלה הביאו בני
 ישראל נרבה לה ויאמר כך ראו קרא ה' בשם בכלל סגראה
 שהוקסה לו פסוק זה מכת פסוק של מעלה הימנו ומאי קושיא
 איכא ועוד קסה דמשמע שיש נפקותא להיות מקרא זה
 למעלה הביאו בני ישראל נרבה ולהיות כתוב אחריו ראו
 קרא ה' בשם וכו' ולא עוד אלא שהכל הוא מיותר שהוא בא
 לרדע פסוק ארפא משונותם היה לו לומר כך ארפא משונותם
 אנהבם נרבה כשעשו העגל אמר הבה הניחה לי אמר לו ברוך
 אותם שיעשו מסכן ואם נעשאוה נרבה וכו' שזהו ביאורו של ארפי
 משונותם ועוד לרקוק מה שאמר ברוך אותם שיעשו מסכן
 כי מה זו ברוכה והלל כוה אותם שיעשו מסכן וכן נבאר כל
 ארבות לשון חול למה הוכרך ומאי נפקא לן מינה אם עשאוה
 נרבה או לא ומספיק היה לומר וכשעשו המסכן כתיב הביאו
 חח וזם נזמזים חטאו ונזמזים נתרנו ועוד כרך לבאר מה
 שאמר ורוה הקדש כונחת וכו' ועוד קסה היכן נרמז שאמר
 משה כך לפני הבה ואם קבלה נקבל וכן קסה מה שאמר משה
 כך לפני הבה ואם קבלה נקבל וכן קסה מה שאמר משה
 אי הביאו בניך חמשה חח וזם וכו' ובכתוב לא הזכיר אלא
 עליהם

ארבעה חח וזם וטכעת וכומו : וראח לער שהוקסה לחול
 מה שאמר הכתוב ראו קרא ה' בשם בכלל מאי ראו דרך היה
 ראו לומר רעו כי קרא ה' בשם בכלל וכו' ובסלמא בההוא
 קרא רכתוב ראה קראתי בשם בכלל יחא מה שרשו חול
 שהראה הבה למשה ספרו של ארם הראשון שכתוב בו דור דור
 ופרנסו ויאלו ראה בעיניך בספרו של ארם הראשון שכתוב בו דור דור
 סעה קראתי בשם בכלל שיהיה פקיד על מלאכה המסכן אבל
 בפסוק זה שהיה מרבר משה עם בני ישראל לא שייך לומר ראו
 קרא אלא רעו כי קרא ה' בשם בכלל ועוד הוקסה להם
 למה יחסו אותו עד שלם דורות בכלל בן אורי בן חור
 שמספיק היה לומר בכלל בן אורי כמו שאמר באהליב בן
 אחיסמך שלא הזכיר לאבי אביו הן אמת שבם זה תירכו
 חול עם בפסוק ראה קראתי בשם בכלל בן אורי בן חור
 שהזכר חור כי לפי שהשב משה שהוא יהיה זוכה במלאכת
 המסכן פייסו הבה ואלו לראה בספרו של ארם סקראתי בשם
 בכלל ועתה אל תעכב ואל יתה לך לפי שהוא בן חור שהוא בן
 מרים אחותך והשרדה והכבוד לא יכא חוץ מן המסנח סלך
 והנה דרשה זו מתיישבת עם אבל כאן שמרבר משה עם ישראל
 קסה למה הזכיר כאן חור : לזה הביאו פסוק ארפא משונותם
 אנהבם נרבה כי שב חפי ממנו שיש לרקוק בו מש אנהבם
 נרבה דהילל אנהבם כי שב חפי ממנו ועוד קסה דפתח קרא
 בלשון רבים ארפא משונותם אנהבם ויכא בלשון יחיד כי שב
 חפי ממנו ועוד כיון ששב חף ה' אחר אומר אנהבם נרבה וכו'
 כי מה נרבה יש לאהוב אותם כיון שאין חרוף חף ולתירוץ
 שני כתובים חלו בא ודרקוק התיכות פסוק ראו קרא ה' בשם
 עם שלמעלה הימנו והוא שכפי הכראה חן פדר למקראו הללו
 שאמירה זו שאמר משה לישראל ראו קרא ה' בשם היה ראוי
 לאמירה סמך לאמירה האחרת שאמר להם משה קחו מאתכם
 ואחר שיזכר כל האמירות שאמר להם משה היה ראוי להזכיר
 המעשה שעשו וקיימו בני ישראל את דברי משה והביאו כל איש
 ואשה לכל המלאכה חש מה כתיב למעלה הביאו בני ישראל
 שזהו המעשה שעשו בני ישראל ואמר ראו קרא ה' בשם בכלל
 שהיא מה שרבר משה לישראל והיה ראוי להיות הסדר להפך
 לומר קודם ראו קרא ה' בשם שהם כל ענין האמירות שאמר
 משה לישראל בענין המסכן ואחר כך יאמר מה שקיימו ויקבלו
 ישראל ועשו והביאו נרבה לה לזה באו וביארת פירוש המקרא
 שירוע הוא עזה המסכן בא לכפר על זה העגל ובני ישראל
 בנרבת לבם דיקדו בעמם להביא את חמיו עזה למסכן כדי
 לכפר על מה שחטאו בזמזים ורבר זה עשו הם מדעת ונדבתם
 שהבה לא כוה ביר משה להביא אלא זהב וכסף ולא פרט להם
 כזמים חשה כל איש ואשה אשר נרב לבם אותם להביא לכל
 המלאכה אשר כוה ה' על יד משה לאמר אל בני ישראל קחו מאתכם
 זהב וכסף ועוד כסף עליה נרבה אחרת שהיא נרבו מנד עכמס
 שלא עי משה חש הביאו בני ישראל נרבה לה כלומ' מה שכתוב
 למעלה בלשון הביאו רכתוב הביאו חח וזם וכו' כדי לכפר
 ברבר שחטאו בו הביאו אותו נרבה לה מנרבת לבם ורנסם
 וכיון שראה משה את ישראל שבאו ויתקן במה שקלקלו לא אמר
 להם ראו בעיניכם מתוך מה שעשיתם חכם והבאתם חמזים
 בנרבה כדי לתקן המעוות בעמנו מכאן תראה בעין שהאיש
 אשר בחר ה' וקרא בשם לעשות המסכן הוא בכלל ולא זולתו
 והטעם להיותו בן אורי בן חור שקלקלתם בו להורגו וכסם
 שהשתדלתם לתקן בענין וזמזים כך ראו שאתם כריכי לתקן
 הניגתו של חור בהיות בן בנו עשה מעשה המסכן לכפר

דרוש ראשון לפרשת פקודי

סהם חמשה תחת המזל • הכי בתפלתו מחטאתם ונקראו
הם כפי ישראל ישרים ותמימים וזה סדרם ביד משה כלומר
פרברים אלן היו ביד משה בתפלה לפעמי יתב • והנה נתבאר
המאמר על מכונו ורצונו להקדמותו עסקר התפלה ליתק
האדם את אשר העוה וסב ורפא לו • בלאל :

דרוש ראשון לפרשת פקודי

במררש רבת ויעש בצלאל הזר כי אערוח
ארוכה לך ומבכותיך ארפאך • אין
מדותיו של הקדוש ברוך הוא כמדותיו של בשר ודם •
מרת כ' וטבה באומל ומרפא כרטיא אבל הקנה במרר
שהוא טבה הוא מרפא שנאמר ויבואו מרתה ול יכלו
לשתות מים מברח כי מרים הם ויורוהו ח'ע' ומחזקה יש
אוברים וית • ויש אוברים ערכה • ויש אוברים הרומני
וכו' ונטלו וחסליכו למי מיר ויכתו המי חוי ומבכותיך
ארפאך • וכן אתה מוצא במימי אלישע מה נגיב והמים
רעים והארץ משבלח אמר להם קחו צלוחית חרש ושיבו
שם מלח וכתוב וירפאו המים כדבר אלישע וכו' • וכך
אתה מוצא בישראל כלבן הוכיחו שנאמר לכן ונשבעני
רבה ה' • ובלבן עתיר להחזירן שנאמר לכן הנה יאנני
מפתיה ואין מפתין אלא לכתולה שנאמר כי יפתה איש
בחולה אף כאן ישראל הטאו כשטים שנאמר וישב ישראל
בשטים ונרפאו כשטים שנאמר ויעש בצלאל את הארות
עצי שטים • עבל :

מהיות

דרך הצדיקים להיותם מתקנים כמה שהם
פורחים כמו שנתבאר בסדר ויקהל • וכן
דרשו רז"ל על משה רבינו ע"ה שחטא בזו ומאז באתי אל פרעה
לדבר בסמך הרע לעם הזה וכו' וכמה ספרות תיקן מעשיו ואמר
אליסיר משה הוי נפת תפוסנה ספתותיך כלה לך מצינו
בענין המסכן טבא לכפר על מעש' העגל סכל פדוטו ודקחתי
הם ממכונני אחת לאחת ליתקן מה שהקריחו בו וזם חול במידת
רבה אלן פקודי אמר הבה יבא זהב המסכן ויכפר על זהב
העגל בסעה שעשיתם את העגל הכעסתם אותי באלה להיך
ישראל עכשיו שעשיתם את המסכן באלה אני מתרצה לבס
הוי אלנה פקודי המסכן • ולע"ד כוונת חז"ל היא לדרק בספוק
שלאמר אלנה פקודי וכל מקום שנאמר אלנה פסל את הראשונים
ומה פסל כאן סאמ' אה סהרי למעלה מאמרן כל עמימי המסכן
והחבר לך דרשו סכונת הפסוק לומר סבאחין לסון שחטאו
ואמרן אלנה אלנה ישראל בו נתרצו אלנה פקודי וכו' וסיעור
הכתוב הוא אלנה על מה שחטאו באלה אלנה פקודי ונכטונו
בענין המסכן כדי לכפר עונם ח'ס פקודי המסכן כלומר הכוונת
סל המסכן אשר פוקר ונכטונו על פי משה היה כדי לכפר אלנה
אלנה פקודי ישראל • ומזה הטעם מצינו שהקדים מעשה
הארץ לכל כלי המסכן לפי שבארץ היו הלוח' ישראל כשחטאו
בעגל כפרו בעמרת הדברות הכתובים על הלוחות ויהי גרמו
סנסתכרו הלוחות ביד משה לך בענין הכפרה נכטונו לתקן
מיד ובתחלה את הדבר אשר העונו סהאו ענין התורה ואמר
ועשו ארץ עמי שטים ובמררס רבה פתומה אחזל ועשו ארץ
עמי שטים מה כתיב למעלה ויקח לי תרומה מיד ועשו ארץ
עמי שטים מה התורה קדמה לכל כך במעשה המסכן הקדים
את הארץ לכל הכלים מה האור קדם לכל מעשה בראשית
דכתיב ויאמר אלנים יהי אור אף במסכן התורה סקרא' אור
דכתיב

עליכם ולתקן את אשר פשעתם ולכך אמר קודם הביאו בני
ישראל נרבה לה' סכרות כאן ענין הכוונת הביאו חזונו כדבבת
לבס אף על פי סלא בזה ה' אותם על כך ואמר כך אמר ראו
קרא ה' בסם בכלאל כלומר מהוך המעשה הזה אשר עשיתם
ותקנתם הרבר סקלקלתם בו תראו סכך כריך סיהיה עוטה
המסכן בכלאל כיון סהאו בן אורי בן מור כדי לתקן ולכפר
מה סקלקלתם בהריגתו וזה מה שאמר משה להקבה בדוק
ארות סיעשו מסכן פירוש ברוך אלם הם מתקנים ברבר עכמו
אמר ודוקלקלן סמכאן מרעא רבא ססכו ממטאתם סאס
איכס עוסיס אלל מיראה לקיסי רבר ה' לא יבואו כי אלם זהב
וכסף כאסר בזה ה' אלם הם מתנים לב להביא מרעתם ממיס
כדי לתקן מה שחטאו ויתפרקו ממי הזהב הוי יורע סנתחרטו
במעשיותם וסביס אלך ככל לכ וכוה מתבאר גם מה שאמר
הביא ארפא מנובתם עון העגל בהבאת הזהב למסכן אבל
מזי חים מועיל זה אלל לסלק הפמאה סהיה להם עם הב' אבל
לא להביא אותם לירי אהבה ולאונבס על ירי הנרבה סהתנרבו
ישראל מעשיתם והביאו חזונוס כדבה לה' כי כיון סהם תקינו
את הפון סקלקלו כממיס לכך אהבס בסבול אותה נרבה
סעשו מרעתם מה סלא בזה ה' כי אלם זהב סתס לכס' על זהב
העגל כי סב אפי ממו כלומר מאותו ענין עכמו סקלקלו בו
ממנו ממס סב אפי כיון סתקנו אותו והביאו הכוונת ברבה לה'
עור ירה כי סב אפן ממו כלומר להפוג גרר האהבה הנכרכ'
הנרבה סל חז וזס אשר הביאו נרבה לה' כי לסלק הסכא ככר
סב אפי וימנו מחמת הזהב סהביאו ולא הנרכו לכך לתקן
בענין ממיס • ורמיה לזה סהדי הב' לא בזה ביד משה קחו
נמיס אלל קחו זהב לכפר על זהב העגל וממנו מחמת הזהב
סב אפי ומה העיל הבאת הנמיס סהביאו אותם נרבה כרפון
נפעס אלל להביא אותם לכלל אהבה וכיון סכך היא דרכו סל
הב' לרפאת את ישראל ממכותם ממו וכדבר שחטואיס בו
הם מתרצים לפניו לכך רוח הקדס כוונת עי' הביא הנוש
מוכיו את ישראל שיטובו אל ה' כי הב' מרפא אותם ממכותם
סמן המכה עכמה מעלה להם ארוכה כמו שנאמר ויהי במקו'
אשר יחמר להם לא עמי חתם יאמר להם בני אל הוי ודרשו רז"ל
מכאן סכריך סיעוב הסב בהטובה באותו פוקר ובאותו מקום
כדי סבאותו מקום עכמו סכאמ' עליהם לא עמי חתם סס באותו
מקום יאמר להם בני אל הוי מכח התשובה • עור דרשו סתיר
באותה עשה שאמר להם לא עמי חתם באותה עשה סחס על
רעתך וקרא אותם בים בב אל חוי • וכפי מדרס זה הכוונה
היא כאן לומר כי בענין אשר קלקלו ונסתלחו מלפני ה' וקרא
אותם לא עמי כדכתיב לך ר' כי סחת עמך בו עכמו קירב
אותם ואהבס ויקראו בים ייריס בני אל חוי כמו סביארנו
סכמומיס סחאלו ונתרחקו בהם נתקרבו ונתכפרו ונדולה
תפלה סהתפלל משה לפני הקבה ולמר סכיגוריא ואמר כתבת
בתורתך וכו' אלנו הביאו חמסה חמ ונוס וכו' • והנה בזה
סמעתי ממורי כ"ז סאף על פי סאין כתוב כאן אלל ארבעה
ילפינן גזרה סוה דכתיב חז וזס טובעת וכמוז כל כלי' זהב
וכתיב בימלחמת מרד כלו זהב אכערה וכמוד עגיל וכמוז ליתן
את החומר סל זה בזה עכ' • ולתת רחז בפסוק שאמר משה
כך לפני הבה אפטר לעמיות רעתי דנפיק מיתורא דכתי' הביאו
בני ישראל נרבה לה' והכל מיתוד סמספיק היה לומר כל איס
אמר נרב לבס הביאו חז ואמר הביאו נרבה ולמה הכרך לומר
בני ישראל • ועור מה שאמר ביד משה הוא מיותר • לכך דרשו
סח'לם הם דבריו סל משה בתפלה סהתפלל ואמר כיון סכמו
ישראל הביאו כלומר מה סכתוב למעלה הביאו חז ונוס וכו'

דרוש ראשון לפרשת פקודי

צח

הכתוב כי מזה התורה אור קדמו מעשה לכל הכלים •
 ושל דקדוק ברברי ר"ל שלמה מה כתיב למעלה תקחו את
 קדמו וקדמו ועשו ארון • • • שאם סוניתם לתת טעם לקדימות
 הארון לשאר הכלים כך הילל למה הקדים הארון מה התורה
 קדמה וכו' ומה כרך לומר מה כתיב למעלה טעמים דברי
 מותר שאין להם קבנה • ועוד לדקדוק מה שאמר מיד ועשו
 ארון והלל למה כתיב למעלה ויקחו לי תרומה ואחר כך ועשו
 ארון • ועוד להבחין למה הנכבד שמי רמזות אליו שהביאו ר"ל
 מה התורה קדמה מה האור קדם שהאחר היה מספיק • ועוד
 לדקדוק שבדמיון הראשון אמר כך התורה קדמה וברמזון הב'
 אמר כך קדמו מעשהו • ונראה לע"ד שהקפדו חז"ל היו תרו
 קדמי אחריו שכתוב למעלה ויקחו לי תרומה ופירש ענין
 התרומה ואמר וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף
 ונחשת ותכלת וארגמן וכו' • ועשרת תחשיים ועצי שטים הרי
 תהיה בתחלה ענין הזהב ועצי שטים באחריו • וכי ענין הכינוי
 של המעשה הקדים וכונה מעשה עצי השטים תמלה קוד מעשה
 הזהב וכיון שבניין התרומה הזכיר הזהב תמלה ואחר כך עצי
 השטים כך היה ראוי להזכיר מעשה הזהב תחלה כגון המכור
 שהיתה מקשה זהב ואחר כך ענין מעשה הכסף ולבסוף יזכיר
 מעשה של עצי שטים ולפחות היה לו להזכיר תחלה ענין הארון
 על זהב שהיה מכית ותחון ואחר כך חביר עשיית הארון עצי
 שטים שבמכתב • או כשפרט למעלה ענין התרומה היה לו
 להזכיר תחלה וזאת התרומה אשר תקחו מאתם עצי שטים
 זהב וכסף וכו' וזהו שאמר מה כתיב למעלה ויקחו לי תרומה
 שבפרטות את מוכח שהזהב הוא תמלה ועכשיו את מוכ' במעט'
 מיד פתח תחלה בענין מעשה שטים והחליף השיטה להתחיל
 ולפתוח במאחר לכך דרשו מה התורה קדמה וכו' • ובענין
 הדמי דמיונות שמעתי ממורי גרו' סירוב הוא שהתורה קדמה
 דמחשבה קודם שנברא העולם אלפים שנה מאמר וזהו אלכל
 אמתו וכו' יום יום אבל לא ניתנה התורה כפועל אלא לאחר כ"ו
 דורות מסנברא העולם ועכשיו באור ר"ל לתת טעם לקריית בוא
 הארון לכינוי המזכר כפי שהתורה קדמה במחשבה קודם
 שנברא העולם לכל כי בשביל התורה שבקראת ראשית ברא
 אלהים את השמים ואת הארץ כך קדם כינוי הארון לכינוי
 המעשה במחשבה לפי שכל תכלית עשיית המעשה היה בשביל
 הארון בניתנה בו התורה וכפי שהאור קדם למעשה בראשית
 דהיינו קרימה בפועל כך בענין המעשה קדם הארון לכל הכל'
 דתקף חזק ל' למעשה כי הרי התורה לא ניתנה ער לו דריות
 לאחר שנברא העולם לכו' למעשה הארון ער אחר שנעשה
 המעשה והקדמו למעשה שאר הכלים • וכו' דקדוק מה שאין
 אמר ר"ל שהארון קדם • וכן במקום אחר אין כבודה על
 תורה להיות באחרונה • והם אמרו שאמר בכלאל אם אין
 מעשה האין יסחו הארון אלא יעשו המעשה תמלה ואזר כך יעשו
 את הארון ואמר לו בכל אל הית סכונת לדבריו של מקו' סכר'
 שהם מאמרים חלוקים • והענין הוא שהארון קדם לכל כליו
 המעשה כגון הילוח והעבודה אבל המעשה המעשה קדם גם
 לארון ויהו שחיותו בכלל למטה • והיה סבור שיקדים הארון
 גם למעשה המעשה פתחו • ואמר לו בכל אל הית סכר רחם
 ואמר בכל אשר אם מראה אחרת תבני המעשה ואת תבנית
 כל כליו וכן תעשה שהטובה לו מח' לנסכס טעשה שהרא' לו
 את התבנית הראה לו קודם תבנית המעשה ואחר כך תבנית
 כל כליו • כך בעצמתו כדרך להקדים מעשה המעשה קודם חוש
 וכן תבנית כליו יהיה טרד זה כענין העשייה ומעשה לא דקדוק
 בזה כד שחרשו בכלאל ולכן אמר לו בכל אל הית סכאמר ל' •

ענין זה • ולכן מבינו בפי' ויקהל שכתוב ויעש את המעשה ויעש
 את הארון ויעש את המעשה ולא הזכיר בכלאל אלא בענין
 הארון דכתיב ויעש בכלאל את הארון וכפי הראוי היה להזכיר
 גם בכלאל במעשה הראשון דכתיב ויעש ידיעות עוים לאהל
 על המעשה ויעש את הקרשים למעבן גם ראוי להזכיר ויעש
 בכלאל ולמה לא הזכיר את שמו אלא באמצע כשבא להזכיר
 ענין הארון לא הטעם לפי שמה שחידש בכלל ענין כל הית
 הוא בענין הארון שאמר לעשותו את המעשה ולהקדמו לשולחן
 ולמזבח עבד • ואפשר לעד להוסיף נוסף על פי דרכו שידוע
 הוא שהתורה יש בה רוחניות וסוד בכל התורה כולה שמוחית
 על הבה וזאת התורה היא שקדמה לבריאת העולם ויש בתורה
 גם כן הלבט הזה שנתלבט בו מהיא התורה שניתנה לנו לאחר
 שנברא העול' ובענין הארון היה גם כן זהב שהוא רמז לרוחניות
 התורה ויש בו ענין שגויס רמז ללבט וזאת התורה שנתלבט
 בסיפורים אלול כך בענין כינוי התרומה הקדים וכו' על הזהב
 תחלה קודם לכינוי המעשה לפי שהוא רמז לזהב הארון שהוא
 רוחניות התורה שקדם לבריאת העולם ובענין המעשה אמר
 תחלה ועשו ארון עצי שטים רמז לקורה בלבט זה שניתנה
 אחר שנברא העולם וכפי שהאור בברא לאחר בריאת שמים
 וארץ וקדם לכל מעשה בראשית כך הארון נעשה אחר המעשה
 שהוא חגמת העולם וקדם לכל מעשה הכלים האחרים וכו' •
 זו שהתורה נקראת אור הקדים כינוי הארון תחלה כמו שבמעשה
 בראשית הזכיר תחלה יהי אור בנינו • והנה נראה כוננת
 ר"ל ורבונו מה שכתבנו למעלה ענין התורה קדמה לכל ברי
 לרבות ולספר על מה שחטאו וברמזו לשכירת הלוחות שהתורה
 כתובה בהם ולתקן עבשם כמרה עכניה שחטאו בה • וכן
 מתבאר זה מענין המגילה כמו שכתבנו בסדר ויקהל שתיקנו
 בדבר מקלקלו דהיינו בוש ונתעבית בגנור מה שראו מסערתו
 של אותו דש • ועכשיו נבאר מה שאמר אחר הרברים האלה
 גדל המלך אחשוורוש וכו' • ויש לדקדוק הקשר שם לנרונת
 המן עם האמור למעלה ויתלו סמיאם על עץ ועוד כפל כוונת
 ומסתחיים • וכן מה שאמר לו עבדי המלך מרוע אתה עובר
 את מכות המלך בראש דברי מותר שמשפיק היה לומר מרוע
 אתה עושה כן • ועוד יש קושי גדול ביון שהיה הערס מתרוממים
 על שהיה מרדכי עובר את מכות המלך אם כן כשרבתי אליו
 יום ויום ולא שמע אליהם היה להם להלשינו למלך ולמה הלכו
 לדבר עם המן וכן כדרך להבחין מה שאת' לראות היענות דברי
 מרדכי כי הגדר להם אשר האל יהיה בכל הארצות הוא למה
 זאת ועוד שאם היה טעם למרדכי על מה שלא השתחוה להמן
 אם כן אין עליו מעשט מות כי ביון שהוא יהודי הוא מוכרח
 במעשיו ומחוייב הוא לקיים דתו ודרך מספרי' לשון הרע להגדיל
 הפסע ולא לתת טעם לו • ונראה לעד שהמלך אחשוורוש
 בראותו קטאת הסריסים בגנתו ותרס שקיחו במרדכי על שהיה
 יושב בקביעות בעקר המלך וכמעט היו מבקשים להרגו אמלא
 הסדר מדרס באותו לשון שהיו הם מרדכים עו' לכך בא עכשיו
 המלך להפקיט חיותו וקנאת כל שאר הגרים ולא היה קנאתו
 על מרדכי עור למש' עק רלאו כל שעתא מתרחש נטא ולכן
 גדל המלך להמן וינסאהו מעל כל הגרים אשר אתו באופן
 שכל הגרים אשר בפער המלך הוכשר להם הרבר להיו עליהם
 ער ונגד איש מלומדים ודחם ומכא מן את מינו וכולם הור
 בכשחיותו וקבלו אותו עליהם והיו בורעים ומסתחיים לכלם
 וצדדטישיל מלכים ומסתחיים להמן וזש ביבן כזה לו המלך
 כלומר המלך עשה המכאה אחת לכבודו שנתן כלם על בדין
 אז על מנתו כרי שיהיו כל העולם מוכרחים לכרוע מול הבלש
 מעל

דרוש ראשון לפרשת פקודי

עצה נכערה בזאת. אמנם עם מה שמכבדנו מתבאר עליהם כל כונת המלך לבטל את רבני מרדכי שאמר שהמלך נמכר לו לעבר עולם ולכך אם היה ממתיק עד שעת הגורל הגה בתוך זמן זה היו בועטים בו כמין שהיה עבר ולא היו מקבלים עליהם שררתו ומשע ישבר ויזך מרפא לכך הוכרח לשלול עכשיו מן המלך להעמיד אותם ביום יב לאדר שהיו הזמן סגפול בנהגורל כי באדר מת משה וכיון שמעשנו יוצא הכרח והכרח בכל המדינות להיות היהודים עתידים ליום הזה אז כל העם ישמעו גדלתו של המלך וידו החזקה ומה שעשה לכלל היהודים בשביל שלא השתחוה מרדכי לפני ויראזו מלפניו וישחחו ממנו וילמדו המלך ויספו עם אחר משפח ומפורד וכי' ירצ' שבא המלך לתת טעם לחששותם על מה שהיה בלבו להעמיד את כל היהודים ואמר לו יסנו עם אחד כלומר מסיבת שיטת ישראל בעולם הזה. על היחס עם אחד ומכר האחרות הוא מתקיים והנה עכשיו חלק לבס ספירתו בין העמים והוא עם מפורד ומפורד בלב וזה ירברו באופן שאין להם קיום. ועוד הם גורמים נזר למלכותך ואלו היו כולם במקום אחר החרשתי אבל הם מפורדים בכל מדינות מלכותך ועיר עם זעיר עם והיו הם כמתיקי ומדיחים לכל בני מלכותך בראותם שרתיהם שונות מכל עם ואפי' רתי המלך אינם עושים ויש חשש שמא מהם ילמדו שאר כל העם לפנות כמותם ולא יחשבו לרתי המלך כיון שהותרה הרצועה וזה שאמר ולמלך איך טוה להמהם כלומר איך למלך איך מי שחשבונו והיה טוה בעיניו לכלום וכל זה גורם להיחס בשביל היחס בתוך מלכותך ואם על המלך טוב שימשיך טובה למלך לתיקון מלכותו ויתב לאברם ואם באולי יש לך תועלת מהם הנני מתן עשרת ככרי כסף להביא אל בני המלך בעבו אותם התועלת. ובראות המלך את המלך מיעץ ענות לתיקון מלכותו ויסר המלך את טבעתו מעל ידו לומר שיחתום בטבעתו בכל אשר יחפוץ ולא יסמ את תפקידו וזהו שאמר הכסף כתון לך כלומר על האמת שישיר הכסף הזה שאמרת לתת לי היום ראוי לי לתת לך על שחשסת לכבודי ולתיקון מלכותי רלא תתחבל והנה העם הוא לעשות בו כטוב בעיניך. ועכשיו נבא לביאור הקושי הגדול שנתחבטו בו הראשונים אל שאמר סכך אחר לו המלך איך עשה עכמו כאיש אשר לא יודע וואמר מי הוא זה ואיזהו. ועוד לדיקדק מהו הכתב ומהו הפתשגן ופעם הוא אומר כתב הדת ופעם אומר רבר המלך. ועוד קשה מאי העיר טעמן נבוכה רלא סייך מבוכה ברב המעוררם והרת נתנה בשומן הבירה. והראשונים אל פירעו שוכנת המלך היתה לאבר את רתם של היהודים סכך אחר רתיהם שונות ועל זה נתנו לו רשות המלך שמייר את רתם ויקח ממונם והמלך הרשע עשה במרמה ותחבולה לכתוב רבר המלך שהוא לאברם ובשומבי הכריז בלשון הזה ואחר כך שלח המלך שהוא היה מסנה למלך את ביאור הפתשגן הוא אל כל הערים שבמדינות שפי' הכרח שהכריז לאברם הוא להעמיד להרוג ולאברו. ולכך בשומן שהוא מקום חצר המלכות לא המלך את לבבו לאבר אותן פירוש ברבני המלך אבל הכריז עם כל המלך בלשון עכמו שאמר המלך דהיינו לאברם סתם והעיר שומן נבוכה שלא ידעו פירושם של לאבר ומרדכי יודע מפי איהו את כל אשר נעשה משלחו ופירש כונת לאבר שאמר המלך שהיו להעמיד להרוג ולאבר וכן ולכך ויקרע מדידי בגדי גס הכל המקומות שהיה מגיע רבר המלך שהוא לשון הגזר והתועה הוא פירוש של הגזר אבל גדול היהודים זהו תורה רבני היהודים ואי בא אחריהם לרתך בעקבותיהם כפי רובי גבוינו וזה שהמלך נכנס כמערים לפני המלך שהוא חולה עליו. גבול. איז

בעל לבו וזהו הוא כדלה כמשתחו' להמלך חס כזה לו המלך כזה פותח עליו מלבושי הכלם כדי שמתוך כך יהיו משתחוים לו אבל לא הכריז בפירו' שישתחוו להמלך. ומרדכי לא יכרע לכלם וגם לא ישתחוה להמלך וכונתו לפי שהוא היה יודע שאין רצונו של מלך להעביר על רת ושישתחוו לכלם שאם כך הוא היה לו להכריז כרחוק קרי בחיל כמו שהכריז נבוכד נאמר ואררב' הוא היה קבלה בידו הנס שנעשה לחכמה מישראל ועזרי' ולכך הכריז והבחין שלא היתה כונת המלך אלא לגדל את המלך על כל הערים אשר אתו שהם מבני רתו אבל לא היה מכריז לכל בני עולם שישתחוו לכלם. והנה הערים לא במס לרקדק בכך וכשאזן שבוה המלך להמלך שימח את הכלם על בגדיו חשבו שהיתה כונתו לגזור על כל בני העולם שישתחוו לכלם ולפיכך הכריזוהו למרדכי בגדולה שבשתייה וואמר לו מתע אתה עובר את מצות המלך שאיך משתחוה לכלם ומרדכי השיב להם כי הוא יהודי ואין רצונו של המלך להעביר את היהודי על רתם שהוא לא גזר אלא על בני אומות ורתו והפים מרדכי רעתם של הערים באותה תשובה נכחת ולכך כאראו שאינם שומע בקולם הגזר להמלך ולא למלך לפי שידעו שאין מקום להלשינו לפני המלך כי תשובתו בזהו אבל הלשימהו להמלך בלשון הרע שאמרו שאינם חזקה לכבר אפי' כשאר הערים ונגדו לני את רבני ישראל וזה יתבאר עם מה שכתוב בתרגום הגמליה שאמר להם מרדכי שמה שלא השתחוה להמלך הוא מפני שהמלך היה עבדו של מרדכי שמכר לו במלחמה בטולמא דכהמא כמו שפורש עם באורך. ועל מה שלא השתחוה לכלם היה מפני שהוא יהודי שאינם משתחוים היהודים כי אם למלך מלכי המלכים הגה ולפיכך לא הלשימהו לפני המלך על שלא השתחוה לכלם לפי שהקבל' טענתו שהגזר כי היה יהודי אבל הלבו והגזר להמלך לראות העמרו רבני מרדכי שהגזר להם שהמלך נמכר לו לעבר שאם יש ברבים אלו ממע גם הם לא יהיו משתחוים לפניו ביום שהוא עבד נמכר אינו לפי כבוד ולכך באו לפני המלך להקיר הענין היעמדת רבני מרדכי ולא חששו על שלא השתחוה לכלם כי הגזר להם אשר הוא יהודי והגזים דעת' בתשובה זו. וירא המלך כי איך מרדכי כורע ומשתחוה לו הנה לא נפלם מהמלך שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ועכ' לא רבר מאומה עד עכשיו לפי שהוא יודע תשובתו והיה כוסה קלנו פן תגלה חרפתו שהוא עבדו של מרדכי אבל עכשיו שידעו כל הערים את הענין והם בחים לחקור אמיתת הענין ראה המלך שעם רוס' מה שלא היה מרדכי כורע ומשתחו' לו פגם כל השיר' יבעטו בו וימלא המלך חמה. ויבז בעיניו לשלוחו במרדכי לבדו כי הגזר לו את עם מרדכי כלומר שעם מרדכי הם עם אחר יורשים זה את זה ואם כן בהריגתו את מרדכי אינו יוצא מחותה הפיכה כי עוד טומאתו בו כל זמן שזרש קיים ובהיות איש אחר מבני ישראל קיים הוא יורש זכותו של מרדכי סים לו עם המלך באופן שחרפו לא תמחה אלא בהריגת כולם ולכך גזר להעמיד את כל היהודי חס עם מרדכי שהוא מלתא בטעמ' בי למה היה גזר להרוג את כולם להיותם כולם עם מרדכי והם כאחד חשבים ולכך צוה להרוג מעבר וער דין ולא יסאר מהם שירי ופליט כרי שיכאהו בן חורין. וזה כדלה לי טעם כסן בזה כמו שכתבנו ועם זה אי מתן טעם לעזה שנתחייץ המלך להפיל הגורל לומר אלא וכל ב'ג באדר למה זה הקדים לשלול השאלה מאת המלך כי פי כביל מחיתה לו והיה לו להמתין עד שעה סגפול בה הגורל ובפתע פתאום ישאל מאת הגזר רבר בעתו הן חמת עמאת ה היתה זאת להפר ענתו אבל מכל מקום כריך לתת פנים ליועץ המלך איך לקח לעצמו

דרוש ראשון לפרשת פקודי

מתנה תקלה למלכותו בהיות כל היהודים מפחדו בכל מדינות המלכות ואפשר שזמרת בו ולכך אמר יכתב לאברהם כלו מכל המלכות שלו כרי שלא יהיו מפחדים אלא יהיו מכונסים במקו' אחד או שנים מערי הממלכה ולכך דרשן בלשון המלך שאמר לו והעם לעשות בו כטוב בעיניך ולא אמר והעם לעשות ממנו כטוב בעיניך אם להביא אותם כך ואלו לאברהם ממנו וכתבם יחד אל עיר ומקום אחר אבל לא אמר לו לעשות ממנו כטוב בעיניך לפי שלא נתן לו רשות להרוג אותם והמך הרע הזה כששמע כך מן המלך שאמר לעשות בו כטוב בעיניך שיש בזה שם פירוש או לעשות בו להיחזק חי וקיים תעשה כטוב בעיניך לברואם אל מקום אחר או הכונה לעשות בו כטוב בעיניך דהיינו לאבר את שמים ולא חכרו ולא יפקדו עור ה' והיה טבעת המלך בית אוקרא לסופרי המלך אלו וכתב רא כרכמו בלי ידעת המלך ונחתם בטבעת המלך שבירא: או אפשר שהיא כתב באגרו בפס המלך הכוסת הזה את היהודים נתני להם לעשות בהם כטוב בעיני ומתקום גזיר' או בטבעת המלך ואחר כך כתב המן בשמו אברות אחרות בהית' המלך מן לי היהודים לעשות כטוב בעיני הנה מהכח המפור ביד אי גזר להשמיר להרוג ולאבר אותם כי זה הטוב בעיני ועכשיו מדרשן ככל הענין שכבר אמר ויתנו אשר נזה המלך ונ' ומתקום בטבעת המלך ומזר ואמר ונעלה ספרים ביד הרבים אל כל מדינות המלך להשמיר להרוג וכו' ולערבניה ולתפניהו כשארז וכתוב ככל אשר נזה המלך להשמיר וכו' ונחתם ונעלה אל מדינות וכו' אלא הענין הוא כמו שכתבנו שבאברות הראשונות שהיה כתוב בהם המלך לא היה כתוב אלת המתנה שנתן המלך להמן את העם לעשו בו כטוב בעיני וזה שאמר אחר כך ונעלה ספרים הא מה שכתב המן בשמו כטוב בעיני להשמיר את היהודים ח' והנה פתגם הכתב שהיה האלך בכל מדינה ומדין להנתן דת שהוא הכרח שמכרח בפרסום ונלו לכל העמים הוא להיות היהודים עתידים ליום הזה דהיינו הכונה להשמיר להרוג ולאבר וכו' אבל בשום שם מתקום מושב המלך לא אמר המן את לבבו להכריז כשאר המדינות להיות היהודים עתידים לפי שהוא דבר משוד' שהיה להם מטבח והקדיש קראו לך הרת נחה בשום במאמר המלך שגזר לעשות המן בעם ישראל כטוב בעיניו והעיר שיש כטובה שלא עמד על סוכת הגזרה ותכלית הרברים מה הם ואלוהי' אל גילה למרדכי תוכן הענין והכונה רעה של המן ויקרע מרדכי בגדי וסאר היהודים שבשום לא שתו לבם אל הגזירה כיון שלא ידעו תוכן הענין ובכל שאר המדינות מתקום אשר דבר המלך דהיינו כתב המתנה ודעו מניע שהיה שכוה המן להכריז ולפרט הענין שהטוב בעיני היה להיות היהודים עתידים ליום הזה ונתפרסמה סוכת המן וארעה אז היה להם אבל גדל כום וכבי ומספר והכל כתגלגל מאתו יתברך מזה סגבר מזה על פניהם באכילה ושתיה מסעדתו של אותו רע כיון לתקן את הדבר עצמו שקלקלו בו וכמו שמתבאר מהמאמר שהענין בתחלת הסדר ויש לדרשן שאמר ויעם בצלאל יא' כי אעלה אתה לך וכו' דמה הקש' להם בשום זה ובפסוק האחר וכן קשה מה שאמר חטאו בשמים ונרפאו בשמים כי שטאו בשמים היה לאחר ארבעי' שנה והארץ שעשו מעבי שמים היה קודם ארבעים שנה ואם מקודם נרפאו איך חטאו דכעלמא אם מה שחטאו היה קודם ואחר זה נרפאו כי זה היינו דכתיב וממכותיך ארפאך אבל עכשיו הוא הפך שמהרפואה קשה ביום ארץ עבי שמים הוכו בשמים וישב ישראל בשמים

ותל העם לזכות וכו' ועוד קשה שהיך חזינו נרפאו מאתו עין של שמים בשל הארון של עבי שמים דהא כתיב אם יהיו המתים במגפה וכו' ועוד קשה למה דרשו חזל דרם זו בעבי שמים האמור בענין הארון ולא דרשו כן בעבי שמים האמור במשכן קרשים עבי שמים וכן המזבח עבי שמים וכן קשה שלא דרשו הרשעה הזו בכוי שכוה הבה ויקחו לי תרומה זהב וכסף וכו' ותכלת וזרמון ועורות תחשים ועבי שמים וכו' ונראה לעד שהקשה לר' ל כיון שכל מעשה המשכן נעשה על ידי בצלאל למה בכל המעשים אמר ויעשו את הקרשים למשכן ויעשו את הפולחן ויעשו את המזרה ולא הזכיר שמו של בצלאל ובענין הארון כתיב ויעם בצלאל את הארון ולא עור אלא שיתור היה צורך להזכיר שמו של בצלאל במעשה הראשון ואחר כך יאמר כך יאמר ויעם את הארון ויעם הפולחן וכו' כי מה שהזכיר בתחלה בצלאל מספיק לכל העשויות ולמד שתום מן המפורש אבל למה כתב בתחלה ואמר ויעם קרשים למשכן ואחר כך הוא אמר ויעם בצלאל את הארון למה הביא פסוק וממכותיך ארפאך שם לדרשן בו ספק הילל כי אעלה ארובה לך ממסותיך ומה צורך למד עור ארפאך כיון שכבר אמר אעלה לך ארובה וכן קשה דהילל ממכותיך אעלה ארובה לך וארפאך ולמה הפסיק ואמר ממכותיך באמצע הענין לכך דרשו הכונה שהוא למד כי אעלה ארובה לך ולא כמדת בשר ורם שמה באימל ומרפא ברטוי' לא מרת הבה היא שממכותיך עכשם היא הרפואה כמו טרפא את המים הרעים בעץ מר וכן חטאו בלבן וכה ומחוי' בלבן אנכי מפניה וכו' והענין הוא שחטאו וזו אחרי ע' והבה מחוי' ומחוי' אותן כאילו הם ערוך כבתולה שאיש לא ידעה שכן כתיב לכן הנה אנכי מפתי' ואין מפתיך אלא לבתולה וכן חטאו בשמים וכו' יתבאר עס הקדמה אמיתית שלימרומו חזל שעיקר המשכן הוא לכפר על מעשה העבל שחטאו בע' וכן ארזל ועשית כשערת שהוא מספר על מעשה העבל וכובר כתבתי למעלה בדרוש סדר ויקהל שהטעם שניתנה הכפרה בכפרות שעל הארון הוא לפי שהם חטאו בתורה שקבלו שכתוב בה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לכך באה תקנתם בכפרות שעל הארון הסוכך על הלמות שכתובים בה התורה שאם אין תורה אין כפרה וכפי זה היה ראוי שהארץ שהוא עיקר הכפרה לא יעשו אותו מעבי שמים שהבה הוא כופה ומביט מראשית ואחריתו של ישר' שהם עתידים לחטא בשמים בע' רכתיב וישב ישראל בשמים ויזמר יש לבעל פעור וכיון שעתידין לחטא בשמים בע' ע' היה ראוי שלא לעשות הארון עבא לכפר על מעשה העבל מעבי שמים שהוא מזכיר עין הע' שעתידים לעשות בשמים ובמה יכופ' להם עין ע' זאת בארון עבי שמים שהוא מזכיר הע' האחרת שהם עתידים לעשות שאין הקטיוגור נעשה כגיגור ולמה נזה הבה לעשות הארון מעבי שמים אלא לפי שמרת הבה לרפאת במכה עכמה וכמו שהמתיק את המזר במד כך כפר עונותיה' של יס' ברבר מד שהוא שמים שמזכיר עונם של ישראל ועכו' רשא אותם כמו שכאמר וממכותיך ארפאך ולכך אמר ויעם בצלאל את הארון עבי שמים אלא כך אמר כל כרוב לבו וביאה את תרומת הזהב וכסף ומחמת ותכלת וזרמון ועבי שמים וכל חסם לב כסם יעשו את המשכן וכו' את הארון ואת בריו את הכפרות וכו' הרי שלא הזכיר משה בכוינו שעשו הארון מעבי שמים ובצלאל כוח ברח הקדש וכו' אלא היה כשאמר הקבה למשה ועשו ארון עבי שמים ורע שעתידין ישראל לחטא בשמים ורצה לזכות את יס' בשמים עכשם זהו ויעם בצלאל ברח חקדם

דרוש שני לפרשת פקודי

דרוש שני לפרשת פקודי

ידונו הוא שהעולם עומד על ג' רבדים תורה ועבודה וגם ויחול במרובה ער שלא יתנה תורה העולם מתקיים בג' משותפה תורה היה העולם דתת בטרינוס על ב' דגלים ולא היה יכול לעמוד ער שהוקם המסכן ונרדף לרקדק איך יתכן שבהיותו עומד על רגל אחד לא היה מסל על הערר השנים וער כל מרבה רגלים שהיו שנים תורה וגם היה דתת ולא היה יכול לעמוד על הערר ומתחיל אל פי בבואת למשלי כי עמודי העבודה בא לתקן את המקולקל בחטא האדם אשר לא תיעשה ומתוך עבודת הקרבנות יהיה עם בני ישראל נשוא עון ולכך קור' שניתנה התורה היה עמוד ג' לבת מקיים העולם כי לא ימכא עץ אשר חטא אצטרך עבודה לכפר כי לא היו מנאים אך לאחר שניתנה התורה זאה על ישר' עול תורה ומכות היה העולם דתת כן אדם חן כריק בארץ אשה יעטה טוב ולא יחטא באחת מכל מכות וכו' ומה יכופר על כן ראה והתקין הוא ית' עבודת הקרבנות במסכן שאלמלא כן לא היה הארץ מתקיימת ובוזה פי' מש' עשה' מי הקים כל אפסו ארץ שרעוהו חזל שמרבה במשה שהקים המסכן ויחול' שלא היה קם המסכן ועומד אם לא עי' משה שהקינו בידו חם מי הקים כל אפסו ארץ כי בהקינו המסכן שעושים בו הקרבנות רותת עכד' כל משה עשה ברבר השירה אשר שר לה' נחית בחסדך עם ית' גאלת נהלת בערך ודרשו חזל נחית בחסדך וזג' נהלת בערך זו תורה ערין היה העולם מתמוטט איתנו נתבסס כשבאו אל ניה קרשך רקשה רה'לל נחית בחסדך נהלת בערך אל כיה קרשך לעם זו גאלת חמנס הכוזה לרמח שבג' לבד נחית עם זו גאלת ולא תכרסו לרבר אחר אבל לאחר נהלת בערך שהיא התורה הארץ להתבס' בענין ניה קרשך שהם הקרבנות לכפר על החטאות שעושים ישראל לעבוד על מכות התורה ולכן תמכא שכוה הבה במעשה המסכן שיתנו בתוכו הארון שהיא התורה ועושים בו הקרבנות שהיא לכפר על מי שעבר על רבר התורה ועשה בנדבת לב' שהיא ג' וכשראה משה הג' רבדים בענין המסכן ויבואו את המסכן שהיה מהתנרבו וגמלו חסד ואת הארון שהיא התורה ואת המזבח שבו נעשים הקרבנות לכפר על פקודי ה' אשר ירא משה את כל המ' אכ' והנה עשו אותה וכו' ויברך אותם משה יהי רצון שתפדה שכינת במעשה ידיכם כלומר שאף על פי שמקום כבודו הוא למעלה על השמים כיון שיש בידכם ג' רבדים אלנו תורה ועבודה וגם תפדה שכינה למטה במעשה ידיכם ולמדנו מזה שפיקר כל קיום העולה תלוי במסכן ובמקדש שבעשים עם הקרבנות ובוזה אמי אבאר קושי אחד בענין מגילת אסתר מה היתה כל האררה הזו לעורך כמה רמים למעלה על ישראל שבאותו הדו' בפרט לסבת תלמודי רשב' אל שאמרו מפני שנהנו בסעודתנו על אותו רשע רהי אף איסור זה חמור ככ' כד' לגזור כליה על עם ה' אלה שהרי איסור נבלה וטרפה הוא לאו שאין בו כרת הן אחת שמרברי חזל כראה שהעמיר להם אחורוים באותו משתה זונות ע'פ עכת האין שאמר' להם שונא זמה הוא ואם כן עון הזנות הוא חמור בעיניו יתברך אבל קשה כי לא היה להם לומר בשביל שנהנו מהעדותו אלא בשביל שכללנו בזנות וז' אחנס הרבדים עתיקים לעד ויתבאר עם פתיחתו במ' מגיל' רב שמאל בר בחמי פתח פתחא ליהוי פירסתא תחת הנענוד ועלה ברוש תחת הספרה ועלה הרם תחת הנענוד זה המן הרשע

הקדש את הארון עני עמים כדי לקיים וממכותיך ארפאך ויהא על רדך מה שביארנו למעלה בענין זה פקודי שבה לכפר על אלה אלהיך ישראל ועכשיו נבא לביאר הכתובי בפרשה: סהראשונים אל פירשנו עם משחל שמה בא ליתן את חשבון המסכן לפי ששמע את לייכני הדור שהיו מרננים אחריו חמי קרל על משה ארס שפלט על כל כך כסף וזהו וכו' ולכך בא ליתן להם החשבון ויחפשו ישראל לא שאומנו החשבון פה אל פה כי לא יחשבו עם האנשים כי באמונה הם עשו' וכל סכן עם משה אלא הוא מעצמו רצה לתת להם החשבון להיות כפי מה' ומישראל שלא ילחן אחריו ולזה אמר אלה פקודי המסכן שזה חשבון המסכן פוקד על פי משה מדעתו ולא מרעתן של ישראל ויחפשו עבודת הלויים לומר פעם היות שדרך כרפי זהב לתת פחות ממקל הזהב כשהם עושים אותו במלאכה לפי שהוא פוחת מחמת ההתכ' וכיוצא בזה אבל בענין המסכן לא פוחת כלום כי אלה פקודי המסכן שפוקד על ידי משה הוא הכסף במשקלו מאשר היתה עבודת הלויים ביד איתמ' כשעשו אותו במלאכה ולא חסר ממקלו כלום כי ברכת ה' את' מכויה ס' ונראה לעד עם מה שדקדקו המפרשים אל כי מה זה היה למשה שנתן את חשבון הכסף והמחשת ולא נתן חשבון הזהב ותכלת וארגמן ושאר כל הרבדים ויש שפירשו שהזהב נתנו אותו פרים וכבדים מישראל ואותם אנשים היקיים לא הא חושדים למשה אבל הכסף שהיו שנים בו קטון וגדול זה יהם מחזיה' שקל וברבים יש חסרה לכך נתן חשבון הכסף כן המחשת נתכהו עניי ישראל ומכר עניותם אפשר שיחפרוהו לכך נתן חשבוננו עוד אפשר שלא חשש לתת חשבון הזהב לפי שאי אפשר שישפיק הזהב לארון ולכפרות ולשולחן ולמזבחה לא בדרך נס' ולי נראה שזהו שאמר הכתוב לה פקודי המסכן אשר פוקד על פי משה כלומר בעניינים אלו בלבד נתן משה חשבון לפי שהיו רבדים שנתבססו ביד וביד הלויים שעבודתו היתה ביד הלויים עי' איתמר וכיון שמלאכת הכסף והמחשת היתה נעשית על ידי בני שבטו היו חושדים אותו אולי הוא פתפה על בני משפחתו ושבטו וז' עבודת הלויים ביד איתמר שברבר שהיתה עבודתם נתן ממנו חשבון ואלה הם פקודי המסכן אשר פוקד על פי משה אבל בשאר הרבדים כגון התכל' והארגמן והזהב שלא נעשו אותם הרבדים אלא על ידי ככלל ואתו אלהי' לפי שהיתה מלאכת מחשבת וכריכין אלהי' כל חמיו לב ולא עשאו' בני שבטו לזה לא הוכרך לתת ממנו חשבון כי לא נכנס החשבון אלא בידים וזהו שסמך ובכלל בן אורי וכו' למטה יהודה עשה את כל אשר כוה ה' ואתו אלהי' אוב חרס וחושב בתכלת ובארגמן וכו' כל הזהב העשוי למלאכה כלומר כל עמינים הללו שהם התכלת והארגמן וזהו הכל נעשה על ידם ולכך לא הוקף לחשבונם אבל בענין הכסף והמחשת נעשו בס הארמים שאינם צריכים חכמת לב היתה עבודתן של לויים ולכך הוכרך לתת חשבונם כי הוא הניח פקוד עליהם את איתמר בן אהרן הכהן שהיה בן אחיו ואפשר לומר שמה שהניח עבודת המסכן ביד איתמר בן אהרן הכהן הוא לפי שאהרן גרם תקלה לישראל במעשה העגל אף על פי שלבו של אהרן היה מכוון לטוב לכך בא בנו לתקן במעשה המסכן שהוא מכפ' על מעשה העגל כמו שמוכר לעיל כי ברא כרעא ראובה הוא וברא מזה אבא וכל זה כדי לקיים מה שנאמר וממכותיך ארפאך וכו' בל'אז: בל'ך ו'לאע:

דרוש ראשון לפרשת פקודי

הרשע עשה עצמו עין בכתוב בכל העצובים וכן יעלה ברוח
 זה מרוב ספקי ראש לכל הבטמים כאלמה זאתה קח לך
 בעיני ראי מרדו ומתרגמין מרדכי וזאתה הסכפר זו
 ופתי הרטעה בת כמ של בכוכ נכר הרטע סכרף השתתן של
 בית ה' רכתי רפירתו זהב ועלה הרם זו אסתר הכדק סכרף
 תקנה סכרף ויהי אומן את הרסה והיה לה' לטעם זו מקה מגילה
 לאות עולם לא יכרת חלו ימי פורים יוש להתבונן במאמר זה
 מה ענין פתיחה זו ליהי בימי אשורום ולמד הזכרם לטקוח
 פתיחות יושק מה בל למרנו ממרדכי ורם גבולתו של המן
 ולאחר המליכה תחת ושתי ודבר זה הוא מפורש במגלה ולמה
 פתח פתח פתח לומר כדבר היה וכוד מש זה מרדכי סכרף
 ראש וכפסוק מהביא רייק מרדכי חמר רחוק הממרגמי מרדכי
 ואם כן ה' יעלה מר ולא יעלה בראש ועקבילפי דרסת מאי
 דרם היל' יעלה ראש סכרף ואתה קח לך באהם יראש ועק
 מש תחת ושתי בת ימ של כבוש נכר סכרף חפתי סכרף יחלדכו
 כי למה תלה דבר זה בוסקי ולא סכרף ואתה כי אס' כעס זה
 עט אבי אבי אבל בהתן מרמו על דבר מהג בו בעצמו טענה
 עצמו פי' ועוד מש והיה לה' לטעם זו מקרא מגילה זה ענין זה
 לגולת מרדכי ולאחר תחת המן זוסקי ומאי היה לה' לטעם כי
 מקרא מגילה היא לבני ישראל לטעם ההג ולא לה הוא ושד מש לא
 יכרת חלו ימי פורים כי יג' זה הוא בכלל מש יוש מקרא מגילה
 כמש חל' כל הכיאים וכתובים עתידים ליבטל יוש מקרא
 מגילה סל זכרה לא יסוף מרעש ומה חזר לומר לא יכרת חלו ימי
 פורים ונאחא לשה שהקשה לזכמים הללו הפותחי פתיחו
 חלו טלמה הזכרה קריאת המגילה מויהי בימי אשורום כי
 עיקר הנם הוא מאחר הדברים הלה גדל המלך את המן וכרדי
 גם יורה תקוף הנם אבל בתחלת המגלה בענין המסתה קאן
 אזו כרדיס להודיע מלכות אשתר מהיכן בא לא בא העוב ובאי
 מכל מקום ואת לטעם בו סכרף להודיע חסרני ית' סכרף לאסתר
 לחן וסכרף בשכרף ג' אלה הם כן מספיק לקרות מליש יארי
 ולמה הזכרה תחלת המגלה להודיע הרג ושתי והנה במסנה
 מלקו בני סכרף או ואלק קיל כחאן ראמר כולה לזה בא רב
 סמואל לתת טעם ודעת ענין זה ופתח בפסוק תחת הכעסון
 יעלה בתע לתת טעם ג' על מה נעשו ישר ובזכותמה נכולה
 מעונם לזא תחת הכעסון כי שמים רעות היו בדי יש אחת שהתן
 עשה עצמי עז מכל העצובים ויהו כמגדלו המלך אשורום
 אחל' שיהי הכלם חקיק על בגדיהיהי הכל כרעים ומסתחום
 לאיתו גלם ילא נמלט מה זולת מרדכי לברו סכרף ומרדכי לא
 יכרת ולא ישתחו משקט סכל שאר בניים כרעו והשתחו להמן
 וענין זה יגדל להם לולי זכות מרדכי הכדק עשמו וגר' פרצה
 זו כמו סררסו רל' כפסוק אש יארי אש מלמר טאה מרדכי
 סקול כזמה דכתי' והאש משה עביו מאר מה משה עמד בפרץ
 טכא לולי משה בחימו עמד בפרץ וכך מרדכי כן רכתי דורש
 טוב לעמו וחבר פלום לכל זרעו וכוכותם לומ כי מרדכי גרר
 פרצתן של ישראל שהשתחו להמן טענה עצמו עז ומרדכי לא
 יכרת וקירם סס ה' ברכים ותחת אותי עין של השתחוי ים לעז
 טהוא התן סכרף כעסון יעלה ברוח זה מרדכי סכרף מר
 דוד מרדכי ומש יעלה ברוח ולא אמר יעלה מר או יעלה ראש
 טהוא כתיבת טעם להג' מרדכי על כל ים לכך אמ' יעלה ויתקן
 זכותו להיות ראש הדוד וכיון טראש הדוד עמד לקרם סס סמי'
 כפרה סוף לכך לא נעשו ים על זה ותחת הסרפר זו ושתי בת
 במ של כוכוד נכר הענין הוא כמו סכרף המתרג' שוסתי היתה
 גרמה ליבטל בנין ב' בתחלת מלכות אשורום סכרבו טענה
 ואשורום טעם בקול ושתי וכיטלו ואחל' שמעתי זה עשו

אשורום טעם לביטול מלכות בגין בית המקדש סיון
 טענה לביטול מלכות בית המקדש ג' טעם עשה מסקה ויש
 לדרקך ולא ס' לומר סיון טענה ג' טעם לביטול הבית כי
 הביטול הוא טענה בדג' אחר זכר מלך ככין ס' לומר סיון
 טענה הבית ג' טעם אבל אחר יתכן לומר סיון טענה לביטול
 הבית ג' טעם אומם מתבאר עם מה שאמת בב' כנסת סלע
 כנסת כנסת ויענה דעתו מאמר בלספר חסב וטעה טענה ע'
 טנה למלכו בבל אלא חסיכה לבלות בבל ולא טענה דהיינו לו'
 טעם מכוכוד נכר מטעה סגלו ישראל וכך דחיל מרדכי וית' לוח
 דבלספר וימנע דרדו וכך ותרתי רדי הרי ע' וסכרבו כנסת ג'
 למלכו ולא הצרתי החיו כרעטתו ונמא כי גם סכרף מלסמו
 של אשורום סכרבו טענה וביטול הבית לא גמרה דעתו ליבטל
 מכל' וס' ע' שתתק' טענה ב' כי אחר חל' במלוא ע' טנה לגלותם
 תכחו להס' חולת' חל' ולא וכי' כידי אש יתן להם רמו לבנין
 ובין סכרבו טנה מליט' למלכ טעמלמו הע' טנה ולא נגלו אז הענ
 אש' רטע פמי לעשו טמ' ומסת' על טמ' כלבו מכל וכל סכרבו
 הבית יהיה עמדי במקום דהשתחוי ודאי תו לא מפרקי' וסכרף
 טענה לביטול הבית היתה נשתי כי בעצמה בטלו אשורום
 ומסת' נשתי האלסט בררסי אבי חביה נכוד נכר סכרף רפתי'
 בית ה' טעם היא יעבדו לבטל לבטל הבית וסכרף וסכרף וסכרף
 זה נעשו ישראל כיון טאות סכרף היתה למר הביטול טל' בנת
 ב' נמכר אבל האוכלין סס טעמים וסמחים על בטול הבית וכך
 הע' סל' סכרף בית המקד' בימי סכרבו מחרב בימי וכלם השמח
 אחר הביטול הבית טהוא חל' טקול כמחרבו חס' דל' טהיה
 משעודק של חיותו טעם טענה סעודה למת' גמר ביטול הבית
 כי חל' להם תקיף עוד כפי סכרפתו וישראל הממחים טם נראה
 טעם הממחים על יאום הבית וטעם כחרב המקד' והוא עין
 פלילי כי חל' העולם מתקיי' לא מתוך עבוד' הקרבנות של בית
 המקדש ומה אפסר לתרץ קצת מה שהקם רטבו' של טעם
 יהרגו של כל העול' לא סיון טעם טענה וטענה מהסכרבו וביטול
 בסיס הרי הם באילו הם החריבוהו וכיון טאות מקדש חל' כל
 העולם עומד ומה גם פנתערר עליה כמה טלא נכנה בימיהם
 כאלו מחרב בימיהם וחל' העולם מתקיי' חס' חול בימי האס' סהיה
 המל' אבי אומרי לפינו ית' רכשע בית המקד' חרב ורשע זה עוסב
 ועושה תרדו וכי סיקם מה זו טלא וכי בטביל סבי המקד' חרב
 לא יאכלו ושתו אומ' העולם כי חל' להם חלק במקדש האומם
 קטרונ המל' על כי עשו סעוד' מסתה זה על כי נגמר בידם
 ביטול בנין המקד' והרי זה טקול כמחרבו כעמו וכך דרסו חול
 כעמו גם ושתי המל' ד' טמ' פתח בחימו אפי' אלת מטתיה כטה'
 באים להתחת במלכ' אפי' מברי' מטותיה והסכרתי ככרתיה'
 למען יעלוז על יד טהא טמחי כחרבן הבי' א' הבה בית המקד'
 חרב ורשע זה עוש' מרוחן הדי סנתמור כמסת' זה חרבן הבית
 כיון טשיקד הממחה והמסתה ל' לא היה אלא על טממר ברעתו
 סייתבטל הבית ולא יפובו לבמ' עור ושיק' רכ' היה עי' ענת ושתי
 כמש המתרג' ורבת' לרמו לזכר ככוד נכר סכרף רפירת בית ה'
 לכך קראה סרפר כעס אבי חביה וזאת אומ' עין של המסתה
 טענת' ושתי וניהנו בו יש כפרה אסתר הכדק טממטלה להם
 סתמי' הוא רענן בקיץ ובחורף כד אסת' הכדק היתה כדקיות'
 בין היות' כבי' מרדכי בין היות' כבי' אשורום סיהי תקנה את
 המעונו ל'סר' בגורתה טגורה לך ככוס את כל' היארי' האמכאי'
 בטעמן וכמו עלי' ול' תאכלו ול' טסתו ג' ימים כי ענין סכו' והכי
 והיה לספר המסתה והסמח' יכזה יש לתת טעם לכס זה טענה'
 עי' סני' ג' חל' מרדכי ואסתר ומה גם א' אש' ו' א' אש' ומה טעם
 פי' יא' אשה מסר ה' ג' חל' על ט' אומם להיות כדי ישראל עין
 ה' ת' א' I 17 ה' ה' ה' ה'

דרוש ראשון

לפרשת פקודי

השתחויות כלם של המת הוצרך מרדכי טהור אדם במחנה לסקרן ועל עון ביטול בתי המקדש שגרמה וסתת' על ידו כענין ישראל שנהגו מאותו מטה הוצרכה אים שהיה אלה המקדש במקום וסת' לתקן הרבה ולשיי' עת' זהו סל' שהם משפחה זה חמור יותר מכלם של המת כי אע"פ עשו משה' אלה גם לאמרים אחרים של מלכים היה אצל עון סבהם מהמטה מכעשה על ביטול בתי המקדש היה חמור ולא עקש אלה אסתר לכן נתן הקדוש ברוך הוא לה יתר טאת במעל' שמבלת אסתר עם היות ברוח הקדש נאמרה והיה לה' לט' זו מקראת מגלה סקראת עם אסתר סכך בקראת מגלת אסתר ולא מגלת חרדי' ביען כי היא עיקר הכלים: סל' ישראל מהעון החמור לאות עולם לא יכרת אלו יעני' הפורים סכל' הבאים לתובט עתידים ליבטל ומקרא מגלה הוא את עולם לא יכרת אפילו לימות המשיח להורות גורל הגם: עור' אסתר למר פסקתה גם זה לט' מכל הנסים שהיו גם חנוכה אע"פ שאם זוכרים הגם בהרלקת הנרות מיד סנה בטעה אכל אכלו קריאה ולא סעודה והימים האלה נזכרים ונעשים נזכרים בקריאת המגילה געשים בפעורת מטה להור' טבח אסתר טמטלה להרס שתידר אף עליו נוסדן ורטוב הוא כך גם זה תמיד בכל סנה יהיה לה' לט' ולתפארת בקריאת המגילה מראשה ער סופה גם סעורת פורים לא יכרת לעולם רוח עיקר אשמתם היה עי' מטה ואסתר תקנה טיבנות לתקן אותו מעשה הרע פתה פנתקנו כזה הקדוש ברוך הוא פיעשו הנהי' לט' האלויי' הפורים: עור' בגמרא רבי חזקוני פתח לה פתחא מן האי פרשתא מהכא זכר חסרו ואמונתו לבית יס' ראו כל אפסי ארץ את יסועת אלהינו ואתי ראו כל אפסי ארץ את יסועת אלהים בימי מרדכי ואסתר: ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ארימיה ורוב סוקק וכו' ארי' מהם זה נבוכד נצר הרעש סכאמר ביה עלה אריה מסובבו רוב סוקק זה אחסורום דכתיב וארו חנייאל אחרי ומיאל לתב ותמי רב יוסף אלו פרקים שאובלים וסותים כרוב וכו' מוסל' דשע זה המת על עם דל אלו ישראל סהם רלים מהמנות: וכרץ לבאר עמך פתימות אלו ועור' בדרשת ריש לקיש סאמר ארי נהים זה נבוכד נצר מה ענינו סל' נבוכד נצר אכל המת וכן מה ענין רוב סוקק אל' אחסורום להיות נמשך מזה מוסל' דשע זה המת:

מרא וכו' וכיון סלא הסתחונו יסובל' ברפון: כפסס כי אים אמונתא מאותה סדימה וחרון אף אים: כן אף לומר סמוסל המת עליו יס' סבכ' סל' סתו: עמך אכל' הוב סוקק זה אחסורום: סקראת דוב' על אובלים פתיים סדוב' וגם יסר' עשו כמעשו לאכול ולסות ולסמח' ג' ס' סל' כיון לא וזה באותה הגזרה אלא זה זה אחסורום סוקק אחר סמי פיתאנה ויסתוקק לאכול ולסות יסתר והסמיה כרת אף אונס וכיון סאכילה וסתייה טעם הרוב אחסורום סהיה סוקק באות' נפשו ורבונו לסתות והם התלו תאנה ברפון לסמח' במשק' ביטל' כיון בה זה גרם סמסל דשע זה המת על עשה' אלו ישראל להיותם רלים מהמנות ולא עשו רבות קונס כדי סהיו ראויים סיבכה ב' במייהם אלא אדרבא עמחו וסחו בסמל' הבכך ולכך מתחילים במגלה ויהי עמי אחסורום להורות שישראל סתו מרפון כפסס סכך: והסתייה כרת אף אונס וכפ' לטעות כרפון אים וליס וכפי דרך זה יל' גם כן פכחן עמך הכלס היה מחמת יו' אה כי ארי היה מהס ואריה סאב מילא יסר' אפון סאכילה וסתייה היה מרפון כפסס לכך עמל' המת דשע על יס' סהם רלים מהמנות כ' ומר דוקא כיון סהיד' לס' היתה ממטלתו סל' הן אכל אחר כך סתעבו בבוס למרדך אמו מאל' כ' סלה ממטלתו אכל אים עמך הכלה לא היתה מחמת כהימה ויראה אלא ברפון וסוק' היתה ממטלתו וגזרתו עמדת ולא היתה בטלה וכמו סא' רבי' הם עשו לפנים גם אמי עמתי לפנים ועתה נתבאר סתי' ענינם היה על סמחת' והאח' סבהם באותו מטה סעשה לביטול כיון בה והרי זה טה למחריבו כמאמרס זל' גם מתרפה במלאכותו זה אחסורום סביטל מלאכת בית המקדש אח' הוא לבעל מסחית זה נבוכד נצר סהסחית בית המקדש: ובמרדס אסתר רבינו פתח ואים לא תוריום את יוסבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהס מדבר בשאל' סאל' סמאל עתה לך והכית את עמלק אל' אזולת זכאה ואתי חייב וסחת עליו סכ' ויחמול סאל' והעם על אנב והא כמחא קיימא מיניה טהוא עושה לכס רברים קשים לסכים בעיניכם ולכנייכם כדרכם ואחיה זה המת סכא' להמתי להרוב ולאבר וכיון סראו הכל כך התחילו כוחמך וי יהי בימי אחסורו' וקס' טוכא כי פסוק ואים לא תורישו נאמר על יוסבי הארץ אל' ז עממים ומי הכנים בתוכם לעמלק והעם: והנה בגמ' הכיאו' פתיחה זו סל' רבינו הוא בקצרה רבינו לוי אמר מהכא ואים לא תורישו את יוסבי הארץ ופי' רבי' זל' ואים לא תורישו אף לנכנסו על סמל' סאל' על עמלק וכדראה סרבי' זל' רבה לפר' זה סהוא כמו רבר הלמד מעניינו כסס סאמ' הבה על יוסבי הארץ סאם לא תורישו אותם יהיו אחכ' לכנייכם וכוכך על סמל' סאל' על עמלק ועבר על רברו יתב' סאמ' לא תתמול היה אים כן לסיים בעיני יס' סאמר להסמיר להרוב וכנ' אמנם במרדס אסתר קסה לייסבו סאמר מדבר בשאל' בשעה סאמר לוי' והבי' את עמל' היכן כרמו סמך מניה בפסוק זה ועור' כרץ להבין רברי המ' אל' אזולת זכאה ואתי חייבא מה סרך להוריש סהלך זכאי ומספיק להורישו חטאתו סנתחייב בה: ועור' יתור לסון נחתו עליו סכ' ויחמול סאל' והעם רבה סלקי' ללא היה כזה עמך זולתו וכן להבין מש' והא קיימא מיניה וכו' סהוא עושה לכס רברים קשים ואחיה זה המת וכו' היכן כרמו כל זה בפסוק ועמך מש' ואחיה זה המת סאמר להסמיר להרוב וכיון סראו כך התחילו כוחמך וי יהי בימי אחסורום רל' ריסייה ספייה וכפי זה האי היה ראוי לאמר כסוקס המת ואמר להסמיר להרוב ואף אחר היו במלכות אחסורום סלא נוכד כחן לא המת ולא עמלק גם לא התכרה כחן גזרת להסמיר להרוב וכו': ונראה לעדי סוקסיה לחל' מש' ויהי בימי אחסורום דכך הלל' בטנת סלס למלכות

דרוש ראשון לפרשת פקודי

ההוא שמתוך כך עלתה המצו עליהם לגזור להסמי' להרוג וכו' וזו
סע בפסוק לכניסם בצדקם אכלים בשמון יעמרו המן ובניו
וגררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה שאינה ארצכם
כי אם ארץ אחרת אשר אתם יושבים בה עם בצרכים יהיו
צוררים לכם והיה כאשר רמיתו לעשות להם אעשה לכם
אפסר פרמז כחן נחמה לים ולכא' והיה שהיה לשון שמחה סוף
דבר אחרי כן כאשר רמיתו לעשות להם הדייט להשליט אתכם
עליכם והיו לכניסם בצדקם כן אעשה לכם לתת לכם גזולה
וממשלה ונהפוך הוא אשר יסלטו היהודים המה בזכאייהם
ותהיו צדיקים לבטלים ואתם תמלטו בה' והנה כתבאר
המאמר על מכונו ולמדנו שעיקר עונם ים' בימי המן היה על
סנהנו מסעדות אחרותם שעה לביטול בנין בה' כי בית
המקדש הוא קיומו של עולם כמו שכתבנו וזוהו יתבאר מחול
במ' אהתר אף ישמעאל חי' אלק ותק' הלכו לבית המסחה
ואכלו ושתו ונטמאו ונתקלקלו מיר עמר שטן והלשין עליהם
לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לכינו רבשע ער מחי תרביק
באומה זו שהם מפרשים לבבם ואמונתם ממך אם רצונך אבר
אומה זו וכן העלו כי אינם באים בתשובה לצניח אל הקדוש ברוך
הוא תורה מה תהא עליה אומר לעמו תקתפק בעלומים וכו'
באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא וכו' באותה שעה רץ אליה
אל אבות העולם וכו' חזר אליהו ואמר למסה וכו' מה תענה על
הצרה הזאת אמר משה כלום יש אדם אשר בימיהם שיעמוד
בתגלה רמס' הו' אל ים ושמו מררכי וכו' אל אס בטיט היא
חתומה וכו' אל לך והודיע את מררכי וכו' ולעד' ארמז מה
שחדשתי במלמ' זה דרך קצרה ומתוך דבריי יתבאר הרקוקי
חי' אלק ותק' הלכו למסחה והאלו ושתו ונתקלקלו היינו בזנות
כמו שפי' בס' מתנות כהונה ספר' אמר קודם שיעץ המן העמד
להם זנות ודוע טלכל מקום שיש זנות של רבים אגדרלומוסא
באה והורגת טובים עם רעים וזם מיר עמר שטן והלשון מיר
פראה אוקס עוקים בזנות עמד שטן והלשין על הזנות ומתוך
סמאח פתח דברים לקטרג בא וקטרג גם כן על ההנאה
סנהנו מסעדות שישו לסמחת ביטול בנין בה' ועד' אמר לפינו
יתברך ער מחי תרביק באומה זו שהם מפרשים לבבם ואמונת'
ממך רבשע ער עכשיו אף על פי שחבר' המקדש היו קיימים
להיות כל מחשבתם ואמונתם קיימת בק' והעסק בתורת עולה
ובקרבתם כאלו בית המקדש קיים ומקריב קרבנות אבל
עכשיו שחרבה שמחים ושפים על ביטול בה' מה תחלת ותקו'
עוד להם אם רצונך אבר אומה זאת כי אינם באו בתשובה לפיך
אפסר שמיר בשעת הצערה קטרג הטמן והלשין מה ששנו
והמן המסחה ער שמלכס' אהתר עברו ד' טנים ואחר כך גרל
את המן ויזאה הגזירה לים' אל אחר כל אונתו זמן לא חזת ים'
בתשובה ולכך אמר לפני הקדוש ברוך הוא הרי הרמחת להם
ראית שאינם באים בתשובה לפיך אם רצונך אבר אוקס אמר
לו הבה אם אינך און תורה כי לא תמכח בארץ החיים ותורה
מה תהא עליה שכל העלומים והאחרותם מתקיימת בה' אל'
תשתפק בעלומים כלומ' אף על פי שגופי תורה אינם מתקיימי'
תשתפק במועט בחלק העלומים שיש להם בתורה בסודות
ורומיו' התורה ואף על פי שבמתן תורה לא כתרה הבה לתת
אותה למלאכים אפסר כי עם עדין לא ניתנה התורה כלל
בתחומים אבל עכשיו כבר עסקו בפסט התורה בל' הדורות
סמימות משה ועד מררכי ונתקיימו פשטו התורה ומכאן והלא'
תשתפק בעלומים ברוחניות התורה ולכך הטה הקבה דעתו
למחות כי היו הדברים שקולים בכף מאזנים אם למחות או לאון
באותה שעה חזר הקבה לפתוח פתח של זכות על ים' עד' זם

למשה ועתה הניחה לו כך אמר למה לי אומה שבשבי' הרביעית
אונותיו כלומר שרברים אלו הם ראויים להליץ עליהם כיון
שהרביעית אונות ומופתים עליהם אינן למחותם וכא' אשכבה
מחננו זכרם כדי שילכו זכות לומר סוף הפסוק לולי כעם איוב
אגור וכו' ואם כן לפני בטענות אלו ראוי להיחס ופתח הבה ב'
פתחים אלו של זכות וענין זה של ב' רברים אן שהם לימוד פירס.
הרב מהרמ' זלטה' ואני מדקדק שהילל באותה שעה הגנה
דעתו למחות לא אמר כן אלא יום הסוה דעתו למחות באותה
שעה מסמע באותה שעה חזר וכתמלח רחמים ופתח פתח זכר'
למי שיליץ עליהם אמר הבה לטמן הבא לי מגלה כל' לרמח
שכניי הפסט המגולים בתורה שהם נהגו' בתחומי יתבטלו
מכל וכל זם לבשה התורה בגדי אלמנות שבגדים של התורה
הם הפסטים ונתאלכה עליהם וגם מה בעק' לקול בכיתה של
תורה כי רוחניות התורה אינו נמנע מהמלאכים מדר היות ים'
בעולם כי כל אחד הוא נוטל חלקו ונדרבה כל זמן שיש עסקי'
בתורה למטה הם מוכיפים סח בהארה העליונה להאזיל על
המלאכים כפי בחינתם ולכך חמה ולבנה נבא השמים שהם
למטה מהמלאכים קרו וואסנו גהה כי קיומם תלו בתורה
שישראל עוקים למטה ומקיימים מה שלמעלה מהם ולכך
בשהלך אליהו זכור לנוב אל אבות העולם והגיד להם כביית
החמה והלבנה נבא השמים והסוככים נתיאסנו ילביק רחמי'
מב' טעמים האחר כי כל כח האבות הוא מן השבוע אשר נסבע
ה' הרבות זרעם כסוככי השמים וכיון שהסוככים אסנו נגהם
אין עוד להתחזק על ים ועוד סאין אחר גזר דין תפלה וכו' גזר
דין מחתם חם ונחתמה גזרתם מהלכו לעשות כי רוקח משה
סוקרא איס אלהים היפר נדרו לזכרו ויחל משה חזר למסה
ואמר לו מה תעשה בצרה זו כל' הרי בעגל היתה התפלה זכור
לאברהם ליבחק ולישראל אשר נשבעת להם כך מה חסוב להם
ועכשיו שהאבות עצמם הצדיקו עליהם הרח מכיון שצב השמי'
והסוככים מקוים אם כן אין להם עוד תרעומת אם כן איך תהיה
תפלתך בצרה זו לעמוד להם בפרצה הזאת גם לאח גזר דינם
כמו שעשית בעגל ויחל משה שהתיר לו נדרו כי יכול את' משה
כלום יש אדם אשר באותו הדור כי בעגל האכרתי לזכו אבות
להיות סגם אהרן היה מלוכלך בעגל אשר עשה ועכשיו אם יש
אדם אשר איני והוא כתפלל אחר לו כבר נכתבה הגזרת כליה
גדה באגרת נגזרה כליה ואפילו מררכי הוא בכלל הגזירה
ואין חבוס מתיר עכמו מבית האסורין יאחר לו חם בטיט היא
חתומה כי באותו עין שנהנו מסעדותיו ב' רברים חם סנהנו
חומרים באכיל' ושתיה ששמה אחרתם על ביטול בנין בה' והו
בטיט החומרי כמו אוכל ים תקנה שיקפלו מררכי לפי שבאותו
עין אין למררכי שום עין וכדיה באמונתו יחיה עוד ירבה אם
בטיט שהיא על שנהנו בביטול בנין בית המקדש וכעשה כמו
יש תקנה לפי שמררכי הצדיק אינו בכלל הגזירה ויכול להגן
בתפלתו אבל אם בדם שהיא על הזנות שנספל בודס נדות עם
הזנות אז אפילו מררכי אינו מכל מהגזירה כי כל מקום שאתה
גזרה זנות אחרת לומסא הורגת רעים וטובי' וכיון שמררכי הוא
תוך הסיירא אינו מתיר עצמו להתפלל על אחרי' אל' בטיט היא
חתומה שלא נחתמה אלא על עין האכילה החומרית אז הודיע
למררכי והתפלל שמיים וכתבטלה הגזירה ים בטיט היא על
סנהנו וברם הוא על עין הכלם הנג' א' הדם הוא הנפ' וקס' סכב'
כאמר לו שהיא על סנהנו מסעדותיו וס' ומה שביארתו כל' עיקר
ובמרד' אחול הוא חמם הוא לנוב וחמם לרע' הוא היה גבור כיד
הוא עשו הוא דתן ואביר' הוא המלך אחז הוא אחרותם חמשה
ל טוב

דרוש ראשון לשבת הגדול

צמ

למנוחה ופרישות הוא משה ואהרן ודוד הוא הקטן הוא
 יחזקיהו הוא עובד עלה מבבל ויש לרקוד מה באלו לחפש שיש
 חמשה הוא לרעהו ולטובה... אמנם הכונה כי גם את זה
 לעומת זה עשה האל ומרוד הרשע שהמרד העול על יוסבו
 וימרוד בהנה עמד כנגדו אברהם שהקריח סמו של הקבה
 וכנגד עשו הרשע שכתב בו ויכח הראשון ארמוני עמר הד
 הוא הקטן שנאמר בו והוא ארמוני עם יפה עינים וכנגד רתן
 ואברהם עמו משה ואהרן בברקתם וכנגד אחז הרשע שאחז
 בתיבסויות ומרדנות עמד חזקיהו והיה מדבין תורה ולא
 היה תימן ותימקת בזמיו שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה
 וכנגד אחשוורוש שביטל בכח בה עמד עזרה שבגה בה וקרוב
 לזה פי הרב מהר"ם אלפיך ז"ל ולמרנו שררכו של הבה לבראת
 הרפואה מתוך המכה כדי לקיים וממכותך ארפאך מהמכה
 עמה מכות הרפואה כמו שהיה בענין המשכן שרטנו חלכי
 אעלה ארובה לך ממכותיך ארפאך וכן דרשו אלה פקודי עבד
 לתקן אלה אלהיך יש כמעשה הממסך רכתיב ציה אלה פקודי
 הממסך וכזה יש לדרוש הפסוקים שפרסיה והחבתי בדרוש
 הקודם עמ' *

במדרש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
 נפלאות אראנו כח שלח הראות
 לאבות כתיב נרא תחלות עושת פלא ונסים וגבורות
 שאני עתיד לעשות עם חבנני כתיב אראנו נפלאות וכן
 הוא אושר לעושה נפלאות גדולות לברוא אושר ברוך ה'
 אלהי ישראל עושת נפלאות לברוא עבלת *

אמונה אומן שעמיר הבה לבאול אחמו גאול שלימה
 ואסף נדחי ישראל כימי צאתנו מארץ מצרים
 אשר גאלנו ביד חזקה באותות ובמופתים וברחמים גדולים
 יגא אותנו וישוב בניס לבבול אם יהיו בידים זכות ומעשיו טובי
 ימהר יחיש מפלט לנו ואם לא זכו בעתה תכמה כמו שא"ל הכי
 אמי ה' בעתה אחישל לא זכו בעתה זכו אחישה... כי שאל כל
 ליימים ראסונים אשר יבאנו ממזרים שלא היו בידים זכו ומעש'
 טובים לבאול כמשאל על פסוק כששנה בן החנוני מה ששנה
 זו כשהיא נקונה בן החנוני היא קשה לבעלה להלקט כך הית'
 קשה באולתן של ישראל מיר מזרים לפי שהיו בני מקרב בניו מה
 לו עובדי עז אף לו עובדי עז וכו' וכשהגיע הקץ לא עכב הבה
 את באולתן והוציאה את ברוך וינינו ששנה שעתידין ישראל לקבל
 את התורה ולא פנה א טאאתם וכן אמרו חז"ל שאם משה לפני
 הבה מה זכות יש ביר ישראל שאוביאים ממזרי ואמ' לו בהאיך
 את העם הזה ממזרים תעבדת את האלהים על ההר הזה
 דהיינו קבלת התורה שהם עתידין לקבל וכשם שהגינה זכות
 קבלת התורה בבאולת מזרים אעפי שלא היו ישראל זכאים
 במעשיהם כיון העל שארית עמו לקץ הימי אעפי שאין בידם
 מעשי' בשביל זכות התורה שקבלו עליה במעמד הר סיני וברקת'
 עמד לער שלא פרקו מעליה עול תור כי גם אחמו בעברותינו
 לא עזבו את ה' ובתורתו חפץ לבנו... ובהכח לביאור מאמר
 חז"ל בשמות רבה חז"ל ויחמ' משה א האלים מהו שאמ' לו כי אנכי
 שלחתיך אמרו רז"ל סימן לבאולה הקאסונה שבאנכי ירדו ישראל
 למזרים שב אנכי ארר עמך מזרימה ובאנכי אני מעלה אתכם

נסמן לבאולה אחרונה שבאנכי הם מתרפחין והם עתידים
 לבאול שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא... ויחמי
 לרקוד שתפסו חזל בפסוק ויחמד משה אל האלהים וילא דרשו
 בו כלום ודרשו דרשתם בפסוק ויחמד כי אהיה עמך וזה לך
 האות כי אנכי שלחתיך מהו כי אנכי שלחתיך וכן סבן א"ה
 להם לפתוח בפסוק זה לדרוש דרשתם יולמה פתחו בפסוק ויחמ'
 משה שאין בו דרשה... ועוד קשה מה זו שאלה ששאלו מהו כל
 אנכי שלחתיך דויל קרי בגרב הוא... ועוד קשה דרשתם סימני'
 אלו למה הזכרתי... ועוד קשה מה סימני' שנתן שבאנכי בגלג
 פי מה כפיקותא יש אם כבאלו בלשון אנכי או בלשון אחר תבא
 הבאולה ותייה בכל לשון ועוד קשה היכן נרמזו בפסוק המתי
 באולת גאולת מזרים לבאולה העתידה וכן יש לקרר מה שאמ'
 בבאולה העתידה ובאנכי הם מתרפחין ועתיד לבאול כי רשעה
 זו מה טובה ומה ענינה... ונראה לעד דרז"ל אדון לטעמייהו
 שדרשו פסוק ויחמד משה אל האלהים מי אנכי כי אלך א פריעה
 שאמ' משה לפני הבה כעידר יעקב למזרים כך הבטחת אותך
 אלי ארר עמך מזרימה ואנכי אלעך גם עלה ולא אני הוא
 שאמרת ואנכי אלעך... וכפי זה הוקשה לרז"ל פי מה תשובה
 האמ' הבה כי אהיה עמך כעידר יעקב ויחמינו של מרעם במקומו
 עומדת שהנה הבטוח ואנכי אלעך ואם יעלם משה לא נתקיים
 אנכי אלעך אעפי שהיה הקבה עמו לפי שלא היתה ההבטחה
 עתידה על ידו אחר ועי' הבה ולכך תפסו חזל מפסוק ויחמד משה
 כלומר כפי הדברים שאמרו שאמר משה לפי מה ה' הנה מה
 תשובה שהשיבו זה לך האות כי אנכי שלחתיך ותינתן סנה
 סימן ואות אמת אבל מה שהבטוח הקבה ואמר ואנכי אלעך
 גם עלה אינו מתקיים... ולבאול בלאור הענין דרדקו עמ'
 בשמוק מהו כי אנכי שלחתיך שאם כפשוטו הלל זה לך האות
 כי שלחתיך או כי אני שלחתיך לזה אמרו רז"ל סימן לבאולה
 הראשונה וכו' ויחמדו פירוש מחזקם בפסוק ואנכי אלעך גם
 עלה שלא היתה כוונתו יתברך לומר לו אנכי בעמך אלעך
 ולא על ידו אחר אלא הכונה ברבוי הקדוש ברוך הוא למסור
 לו סימנין לבאולה הראשונה והאחרונה וזהו שאמר לו אנכי
 ארר עמך פירוש במלת אנכי אררתיך למזרים ובמלת אנכי
 אלעך... וכן מצינו בענין כעידר למזרים בגלה הקבה ליעקב
 ויחמד אלהים לישראל במראות הלילה אנכי האל אלהי אביך
 הרצו שבאנכי ירדו למזרים וגם כשרצה להעלותם ולבאול אותם
 בגלה למטה בסנה בלשון אנכי ואמר לו אנכי אלהי אביך וזהו
 אנכי ארר עמך מזרימה ואנכי אלעך בלשון אנכי כעידר
 ובעליה... והנה משה מתחלה הבין את ידברים כפשוטן
 שאמר הקדוש ברוך הוא אנכי אלעך ולא על ידו שלח ולכך הו'
 מיאנכי כי אלך אל פריעה כי חץ אני אחנו אנכי שאמרת והשיבו
 הבה על מה שאמרת חושש מלכת לפני פריעה אל תירא וזו תחת
 כי אהיה עמך לפי שכבר הגיעה זמן הבאולה וזה לך האות
 והסימנין במלת אנכי שלחתיך וכו' שהבטחתי אנכי אלעך
 גם עלה פירוש בלשון אנכי אלעך כן נבליתי עליך באותו לשון
 ואמרת לך אנכי אלהי אביך ובה גילה הקבה למשה פירוש
 רבינו שאמר אנכי אלעך והוא תשובה הגונה לרבינו של משה
 ולמדו חז"ל גם כן שהבאולה האחרונה הוא בלשון אנכי מהא
 קרא דקאמר ואנכי אלעך גם עלה שגם זה הוא מיותר ומשפיק
 היה לומר ואנכי אלעך עלה... אלא כחך רמז לו אנכי אלעך
 בבאולה זו גם עלה בבאולה העתידה תהיה בלשון אנכי דכתי'
 הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא באופן שמתיהן שמת
 ועדיין... אני צריך לבאר מה כשתנה לשון זה של אנכי
 שנתחבר לסימן בשתי הבאולות ואפשר לעד טעמה
 הקדוש 3 17 ח נ

דרוש ראשון לשבת הגדול

במדרש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
 נפלאות אראנו כח שלח הראות
 לאבות כתיב נרא תחלות עושת פלא ונסים וגבורות
 שאני עתיד לעשות עם חבנני כתיב אראנו נפלאות וכן
 הוא אושר לעושה נפלאות גדולות לברוא אושר ברוך ה'
 אלהי ישראל עושת נפלאות לברוא עבלת *

אמונה אומן שעמיר הבה לבאול אחמו גאול שלימה
 ואסף נדחי ישראל כימי צאתנו מארץ מצרים
 אשר גאלנו ביד חזקה באותות ובמופתים וברחמים גדולים
 יגא אותנו וישוב בניס לבבול אם יהיו בידים זכות ומעשיו טובי
 ימהר יחיש מפלט לנו ואם לא זכו בעתה תכמה כמו שא"ל הכי
 אמי ה' בעתה אחישל לא זכו בעתה זכו אחישה... כי שאל כל
 ליימים ראסונים אשר יבאנו ממזרים שלא היו בידים זכו ומעש'
 טובים לבאול כמשאל על פסוק כששנה בן החנוני מה ששנה
 זו כשהיא נקונה בן החנוני היא קשה לבעלה להלקט כך הית'
 קשה באולתן של ישראל מיר מזרים לפי שהיו בני מקרב בניו מה
 לו עובדי עז אף לו עובדי עז וכו' וכשהגיע הקץ לא עכב הבה
 את באולתן והוציאה את ברוך וינינו ששנה שעתידין ישראל לקבל
 את התורה ולא פנה א טאאתם וכן אמרו חז"ל שאם משה לפני
 הבה מה זכות יש ביר ישראל שאוביאים ממזרי ואמ' לו בהאיך
 את העם הזה ממזרים תעבדת את האלהים על ההר הזה
 דהיינו קבלת התורה שהם עתידין לקבל וכשם שהגינה זכות
 קבלת התורה בבאולת מזרים אעפי שלא היו ישראל זכאים
 במעשיהם כיון העל שארית עמו לקץ הימי אעפי שאין בידם
 מעשי' בשביל זכות התורה שקבלו עליה במעמד הר סיני וברקת'
 עמד לער שלא פרקו מעליה עול תור כי גם אחמו בעברותינו
 לא עזבו את ה' ובתורתו חפץ לבנו... ובהכח לביאור מאמר
 חז"ל בשמות רבה חז"ל ויחמ' משה א האלים מהו שאמ' לו כי אנכי
 שלחתיך אמרו רז"ל סימן לבאולה הקאסונה שבאנכי ירדו ישראל
 למזרים שב אנכי ארר עמך מזרימה ובאנכי אני מעלה אתכם